

דברי הכנסת

הישיבה המאה-ועשרים וחמש של הכנסת השלוש-עשרה

יום רביעי, י"ז באב התשנ"ג (4 באוגוסט 1993)

ירושלים, הכנסת, שעה 11:02

תוכן העניינים

בחירת נציגי הכנסת לוועדת מינויים לדיינים

הצעת חוק מימון מפלגות (תיקון מס' 14) (הוראות שונות), התשנ"ג-1993; הצעת חוק מימון מפלגות (תיקון מס' 15) (ועדה לקביעת יחידת המימון), התשנ"ג-1993; הצעת חוק מימון מפלגות (תיקון מס' 16) (קביעת יחידת המימון), התשנ"ג-1993

(קריאה ראשונה)

החלטות ועדת הכספים בדבר אישור הוראות בצווים (תיקונים מס' 29, מס' 30 ומס' 42)

לצו תעריף המכס והפטורים ומס קנייה על טובין)

הצעת חוק לעידוד המגזר העסקי (קליטת עובדים) (הוראת שעה) (תיקון מס' 3),

התשנ"ג-1993

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

הצעת חוק הסדרים במגזר החקלאי המשפחתי (תיקון), התשנ"ג-1993

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

הצעת חוק הגנת הצרכן (תיקון מס' 2), התשנ"ג-1993

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

הצעת חוק האזנת סתר (תיקון – טלפון אלחוטי, החמרת העונש ומסירת מידע לציבור),

התשנ"ג-1993

(הצעת חבר הכנסת ס' שלום)

הצעה לסדר-היום

העברת השלישות הראשית מרמת-גן

הצעות לסדר-היום

הסכם הפסקת האש בלבנון

הצעות לסדר-היום

מצב המקלטים ביישובי קו העימות

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

הצעות לסדר-היום

הפיגוע בעזה

הצעת חוק ה-13 באפריל 1992, התשנ"ב-1992

(הצעת חבר הכנסת צ' הנגבי)

הצעה לסדר-היום

הקמת קונפדרציה ישראלית-ירדנית-פלשתינית

הודעה אישית של חבר הכנסת א' גולדשמידט

הודעת יושב-ראש ועדת הכנסת

הצעת חוק לתיקון פקודת הרופאים (בחינות רישוי), התשנ"ג-1993

(הצעת חבר הכנסת י' לס)

שאלות ותשובות

עבודה בשבת במשרדי הממשלה

הצעת חוק מס רכוש וקרן פיצויים (ביטול), התשנ"ג-1992

(הצעת קבוצת חברי הכנסת)
מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת
הצעת חוק מס רכוש וקרן פיצויים (תיקון – פטור מיוחד), התשנ"ג–1993
(הצעת חבר הכנסת ח' קופמן)
הצעת חוק חובת מכרזים (תיקון – הפרדת מכרזים בעבודות בנייה ותשתית),
התשנ"ג–1993
(הצעת חבר הכנסת א' גולדפרב)
שאלות ותשובות
הסברה ישראלית בנושא האינתיפאדה
הזמנת פינושה לישראל
ביקור הדלאי למא בישראל
רצח ישראלי ברומניה
מסמך של הקונסוליה האמריקנית בעניין מעמדה של ירושלים
כניסת מובארק עוואד לארץ
בקשת חנינה לג'ונתן פולארד
טיפול בנושא השבויים והנעדרים
חוליות טרור ניא-נאצי
פרסומים על פרשת שוחד בברזיל
פושע המלחמה אוולד מיקסון
מעצר ישראלים במצרים
הצעות לסדר-היום
משפט דמיאניוק והשלכותיו
הצעת חוק הדרוזים והצ'רקסים (הוראת שעה להבטחת שוויון זכויות),
התשנ"ג–1993
(קריאה שנייה וקריאה שלישית)
הצעה לסדר-היום
מאבקו של עמוס ברנס להוכחת חפותו
הצעת חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם (תיקון – הצבעה גלויה לנטילת
(הצעת חבר הכנסת ד' מגן)
הצעת חוק חסינות חברי הכנסת זכויותיהם וחובותיהם (תיקון – נטילת חסינות),
התשנ"ג–1993
(הצעת חבר הכנסת ג' שגב)
הצעת חוק מבקר המדינה (תיקון – ועדה משותפת לתקציב), התשנ"ג–1993
(הצעת חבר הכנסת ד' מגן)
הצעה לסדר-היום
פיטורי מדענים עולים לנוכח תקציב קליטת העלייה
הצעת חוק חברת החשמל (רכישת חשמל שנוצר משרפת אשפה), התשנ"ג–1993

(הצעת חבר הכנסת מ' שטרית)
שאלות ותשובות
גילוי מרצ'י נפט באגן ים-המלח
שרפת גז בישול בבתי-הזיקוק
ניתוק זרם החשמל לבתים
מתקני כליאה
משטרת מקור
מצוקת האסירים האזרחיים בבתי-הסוהר
הצטרפות אזרחים לפעילות משטרתית
מסיבות אסיד
פיקוח על כלי שיט ממונעים
הכשרת פלשתינים מהשטחים לשירות במשטרה הפלשתינית
היתרי ביקור אצל אסירים ביטחוניים
פעילות משטרת הדרכים
הכשרת פלשתינים מהשטחים לשירות במשטרת האוטונומיה
היעלמות מסמכים מתיקי חקירה של המשטרה
רעש אופנועים
קריאות לשחרור ירושלים על-ידי האימאם
חקירת דרעי
התפרעויות חרדים בירושלים
התנהגות המשטרה כלפי מפגינים תומכי ש"ס
סוחרי סמים בכרם-התימנים
פעילות חבלנית עוינת בהר-הזיתים
נתיחת גופה בלא הסכמת המשטרה
הצעת חוק הרשויות המקומיות (הגבלת הזכות להיבחר) (תיקון), התשנ"ג–1993 "דברי הכנסת",
חוב' ל"ו, עמ' 6710.
(הצעת קבוצת חברי הכנסת)
הצעת חוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש הרשות וסגניו וכהונתם) (תיקון – פטירה או התפטרות
של ראש רשות), התשנ"ג–1993
(הצעת חבר הכנסת י' כץ)
שאלות ותשובות
תיבות קשר טלפוניות
הסרט "שואה טובה"
סילוף נתונים בתוכנית "פופוליטיקה"
חלוקת חומר מיסיונרי בתיבות דואר
התנהגות מנהל מוסך הדואר בתל-אביב
תשלום קצבאות הביטוח הלאומי בקריית-ביאליק
החלפת אסימונים בכרטיסי "טלכרט"

חיבור יישובים כפריים לטלוויזיה בכבלים

הקמת הערוץ השלישי

חובת תשלום על דמי דואר חסרים

הצעת חוק רשות הדואר (תיקון מס' 4), התשנ"ג-1993

(קריאה ראשונה)

דברי יושב-ראש הכנסת ש' וייס בסיום המושב הראשון והשני של הכנסת השלוש-עשרה

בחירת נציגי הכנסת לוועדת מינויים לדיינים

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו פותחים את ישיבת הכנסת, יום רביעי י"ז באב התשנ"ג, 4 באוגוסט 1993.

אנו עוברים לסעיף הראשון בסדר-היום שלנו: בחירת נציגי הכנסת לוועדת מינויים לדיינים.

אני מבין שבינתיים הרוב באולם הוא המועמדים עצמם, אבל אני מקווה שבתוך פרק זמן קצר יגיעו גם אחרים. בעצם, אנחנו יכולים למנות את חבר הכנסת רחבעם זאבי למי שיכריע, וכך לחסוך את ההצבעה.

חבר הכנסת זאבי, מכיוון שפה רובם מועמדים, אולי אתה תכריע מי יהיה בוועדה ובכך נגמור את החלק הזה?

רחבעם זאבי (מולדת):

כל הארבעה.

היו"ר ש' וייס:

אבל יש חמישה, אי-אפשר.

אדוני המזכיר, הואל בטובך להכניס אותנו לתמונה.

אם כן, בחירת נציגי הכנסת לוועדת מינויים לדיינים. סדר ההצבעה: על שולחנות חברי הכנסת הונחו פתקי הצבעה הכוללים שמות המועמדים ומעטפות. כל חבר כנסת יסמן ליד שם המועמד הרצוי. יש לסמן שני מועמדים בלבד.

מזכיר הכנסת יקרא את שמות חברי הכנסת, ובהיקרא שמו ייגש חבר הכנסת לקלפי המוצבת לצד הבמה וישים לתוכה את מעטפת ההצבעה.

בתום ההצבעה אני אקרא לשלושה חברי כנסת לשמש כחברים בוועדת הקלפי ולמנות את פתקי ההצבעה. שני המועמדים שיזכו בזה אחר זה במספר הקולות הגדול ביותר יהיו נציגי הכנסת בוועדת המינויים לדיינים.

כן, חבר הכנסת זאבי?

רחבעם זאבי (מולדת):

אדוני היושב-ראש, משום כבוד המוסד הזה אני מציע לדחות את ההצבעה ואת הבחירה בשעה-שעתיים, אם זה בסמכותך.

היו"ר ש' וייס:

כן, זה בסמכותי, וגם כבוד הכנסת בתחום חובתי.

רחבעם זאבי (מולדת):

ישבו אמש עד 02:00.

היו"ר ש' וייס:

ישבו עד 03:00.

מה דעת המזכיר? האם נדחה את זה קצת? תיכף נראה מה לעשות. אני לא בטוח שגם לגבי סעיפים אחרים בסדר-היום יש פה כבר חברי כנסת להצבעה.

אתם יודעים מה? אנחנו נתחיל בהצבעה, ומכיוון שהיא מתמשכת אני מקווה שחברי הכנסת יגיעו. הנה, לאט לאט מתאספים.

ברשותכם, היתה אלי פנייה מצד חברי כנסת, מדוע ישבנו אתמול עד 03:00. אני לא רוצה להתנצל, אני רוצה להסביר, חברי היקרים.

יש הרבה מאוד חקיקה בדרך, וצריך לסיים אותה. חברי כנסת מעוניינים לסיים את היוזמות שלהם ולהביאן לידי גמר. ראשי ועדות מעוניינים לעשות זאת. על כן, יש ניקוי שולחן. אין דבר, גם בימי

תקציב אנחנו יושבים בלילות. הפרלמנט האנגלי ישב ימים ולילות בשבוע הדיונים על אמנת מאסטריכט. זה לא נעים, אבל לא נורא. אני מקווה שאנחנו עברנו את זה בשלום.

יוסף בא-גד (מולדת):

זה הפריע גם לחתונת בעלז.

היו"ר ש' וייס:

קשה לנו לתאם את חיי הכנסת לפי כל האירועים.

חברי הכנסת, תתחילו במלאכה ואנו נתחיל בקריאת השמות. אני רוצה לשאול את המזכיר, האם צריך להצביע עבור שניים או עד שניים?

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

עד שניים.

היו"ר ש' וייס:

כלומר, אחד או שניים, רצוי כמובן שניים. חברי הכנסת, נא לסמן, בבקשה. אנו בתוך תהליך ההצבעה. כל אחד ימצא מעטפה על שולחנו ויסמן עד שני נציגים. אדוני המזכיר, אנא התחל במלאכה.

חברי הכנסת, אני אקרא, ברשותכם, עוד הפעם את ההוראות: הפתקים הם על שולחנכם. יש לסמן X ליד עד שני שמות של המועמדים הרצויים לכם. זוהי ההוראה. אנחנו כבר מתורגלים בכגון אלה. אנחנו נתחיל לזמן אתכם אל הקלפי, בבקשה.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון: (קורא בשמות חברי הכנסת)

שמואל אביטל – אינו נוכח; רפאל אדרי – אינו נוכח; אהוד אולמרט – אינו נוכח; אורי אור – אינו נוכח; חיים אורון – אינו נוכח; דליה איציק – אינה נוכחת; מיכאל איתן – אינו נוכח

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אל תעירו הערות. אני מניח שבתוך דקות אחדות יגיעו רוב חברי הכנסת.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון: (קורא בשמות חברי הכנסת)

רפאל איתן – מצביע; רפאל אלול – אינו נוכח

היו"ר ש' וייס:

אני מבקש לא לעמוד ליד הקלפי. שבו במקומותיכם. אל תחסמו את הדרך. חברי הכנסת, שבו בטובכם, אין שום סיבה לעמוד ליד הקלפי. אני ביקשתי לשבת.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון: (קורא בשמות חברי הכנסת)

שולמית אלוני – אינה נוכחת; טלב אלסאנע – אינו נוכח; אסעד אסעד – מצביע; יוסף בא-גד – מצביע; זאב בנימין בגין – מצביע; פנחס בדש – מצביע; שלמה בוחבוט – אינו נוכח; אברהם בורג – אינו נוכח; יגאל ביבי – מצביע; יוסף ביילין – אינו נוכח; נעמי בלומנטל – מצביעה; בנימין בן-אליעזר – אינו נוכח; אליהו בן-אלישר – אינו נוכח; אליהו בן-מנחם – אינו נוכח; שלמה בניזרי – מצביע; עוזי ברעם – אינו נוכח; תמר גוז'נסקי – אינה נוכחת; שאול גוטמן – אינו נוכח; מיכה גולדמן – אינו נוכח; אלכס גולדפרב – מצביע

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת רענן כהן, יורם לס, אלי גולדשמידט ואלי דיין, לא לעמוד ליד הקלפי. שבו במקומותיכם. אני מבקש פשוט לא לעמוד שם, המקום צריך להיות פנוי.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון: (קורא בשמות חברי הכנסת)

אלי גולדשמידט – מצביע; אפרים גור – אינו נוכח; מרדכי גור – מצביע; גדליה גל – אינו נוכח; אריה גמליאל – אינו נוכח; אלי דיין – מצביע; חיים דיין – אינו נוכח; יעל דיין – אינה נוכחת; עבד-אלוהב דראושה – אינו נוכח; אריה דרעי – אינו נוכח; אברהם הירשזון – אינו נוכח; שמואל הלפרט – מצביע; זבולון המר – אינו נוכח; צחי הנגבי – אינו נוכח; שבח וייס – מצביע; יוסף ונונו – אינו נוכח; רחבעם זאבי – מצביע; נסים זוילי – אינו נוכח; תופיק זיאד – אינו נוכח; עמנואל זיסמן – מצביע; אליעזר זנדברג – אינו נוכח; וליד חאג' יחיא – אינו נוכח; נעמי חזן – מצביעה; מיכאל חריש – אינו נוכח; בנימין טמקין – מצביע; סאלח טריף – אינו נוכח; שאול יהלום – אינו נוכח; אברהם יחזקאל – מצביע; רן כהן – מצביע; רענן כהן – מצביע; יוסי כץ – מצביע; לימור לבנת – מצביעה; מאשה לובלסקי – אינה נוכחת; דוד לוי – אינו נוכח; יצחק לוי – מצביע; דוד ליבאי – אינו נוכח; עוזי לנדאו – אינו נוכח; יורם לס – מצביע; ענת מאור – אינה נוכחת; משה מאיה – מצביע; דוד מגן – מצביע; האשם מחאמיד – אינו נוכח; רוני מילוא – אינו נוכח; חגי מירום – אינו נוכח; דוד מנע – מצביע; נואף מסאלחה – אינו נוכח; יהושע מצא – אינו נוכח; דן מרידור – אינו נוכח; רון נחמן – אינו נוכח; אורה נמיר – אינה

נוכחתי; משה נסים – מצביע; בנימין נתניהו – אינו נוכח; אסתר סלמוביץ – מצביעה; אפרים סנה – אינו נוכח; יוסף עזרן – מצביע; עובדיה עלי – מצביע; שאול עמור – אינו נוכח; בנימין נתניהו – מצביע; אברהם פורז – אינו נוכח; חנן פורת – אינו נוכח; משה פלד – מצביע; רפאל פנחסי – מצביע; מנחם פרוש – מצביע; שמעון פרס – אינו נוכח; עמיר פרץ – מצביע; גדעון פת – מצביע; יאיר צבן – אינו נוכח; דוד צוקר – אינו נוכח; אביגדור קהלני – אינו נוכח; חיים קופמן – אינו נוכח; ישראל קיסר – אינו נוכח; משה קצב – אינו נוכח; יצחק רבין – אינו נוכח; אברהם רביץ – מצביע; אמנון רובינשטיין – אינו נוכח; חיים רמון – אינו נוכח; אבנר חי שאקי – מצביע; גונן שגב – אינו נוכח; גדעון שגיא – אינו נוכח; אברהם שוחט – אינו נוכח; משה שחל – אינו נוכח; מאיר שטרית – אינו נוכח; שמעון שטרית – אינו נוכח; דב שילנסקי – אינו נוכח; סילבן שלום – מצביע; יעקב שמאי – מצביע; יצחק שמיר – אינו נוכח; יעקב שפי – אינו נוכח; אברהם שפירא – אינו נוכח; אריאל שרון – אינו נוכח; יוסי שריד – אינו נוכח; דן תיכון – אינו נוכח

מאיר שטרית (הליכוד):

אדוני, אני מבקש להצביע.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אני רוצה להתייעץ אתכם. קיבלנו עכשיו פנייה מן הממשלה. יש ישיבה לממשלה, או לוועדת שרים לענייני ביטחון, והם אמורים להגיע בעוד דקות אחדות. אני רוצה להתייעץ אתכם. היתה בקשה להאריך במקצת את ההצבעה. נבחר בחבר הכנסת המנוסה ביותר. בבקשה, חבר הכנסת משה נסים. אני מתייעץ בתום לב.

משה נסים (הליכוד):

אני משוכנע בתום לב של יושב-ראש הכנסת. אין לי ספק שהשאלה היא בתום לב. הבקשה היא לא בתום לב.

היו"ר ש' וייס:

תודה.

משה נסים (הליכוד):

מספיק?

היו"ר ש' וייס:

אני מקבל את העמדה.

יש עוד חברי כנסת שלא הצביעו. בבקשה, קריאה אחרונה של השמות. מר יעקבסון, תחזור, ונקים ועדת קלפי. אנחנו קוראים את השמות על-פי סדר. קריאה שלישית ואחרונה.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון: (קורא בשמות חברי הכנסת)

שמואל אביטל – מצביע; רפאל אדרי – אינו נוכח; אהוד אולמרט – מצביע

קריאה:

— — —

היו"ר ש' וייס:

לא, הם פה. כדי שלא תהיה תחושה של סחבת, נעשה כך — — —

משה נסים (הליכוד):

לא צריך לקרוא את כל השמות. צריך לקרוא רק את השמות של אלה שלא נכחו.

היו"ר ש' וייס:

זה מה שאני הולך לעשות. מי מחברי הכנסת לא הצביע? המזכיר יקרא עכשיו את השמות.

קריאה:

תהיה אנדרולומוסיה.

היו"ר ש' וייס:

לא תהיה אנדרולומוסיה. שבו במקומכם.

סאלח טריף (העבודה):

אדוני, תמיד קוראים את השמות.

היו"ר ש' וייס:

תראה, זה יכול להצטייר כסחבת. למה לך? בבקשה, שבו ונקרא את השמות.

משה נסים (הליכוד):

לא נכון; שואלים: מי לא הצביע.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, לא כל דבר צריך להיות כאן שערורייתי. החלטה שלי: שבו, תצביעו, תיקראו, וזה על-פי המסורת הפלרמנטרית. לא אעשה שינויים לפי נוחות של מישהו. בבקשה, אדוני המזכיר.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון: (קורא בשמות חברי הכנסת)

אורי אור – מצביע; חיים אורון – אינו נוכח; דליה איציק – מצביעה; מיכאל איתן – אינו נוכח; רפאל אלול – מצביע; שולמית אלוני – אינה נוכחת; טלב אלסאנע – מצביע

היו"ר ש' וייס:

ברשותכם, אני רוצה למנות עכשיו את ועדת הקלפי.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון: (קורא בשמות חברי הכנסת)

שלמה בוחבוט – מצביע

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת סאלח טריף, יושב-ראש, חבר הכנסת חיים דיין, חבר הכנסת שמואל הלפרט.

משה קצב (הליכוד):

מה עם הליכוד?

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון: (קורא בשמות חברי הכנסת)

יוסף ביילין – אינו נוכח

היו"ר ש' וייס:

וחבר הכנסת מאיר שטרית.

קריאה:

היו"ר ש' וייס:

לא ביקשו. לא באמצע ההצבעה. הייתם יכולים להציע לפני ההצבעה. לא צריך. לא לעמוד ליד הקלפי.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון: (קורא בשמות חברי הכנסת)

בנימין בן-אליעזר – אינו נוכח; אליהו בן-אלישר – אינו נוכח; אליהו בן-מנחם – אינו נוכח; עוזי ברעם – אינו נוכח; תמר גוז'נסקי – אינה נוכחת; שאול גוטמן – אינו נוכח; מיכה גולדמן – אינו נוכח; אפרים גור – אינו נוכח; גדליה גל – אינו נוכח; אריה גמליאל – מצביע; חיים דיין – מצביע; יעל דיין – אינה נוכחת; עבד-אלוהב דראושה – אינו נוכח; אריה דרעי – אינו נוכח; אברהם הירשזון – אינו נוכח; זבולון המר – אינו נוכח; צחי הנגבי – אינו נוכח; יוסף ונונו – אינו נוכח; נסים זוילי – אינו נוכח; תופיק זיאד – אינו נוכח; אליעזר זנדברג – מצביע; וליד חאג' יחיא – אינו נוכח

היו"ר ש' וייס:

אנחנו מאחלים לו בריאות.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון: (קורא בשמות חברי הכנסת)

מיכאל חריש – אינו נוכח; סאלח טריף – מצביע; שאול יהלום – מצביע

היו"ר ש' וייס:

רבתי, אני מודיע שבתום הקריאה המהירה הזאת יצביעו אלה ששמם עוד לא נקרא, ואנחנו נסיים את הקריאה. אנחנו לא נמשוך את הזמן.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון: (קורא בשמות חברי הכנסת)

מאשה לובלסקי – אינה נוכחת; דוד לוי – אינו נוכח; דוד ליבאי – אינו נוכח; עוזי לנדאו – מצביע; ענת מאור – אינה נוכחת; האשם מחאמיד – אינו נוכח; רוני מילוא – אינו נוכח; חגי מירום – מצביע; נואף מסאלחה – אינו נוכח; יהושע מצא – מצביע; דן מרידור – אינו נוכח; רון נחמן – אינו נוכח; אורה נמיר – אינה נוכחת; אפרים סנה – אינו נוכח; שאול עמור – אינו נוכח; אברהם פורז – מצביע; חנן פורת – מצביע; שמעון פרס – אינו נוכח; יאיר צבן – אינו נוכח; דוד צוקר – מצביע; אביגדור קהלני – אינו נוכח; חיים קופמן – מצביע; ישראל קיסר – אינו נוכח; משה קצב – מצביע; יצחק רבין – אינו נוכח; אמנון רובינשטיין – אינו נוכח; חיים רמון – אינו נוכח; גונן שגב – אינו נוכח; גדעון שגיא – אינו נוכח; אברהם שוחט – אינו נוכח; משה שחל – אינו נוכח; מאיר שטרית – מצביע; שמעון שטרית – אינו נוכח; דב שילנסקי – מצביע; יצחק שמיר – אינו נוכח; יעקב שפי – אינו נוכח; אברהם שפירא – אינו נוכח; אריאל שרון – אינו נוכח; יוסי שריד – אינו נוכח; דן תיכון – מצביע

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, עכשיו יצביע מי שנמצא באולם ולא הצביע, ואני אקרא בשמות. בבקשה:

אורי אור – מצביע; מיכאל איתן – מצביע; אפרים סנה – מצביע; גדליה גל – מצביע; צחי הנגבי – מצביע; חיים רמון – מצביע.

עכשיו ממש גמרנו, ולהבא אני מבקש להגיע בשעה 11:00 כשיש הצבעות.

תמו הבחירות. אני מזמין עכשיו את חבר הכנסת סאלח טריף לעמוד בראש ועדת הקלפי. חברי הכנסת חיים דיין, מאיר שטרית, שמואל הלפרט, אנא תצטרפו, וכמובן, תעשו את המלאכה טוב, כרגיל. רק אתם. בבקשה.

חברי הכנסת, אנחנו לא נעבור לסעיף הבא כל עוד לא נסיים כאן את הספירה.

אני מבקש מחברי הכנסת יגאל ביבי, אברהם פורז ואלי דיין לדאוג לגיוס הרוב הדרוש לחוקים שלהם. צריכים 61 חברי כנסת. מייד אחרי זה נעבור להצבעה.

חברי הכנסת מאיר שטרית ושמואל הלפרט אינם באולם. חבר הכנסת חיים קופמן, תעזור לנו, תצטרף לוועדת הקלפי, בטובך. הרב חבר הכנסת גמליאל, תצטרף אלינו, בבקשה. גם חבר הכנסת גמליאל. מצטרף אליכם חבר הכנסת גמליאל. חבר הכנסת סאלח טריף, חבר הכנסת גמליאל מצטרף. קח כיסא, בבקשה.

אתם עוסקים בגיוס הרוב הדרוש, זאת אומרת זה עניינכם, אבל אני צריך להקפיד שההצבעה תהיה על-פי החוק. זה הכול.

בבקשה, חבר הכנסת עוזי לנדאו.

עוזי לנדאו (הליכוד):

עם כל הכבוד הראוי, זה לא תפקידו של היושב-ראש – – –

היו"ר ש' וייס:

כן, אבל תפקידי להזכיר להם שעוד מעט יגיע הסעיף שלהם. זאת איננה המרצה, זאת הודעה. אני אפילו לא יודע איך אני אצביע.

חברי הכנסת, נא לשבת. אני מודיע את התוצאות.

אני מודה לחברי ועדת הקלפי על המלאכה, אני מודה ליושב-ראש הוועדה.

הצביעו 70, מספר הקולות הכשרים – 69, מספר הקולות הפסולים – 1.

חברי הכנסת, היו ארבעה מועמדים. נבחרו לוועדת מינויים לדיינים: במקום הראשון, חבר הכנסת אברהם רביץ – 41 קולות; במקום השני, חבר הכנסת יוסף עזרן – 36 קולות; חבר הכנסת יצחק לוי קיבל 33 קולות; חבר הכנסת אלי דיין קיבל 22 קולות. אני מודה לכם.

הצעת חוק מימון מפלגות (תיקון מס' 14) (הוראות שונות), התשנ"ג-1993; הצעת חוק מימון מפלגות (תיקון מס' 15) (ועדה לקביעת יחידת המימון), התשנ"ג-1993; הצעת חוק מימון מפלגות (תיקון מס' 16) (קביעת יחידת המימון), התשנ"ג-1993
(קריאה ראשונה)

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו מצביעים על שלוש הצעות חוק. לפני ההצבעה, חבר הכנסת מיכאל איתן יישא דברים בשם כל בעלי ההצעות. ההצבעה תהיה נפרדת על כל הצעת חוק.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מובאות לפניכם שלוש הצעות חוק הכוללות רפורמה מרחיקה-לכת בנושא מימון המפלגות. שלוש ההצעות עברו פה-אחד בקריאה טרומית, הועברו להכנה בוועדת הכספים. בוועדת הכספים הוסכם להעביר את שלוש הצעות החוק לקריאה ראשונה במליאה.

ההסכמה שהושגה בוועדת הכספים איננה באה לבטא הסכמה מלאה לנוסח המופיע בשלוש הצעות החוק. נהפוך הוא. נשמעו הערות שונות, וגם לי עצמי יש רצון לתקן חלק מההצעה שאני עצמי הגשתי לקריאה טרומית והוגשה עכשיו לקריאה הראשונה. אלא מה, הוועדה סברה שתיקון כזה, בנושא ציבורי, צריך להיעשות לא רק בחדר הוועדה ולא רק תוך שמיעת נציגי המפלגות, אלא בהליך פתוח שבו תינתן אפשרות גם לארגונים ולגופים שעוסקים בנושאים של הדמוקרטיה הישראלית, גם לאנשי אקדמיה חיצונים, לומר את דברם וללבן בצורה מעמיקה, פתוחה וגלויה את אחת הבעיות הקשות ביותר בתחום הדמוקרטיה המודרנית, לא רק בארץ אלא בעולם הדמוקרטי כולו – מימון המפלגות.

לכן, אני מבקש מהמליאה לאשר העברת שלוש הצעות החוק לדיון שיתקיים במהלך הפגרה בוועדת הכספים, וכמוסכם – יהיה דיון ציבורי שבו ילובנו הבעיות ונוכל, כך אני מקווה, אכן להגשים את הרפורמה, על מנת לפתור את הבעיה, ואולי להיות מובילים בדמוקרטיה המערבית בתחום של מימון המפלגות והפיקוח הציבורי על המימון הזה. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה. אני רוצה להזכיר לחברי הכנסת, שלשם אישור חוקים אלה בכל שלוש הקריאות צריך לפחות 61 חברי כנסת. העניין כבר לובן, לפי חוות דעת של משפטים הנושא נוגע לסעיף 4 בחוק-יסוד: הכנסת.

אנחנו מצביעים על כל הצעת חוק בנפרד. אני מעמיד להצבעה את הצעת חוק מימון מפלגות (תיקון מס' 14) (הוראות שונות), התשנ"ג-1993, של חברי הכנסת מיכאל איתן ויגאל ביבי, בקריאה ראשונה.

הצבעה מס' 1

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה – 71

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק מימון מפלגות (תיקון מס' 14) (הוראות שונות), התשנ"ג-1993, לוועדת הכספים נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

71 תומכים, אין מתנגדים, אין נמנעים. הצעת החוק אושרה בקריאה ראשונה.

חברי הכנסת, הצבעה נוספת על הצעת חוק מימון מפלגות (תיקון מס' 15) (ועדה לקביעת יחידת המימון), התשנ"ג-1993, של חבר הכנסת אברהם פורז, בקריאה ראשונה. ההצבעה החלה.

הצבעה מס' 2

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה – 73

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק מימון מפלגות (תיקון מס' 15) (ועדה לקביעת יחידת המימון), התשנ"ג-1993, לוועדת הכספים נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

בעד – 73, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובע שגם חוק זה אושר בקריאה ראשונה.

חברי הכנסת, הצבעה על הצעת חוק מימון מפלגות (תיקון מס' 16) (קביעת יחידת המימון), התשנ"ג–1993, של חבר הכנסת אלי דיין, בקריאה ראשונה. ההצבעה החלה.

הצבעה מס' 3

בעד ההצעה להעביר את החוק לוועדה – 75

נגד – אין

נמנעים – 1

ההצעה להעביר את הצעת חוק מימון מפלגות (תיקון מס' 16) (קביעת יחידת המימון), התשנ"ג–1993, לוועדת הכספים נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

75 תומכים, אין מתנגדים, נמנע אחד. אני קובע שגם חוק זה אושר בקריאה ראשונה. החוק הזה עובר לוועדת הכספים להמשך טיפול. תודה רבה.

החלטות ועדת הכספים בדבר אישור הוראות בצווים (תיקונים מס' 29, מס' 30 ומס' 42)

לצו תעריף המכס והפטורים ומס קנייה על טובין)

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-יומנו: אישור החלטות ועדת הכספים המאשרות הוראות בתיקונים מס' 29, מס' 30 ומס' 42 לצו תעריף המכס והפטורים ומס קנייה על טובין. יציג את הצווים יושב-ראש ועדת הכספים, חבר הכנסת גדליה גל; בבקשה.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, הנני מתכבד להביא לאישור הכנסת שלושה צווים. אישור הכנסת נחוץ, לפי דרישת החוק, להחלטות מעין אלה המונחות על שולחן הכנסת בשלושת השבועות האחרונים של פעילות הכנסת.

1. צו תעריף המכס והפטורים ומס קנייה על טובין (תיקון מס' 29), התשנ"ג-1993. על ייבוא נעליים מארצות שלישיות חל מכס בשיעור של 36% ועוד 11.14 שקל לזוג נעליים, אך לא פחות מ-24 שקל לזוג. מחירם של נעליים מסוג זה נמוך ביותר ולא הולם אותו המס הקצוב בסך 24 שקל שנקבע לנעליים רגילות בעלות סוליות מגומי או מפלסטיק.

לפי המלצתו של משרד התעשייה והמסחר, מפחית צו זה את שיעור המכס הקצוב החל על הטובין האמורים לכדי 5 שקלים לזוג נעליים. באופן מעשי מדובר אפוא בהפחתת מס. רק במקרה הבלתי צפוי של נעליים מארצות שלישיות שערך לצורך המכס עולה על 8.70 שקל יחול מכס של 57.4% – ולזה נחוץ אישור הכנסת.

צו זה נדחה בישיבה קודמת של הכנסת ואני מציע אותו מחדש לפי בקשת האוצר ואישור הוועדה. כפי שהודעתי בישיבה הקודמת, משרדי הממשלה הנוגעים בדבר יעקבו אחר השפעת הצו כדי לוודא שאין בו פרצה שיכולה להביא לפגיעה ביצרנים המקומיים.

2. צו תעריף המכס ופטורים ומס קנייה על טובין (תיקון מס' 30), התשנ"ג-1993. לבקשת משרד התעשייה והמסחר הועלה שיעור המכס החל על אטבים לכביסה, המיובאים מארצות שלישיות – מ-15.2%, ומ-12% ל-13%.

עם העלאת המכס הנדונה, ייכלל המוצר הנדון בין שאר מוצרי החשיפה, שהמכס החל עליהם יורד באופן הדרגתי כל אחד בספטמבר, כאשר ההפחתה האחרונה תחול ב-1 בספטמבר 1996, כאשר המכס על המוצר יגיע לשיעור של 12%.

העלאת שיעור המכס בוצעה לאור העובדה שאטבים מיוצרים בארץ גם על-ידי חברת "המשקם" המעסיקה בייצור זה 120 עובדים מוגבלים, במפעלים הממוקמים בקריית-שמונה, בטבריה, בנתניה ובחיפה, ובמכס הקיים היתה סכנה שהמפעלים ייסגרו ללא יכולת להתארגן בפני יבוא מתחרה.

3. צו תעריף המכס והפטורים ומס קנייה על טובין (תיקון מס' 42), התשנ"ג-1993. צו זה כולל את ההצעה לשינוי במיסוי רכב מנועי של ועדת המסים העליונה. להלן השינויים העיקריים של הרפורמה:

א. הבסיס לגביית מס קנייה ישונה מן המחיר הסיטוני לערך לצורך מכס בתוספת המכס בלבד.

ב. שיעורי מס קנייה על רכב יופחתו כלהלן: רכב נוסעים, רכב מסחרי שמשקלו הכולל המותר עד 2,200 קילוגרם ואופנועים – מ-100% ל-95%. במלים אחרות, מפחיתים את מס הקנייה על רכב מ-100% ל-95%. רכב מסחרי שמשקלו הכולל המותר בין 2,200 ל-4,500 קילוגרם – מ-80% ל-75%.

ג. יבוטל הפטור ממס קנייה על מזגנים המיובאים ומורכבים ברכב. הפטור ממס קנייה על מזגנים המורכבים בארץ יישאר בתוקף. יש לקוות כי תיקון זה יביא לתעסוקה מוגברת במפעלים המקומיים לייצור מזגנים לרכב.

ד. רדיו מיובא, מורכב ברכב, משולם עליו מס המחושב עם מחיר הרכב; כעת המיסוי יחושב בנפרד לפי שיעור של 85% במקום 95%.

השינויים לא ישפיעו על סך כל ההכנסות מענף הרכב. עם זאת יצוין כי ברמה של סוג רכב ספציפי תיתכנה תוספות או הפחתות במס קנייה.

לגבי משאיות ואופנועים תהייה הפחתות בלבד, משום שבאופנועים אין תוספות מס על מזגנים, ואין ממיר קטליטי שהתקנתו תהיה חובה החל מדגמי 1994, ומאידך גיסא יש הפחתת מס בגין ביטול התמ"א – תוספת מכסת אחוזים – הגבוהה של 30%. לגבי משאיות, גם בעבר לא היה פטור על מזגנים, אולם יש הפחתת מס בגין ביטול התמ"א של 10%.

השיטה החדשה של המיסוי תביא לתוספת הכנסות בגלל ביטול הפטור על מזגנים ומיסוי הממיר הקטליטי בסך 280 מיליון שקל, והפסד הכנסות בעקבות גביית מס קנייה על בסיס ערך לצורך מכס בתוספת מכס בלבד ללא תמ"א, והפחתת מס קנייה בסך 295 מיליון שקל, כך שסך כל ההפסד נטו יהיה כ-15 מיליון שקל.

פירוט נוסף של השינויים במיסוי ואומדן ההכנסות נמצא בדברי ההסבר לצו המונחים לפניכם. אני מבקש מהכנסת לאשר את שלושת הצווים.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חבר הכנסת דן תיכון, דקה על כל צו, ביחד שלוש דקות.

דן תיכון (הליכוד):

לא, לא, חמש דקות.

היו"ר ש' וייס:

אחריו – חבר הכנסת חיים אורון, אחרון הדוברים.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אבקש את תשומת לבכם לדברים שאומר כי זה סיפור מדהים. מדובר בצו תעריף המכס והפטורים ומס קנייה על טובין (תיקון מס' 42). בעברית פשוטה, הממשלה מאמצת רפורמה בתחום שיווק כלי רכב, מכוניות. כשהיא מאמצת את הרפורמה היא בעצם רוצה להוזיל את מחירי המכוניות לציבור הצרכנים. יש להניח שבשנה הקרובה ימכרו יבואני הרכב כ- 120,000 כלי רכב. אבל תראו מה עושה הממשלה בלי לדעת, בלי להבין, איך היא רוצה להוזיל מוצר שנקרא מכונית ובמקום להוזיל את המחיר היא בעצם מייקרת אותו.

מדובר בהחלת הצו על הוזלת כלי הרכב ורפורמה בכלי הרכב מ-1 באוגוסט עד 15 באוגוסט 1993. שהרי אילו נכנסה הרפורמה הזאת לפעולה ב-15 באוגוסט, כשמתחילים לשווק את המודלים החדשים, אכן יש להניח שכלי הרכב שיימכרו החל מ-15 באוגוסט יוזלו. אבל בשל שיקול שלא ברור לי החליטה הממשלה להחיל את הצו הזה על היבואנים גם לגבי המודל הישן, המודל לשנת 1993.

חיים אורון (מרצ):

לא.

דן תיכון (הליכוד):

שמע לי. אתה לא יודע, אבל זה מה שעשו.

חיים אורון (מרצ):

הם הודיעו שלא.

דן תיכון (הליכוד):

תקשיב לי, תקשיב. אני מציע לך גם לעיין בצו, כי זה מדהים.

כשהחליטו להפעיל את הרפורמה הזו מ-1 באוגוסט 1993 עד 15 באוגוסט 1993 לגבי כלי רכב ממודל ישן 1993, נתנו מתנה ליבואנים סכום של כ-10,000 שקל לכל כלי רכב מהמודל של 1993 שיימכר בתקופה מ-1 באוגוסט 1993 עד 15 באוגוסט 1993.

ומה עושים היבואנים במדינת ישראל? הם מנצלים את טיפשותה של הממשלה, מנצלים את טיפשותה של ועדת הכספים, שמחילה את הצו מ-1 באוגוסט במקום מ-15 באוגוסט, לוקחים את ההנחה הזאת שניתנה ליבואנים – – –

חיים אורון (מרצ):

חבר הכנסת תיכון, אתה אומר דבר לא נכון.

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת אורון, אתה רשום אחרי חבר הכנסת תיכון. אני מבקשת ממך לא להפריע.

דן תיכון (הליכוד):

חבר הכנסת אורון, תן לי להשלים ואז אענה לך.

הממשלה נותנת מתנה ליבואנים סכום של 10,000 שקל בממוצע לכל כלי רכב שיימכר בין 1 באוגוסט ל-15 באוגוסט.

חבר הכנסת אורון, גם אני לא האמנתי, כי חשבנו שהחלנו את הרפורמה מ-15 באוגוסט. הצו מונח לפני. תקשיב לי.

חיים אורון (מרצ):

בוועדה נמסר, בנוכחות יבואני הרכב, שמוסכם על כל הצדדים שזה לא חל אלא לגבי 1994 והלאה.

דן תיכון (הליכוד):

תקשיב לי. אתה טועה. אני חוזר ואומר, אתה פשוט טועה. גם אני חשבתי כמוך, גם אני שמעתי, אבל אני אומר לך שלגבי 15 ימים, מ-1 באוגוסט 1993 עד 15 באוגוסט, חל הצו גם על מודלים שיוצרו בשנת 1993.

לכן, אני אומר לך, אדוני יושב-ראש ועדת הכספים, אגורה מההקלות הללו שניתנו, בהיקף של 10,000 שקל, לכלי רכב, לא ניתנו לצרכנים, לא ניתנו לציבור הרחב.

אני אומר לך, אני טיפלתי בעניין אתמול, ונאמר לי שהבוקר יפרסמו היבואנים מודעות שבהן יודיעו שהסכום של 10,000 שקל מועבר לצרכנים. דבר לא נעשה. כל מי שקונה בתקופה הזאת, הכסף הזה נכנס לכיסם של היבואנים. זו שערורייה.

לכן, אני אומר לך, אם גם אתה סבור שהרפורמה הזאת תחילתה איננה ב-1 באוגוסט אלא ב-15 באוגוסט, אזי יש להבהיר את הנושא הזה מעל לדוכן; ולא – אני קורא לכם שלא להחיל את הרפורמה הזאת לגבי התקופה מ-1 באוגוסט 1993 ועד 15 באוגוסט. לא הפעלנו את הרפורמה כדי להעשיר את היבואנים בעשרות מיליוני שקלים. תודה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת תיכון. אני מזמינה את חבר הכנסת אורון. בבקשה.

חיים אורון (מרצ):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, עיקרו של הצו שבו מדובר, ונדמה לי שגם חבר הכנסת תיכון תומך בו, הוא רפורמה במיסוי הרכב, שינוי המצב הקיים שבו מחיר הרכב היה, בסופו של דבר, תוצאה של קומבינציה מורכבת מאוד בין המיסוי המוטל עליו לבין ערכו הממשי, וכאשר מחיר הרכב היה עולה היתה חייבת להיות התאמה בין המס המוטל עליו, בין היבואן לבין שלטונות המס. ברפורמה המוצעת מדובר על מערכת אחידה, ברורה, קביעת שיעור המס ביחס לערכו של הרכב כאשר הוא יוצא מהנמל. על-ידי כך נקבעה מערכת ברורה יותר לכל התחום הזה.

המצב הקיים יצר עיוות נוסף. הפטור שניתן למזגנים פעל בעצם כנגד מזגנים תוצרת הארץ. אחד השיקולים שעמדו בפני מציעי הרפורמה בוועדת הכספים היה ההנחה, שאם תאושר הרפורמה הזאת ייווצר איזון נכון יותר בין המזגנים שייצרו בארץ לבין המזגנים שיהיו חלק מהרכב המיובא, וכך, על-פי מה שנמסר לוועדת הכספים, מדובר בפוטנציאל נוסף של כמה מאות מקומות עבודה.

אשר להערה, שהפעלת הצו מ-1 באוגוסט תיצור רווח שלא כדין ליבואנים, כאשר הוא יופעל גם על דגמים של שנת 1993. לוועדה נמסר באופן חד-משמעי – – –

סילבן שלום (הליכוד):

— — —

חיים אורון (מרצ):

אני מקבל את התיקון. רווח כדין, אבל לא על-פי כוונת מציעי הרפורמה, וודאי שלא על-פי כוונת ועדת הכספים. בתשובה על שאלה ישירה נאמר חד-משמעית, גם על-ידי נציגי המכס והאוצר וגם על-ידי נציגי היבואנים, שהרפורמה הזאת לא תגרום לשום תוספת רווח – – –

דן תיכון (הליכוד):

הנה הצו, מ-1 באוגוסט.

חיים אורון (מרצ):

חבר הכנסת תיכון, אני מקווה שגם אתה תסכים שחברי ועדת הכספים יבחנו יחד אם אומנם האינפורמציה שנמסרה לוועדת הכספים היתה בלתי מדויקת – דבר שאני לא מעלה אותו על הדעת – או שמי שמסר אותה לא היה אחראי מספיק כדי לוודא – – –

דן תיכון (הליכוד):

או מי שהבין שלא כהלכה.

חיים אורון (מרצ):

– – – או מי שמסר אותה לא היה אחראי מספיק לוודא שאומנם יש לו הכלים לבצע אותה, ואני חושב שבכך יש הטעיה של הוועדה ושל מליאת הכנסת, ואני כחבר ועדת הכספים, גם באופן אישי, אראה בזה אירוע חמור מאוד.

אני מציע לאשר את הצו, כי הוא חשוב משום שמכירת דגמי יבוא 1994 מתחילה בימים הקרובים. אני אישית משוכנע שלא נפלה פה תקלה; אבל אם נפלה תקלה, נברר אותה.

אני פונה לכנסת כן לאשר את הצו הזה, כי הוא חשוב ובכיוון הנכון.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה לחבר הכנסת אורון. אני מזמינה את יושב-ראש ועדת הכספים, חבר הכנסת גדליה גל, להשיב לדוברים. בבקשה.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, על-פי האינפורמציה שנמסרה לוועדת הכספים הן על-ידי מנהל המכס והן על-ידי היבואנים, הרפורמה תחול על רכב ממודל 1994.

והיה והתברר שהדברים שאמר חבר הכנסת דן תיכון נכונים והיה בזה משום הטעיית הוועדה, אני שולח מכאן אזהרה ליבואני הרכב, שאם הם לא יעמדו בדברים כפי שנאמרו בוועדה – אנחנו לא עוזבים את הארץ; אנחנו נשארים כאן. אנחנו ניפגש אתם ונבטיח, באמצעות הכלים שעומדים לרשותנו, שהדברים יתבצעו על-פי רוחם כפי שנאמרו בישיבת ועדת הכספים. תודה רבה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה ליושב-ראש ועדת הכספים. אנחנו עוברים להצבעה על החלטת ועדת הכספים המאשרת תיקונים בצו תעריף המכס והפטורים ומס קנייה על טובין (תיקון מס' 29). נא להצביע בעד ונגד.

הצבעה

בעד ההחלטה – 22

נגד – אין

נמנעים – אין

ההחלטה בדבר אישור הוראות בצו תעריף המכס והפטורים ומס קנייה על טובין (תיקון מס' 29), התשנ"ג-1993, נתקבלה.

היו"ר א' סלמוביץ:

22 תומכים, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובעת שהחלטת ועדת הכספים, המאשרת הוראות בצו תעריף המכס והפטורים ומס קנייה על טובין (תיקון מס' 29), אושרה.

אנחנו עוברים להצבעה על החלטת ועדת הכספים המאשרת הוראות בצו תעריף המכס והפטורים ומס קנייה על טובין (תיקון מס' 30). נא להצביע בעד ונגד.

הצבעה

בעד ההחלטה – 11

נגד – אין

נמנעים – אין

ההחלטה בדבר אישור הוראות בצו תעריף המכס והפטורים
ומס קנייה על טובין (תיקון מס' 30), התשנ"ג–1993, נתקבלה.

היו"ר א' סלמוביץ:

11 תומכים, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובעת שהחלטת ועדת הכספים, המאשרת הוראות בצו תעריף המכס והפטורים ומס קנייה על טובין (תיקון מס' 30), אושרה.

אנחנו עוברים להצבעה על החלטת ועדת הכספים המאשרת הוראות בצו תעריף המכס והפטורים ומס קנייה על טובין (תיקון מס' 42). נא להצביע בעד ונגד.

הצבעה

בעד ההחלטה – 11

נגד – אין

נמנעים – אין

ההחלטה בדבר אישור הוראות בצו תעריף המכס והפטורים
ומס קנייה על טובין (תיקון מס' 42), התשנ"ג–1993, אושרה.

היו"ר א' סלמוביץ:

11 תומכים, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובעת שהחלטת ועדת הכספים, המאשרת הוראות בצו תעריף המכס והפטורים ומס קנייה על טובין (תיקון מס' 42), אושרה.

דן תיכון (הליכוד):

צריכות להיות ארבע הצבעות.

היו"ר א' סלמוביץ:

שלוש הצבעות, והן כולן קוימו.

הצעת חוק לעידוד המגזר העסקי (קליטת עובדים) (הוראת שעה) (תיקון מס' 3).

התשנ"ג-1993

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר א' סלמוביץ:

אנחנו עוברים לנושא הבא בסדר-היום: הצעת חוק לעידוד המגזר העסקי (קליטת עובדים) (הוראת שעה) (תיקון מס' 3), התשנ"ג-1993, המובא לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. יציג את הצעת החוק יושב-ראש ועדת הכלכלה, חבר הכנסת גדעון פת.

גדעון פת (יו"ר ועדת הכלכלה):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני מתכבד להביא לקריאה שנייה ולקריאה שלישית הצעת חוק לעידוד המגזר העסקי (קליטת עובדים) (הוראת שעה) (תיקון מס' 3), התשנ"ג-1993.

ביום 28 במאי 1991 קיבלה הכנסת בקריאה שנייה ובקריאה שלישית את החוק לעידוד המגזר היצרני (קליטת עובדים) (הוראת שעה), התשנ"ג-1993, ביוזמתו של חבר הכנסת גדליה גל, שעיקרו תשלום תמריץ למעסיקים במגזר היצרני, אשר יעסיקו עובדים נוספים על מספר העובדים שהיה להם קודם לכן.

לאחר קבלתו של החוק, הוכנסו בו תיקונים, לדעתי בשוגג, והחוק הורחב לכל ענפי הפעילות העסקית, למעט גופים שהוגדרו בחוק במפורש ולמעט עבודות בנייה ושירותים ציבוריים ששר האוצר קבע בצו.

תיקון מס' 3, אשר אושר בקריאה ראשונה ביום 22 במרס 1993, ומובא לאישורה של הכנסת עתה, בא להאריך את תוקף החוק העיקרי, על-פי החלטת הממשלה, לפתור בעיות מספר שהתעוררו בעקבות התיקון הקודם, וכן להסיר ספקות ולהבהיר עניינים מספר שהיו קבועים בחוק מתחילתו.

אף שהממשלה ביקשה בהצעת החוק להאריך את תוקפו בשנתיים נוספות, הרי בעקבות יוזמת הוועדה, ועדת הכלכלה, ויוזמתי, ובהתייעצות עם יושב-ראש ועדת הכספים, עמדה על הפרק הארכת תוקף החוק עד 30 ביוני 1993. שר האוצר אימץ הצעה זו, תמך בה והביאה לממשלה, אולם הממשלה החליטה להאריך את תוקפו של החוק עד ליום 31 בדצמבר 1993.

גברתי היושבת-ראש, אני מרשה לעצמי להעריך שהממשלה, במועד קרוב ל-31 בדצמבר 1993 או אחריו, תבוא ותציע הארכת החוק וזאת עד לחודש נובמבר 1996 בחלקים, או בבת אחת. ולידיעת חברי הכנסת, עלות החוק כיום כ-500 מיליון שקל לשנה, וסביר להניח שהוצאה זו תלך ותגדל.

בסעיף 1 פסקה (3) להצעת החוק נוספה הגדרה של "עובד נוסף", הכוללת את כל הקריטריונים הקיימים היום בחוק בסעיפיו השונים לעניין זה.

בפסקה (5) לסעיף 1 נמצא פתרון לבעייתם של כל המעסיקים שלא היו קיימים כלל בתקופה הקודמת כהגדרתה בחוק, עובדה שמנעה מהם מלכתחילה את האפשרות לזכות בתמריץ. בהצעה המונחת לפניכם, חברי הכנסת, נקבעה "תקופה קודמת" חדשה וכן "תקופה קודמת מתניידת", שתאפשר בעיקרון לכל מעסיק שיעמוד בתנאי החוק לקבל מכוחו תמריץ.

סעיף 2 בא למנוע תשלומי יתר על-ידי קביעה מפורשת, כי התמריץ בעד אותו עובד נוסף, או אותה תוספת עובדים, מתמצה לאחר תום 24 חודשים מהיום שבו שולם לראשונה בעדו או בעדם.

בסעיף 3 פסקה (2) נמצא פתרון לבעייתם של "מזמינים" כהגדרתם בחוק, שאין בידיהם, מסיבה כלשהי, נתוני השכר של עובד קבלן העובד בחצריהם. במקרה כאמור, הזכאות לתמריץ לפי החוק תתבסס על שכר המינימום.

בסעיף 4 נקבעה סמכות לבית-המשפט לצוות על מי שהורשע בקבלת תמריץ במרמה החזר עד פי ארבעה מסכום התמריץ שנתקבל שלא כדין.

הוועדה דרשה להחמיר עם מי שיקבל תמריץ במרמה וקבעה כי סמכות בית-המשפט כאמור תהיה לצוות גם על תוספת הפרשי הצמדה וריבית על סכום התמריץ שהתקבל במרמה.

בסעיף 5 להצעת החוק נוספה הוראה שלפיה על סכום תמריץ המשולם למעסיק באיחור תיתוסף ריבית החשב הכללי.

גברתי היושבת-ראש, לחוק לא הוגשו הסתייגויות. אני אישית אצביע בעד הצעת החוק.

קריאה:

— — —

גדעון פת (יו"ר ועדת הכלכלה):

בשל האילוצים שהממשלה מצאה את עצמה בהם ואישרה את ההארכה עד 31 בדצמבר 1993. אינני בטוח שהממשלה לא היתה מוצאת דרכים טובות יותר להרחיב את מספר המועסקים במשק בסכום עתק שכזה, ולא בדרך חוק זה, כפי שהסברתי בדברי.

על כל פנים, אני מבקש מהכנסת לאשר הארכת חוק זה על תיקוניו בקריאה שנייה ובקריאה שלישית.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה. חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה בקריאה שנייה על הצעת החוק לעידוד המגזר העסקי (קליטת עובדים) (הוראת שעה) (תיקון מס' 3), התשנ"ג-1993.

לסעיפים 1 עד 7 אין הסתייגויות. אני מעמידה אותם להצבעה, כהצעת הוועדה.

הצבעה

בעד סעיפים 1-7 – 9

נגד – 1

נמנעים – אין

סעיפים 1-7 נתקבלו.

היו"ר א' סלמוביץ:

תשעה תומכים, מתנגד אחד, אין נמנעים. אני קובעים שסעיפים 1 עד 7, כהצעת הוועדה, נתקבלו.

אנחנו עוברים להצבעה על הצעת החוק בקריאה שלישית. נא להצביע בעד ונגד.

הצבעה

בעד הצעת החוק – 9

נגד – 1

נמנעים – אין

חוק לעידוד המגזר העסקי (קליטת עובדים) (הוראת שעה) (תיקון מס' 3), התשנ"ג–1993, נתקבל.

היו"ר א' סלמוביץ:

תשעה תומכים, מתנגד אחד, אין נמנעים. אני קובעת שהצעת חוק לעידוד המגזר העסקי (קליטת עובדים) (הוראת שעה) (תיקון מס' 3), התשנ"ג–1993, נתקבלה בקריאה שלישית.

הצעת חוק הסדרים במגזר החקלאי המשפחתי (תיקון), התשנ"ג–1993

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר א' סלמוביץ:

אנחנו עוברים כעת לנושא הבא על סדר-היום: הצעת חוק הסדרים במגזר החקלאי המשפחתי (תיקון), התשנ"ג–1993, בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. יציג את החוק יושב-ראש ועדת הכלכלה; בבקשה.

גדעון פת (יו"ר ועדת הכלכלה):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, הנני מתכבד להביא לקריאה שנייה ולקריאה שלישית את הצעת חוק הסדרים במגזר החקלאי המשפחתי (תיקון), התשנ"ג–1993, אשר נדונה בדיון מוקדם בכנסת ביום 30 ביוני 1993 ובקריאה ראשונה ביום 28 ביולי 1993. ההצעה הועברה לוועדת הכלכלה לשם הכנתה לכל הקריאות.

הצורך בתיקונים לחוק הסדרים במגזר החקלאי המשפחתי שהציע חבר הכנסת גדליה גל התעורר במהלך הדיונים המשפטיים ופסקי-הדין שניתנו בקשר להעברת עניינים לטיפולם של המשקמים ובעקבות הקמת מינהלת ההסדר.

הנוסח המובא לאישורכם, חברי הכנסת, שונה בכמה עניינים מהנוסח שהיה בחוברת הכחולה.

נקבע כי הוראות החוק יחולו רק על חוב שנוצר עד 31 בדצמבר 1991 וכל חוב שנוצר לאחר המועד האמור, הוראות החוק לא יחולו עליו. אי-לכך כל ההליכים המשפטיים התלויים ועומדים כנגד חוב שנוצר עד ליום 31 בדצמבר 1991 מועברים לטיפול המשקם.

התיקון מסדיר את היחסים והסמכויות בין מפרקים וכונסים שמונו לפני תחילת החוק – למשקמים.

התיקון קובע כי חובות למס הכנסה לא ייכללו בתחילת החוק ולפיכך לא תחול עליהם כל הפחתה או מחיקה.

שינוי מהותי שהוכנס בחוק מונע אפשרות מימוש נכסים יצרניים חקלאיים שאינם ביישובי קו העימות בתנאי שכושר ההחזר הטמון בהם ישמש להחזר חובותיו של הגורם החקלאי לנושים.

התיקון מאפשר למשקם להטיל עיקולים על נכסים של החקלאי שאינם משמשים לפעילותו השוטפת, דבר שבא למנוע הברחת נכסים מצדו של החקלאי.

מאחר שבהסדר המושבים הקודם, "הסדר רביד", נהנו חלק מהמושבים ממחיקה מסוימת, בא תיקון נוסף לוודא שלא יינתן כפל הפחתה וההפחתות הקודמות יקוזזו מההפחתות על-פי חוק זה.

התיקון בחוק מסייג אף מימוש דירות המשמשות למגורי חברי מושב שיתופי או קיבוץ וכן מסייג מימוש קופת גמל של חייב במסגרת מימוש נכסיו בגובה שיקבעו השרים.

מאז יצא "חוק גל" לדרך ומונו המשקמים, הגישו הנושים דרישות לחוב והמשקמים התחילו בפעולות לבירור החוב ולקביעתו. במהלך הדיונים הראשונים, שכבר התקיימו בבתי-המשפט ובפני המשקמים, הועלו הסוגיות שבמרבייתן עוסק התיקון לחוק. תיקונים אלה מתחייבים כדי לאפשר ביצוע מהיר של החוק בהתאם לכוונת המחוקק המקורית.

אני רוצה לשבח באופן מיוחד שני חברי כנסת ולהודות להם – חבר ועדת הכלכלה, ידידי חבר הכנסת שמואל אביטל, שהיה מאוד פעיל ונחוש, מכיר את המאטריה היטב ועסק אתי ועם כל הגורמים האחרים בקידום ההצעות הללו ובהבאתן לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. אני רוצה גם להודות לחבר נלווה לוועדה, שאיננו חבר הוועדה בדרך קבע – הוא איננו נוכח כאן – חבר הכנסת אלי גולדשמידט, שתרגם רבות ועזר לנו.

אלי גולדשמידט (העבודה):

אני פה.

גדעון פת (יו"ר ועדת הכלכלה):

אתה פה. עכשיו לא אומר, כי אין אומרים שבחו של אדם בפניו. חבר הכנסת גולדשמידט היה בוועדה ועזר לנו בהכנת החומר לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

אנחנו ממשיכים עכשיו ב"סט" התקנות הנוסף בקשר לכושר ההחזר ולאחר מכן יש עוד תקנות שיצטרפו לעבור כדי לאפשר לחוק הזה לצעוד קדימה ולהוריד נטל כבד מציבור גדול מאוד של חקלאים במדינת ישראל שנקלעו – חלקם באשמתם וחלקם הגדול או רובם שלא באשמתם – למצב כלכלי אשר בלתי ניתן להסביר את הסבל הרב שהם עומדים בו.

גברתי היושבת-ראש, לחוק לא הוגשו הסתייגויות, ואבקש לאשר אותו בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. תודה רבה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה ליושב-ראש ועדת הכלכלה.

אנחנו עוברים כעת להצבעה בקריאה שנייה על הצעת חוק הסדרים במגזר החקלאי המשפחתי (תיקון), התשנ"ג-1993, על-פי הצעת הוועדה וללא הסתייגויות על סעיפים 1 עד 14. נא להצביע – בעד או נגד.

הצבעה מס' 9

בעד סעיפים 1-14 – 13

נגד – 1

נמנעים – אין

סעיפים 1-14 נתקבלו.

היו"ר א' סלמוביץ:

13 תומכים, מתנגד אחד, אין נמנעים. אני קובעת שהצעת חוק הסדרים במגזר החקלאי המשפחתי (תיקון), התשנ"ג-1993, עברה בקריאה שנייה.

אנחנו עוברים כעת להצבעה בקריאה שלישית על הצעת החוק. נא להצביע בעד או נגד.

הצבעה מס' 10

בעד החוק – 15

נגד – אין

נמנעים – אין

חוק הסדרים במגזר החקלאי המשפחתי (תיקון), התשנ"ג–1993, נתקבל.

היו"ר א' סלמוביץ:

15 תומכים, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובעת שהצעת חוק הסדרים במגזר החקלאי המשפחתי (תיקון), התשנ"ג–1993, עברה בקריאה שלישית.

הצעת חוק הגנת הצרכן (תיקון מס' 2), התשנ"ג–1993

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר א' סלמוביץ:

אנחנו עוברים כעת לנושא הבא על סדר-היום: הצעת חוק הגנת הצרכן (תיקון מס' 2), התשנ"ג–1993, קריאה שנייה וקריאה שלישית. יציג את החוק יושב-ראש ועדת הכלכלה; בבקשה.

גדעון פת (יו"ר ועדת הכלכלה):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, הנני מתכבד להביא לקריאה שנייה ולקריאה שלישית את הצעת חוק הגנת הצרכן (תיקון מס' 2), התשנ"ג–1993.

הצעת התיקון היא פרי יוזמתה הברוכה של חברת הכנסת נעמי חזן בהצעת חוק ת"ב, אשר הובאה לדין מוקדם במליאת הכנסת ביום 24 בפברואר 1993 ולקריאה ראשונה ביום 31 במאי 1993. ההצעה הועברה לוועדת הכלכלה לשם הכנתה לכל הקריאות.

עוסקים רבים בישראל מציבים, לעתים במזיד, ולעתים קרובות מחמת אי-הבנה של מחויבותם לחוק, שלטים שבאמצעותם או בכל דרך אחרת הם מתיימרים לפטור את עצמם מאחריות כלשהי לנזקי גוף העלולים להיגרם לצרכנים. באמצעות הודעות אלה נגרמות הטעויות לצרכן שאין בידו כל סעד כנגד העוסק.

הצעת החוק באה לתקן מצב זה ולקבוע, כי עוסק לא יציב שלטים כאמור ולא יודיע בכל דרך אחרת כי הוא מסיר את אחריותו במקרה של נזקי גוף העלולים להיגרם לצרכנים, המתרחשים בתחום העסק או בחצרו.

גברתי היושבת-ראש, אני רוצה להודות לחברת הכנסת נעמי חזן. הצעת חוק זו נראית פעוטה ואולי לא חשובה, אבל מי שנופל ושובר את רגלו ואין לו שום סעד, בשבילו החוק הזה חשוב מאוד. צריך גם לטפל במקרים הבודדים, וחברת הכנסת נעמי חזן דבקה בעניין – היו כל מיני דיונים בוועדה – ועשתה מלאכתה קודש. אני מודה לך מאוד על כך, חברת הכנסת נעמי חזן.

לחוק לא הוגשו הסתייגויות ואבקש לאשר אותו בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. תודה רבה, גברתי.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה ליושב-ראש ועדת הכלכלה, וגם לחברת הכנסת נעמי חזן על הצעתה.

אנחנו עוברים כעת להצבעה בקריאה שנייה על הצעת חוק הגנת הצרכן (תיקון מס' 2), התשנ"ג–1993. סעיפים 1 ו-2 כהצעת הוועדה וללא הסתייגויות – נא להצביע בעד או נגד הצעת החוק.

הצבעה מס' 11

בעד סעיפים 1-2 – 6

נגד – אין

נמנעים – אין

סעיפים 1-2 נתקבלו.

היו"ר א' סלמוביץ:

שישה תומכים, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובעת שהצעת חוק הגנת הצרכן (תיקון מס' 2), התשנ"ג–1993, עברה בקריאה שנייה.

אנחנו עוברים כעת להצבעה על הצעת החוק בקריאה שלישית. נא להצביע בעד או נגד הצעת החוק.

הצבעה מס' 12

בעד החוק – 7

נגד – אין

נמנעים – אין

חוק הגנת הצרכן (תיקון מס' 2), התשנ"ג-1993, נתקבל.

היו"ר א' סלמוביץ:

שבעה תומכים, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובעת שהצעת חוק הגנת הצרכן (תיקון מס' 2), התשנ"ג-1993, עברה בקריאה שלישית.

הצעת חוק האזנת סתר (תיקון – טלפון אלחוטי, החמרת העונש ומסירת מידע לציבור).

התשנ"ג-1993

(הצעת חבר הכנסת ס' שלום)

היו"ר א' סלמוביץ:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים כעת לנושא הבא על סדר-היום: הצעות לסדר-היום והצעות חוק של חברי הכנסת. תחילה – להצעת חוק האזנת סתר (תיקון – טלפון אלחוטי, החמרת העונש ומסירת מידע לציבור), התשנ"ג-1993, מס' תתל"ח. אני מזמינה את חבר הכנסת סילבן שלום להציג את החוק. בבקשה.

סילבן שלום (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, הצעת החוק שלי בנושא האזנות הסתר באה לענות על מצב קיים, מצב חמור, שבו הטלפונים של מרבית האנשים במדינת ישראל חשופים להאזנות של גורמים זרים, האזנות אשר איש לא יודע על קיומן, אם מצד מתחרים עסקיים, אם מצד מתחרים פוליטיים, אם מצד עיתונאים שמאזינים להם ואם מצד רשויות המדינה והשלטון אשר מאזינות לשיחות הטלפון של אזרחי מדינת ישראל.

בנושא האזנות סתר יש מקום להגביר את האכיפה, להגביר את הענישה ולהרחיב את האיסור גם על שיחות בפלאפון ובפקסימיליה. מי לא יודע שהיום כמעט כל שיחה מסתיימת או לפחות נקטעת במלים: זה לא לטלפון. זה לא לטלפון – במדינת ישראל ב-1993, הדבר בלתי-אפשרי. לא ייתכן שאדם לא יוכל לנהל שיחה ממכשיר הטלפון שלו מבלי שהוא יחשוש שמישהו אחר מאזין לו. בשל

אותו חשש נקטעות הרבה שיחות והדבר מצריך מפגשים בבתי-קפה ובמסעדות, כי אנשים פוחדים לדבר בטלפון.

הססמה של "בזק" היום, "זה כן טלפון", הופכת להיות ססמה שאין לה אחיזה במציאות, לצערי הרב, כי חלק גדול מהציבור במדינת ישראל חושש לדבר במכשיר הטלפון, ועל אחת כמה וכמה להשתמש במכשיר הפלאפון או בפקסימיליה, דבר שהיינו עדים לו רק השבוע.

לכן, רבותי חברי הכנסת, אני חושב שיש לעשות משהו דרסטי בנדון. יש להחמיר את הענישה, לא רק כלפי האיש שמאזין אלא גם כלפי מי שהזמין וגם כלפי מי שהתקין. כי בסופו של דבר העונשים היום מגוחכים. אם העונש מקסימלי היום הוא עד שלוש שנות מאסר למי שמאזין, הרי ידוע לכול שעל דבר כזה יינתן בדרך כלל לכל היותר עונש של שנת מאסר. אם העונש הקבוע בחוק על מי שעבר את העבירה בפועל והתקין לך את מכשיר הציטוט הוא עד שנה, יוצא מכך שהרבה מהם יוצאים ללא עונש כלל, עם מאסר על תנאי. רק לאחרונה היינו עדים, בלי לפרט שמות, לאנשים שהתקינו וקיבלו בסך הכול מאסר על תנאי, כאשר הדבר הזה הוא הפקרות מוחלטת.

אדוני סגן שר הביטחון, שיענה לי אחר כך, אני חושב שיש מקום גם מצדכם לגלות פתיחות רבה יותר. אני יודע שיש גם האזנות ביטחוניות, שהן הכרחיות במאבק בטרור, במאבק בריגול ובגורמים עוינים. אכן נכון הדבר, אבל תחת מעטה הביטחון אין להרחיב את הדבר למצב כמעט מפלצתי. נושא הביטחון הוא נושא רגיש שבאמת צריך להיענות לו, אבל לא תחת אותו מעטה להגיע למצב שבו כל אדם חשוף לעניין הזה, ללא קשר לביטחון בכלל. כי המשטרה מבצעת היום האזנות לאנשים כאשר בסך הכול המטרה בעניין הזה היא שלא ליצור אישום לאחר שכבר יש כתב אישום, ואז אולי לפתח אותו, והתיק נבנה תוך כדי ההאזנה.

אדוני סגן השר, אם לא ידוע לך, במדינת ישראל מבוצעות על-ידי המשטרה כ-1,000 האזנות בשנה, כאשר באנגליה, שאוכלוסייתה גדולה עשרות מונים, מדובר על 350 האזנות בשנה. לכן אני חושב שהמכשיר של האזנות הסתר מנוצל על-ידי משטרת ישראל בלי שום פרופורציה למידת נחיצותו. ולא מדובר רק באדם שאותו רוצים לחקור ולבדוק, אלא גם באנשים סביבו שמתקשרים אליו ואינם יודעים כלל שאותו אדם מאזין. מדובר על שיחות אישיות, פרטיות. האם המשטרה מאזינה רק לאותן שיחות שבהן אולי יש לה חשד שאכן יש לה עניין? לא, היא מאזינה לכל השיחות המבוצעות באותו מכשיר טלפון, וכל השיחות בסופו של דבר מגיעות לשר המשטרה. חלילה וחס, אני לא מטיל צל של חשד בידיו של שר המשטרה משה שחל, אבל שר המשטרה, להווי ידוע, תמיד, גם עכשיו, גם בעבר וגם בעתיד יהיה איש פוליטי. אז יש לאפשר לו לבצע, או לפחות להאזין לאותן האזנות סתר שמבוצעות ביד כל-כך קלה? אני חושב שלא לכך התכוון המחוקק.

לכן יש, לדעתי, להחמיר את הענישה לגבי מי שמאזין, משלוש שנים לשבע שנות מאסר, כדי שידעו שהענישה היא ענישה אפקטיבית והיא לא מופרזת. היום עונש של שלוש שנים הוא העונש המקסימלי, ולא נותנים יותר מחודשים מספר. זאת ענישה לא אפקטיבית, כי היא לא מרתיעה. אבל שבע שנות מאסר הן עונש מרתיע.

לא תמיד מי שמזמין את ההאזנה הוא זה שמאזין, אבל האיש שמזמין גם הוא צריך לקבל עונש חמור. מי שביצע את ההקלטה עצמה – שנה אחת זה ממש שום דבר, כאשר בדרך כלל הוא מקבל עונש על תנאי. לכן אני מציע להגדיל את העונש לשלוש שנים.

לפיכך, אדוני סגן השר, גם אם השיקולים הם ביטחוניים, אני חושב שיש מקום, לפחות במישורים האזרחיים, הפרטיים והפוליטיים להגביל את האכיפה והענישה ולהשאיר את הפלח הזה של האזנות ביטחוניות כפלח שיש להמשיך אתו לנוכח צוק העתים, לנוכח מצבה של מדינת ישראל ב-1993, שאני לא מזלזל בו. אני לא חושב שבשנת 1993 הגענו לשלווה ולנחלה ואנחנו לא נזקקים למכשיר הזה, שהוא מכשיר לא טוב אבל הוא מכשיר חיוני במלחמתנו בטרור. אבל בגלל הדבר הזה, להגיע למצב ששום דבר אחר לא יבוצע – רחוקה הדרך.

גם לגבי המידע והנתונים, אדוני סגן השר, אני יודע שראש הממשלה אחראי לעניין הזה בתוקף תפקידו כראש הממשלה ולא בתוקף תפקידו כשר הביטחון. גם לגבי הנתונים יש מקום להבחנה. כי אומנם ראש הממשלה בתוקף תפקידו אחראי לשירותים החשאיים, ואולי כאן יש לעשות שמירה או סיווג מידע. אבל מדוע לא תמסור משטרת ישראל לציבור את הדיווח או את הנתונים על האזנות שהיא עושה, כמה מתוך ההאזנות שהיא ביצעה הסתיימו בתיקים פוליטיים וכמה לא? לפי הסטטיסטיקה שיש בידי, רק 20% מגיעים למצב של הגשת כתב אישום. מכאן, 80% מההאזנות הן ללא כל צורך כמעט, ודבר כזה הוא דבר חמור, שלא לדבר על התפתחות הטכנולוגיה היום בנושא הפקסימיליות ובנושא הפלאפון. הפלאפון הפך מכשיר עסקי רב-חשיבות, והיום אין לו כמעט שימוש. כל שיחה בפלאפון מסתיימת מייד לאחר שהיא מתחילה: "מאיפה אתה מדבר, מהפלאפון? לא, זו לא שיחה לטלפון; נדבר אחר כך". איך זה יכול להיות? האם ההתפתחות הטכנולוגית צריכה להיעצר רק בגלל חשש של הפקרות בתחום הזה? – חד-משמעית לא.

אדוני סגן השר, בתוקף תפקידך ובתוקף כפיפותך לראש הממשלה ושר הביטחון, אני מציע שלא תדחה את הצעת החוק שלי לאלתר ועל הסף אלא תתירו את כל הנושא האזרחי והפוליטי, ובנושא הביטחוני לא יהיה זה אני שאהיה לכם למכשול, חס וחלילה. בנושא הזה תמשיכו לעשות את מלאכתכם נאמנה כדי לחשוף גורמים שרוצים לפגוע בביטחון מדינת ישראל ובביטחון אזרחיה ותושביה. אבל לגבי יתר הדברים הגיע הזמן שתעשו את השינוי.

אנחנו מדינה דמוקרטית, התבגרנו. המדינה קיימת 45 שנים, ומה שהיה טוב עם קום המדינה אינו טוב כיום. אנחנו רואים את הנושא הזה עם החשיפות היומיומיות שיש לנו לגבי פרשיות ריגול, שעליהן היה איסור פרסום. גם לגבי זה הגשתי, אדוני סגן השר, הצעת חוק, שתביא לכך שהנושאים האלה ייחשפו, לא בצורת גילוי על עצם העניין, אלא בצורת גילוי שהאיש עצמו אכן נמצא בבית-הסוהר, ולא ייתכן שב-1993 אנשים כאלה ייעלמו כלא היו, כשאיש אינו יודע עליהם. לכן הצעת החוק הזאת שלי היא הצעת חוק משלימה להצעת החוק השנייה, שהיא בבסיסה פיתוח זכויות האדם, פיתוח השמירה על זכויות האדם, שאני חושב שהגיע הזמן להכיר בהן כערך עליון ב-1993.

לכן, אם אסכם: אני מאוד מבקש ממך להעביר את הנושא לדיון בקריאה ראשונה, כך שנוכל לעשות את ההפרדה, בהמלצתך, בין הנושאים המדיניים הביטחוניים לבין הנושאים האזרחיים, כך שהאזנת סתר תיפסק במדינת ישראל, לא תמשיך להיות בבחינת הפקר ולא תהווה מכשול לחלק גדול מהציבור שיושב כאן, לחלק גדול מאנשי העסקים, לחלק גדול מהעיתונאים ולחלק גדול מאזרחי המדינה, שאינם מצליחים לנהל שיחות בטלפון בגלל חשש כבד להאזנות סתר. אני יודע על רבים מהאנשים שמזמינים אחת לשבוע או אחת לשבועיים אותם אנשים שבדקים אם יש האזנות סתר, דבר שיש לו גם עלות כספית לא קטנה, רק בשל החשש שאולי מישהו מאזין להם בטלפון. הגיע הזמן שהנושא הזה ייפסק, ויפה שעה אחת קודם. תודה רבה.

היו"ר א' סלמוביץ:

לאיזו ועדה אתה מציע להעביר את הצעת החוק?

סילבן שלום (הליכוד):

אני מציע להעביר זאת לוועדה כפי שיקבע סגן השר. אם הוא חושב שזו ועדת החוץ והביטחון – ועדת החוץ והביטחון.

היו"ר א' סלמוביץ:

מה אתה מציע?

סילבן שלום (הליכוד):

מבחינתי או ועדת החוקה, מאחר שזה נושא של זכויות האדם, או ועדת החוץ והביטחון, אם סגן השר יראה בזה צורך ביטחוני.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת סילבן שלום. אדוני סגן שר הביטחון, בבקשה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, זה אומנם נכון, חבר הכנסת סילבן שלום, שהמדינה קיימת 45 שנה, אבל אני רוצה לומר לך, שאם תישאר פה היום עוד שעתיים-שלוש שעות אתה תשמע הצעות לסדר-היום בענייני ביטחון כאילו זה עתה נולדנו. ואני יכול כבר לומר לך, שבהצעות לסדר-היום, בחלק מהן – רק נדמו התותחים בצפון וכבר יש בעיות בעזה. זאת אומרת, לצערי הרב יש תחומים בחיינו, שבהם אסור לנו להיתפס לחולשה, גם אם הם יוצרים קשיים כאלה או אחרים. לזה אתה הסכמת בעצמך, שבביטחון אסור לפגוע, ולכן יש באמת עוד תחומים, שמאוד היינו רוצים להתנהג בהם כמדינה החיה חיי שקט לכל דבר, אבל לא זה המצב.

אנחנו מתנגדים להצעת החוק שלך. ראשית כול, אתה יודע היטב שבנושאים הקשורים להרחבת ההגדרה של שיחה, כך שהיא תכלול גם דיבור בטלפון אלחוטי, ושהחוק יוחל גם על שיחות באמצעות פלאפון – שינוי כזה נמצא כרגע על שולחן משרד המשפטים לקראת הגשת הצעת תיקון ממשלתית, ולכן אנחנו לא מוצאים לנכון שתהיה פה כפילות: גם הצעה ממשלתית וגם הצעה שלך. זה לא אומר שאנחנו מתנגדים לנושא שאתה מעלה, הוא פשוט יבוא לדיון בוועדת השרים, וידונו בו לעומק.

אשר לענישה: יש פה ויכוח, וההרגשה היא שההצעה שלך קובעת ענישה קצת מוגזמת.

נקודה חשובה מאוד – להביא לידיעת הציבור. אני רוצה להביא לתשומת לבם של חברי הכנסת, שבסעיף המטיל חובה להביא לידיעת הציבור אחת לשנה מידע על האזנות סתר המותרות על-פי פרקים ב' וג' ובוצעו באותה שנה – נתונים כאלה, ככל שהדבר נוגע למערכת הביטחון, הם מסווגים ואינם ניתנים לפרסום פומבי מטעמי ביטחון המדינה. מעבר לזה, מנגנון הפיקוח הקיים היום, דיווח של שר הביטחון וראש הממשלה לשר המשפטים בצירוף של ביקורת מבקר המדינה ומבקר מערכת הביטחון, נראים לנו מספיקים.

לסעיף 4: לאור האמור בסעיף 3 הסעיף אינו נראה רלבנטי, ואני חוזר ואומר שאנחנו מתנגדים להצעה, כי חלק גדול ממנה נדון כהצעה ממשלתית. אני מציע שכל ההערות וכל התוספות יובאו לדיון תוך כדי הכנת החוק על-ידי הממשלה, ולכן אנחנו מתנגדים להצעת החוק.

סילבן שלום (הליכוד):

מה עם ההפרדה בין העניינים האזרחיים ובין העניינים הביטחוניים?

סגן שר הביטחון מ' גור:

אני אמרתי בהכללה: בדיונים שעורכת הוועדה הממשלתית בעניין הזה, נא להביא את כל הנושאים האלה לדיון, ואז תהיה הצעה אחת של הממשלה הקשורה בכל הנושאים האלה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לסגן שר הביטחון. חבר הכנסת סילבן שלום, יש לך זכות תגובה. בבקשה.

סילבן שלום (הליכוד):

תשובתך, אדוני סגן השר, היא תשובה שלצערי הרב אני נאלץ להסכים עמה או להסתפק בה, אף שאני חושב שלא כך צריך היה להיות. חזרתי ואמרתי שאני חושב, שעצם העובדה שעובדת ועדת שרים על הנושא הזה אינה צריכה למנוע חקיקה פרטית, אלא אם כן החקיקה הממשלתית כבר נמצאת בשלבי סיום, ולא כך הם פני הדברים. אני חושב שצריכה להיעשות חקיקה פרטית, ומהירה, כדי להביא להבחנה בין הנושאים האזרחיים ובין הנושאים הביטחוניים וכדי להביא לסוף האזנות הסתר במדינת ישראל.

נושא האזנות הסתר הוא נושא שאוכל כל חלקה טובה. יש מצב שאנחנו חושבים, או לפחות אני חושב, שהיום לא ניתן לנהל עוד שיחות טלפון מהבית, לא ניתן לנהל שיחות טלפון ממכשיר הפלאפון, אם יש לך מכשיר כזה, ולא ניתן להעביר פאקסים בלי שיהיה לך חשש כבד שמישהו אחר בצד השני מאזין, או מישהו אחר בצד השני עושה בכך שימוש לא רלבנטי, שימוש לא חיוני.

במדינת ישראל ב-1993 צריך להפסיק עם הדבר הזה. את הנושא "זה לא לטלפון" מכירים כולם פה, וחזרתי ואמרתי זאת. אנחנו נאלצים ללכת למסעדות, לבתי-קפה ולמקומות אחרים כדי לשבת ולשוחח, כאשר המצב צריך היה להיות הפוך – שיכולנו לעשות את זה בבטחה באמצעות מכשיר הטלפון שלנו. מאחר שאנחנו לא יכולים לעשות את זה, אני חושב שצריכה להיות חקיקה ממשלתית מהירה בנושא הזה, תוך התחשבות בעניין הביטחוני, תוך התחשבות בכך שאנחנו באמת צריכים להילחם בגורמים עוינים. אבל אם לא תעשו את זה במהרה, לקראת פתיחת המושב הבא אעלה את הצעתי מחדש, כי אני חושב שהנושא הזה חשוב מכדי שנשאיר אותו מופקר בצורה שבה הוא נמצא כיום. תודה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת סילבן שלום. כן, אדוני, בבקשה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אני מבקש להודיע, שהצעת החוק של הממשלה נמצאת בשלבים מתקדמים ביותר, ואני רוצה לקוות שלאחר הפגרה היא תונח על שולחן הכנסת.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לך, אדוני, הדברים נרשמו בפרוטוקול.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים כעת להצבעה בקריאה טרומית על הצעת החוק של חבר הכנסת סילבן שלום.

סילבן שלום (הליכוד):

הסתפקתי בתשובת השר.

היו"ר א' סלמוביץ:

הסתפקת, סליחה. סליחה, לא שמתי לב.

הצעה לסדר-היום

העברת השלישות הראשית מרמת-גן

היו"ר א' סלמוביץ:

אנו עוברים כעת להצעה לסדר-היום מס' 2207 בנושא: העברת השלישות הראשית מרמת-גן. אני מזמינה את המציע, חבר הכנסת רענן כהן; בבקשה.

רענן כהן (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אדוני סגן שר הביטחון, רמת-גן, עיר ואם בישראל, שהחלה כיישוב כפרי קטן, התפתחה במשך שנות קיומה הלא-מעטות, קלטה עלייה גדולה והפכה אחת הערים הגדולות בארץ.

כיום היא אחת הערים היחידות בישראל החסומה מבחינת פוטנציאל הפיתוח שלה. כולנו מכירים את רמת-גן, היא מוקפת מכל עבריה ביישובים עירוניים צפופים ומשמשת מעבר בין החגורות החיצוניות של המטרופולין לבין תל-אביב. בהיותה חסומה, אין היא יכולה להתפשט ולהתחדש ואין לה רזרבות קרקעיות שעליהן ניתן לבנות דירות לבניה ולבנותיה הצעירים. לכן, לא בלי סיבה הפכה רמת-גן לאחת הערים בעלות האוכלוסייה הקשישה הרבה ביותר בארץ – ביחס ליתר ערי המדינה. לדוגמה, חציון הגיל של תושביה כיום הוא כ-36 שנים, בעוד ברוב היישובים הוא נע בין 21 ל-30 שנים. והתהליך הולך ומחמיר עם השנים, משום שצעירי העיר, כפי שאמרתי, אינם יכולים למצוא בה מגורים והם עוברים ליישובי הסביבה.

והנה, בלב רמת-גן נמצאת חלקה בת 66 דונמים שיכולה להכיל כ-1,000 יחידות דיור ברווחה. מי שמסתובב בשטח זה יראה כמה צריפים ומבנים קטנים ומפוזרים. אני מתכוון לשטח שבו שוכנת השלישות הראשית של צה"ל.

על-פי הערכות מוסמכות, ערכו של שטח זה מגיע לכרבע מיליארד שקל, והוא יכול לפתור כמעט את מצוקת הרזרבות הקרקעיות של העיר רמת-גן.

אין כל הצדקה לכך שבלב שטח עירוני מעין זה יימצא מחנה צבאי גדול, על חשבון שטח שמן הראוי שייבנו עליו דירות מגורים. צה"ל יכול היה והוא גם צריך למצוא מקום חלופי למשרדי השלישות באחד מבסיסי הצבא שמחוץ לריכוזי האוכלוסין.

השלישות הצבאית נמצאת ברמת-גן מסיבות היסטוריות ובגלל אדישות של פרנסי העיר. כל עוד היתה רמת-גן עיר קטנה, נמצאה השלישות הרחק ממרכז. עתה, משהתפתחה וגדלה ויש לה צורך באדמה זו, מן הראוי שצה"ל יעביר את מתקניו לאזור מרוחק יותר, ובכך תופסק האנומליה הקיימת.

המלחמות קיימות – כפי שנוכחנו גם במלחמת המפרץ וגם במבצע דין-וחשבון – מוכיחות כי הטילים וה"קטיושות", גם אם אינם יכולים להכריע במלחמה, הם יכולים לפגוע בריכוזי אוכלוסין וממילא במורל האוכלוסייה. במלחמת המפרץ נפלו טילי "סקאד" ששוגרו מעירק על רמת-גן. כולנו יודעים שהם היו מכוונים לקריה בתל-אביב ויועדו לפגוע באוכלוסייה אזרחית. בכל מלחמה עתידית, שאני מקווה מאוד שלא תקרה, יכוון האויב את טיליו אל מתקנים צבאיים שהוא יודע על קיומם, ושוב יהפכו רמת-גן או תל-אביב מטרה לטילים אלה או אחרים. לכן, מן הראוי להרחיק מתקנים צבאיים ממרכזי היישוב האזרחיים, והשלישות ברמת-גן כמו גם הקריה בתל-אביב צריכות לעבור לאזורים מרוחקים יותר ופחות צפופי אוכלוסין.

במשך 45 שנות קיום המדינה היינו עדים להתפתחות מסיבית של ערי ישראל. רמת-גן, למשל, גדלה מיישוב קטן, כפי שאמרתי, לעיר בת 150,000 תושבים. כאמור, אם בעבר היתה השלישות מרוחקת ממרכז העיר, הרי כיום מרכז העיר מתקרב אל השלישות, ומתקן כזה שיש לו חשיבות אסטרטגית מסכן בעידן הטילים ארוכי הטווח את האוכלוסייה האזרחית.

אני אומנם מדבר כאן על עיר מגורי רמת-גן, ואני מעלה את הנושא בעיקר בגלל מצוקה קרקעית המורגשת בעיר. אך עם זה אני רוצה להעלות הצעה, שמשרד הביטחון יחד עם ועדה שהוא יקבע לעצמו, ואולי גם מבקרת המדינה, יבדקו את כל הנושא של הימצאות יחידות צבאיות בלב ריכוזי אוכלוסייה, ואם ימצא שאין הצדקה להימצאותן במקומות אלה, יש למצוא מקומות חלופיים ולהעביר אותן לשם. למשל, מחנה-מרכוס הממוקם על הכרמל בחיפה, מחנה הגדנ"ע ותזמורת צה"ל בשטח שברמת-אביב וכדומה. בכל הדוגמאות האלה מדובר על בסיסים שבמהותם הם מינהלתיים והם שוהים בשטחים קרקעיים בעלי ערך כספי גבוה מאוד, דבר שאין לו הצדקה כלכלית. הכספים שיתקבלו ממכירת הקרקעות היקרות האלה צריכים לעבור לצה"ל, למערכת הביטחון, על מנת שצה"ל יוכל להשתמש בהם למטרות שהוא זקוק להן כל כך.

אם נלך לזה, אני מקווה שיהיה זה צעד נכון בכיוון הנכון. לא נפגע במערכת הצה"לית. צה"ל יכול למקם את יחידותיו בכל מקום שהוא רוצה, בשטחים שאינם צפופי אוכלוסין, ובכך להביא גם תרומה כלכלית, גם איכות ביטחונית וגם בשורה לעיר רמת-גן, עיר מגורי, וכך גם לגבי יישובים אחרים.

אני מקווה שסגן השר ייתן לכך ביטוי, כדי להתחיל בדרך חדשה. תודה רבה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת רענן כהן. אני מזמינה את סגן שר הביטחון להתייחס להצעה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, תוך כדי הדיבור על ההצעה בדבר העברת השלישות הראשית, טרח חבר הכנסת רענן כהן לנתח גם את הסיכונים הכרוכים לכלל המדינה במלחמת העתיד.

אני לא מתווכח על הסיכונים, הם קיימים. לצערי, אני גם לא יכול להתמודד עם העובדה שמדינת ישראל היא מדינה קטנה. אני לא רוצה לערוך פה את הרשימה הנוגעת להעתקת מתקנים צבאיים מקרבת אוכלוסייה אזרחית. כי אז, חבר הכנסת רענן כהן, אינני יודע לאן היינו צריכים לברוח. אבל זה נכון גם לגבי כל מיני מתקנים לאורך הגבולות, כמו שזה נכון לגבי מתקנים במרכז הארץ. זו שאלה שלא ניתחת אותה בהצעה לסדר-היום, ולכן אני גם לא רוצה להשיב עליה בהרחבה.

חבר הכנסת רענן כהן, אני רק רוצה שתדע, שבמדינת ישראל, התשובה הביטחונית שלנו היא תשובה הנוגעת למכלול השטח; לפרטים, לפי דעתי, אין טעם להיכנס.

אשר לשלישות הראשית ברמת-גן, חברי הכנסת, אני רוצה לציין בראש ובראשונה, שתנאי העבודה והמטלות של השלישות הראשית מחייבים אותה, בעת שלום ובעת מלחמה, להיות במרכז הארץ.

שנית, במשך השנים הושקעה השקעה ענקית במתקנים מאוד מתוחכמים, שבלעדיהם אי-אפשר לנהל צבא מודרני. לכן, צריך פשוט לדעת, שכאשר מדובר בהעתקת מתקנים כאלה, יש לזה תגובת שרשרת מאוד מאוד מסובכת.

אני רוצה להוסיף ולומר, שלמשרד הביטחון אין התנגדות עקרונית להעברת מתקן כזה או אחר, כמובן בתנאי שהעלות לא תחול עליו. אני רוצה לומר לחבר הכנסת רענן כהן מתוך ניסיון של העברת מתקנים במשך הרבה מאוד שנים, שמה שנראה במבט ראשון כסכומי כסף אשר יכולים לפצות על ההעברה, אינו תמיד כך. ברוב המקרים, במיוחד במתקנים מן הסוג הזה, ההיפך הוא הנכון.

מכיוון שאין לנו, כפי שאמרתי, התנגדות עקרונית לעניין, ויש כאן שאלה כספית שגם חבר הכנסת רענן כהן מודע לה, אין לי שום התנגדות שהעניין יעבור לוועדת הכספים ושם תבדקו את העניין; תתקבלנה המסקנות אשר תתקבלנה, ואם יעלו אספקטים שלא יהיה אפשר לדון עליהם בוועדת הכספים כוועדה פתוחה, נדון עליהם בוועדת החוץ והביטחון. לפי הערכתי, אחרי הבדיקה הכספית הראשונה יסתבר, לצערנו הרב, שההצעה שלך – עם כל הרצון הטוב שבה – היא כמעט בלתי אפשרית. לכן אני מציע להעביר את ההצעה לוועדת הכספים.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לסגן שר הביטחון. חבר הכנסת רענן כהן, האם אתה מסכים להצעת סגן שר הביטחון להעביר את הנושא לדיון בוועדת הכספים?

רענן כהן (העבודה):

אני מסכים. השאלה היא, האם לא כדאי להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון, אך אני מסכים לכל מה שיוחלט.

היו"ר א' סלמוביץ:

נעבור, אם כך, להצבעה – בעד או נגד דיון בנושא בוועדת הכספים.

הצבעה מס' 13

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 7

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הכספים נתקבלה.

היו"ר א' סלמוביץ:

שבעה תומכים, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובעת: הנושא יועבר לדיון בוועדת הכספים.

הצעות לסדר-היום

הסכם הפסקת האש בלבנון

היו"ר א' סלמוביץ:

אנו עוברים לנושא הבא על סדר-היום, הצעות לסדר-היום מס' 2209, 2215, 2225, 2227 ו-2236, בנושא: הסכם הפסקת האש בלבנון – מאת כמה חברי כנסת. אני מזמינה את ראשון המציעים, חבר הכנסת עמנואל זיסמן; אחריו – חבר הכנסת משה פלד.

עמנואל זיסמן (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, אדוני סגן השר, חברי הכנסת, מאז מבצע "שלום הגליל" ומלחמת לבנון שואפת ישראל להשיג חוזה שלום עם לבנון על יסוד הגבול הקיים בין שתי המדינות. השאיפה לשלום נובעת מן הצורך להבטיח את ביטחונם ושלומם של יישובי הצפון ותושביהם ולבלום את פעולות הטרור בלבנון. ישראל ממשיכה לקיים את אזור הביטחון על-ידי כוחות מקומיים הנקראים צד"ל, הפועלים בגיבוי של צה"ל, כל עוד יידרש הדבר.

אין לישראל עניין, חבר הכנסת דראושה, חבר הכנסת האשם מחאמיד וחבר הכנסת טלב אלסאנע, באדמת לבנון, במימי לבנון או בהתערבות בענייני הפנים שלה. ישראל תכבד לבנון עצמאית.

למבצע דין-וחשבון היתה מטרה של החזרת הביטחון לתושבי הצפון ואף לא מטרה נלווית נוספת אחת, כפי שהיה במלחמת לבנון. לא יצאנו להרחיב את רצועת הביטחון, כשם שלא יצאנו לכפות שלום על ממשלת לבנון או איזו מטרה אחרת.

אבל אנחנו צריכים לומר גם לעצמנו, שצה"ל, שפועל אך ורק להבטחת קיומה של מדינת ישראל, הגנתה, ביטחונה ושלום אזרחיה, לפחות מאז כינונה של ממשלה זו, מופעל על בסיס הסכמה לאומית. בנושא זה יש הסכמה לאומית לפני המבצע, במשך המבצע וגם כיום.

ההסכמה הלאומית הזו איננה כוללת חמישה חברי כנסת משתי מפלגות. חמשת חברי הכנסת האלה הם חריגים ביחס להסכמה הלאומית הרחבה במדינת ישראל. למשל, חבר הכנסת תופיק זיאד אמר בנאומו לפני שבוע – ואני מצטט: "לשם מלחמת השמדת עם. ההרס נעשה למען ההרס וההרג למען ההרג". חבר הכנסת אלסאנע אמר, שמה שעושים חיילי צה"ל הם פשעים, רציחות וגירושים. הוא טוען כי מי שאחראי לנעשה בצפון וברצועת הביטחון – זו מדינת ישראל. מדינת ישראל זו שחבר הכנסת אלסאנע אזרח בה וכלפיה הוא מתריס – ואני מצטט: "מדינה זו נוהגת בנבזות וברשעות כלפי הלבנונים". כאילו ל"חיזבאללה" אין נגיעה למה שמתרחש בצפון.

עם ישראל כולו האזין בשבוע שעבר לדברי הבלע והאיוולת, כאשר הפרעתם לנאומו של ראש הממשלה. ראש הממשלה נהג באיפוק, אבל בשלב מסוים הוא אמר – אולי לא כלפיך ולא כלפי חבר הכנסת דראושה אלא יותר כלפי חברי הכנסת של חד"ש – אתם הפכתם למשרתים של "חיזבאללה"? זו היתה הפעם היחידה בנאום שבה הוא איבד את סבלנותו.

לא ברור היה, שמא נשכחו העובדות מזיכרונם ומדעתם של חברי הכנסת מחד"ש וזיאד בראשם. עוד אמר: אני משוכנע שיש אור ירוק לכל המצב הזה מארצות-הברית. התוכנית הזו היא בתיאום עם ארצות-הברית. אתה מאמין בכך, חבר הכנסת האשם מחאמיד? כל מה שהיה חסר לומר הוא קפיטליזם, דטרמיניזם היסטורי, מהפכה, ואנו חוזרים לימי הזוהר הקומוניסטי. חבר הכנסת תופיק זיאד, איפה הוא היה כאשר מדינת ישראל היתה מטרה לסטלין, לברית-המועצות, שרצתה לפגוע בנו אם במישרין ואם בעקיפין?

האשם מחאמיד (חד"ש):

זה נשמע כמו – – –

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת האשם מחאמיד.

עמנואל זיסמן (העבודה):

לא שמעתי אף מאחד מכם, אף לא ממך, הסתייגות מן ההתקפות על ישראל, כנגד אותם גורמים הנלחמים נגד תהליך השלום, שליחי האיטולה מאירן.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

היו"ר א' סלמוביץ:

לא עכשיו.

עמנואל זיסמן (העבודה):

אני עורך הפרדה בינך לבינו.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת דראושה, עוד לא קיבלת את זכות הדיבור.

עמנואל זיסמן (העבודה):

כאשר אשמע דברי צער או הזדהות עם תושבי הצפון, אדע כי הגיעה אחרית הימים.

למה ציפה זיאד? למה אתה ציפית, חבר הכנסת טלב אלסאנע, שישראל תגיש את הלחי השנייה, שנספוג התקפות ונשתוק?

במקום זאת, חבר הכנסת תופיק זיאד מעדיף להשיא לנו עצות כיצד לנהל את המלחמה, והוא אומר: "אתם רוצים כיבוש נקי – – לדכא עם, לכבוש את האדמה שלו בלי מחיר – אין דבר כזה בלי קורבנות לכובש". לחבר הכנסת זיאד יש כנראה בעיות עם כך שהמבצע גבה מספר מצומצם של אבדות לצה"ל ולתושבי הצפון; מאוד מצער. אני חייב גם לצטט מדבריו, ש"למלחמה הרחבה הזאת יש מחיר".

אני רוצה לסיים את דברי ולומר: המבצע הזה נקרא דין-וחשבון. בעיני זה נקרא, כפי ש"קול ישראל" בצרפתית קרא לזה: "מבצע עשיית צדק", כי הוא עשה צדק. המבצע הזה מחייב אתכם לדין-וחשבון נוקב, כי זו התנהגות שאינה עולה בקנה אחד עם אינטרסים לאומיים לגיטימיים ובסיסיים, משום שאנחנו לא מדברים עכשיו על יהודה, שומרון ועזה. אנחנו מדברים על לבנון וישראל, ואנחנו לא רוצים את אדמת לבנון. אנחנו לא רוצים משהו בלבנון. אנחנו רוצים בשלום עם לבנון.

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת זיסמן, אני מבקשת לסיים.

האשם מחאמיד (חד"ש):

עמנואל זיסמן (העבודה):

אנחנו נכונים להסכם שלום עם לבנון עצמאית וריבונית, משוחררת משליטה צבאית סורית ומנוכחותם של כוחות צבאיים זרים וטרוריסטיים בכל שטחה, אבל בהסכם שלום, שבו יישמרו האינטרסים הביטחוניים של מדינת ישראל ותושבי הצפון על-ידי מגוון של הסדרים שיבטיחו, בין השאר, הפסקה מוחלטת של פעולות טרור ומניעת חידושן.

היו"ר א' סלמוביץ:

אני מבקשת לסיים.

עמנואל זיסמן (העבודה):

אני מסיים. אבל עד להסכם שלום תמשיך ישראל להגן על גבולה הצפוני, גם על-ידי רצועת ביטחון – ואין צורך להרחיב אותה – ונשתמש בכל הדרכים ובכל האמצעים כדי להבטיח את שלומם וביטחונם של תושבינו ואזרחינו.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת זיסמן. אני מזמינה את חבר הכנסת משה פלד, ואחריו – חבר הכנסת מיכאל איתן.

משה פלד (צומת):

כבוד היושבת-ראש, כנסת נכבדה, צריך להיות חסר לב כדי שלא לצפות בהתרגשות עם סיום הדרמה שהתחוללה בשבוע שעבר בגבול הצפון, אולם צריך להיות חסר שכל כדי לחשוב שזו תהיה המערכה האחרונה, שבסופה יבוא "הפי-אנד". איש אינו מוכן להסתכן באשמה שהוא חסר לב, אבל רבים, ואני ביניהם, מוכנים להיות מואשמים עד סוף ימיהם בחוסר שכל, לפחות בנושא הזה של סיכויי השלום בין ישראל לבין סוריה. ואכן, סיום האש לעבר יישובי הצפון והרגיעה הפתאומית שירדה על תושביו יכולים לגרום לא רק להתרגשות, אלא גם לתקוות גדולות, ומנגד – לאשליות מסוכנות.

יש לשער, כי נשיא סוריה קורא נכונה את המפה הדיפלומטית העכשווית במה שנוגע לתהליך השלום. יש לשער, כי הוא צופה בעתיד הקרוב ביותר עצירת-בלימה, כמעט קטסטרופלית, של המירוץ לשלום בחסות האמריקנים. יש לשער, כי הוא יודע כמונו, ואולי טוב יותר מאתנו, כי עניינם של הפלשתינים ודרישותיהם הדמיוניות כמעט שאינם ניתנים לפתרון, וכי לאחר אותה עצירת-בלימה בתהליך המדיני עלולה לבוא הסלמה מלחמתית. על כן הוא מקיים בעת ובעונה אחת שני מהלכים: מחזק ומעצים את כוחו הצבאי, ובמקביל – מבצע תרגיל של רצון טוב, האמור להביא לו רווחים דיפלומטיים מיידיים, בצד הסיכוי לקציר מדיני רציני בעתיד.

"הושגו הבנות" הוא המושג התורן שטבע השבוע ראש הממשלה, וכפי שכבר אמרתי, ההבנות הללו נושאות תקוות רבות, ויחד אתן חששות, פחדים וקושיות שחייבות להישאל ולקבל מענה.

יש לזכור, כי כדי שסוריה תקבל את השלום ואת רמת-הגולן דרושה הסכמת ישראל בלבד, אולם כדי שישאל תקבל חיים שקטים ושלום דרושה הסכמה של ארבעה או חמישה גורמים שונים לחלוטין, שלא תמיד חיים בשלום זה עם זה. לכן, על השאלות כמו: מה מסתתר מאחורי ההבנות הללו, עם מי הושגו ההבנות הללו, האם כולם יכולים לפרוע את השטר שעליו חתמו, מי ערב לקיומן של ההבנות, ובעיקר מי ערב לשקט שהושג בצפון, האם הטרור של "חיזבאללה" בצפון יטופל בעתיד כפי שראוי לטפל בטרור, או שיימשך המצב שהיה לפני מבצע דין-וחשבון, כלומר מול אופוריה של תהליך מדיני התקיים תהליך הרדמה, חוסר תגובה וחוסר התחשבות עם הטרוריסטים – על כל השאלות הקשות הללו, חברי הבית הזה, ויותר מכך עם ישראל כולו, חייבים לקבל תשובות ברורות.

אני מקשה ושואל, בעיקר לאחר הפרסומים ברדיו טהרן על כך שה"חיזבאללה" איננו צד בהסכם ההבנות שהושגו, וזה נאמר רק אתמול ברדיו טהרן.

יש לזכור, כי הוויכוח הראשון הוא על המטרה, או ליתר דיוק, על הגדרת המטרה; האם המטרה היא שלום, או האם המטרה היא "קיום הבית הלאומי ליהודים בארץ-ישראל", כפי שהוגדרה במטרות הציונות. הוויכוח השני הוא על הדרך ועל השיטה, על העיתוי ועל הנוהל, והוא יכוח משני בחשיבותו.

ההנחה הראשונה והשקרית, שאין לנו לקבלה בשום פנים ואופן, היא שהדבר היחיד שמותר לישראל לתבוע הוא שלום. יש לנו תביעות זולת השלום. זה עקרון יסודי המחייב את רובו של העם היושב בציון.

מבחנן של אותן הבנות יהיה ביישומן ובשמירתן. הפסקת האש, הביטחון וכל הסכם שיושג עם סוריה או לבנון בעתיד יתבססו קודם כל על כוחו של צה"ל, על יכולת ריאלית להגן על אצבע-הגליל, ובעיקר על ההרתעה שישראל מקיימת ותקיים מול סוריה. ההרתעה החזקה והבטוחה של ישראל מול סוריה היא ישיבתנו בגולן, היינו: צה"ל במוצביו, והאזרחים – ביישוביהם.

אחיזתנו בגולן מבטיחה את האגף המזרחי של הגליל מפני אויבנו הקשה ביותר והופכת את איום המלחמה הסורי לבלתי אפשרי. כנראה, גם בשנים הבאות יהיו הפסקות אש, הבנות והסכמי שלום המבוססים על הרתעה ומאזן כוחות, כאשר שליטתנו בגולן מהווה המרכיב העיקרי במאזן הכוחות וההרתעה. כל מחשבה על ירידה מהגולן עלולה להיות הצעד הראשון לסילוקנו גם מאצבע-הגליל.

בספטמבר 1992 התפרסמו בכל כלי התקשורת הערביים הרשמיים ידיעות על הסדרים והסכמים ישראליים-סוריים, שאמורים להתממש בתהליך מובנה של חמש שנים. בתוך הפרסומים הללו דובר על מהלכים "בוני אמון", האמורים לסלול את הדרך להסכם העיקרי והסופי.

האם אלו הם המהלכים "בוני האמון" שעליהם דובר? האם ההבנות האמורות והלא-חתומות הן אלו האמורות לסלול את הדרך? האם ההבנות שהושגו לא הקנו ל"חיזבאללה" זכות וטו על תהליך השלום? ולבסוף, מדוע כל אחד מהשותפים מקבל או מפרש אחרת את ההבנות עם האמריקנים, כפי ששמענו הבוקר מהפלשתינים, שאמרו שיקבלו מזכר הבנה נפרד, וכפי שהזכרתי קודם לכן, הודעת רדיו טהרן בדבר אי-קבלתו את הסכם ההבנות?

ושאלה אחרונה שמצפה לתשובה: האם להבנות שהושגו – הבנות מקבילות גם בתוך הממשלה? האם גם השותפה הבכירה לממשלה, היינו מרצ, מבינה את המתחייב מיישבתה ומשותפותה באחריות? תודה רבה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת פלד. אני מזמינה את חבר הכנסת מיכאל איתן, ואחריו – חבר הכנסת רחבעם זאבי. בבקשה.

מיכאל איתן (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, ראש הממשלה יצחק רבין אמר אתמול למזכיר המדינה האמריקני, כי קיומן של ההבנות שהושגו, קיומה של הפסקת האש הוא מבחן לאפשרות השגת הבנות באזור כולו. ואכן, כל מי שמתייחס להסכם הפסקת האש הבלתי כתוב בלבנון בעצם מתכוון או מדמיין לעצמו או רואה את זה כבבואה של הסכסוך כולו.

היתה כאן הבחנה מלאכותית של חבר הכנסת עמנואל זיסמן, שרצה לבוא ולומר: אין כאן עניין של יהודה ושומרון, אלה עניינים נפרדים לחלוטין, לא זאת הבעיה. אנחנו יודעים יפה מאוד, שאותו חסן נסראללה, שמנהל עכשיו מאבק בדרום-לבנון נגד נוכחות צה"ל וצד"ל, שם הוא אחד המטיפים הראשיים לכיבוש של פלשתיין, בלשוננו, הפיכתה למדינה אסלאמית, ואנחנו יודעים גם מה הוא רוצה שיקרה אתנו.

אני חושב, שגם בצד החיוב וגם בצד השלילה של הלקח של הסכם הפסקת האש, זה מעשה מלאכותי לנתק אותו מכל ההקשרים. כל הטענות שחבר הכנסת עמנואל זיסמן מפנה לנציגים של ערביי ישראל שיושבים כאן בבית, הוא צריך להבין אותם והם צריכים להבין גם את הטענות הללו לא בהקשר הנפרד אלא בהקשר הכולל של הרצון של מדינת ישראל לחיות באזור הזה בביטחון, ולא במצב שבו אנחנו נהיה מאוימים בכל מקום, בכל זמן, ובכל קריאה שמתחילה אולי בשעל אחד בדרום-לבנון, אבל מי שרוצה את השעל הראשון בדרום-לבנון רוצה להגיע לירושלים.

אין ויכוח במדינת ישראל על כך שאנחנו לא רוצים להישאר בדרום-לבנון. אנחנו מייחלים לרגע שבו נוכל ללכת משם, אבל אנחנו לא מסוגלים. משום שאותו אדם שאומר: לכו מדרום-לבנון, אומר לנו בהמשך: אני לא אסתפק, אני אמשך הלאה. אם הוא יורה היום "קטיושות" ממרחק של מעבר לרצועת הביטחון, הוא מודיע שאחר כך הוא רואה כלגיטימי בהמשך מאבקו עד ירושלים לירות "קטיושות" מגבול הלבנון. אז איך אנחנו יכולים להתקדם?

כאשר פנה ראש הממשלה יצחק רבין למזכיר המדינה וניסה לעשות את ההכללה הזאת של לימוד, של היקש מהבעיה של דרום-לבנון על הסכסוך כולו, הוא התכוון – ואני גם רואה בזה צעד חיובי שאפשר לדבר עם פרטנרים מהעבר השני של המתרס, ולנסות להגיע אתם להסדרים פרגמטיים, אבל אני רוצה שאנחנו נסיק גם את המסקנות המתבקשות מהאירוע גם בדברים שאנחנו לא כל כך, כל אחד מאתנו מדבר אל הצד השני של המתרס הפוליטי במדינת ישראל, אולי אנחנו לא רואים אותם כשאנחנו מסתכלים על הוויכוח כולו ועכשיו אנחנו רואים אותו היטב בלבנון.

על מה נאבקתם, אדוני סגן שר הביטחון? אתם נאבקתם על שליטה בשטח. אתם כל הזמן אומרים שהשטחים לא חשובים; אולי לא כולכם. אמרתם שהמלחמות החדשות מוכיחות שאין שום חשיבות לשטח – וכל המלחמה הזאת בדרום-לבנון היתה על חשיבותו העקרונית של שטח להגנה על ביטחון המדינה, שטח שאיש מאתנו לא אומר שיש לנו איזו זיקה היסטורית או ריבונות עליו. הרי על שטחי יהודה, שומרון וחבל-עזה גם אתם אומרים: יש ליהודים זיקה היסטורית, יש להם איזה זכויות היסטוריות. אלא מה אתם אומרים? היום, במציאות, אנחנו מוכנים לוותר על הזכויות ההיסטוריות על מנת שנוכל לקבל הסכם שלום.

אני שואל אתכם, הנה, דווקא בדרום-לבנון אתם מחזיקים שטח שמהווה רצועת ביטחון, והשטח הזה היווה עכשיו קלף על מנת שאתם תוכלו למנוע את ירי ה"קטיושות" על יישובי צפון הארץ. כלומר, דווקא הנוכחות שלנו בשטח היא שתורמת לביטחון צפון הארץ, ועל זה כולכם חותמים. השאלה שאני שואל את עצמי היא, מדוע אינכם אומרים לתושבי אשקלון, שהם נמצאים מול ריכוזי "חיזבאללה" פוטנציאליים בדיוק כמו תושבי קריית-שמונה? מה תעשו? איפה יהיה אזור הביטחון של אשקלון כאשר אתם תלכו משם? כאשר בעזה אין לנו צד"ל? כאשר בעזה לא תוכל להיות התארגנות שתוכל לפקח או למנוע את הטווח של ה"קטיושות"? כלומר, אם אנחנו הולכים להפיק לקחים, אנחנו דורשים מאחרים להפיק לקחים, בואו נפיק גם אנחנו את הלקחים האלמנטריים.

נקודה נוספת. הוכח כבמטה קסם, שברגע שהגיעו להידברות עם הסורים, אפשר היה להגיע לתוצאות בשטח כהרף עין. יש בזה אורות וצללים. מחד גיסא, עצם העובדה שאפשר להגיע עם סוריה להסכם בדבר שקט מוחלט ברמת-הגולן במשך שנים כה ארוכות, שאפשר להגיע בהידברות בתוך שבעה ימים להסדר, שבעיני, אני אומר, אני לא יודע אם הוא מחזק אותנו לעומת המצב ההתחלתי, כי בל נשכח שהמצב ההתחלתי היה, שהפעולות של ה"חיזבאללה" הסבו לנו נזקים בעיקר בתוך רצועת הביטחון. יצאנו אז לאיזו תגובה, הרחבנו את ממדי התגובה הישראלית על מנת למנוע את הפגיעות בתוך רצועת הביטחון, ובסופו של התהליך הגענו לנקודת המוצא, שבה אנחנו קובעים שבעצם ישראל לא תרחיב פעולות מעבר לרצועת הביטחון בגין פעולות שנעשות בתוך רצועת הביטחון, ותמורת זה קיבלנו הבטחה כזאת או אחרת, ש"קטיושות" לא תיפולנה על תחומי מדינת ישראל.

אני אומר גם כך, שאני רואה בכך הישג של הממשלה, אני רואה בזה דבר חשוב, כי בהחלט יכול להיות מצב, שעם ישראל יצטרך לשלם ברצועות ביטחון בקורבנות של חיילים על מנת למנוע קורבנות של אזרחים, והרבה יותר גרוע לעם ישראל שהאזרחים שלו ישלמו את המחיר, יהיו הקורבנות, אם כי כל אדם וכל הרוג הוא הרוג – – –

היו"ר א' סלמוביץ:

אני אבקש לסיים.

מיכאל איתן (הליכוד):

גם בעניין הזה אני רוצה להסיר את ההגבלה. אומרים לנו הרבה, ומדברים במחיר הכבד שאנחנו משלמים ברצועת-עזה, בשביל מה החיילים שלנו הולכים לשם? אמהות שואלות: מדוע אנחנו צריכים לשלוח את הילדים שלנו לרצועת-עזה על מנת שהם ייפגעו שם, על מנת שיקרה להם משהו, שיסכנו את חייהם? אולי היום יבינו יותר מה עלול לקרות אם אנחנו לא נשלח את החיילים לשמור בתוך רצועת-עזה על ביטחונה של כל הפריפריה. רצועת-עזה היא רצועת הביטחון של דרום המדינה – – –

היו"ר א' סלמוביץ:

אבקש לסיים.

מיכאל איתן (הליכוד):

כשם שלחמנו לרצועת ביטחון שתגן על קריית-שמונה, אנחנו חייבים רצועות ביטחון סביב ירושלים, סביב פתח-תקווה, סביב עפולה וסביב אשקלון ובנותיה. תודה רבה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת איתן. אני מזמינה את חבר הכנסת רחבעם זאבי, ואחרון המציעים אחריו – חבר הכנסת טלב אלסאנע.

רחבעם זאבי (מולדת):

כאשר הגשתי את ההצעה הזאת לסדר-היום, התכוונתי לדבר על לקחי המבצע, על הישגיו ועל מגבלותיו, להזהיר מפני אפשרות של תשלום במסירת הגולן לסוריה תמורת הפסקת האש, רציתי לדבר על הצורך הדחוף במציאת פרנסות ותעסוקה לתושבי קריית-שמונה, ועל הצורך לשקם את החקלאים במשקי הצפון; רציתי לדבר על הצורך באחדות לאומית בעת מלחמה, לברך את צה"ל ואת הממשלה ואת תושבי הצפון שעמדו בקו האש; רציתי לדבר על הצורך להשעות את השיחות עם סוריה כל עוד נמשך הטרור בצפון; רציתי לדבר על הלקחים מגזרת לבנון לגבי יהודה ושומרון אם, חלילה, ישלטו בהם כנופיות כמו ה"חיזבאללה".

אבל שלשום נפל בכנסת דבר, שמחייב אותי לעסוק בו: סיעת מרצ נמצאת במצוקה ובתסכול ומחפשת מזור למחלתה ולמכאוביה, והיא מצאה זאת בהחרמת סיעת מולדת. שריה של מרצ חובשים את כיסאות הממשלה וחברי הכנסת משמשים בתפקידים נכבדים כשותפים בקואליציה. אבל, הממשלה שהם שותפים בה ונושאים באחריות למעשיה עשתה גירוש מסיבי של מחבלים, היא אחראית להרג של פלשתינים מירי חיילי צה"ל שאינו פוסק ואפילו גדל, והממשלה הזאת עשתה טרנספר בכפייה למאות אלפי לבנונים. על-פי חוק-יסוד: הממשלה, שרי מרצ נושאים באחריות לכל ה"פשעים" האלה, וציבור המצביעים וחברי שלוש המפלגות של מרצ זועמים ומפגינים כנגדם וכנגד שליחיהם בממשלה.

אלי גולדשמידט (העבודה):

חבר הכנסת זאבי, לא היה טרנספר. התושבים חזרו לכפריהם. אתה מדבר על טרנספר ויציאה לצמיתות.

רחבעם זאבי (מולדת):

אם יהיה לי זמן, ואם היושבת-ראש תרשה לי, ארצה לך על טרנספר.

אז מה עשתה סיעת מרצ? היא המציאה פטנט של "הבה נתחכמה לו", פטנט שנקרא "קופוזיציה", שפירושו גם קואליציה וגם אופוזיציה. הם יושבים בממשלה עם ארבעה שרים, מחזיקים במשרדים, בתקציבים, במשרות וברכבים, אבל מצביעים נגד. איך עושים זאת? לא מצביעים להצעת החלטה שמולדת תומכת בה.

איזו צביעות היא זאת. כל ימות השנה אתם מצביעים על חוקים ועל הצעות לסדר, שעל חלקן אתם מצביעים ביחד עם מולדת, ומה נשתנה הלילה הזה?

מה שהשתנה הוא, שאינכם רוצים להיפרד ממנעמי השלטון, אינכם רוצים לדבר סרה ברבין, שעשה טרנספרים בהתש"ח ובמבצע "קדש" ובמלחמת ששת הימים, שגירש ערבים מלוד ומרמלה, שסילק את כפרי האזור המפורז המרכזי בצפון, שאישר את גירוש התושבים הערבים מכפרי רמת-הגולן ומכפרי מובלעת לטרון וממחנות הפליטים ביריחו. אינכם יכולים לנגח את רבין, שגירש 415 אנשי "חמאס", והחליט על מבצע דין-וחשבון, שבו נהרסו עשרות כפרים ותושביהם נטשו. אז מה טוב יותר מאשר להסתייג ממולדת, שמטיפה רק לטרנספר מרצון או לטרנספר בהסכמה?

אינכם רוצים להיות ביחד עם מפלגה של לוחמים ומתיישבים, חלוצים וציונים. מפלגה כזאת פסולה בעיניכם, ובאותה עת אתם חוברים לתומכי אש"ף ולשונאי ציון, למי שמתנגדים למפעל הציוני וחותרים תחת המדינה.

יש לכם פטנט, ורצו-אוצו אל רשם הפטנטים כדי לרשום אותו: להיות גם בפנים וגם בחוץ, וכל בר-דעת מגחך עליכם ובז לכם.

המסורת הטובה בישראל היא, שהעם מתאחד מאחורי הממשלה לעת מלחמה, ושם בשורות צה"ל אין מפלגות. אנחנו ביחד באוהל, בזחל"ם, בסוללה, במטוס ובספינה. שם אין מפלגות. בתיקו של חבר הכנסת רן כהן יש כמה מינויים לתפקידים בצבא, שחתומים על-ידי האלוף רחבעם זאבי, ולא בידי האשם מחאמיד, שדורש להכות בנו בכל האמצעים, ולא בידי דראושה, שמתחבק עם ערפאת, אם האחרון לא מתחמק ממנו.

את שותפות הגורל וההליכה ביחד אתם מנסים כעת למחוק או לשנות, כדי ליצור אליבי למצביעכם. זה לא יעזור לכם: אתם אחראים לילדה הרועדת מה-CNN לא פחות מאתנו, ואפילו יותר מאתנו, כי אתם בממשלה. משחקי ה"קפוזיציה" הם עלובים ומגוחכים.

ראינו שלשום בכנסת, כיצד השר שריד מאותת לראש סיעת מרצ להסיר את התמיכה בהחלטה המשותפת לכל הסיעות הציוניות והיהודיות, שתומכת בממשלה, במבצע, ומברכת את צה"ל ואת המתישבים בצפון. מרצ איננה בתומכים בהחלטה זו, ובכך היא רוצה לצאת נקייה מאשמת המבצע ומהשלכותיו.

אם אינכם שלמים ואינכם מסכימים עם דרכה של הממשלה – תפרשו ממנה ואל תסתתרו מאחורי אמירות כוזבות, כמו "העיקר הוא השלום" או "חשש מהאלטרנטיבה". כאשר יובל נאמן ואנוכי לא הסכמנו עם ראש הממשלה שמיר ומהלכיו בתהליך המדיני – פרשנו מהממשלה. לכם אין הכוח והיושר לעשות זאת. נצמדתם למשרות, נדבקתם לכיסאות, התאהבתם במכוניות, אבל למעשה אין לכם כל השפעה. יש מי שמחליט ומנווט, ואתם משמשים לו כסות וחיפוי.

כאמור, רציתי לדבר על המלחמה בלבנון, על הלחימה המצוינת של כל זרועות צה"ל – ביבשה, באוויר ובים, על עמידתם האיתנה של המתישבים בצפון – בעיר ובכפר, על אחריותה של סוריה לטרור, על חובתנו לשמור את הגולן בידינו, על מחויבותנו לדאוג למקלטים ולפרנסות לתושבי הצפון. על כל אלה – בפעם אחרת.

אם גברתי תרשה לי, אתן שיעור קצר לחבר הכנסת גולדשמידט.

אלי גולדשמידט (העבודה):

תשובה, לא שיעור.

היו"ר א' סלמוביץ:

תשובה קצרה, כי הזמן כבר תם.

רחבעם זאבי (מולדת):

חבר הכנסת גולדשמידט, אני מודה לך פעם שנייה על שאתה שואל אותי בקריאות ביניים, כי זה נותן לי את הבמה.

יש שלושה סוגי טרנספר. טרנספר בהסכמה – זה עניין בין ממשלות; כמו שעשו בגין וסאדאת, זיכרונם לברכה. שתי ממשלות מחליטות על טרנספר כדי שיהיה שלום בין העמים. כמו שעשו טורקיה ויוון, והעבירו 3 מיליוני בני אדם. האנשים אינם מסכימים. החברים שלי בימית נלקחו בכוח. הממשלה שלי החוקית, הלגיטימית, שלא הסכמתי אתה, החליטה על זה. זה חוקי וזה לגיטימי.

טרנספר שני הוא טרנספר מרצון. פרט או משפחה מחליטים להגר מארץ אחת לארץ שנייה, מכל מיני סיבות, אישיות, משפחתיות, חברתיות, כלכליות, דתיות, הרפתקניות. קם יהודי מלנינגרד ועובר לתל-אביב, קם יהודי מירושלים ועובר ללוס-אנג'לס. לטרנספר כזה לא צריך הסכמה של ממשלה אחרת שתקלוט אנשים, צריך רק להחליט אצלנו חד-צדדית. המלך חוסיין הוכיח לנו, שהוא הוציא 60,000 פלשתינים מדי שנה בכך שהוא לא נתן להקים אוניברסיטאות, לא נתן להקים תעשיות ולא היתה עבודה לכל דורש.

אלי גולדשמידט (העבודה):

זה טרנספר מרצון? אפשר גם לסגור מים וחשמל...

רחבעם זאבי (מולדת):

חבר הכנסת גולדשמידט, אתה מתווכח עם כוחותיך, לא אתי.

על שני הטרנספרים האלה ממליצה תנועת מולדת. ויש גם טרנספר בכפייה, גירוש, והוא מבית-המדרש של מפא"י, של מפלגת העבודה לדורותיה. בשנת התש"ח, ב"קדש", בששת-הימים, בכל

הזדמנות. רבין לא במקרה מגרש 415 איש, רבין לא במקרה יצא למבצע דין-וחשבון, כי הוא טרנספריסט בכפייה, מה שמולדת איננה מעזה להגיד. תודה.

היו"ר א' סלמוביץ:

אני מזמינה את חבר הכנסת טלב אלסאנע, אחרון המציעים. בבקשה.

טלב אלסאנע (מד"ע):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, בראשית דברי רצוני להביע את תנחומי על כל הקורבנות, הן הישראליים והן הלבנונים והן הפלשתינים, שנפלו במבצע המרושע הזה, שלדעתי נועד אך ורק לפגוע באוכלוסייה אזרחית, על מנת להפיק תוצאה פוליטית מדינית מפוקפקת.

לא היתה מלחמה. היתה מלחמה חד-צדדית. בכל מדינת לבנון, על-פי הנתונים הקיימים, יש שלושה-ארבעה מטוסים וצבא קטן מאוד. אין לדבר על מלחמה נגד לבנון, אלא על מלחמה עם כמה עשרות אנשים מארגון "חיזבאללה". כדי להילחם בארגון זה פגעו בחצי מיליון אזרחים.

שאלתי היא, האם 500,000 תושבים שהיו בדרום-לבנון, כולם אנשי "חיזבאללה"? האם כולם, אחרי שגורשו, טרנספרו ובתיהם נהרסו והם חזרו לכפרים הרוסים, לבתים הרוסים, סובלים מחיבת יתר למדינת ישראל?

עמנואל זיסמן (העבודה):

מי אשם בזה?

טלב אלסאנע (מד"ע):

חבר הכנסת זיסמן, האם המושג שלום אומר להם משהו עכשיו?

חיים דיין (צומת):

חבר הכנסת אלסאנע, חשבת שמדינת ישראל היא ספוג של המחבלים?

טלב אלסאנע (מד"ע):

אתה פגעת באוכלוסייה אזרחית, פגעת בתושבים חפים מפשע בכוונה תחילה, כשאתה מכריז כלפי העולם, שהכוונה היא לגרש מאות אלפים על מנת להפעיל לחץ מדיני על ממשלת לבנון, שתפעיל לחץ על ממשלת סוריה. מה ההבדל בינך לבין סדאם חוסיין, שירה טילי "סקאד" על המטכ"ל בתל-אביב ופגע באוכלוסייה אזרחית, על מנת להפעיל לחץ על מדינות ערב ולפורר את הקואליציה נגד ארצות-הברית?

עמנואל זיסמן (העבודה):

איזו השוואה היא זו?

אלי גולדשמידט (העבודה):

טלב אלסאנע (מד"ע):

למה כשעושים לנו עוול זה מקובל, אבל כשמישהו אחר עושה אותו, אנחנו מגנים אותו? מדוע הצביעות הזאת?

עמנואל זיסמן (העבודה):

טלב אלסאנע (מד"ע):

הרי במעשה הזה נוצר תקדים חמור מאוד, פגיעה באוכלוסייה אזרחית בכוונה תחילה.

אלי גולדשמידט (העבודה):

בקריית-שמונה לא נהרגו אזרחים? – – – תתבייש לך. חוצפן.

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת גולדשמידט, אני מבקשת ממך.

חיים דיין (צומת):

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת חיים דיין.

טלב אלסאנע (מד"ע):

אני גינתי את המעשה שבו נפגעה ילדה. זה לא מספיק להרוג מאות אנשים ולפגוע באלפים? צריך לקחת את הדברים בפרופורציה. אסור להיות צבוע.

חיים דיין (צומת):

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת חיים דיין, אני קוראת אותך לסדר בפעם הראשונה.

טלב אלסאנע (מד"ע):

צריך לקחת את הדברים בפרופורציה הנכונה. הרי מה קרה כאן? יש העניין של כיבוש שטחים בדרום-לבנון.

עמנואל זיסמן (העבודה):

איזה כיבוש שטחים?

טלב אלסאנע (מד"ע):

יש שטחים שאתה מחזיק בהם בטענה שהם רצועת ביטחון. זה מזמין את כל הבלגן שיש בדרום-לבנון. היה מבצע ליטני, לא עזר. היה כיבוש עד ביירות, לא עזר. היתה ממשלת בובות של באשיר ג'מאייל, לא עזר. מה עזר לכם? ואתם ממשיכים להחזיק ברצועת הביטחון המיותרת הזאת.

רחבעם זאבי (מולדת):

מבצע דין-וחשבון עזר.

טלב אלסאנע (מד"ע):

זה תמיד היה וזה תמיד יהיה. כשאתה מחזיק בשטח של מדינה אחרת, יש התנגדות. אותו מעשה נפשע, מרושע, של "חיזבאללה", שירו "קטיושות", את זה אף אחד לא בא להצדיק. אבל האם זה מצדיק גירוש חצי מיליון אנשים? האם אתה בעד לגרש ולהרוס כפרים שלמים?

אלי גולדשמידט (העבודה):

איך תתמודד עם ה"חיזבאללה"?

טלב אלסאנע (מד"ע):

אני בא כאן ואומר באומץ – – –

אלי גולדשמידט (העבודה):

אתה מדבר באומץ? אתה מדבר מתוך פחדנות – – –

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת גולדשמידט. חבר הכנסת גולדשמידט, אתה מכריח אותי לקרוא אותך לסדר בפעם הראשונה.

טלב אלסאנע (מד"ע):

אתה צבוע. אתה מדבר מתוך צביעות כשאתה מבחין בין דם לדם. אתה מסתכל רק על צד אחד של המטבע. אתה לא מסתכל על הצד השני, שיש לו זכות לחיות כמוך, אם לא יותר. אתה מסתכל רק על הזכות שלך לחיות, רק לך הזכות לביטחון, רק לך הזכות לריבונות, ואתה לא מסתכל על הצד השני.

יש כאן המעשה הנפשע, המרושע, של ה"חיזבאללה". שאלתי הברורה היא, האם חצי מיליון אנשים שגורשו כולם "חיזבאללה"? האם כל הכפרים שנהרסו בכולם התגוררו אנשי "חיזבאללה"? כמה טנקים יש לאנשים האלה? כמה מטוסים יש להם? 20,000 פגזים נורו בדרום-לבנון נגד כמה אנשים של "חיזבאללה". כמה קורבנות חפים מפשע היו שם? מי אחראי לכל הקורבנות האלה?

חיים דיין (צומת):

מה קרה בקריית-שמונה?

טלב אלסאנע (מד"ע):

למה לא אומרים מלה אחת נגד התקדים שנוצר של פגיעה באוכלוסייה אזרחית? למה לא מתייחסים לזה? אני לא הצדקתי ואני לא מצדיק את הירי. אני אומר שזה מעשה מרושע, נפשע, וצריך להגיב על זה, אבל לפגוע באוכלוסייה שלמה – – –

עמנואל זיסמן (העבודה):

פעם ראשונה אני שומע ממך משהו קצת יותר – – –

טלב אלסאנע (מד"ע):

אני לא רוצה אישור שלך להשמיע את הדברים. יש פה במקרה מצב של אנשים שנלחמים, אז נלחמים. אבל האוכלוסייה האזרחית של דרום-לבנון היא נלחמת? יש לה טנקים? יש לה רובים? יש לה מטוסים? למה לא מסתכלים על האנשים האלה?

אני רוצה לציין, שכל הגרסה שהובאה על-ידי חבר הכנסת איתן, שכביכול זו רצועת ביטחון – רצועת הביטחון היא לא רצועת ביטחון, זו רצועה שמזמינה מלחמות, זה שטח לבנוני כבוש. הוא עצמו אומר שאין לנו זיקה ואנחנו לא טוענים לזכויות כלשהן. מדוע אתם מחזיקים בשטחים האלה? ברגע שאתה מחזיק שטחים של מדינה אחרת, אתה מזמין התנגדות של אותה מדינה ואתה צריך להתגונן ולהגן על אותה רצועה. בכך אתה מזמין גם מלחמה. למה אתה לא מחזיר את השטחים הלבנוניים למדינת לבנון? יש לנו דוגמה. במצרים יש אנשים שמתנגדים ורוצים גם כן בשחרורה של ירושלים. האם הם יורים "קטיושות"? כשיש שלטון מרכזי חזק, אפשר לנהל גם משא-ומתן. אבל אתם מחזיקים בשטחים ורוצים שמדינת לבנון תיכנע לתכתיבים ולדרישות של מדינת ישראל. זה לא יעזור.

הפתרון הוא קיום החלטות מועצת הביטחון, שמדינת ישראל ממשיכה להפר אותן בריש גלי. החלטת מועצת הביטחון 425, מדוע לא מקיימים אותה? החלטת מועצת הביטחון 242 לגבי הפלשתינים, מדוע לא מקיימים אותה? מדוע לא נסוגים מהגולן כשסוריה מכריזה כלפי כל העולם שהיא בעד שלום מלא ונסיגה מלאה? מה יותר ברור מזה? שלום מלא ברור, נסיגה מלאה ברורה. מדוע להתחכם? שלום מלא, מושג מאוד מאוד ברור. הפלשתינים אומרים לכם מדי יום ביומו, שהם בעד שלום צודק ובר-קיימא, המבוסס על החלטות מועצת הביטחון.

מי שמנציח את הכיבוש, מנציח את המלחמות, מנציח את שפיכות הדמים ואסור לו לבוא ולהתלונן ולצעוק, כי הוא עצמו, על-ידי הכיבוש, מנציח את העילה למלחמות ולשפיכות הדמים. הגיע הזמן להתחיל לשנות כיוון. הממשלה הזאת נוסעת בכיוון הנגדי.

אני רוצה להגיד, שהריסת כפרים, סגר, גירוש 420 פלשתינים – אלה מובילים לתוצאה ההפוכה. התוצאה הטבעית המתחייבת ממעשים כאלה היא תמיד המשך שפיכות הדמים. הצד הפלשתיני וגם הצד הסורי והלבנוני לא ייכנעו לתכתיבים, כשלא מכירים בזכותם לעצמאות ולמדינה עצמאית, על-ידי ניהול משא-ומתן עם אש"ף, שהוא הנציג הגליטימי של העם הפלשתיני.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת אלסאנע. אני מזמינה את סגן שר הביטחון להתייחס להצעות.

סגן שר הביטחון מ' גור:

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, בראשית דברי אני רוצה להעיר כמה הערות נקודתיות. לחבר הכנסת רחבעם זאבי, אני לא רוצה להיכנס לוויכוח על טרנספר כזה או אחר. אני מסתפק בציון העובדה, שתושבי דרום-לבנון כבר חזרו לבתיהם. זאת אומרת, זה לא נכנס לשום קטגוריה של טרנספר. הם כבר חזרו לבתיהם. אנחנו אמרנו מהיום הראשון, שהם יוכלו לחזור ואנחנו נרצה שהם יחזרו לבתיהם מהר ככל האפשר.

נקודה שנייה. אני רוצה לומר לחבר הכנסת אלסאנע: פעילות של מחבלים מדרום-לבנון נגד ישראל, "קטיושות" על תושבי הגליל נורו לפני שהיתה קיימת רצועת ביטחון כלשהי, לפני כל המבצעים הגדולים. המבצעים למיניהם במשך ההיסטוריה שלנו עם לבנון בוצעו מכיוון שהיתה פעילות נגד אזרחים שלנו, גם נגד הצבא ובעיקר נגד האזרחים. לכן, העמדת הפנים שהישיבה שלנו בלבנון, ברצועת הביטחון, היא הגורמת כביכול לפרובוקציה, זה סילוף המציאות. הלוואי שהיינו יכולים להימנע מהדברים הללו.

לצערי הרב, שנים על שנים לא היתה בלבנון ממשלה בעלת עוצמה, שיכולה היתה להבטיח, יחד עם צבא לבנון, את קיום הסדר בלבנון. כתוצאה מזה פעל נגדנו כל מי שרצה לפעול משם. צה"ל הופעל על-ידי ממשלות ישראל בהיקפים שונים ובדרכים שונות על מנת להבטיח את שלום התושבים ואת שלום החיילים. אגב, זה נכון גם לגבי שטחים אחרים ולא רק לגבי דרום-לבנון.

ואני רוצה להזכיר עובדה פשוטה: מדינת ישראל לא יזמה שום מלחמה. מ-1948, יותר נכון מ-1947, אנחנו הסכמנו לדו-קיום. חלק מחברי הכנסת היושבים פה ומשתייכים היום למפלגות שונות, שהיו אז צעירים ושירתו ביחידות השונות של הצבא – אם מותר לי לדבר בשמם – גם הם, איש מהם לא דיבר אז על כיבוש שטחים אלא על קיומה של מדינת ישראל החדשה, שנגד עצם קיומה קם העולם הערבי כולו, גם התושבים הפלשטינים פה וגם מדינות אחרות. וההיסטוריה חזרה על עצמה. אנחנו הותקפנו כשהיינו בגבולות שכמעט לא ניתן להגן עליהם ושילמנו מחירים כבדים מאוד במלחמות הללו. החברים, הילדים וההורים הכי טובים שלנו נפלו במלחמות, ללא שום פרובוקציה.

ובכן, בחשבון הצדק והמלחמות שיש למדינת ישראל, ולצערי הרב אני צריך לומר שיש, אי-אפשר להתכחש להיסטוריה, כל הפרובוקציות העיקריות שגרמו לשינויי המצב באו מהצד הערבי.

אני מנתח את הניתוח ההיסטורי הזה בקיצור רב כדי לומר שייתכן מאוד – ויש על זה ויכוחים פה בכנסת – שהיום אנחנו ניצבים בפני מצב, שבו אפשר יהיה להשתחרר מהשטויות האלה, מהשיגעונות האלה, מהמלחמות המיותרות, ולהגיע לדו-קיום אמיתי, כשלמדינת ישראל יש זכות קיום, ויש לה יכולת הקיום. זאת אומרת, מדינת ישראל זקוקה גם לשלום וגם לביטחון, ואם בדרך לכך אנחנו צריכים להילחם – אנחנו נלחמים, ולשמחתי הרבה אנחנו גם יודעים להילחם.

המבצע האחרון לא היה מלחמה. א. אנחנו לא ראינו אותו כמלחמה; ב. לא היה צבא בצד השני. זו היתה פעולה עם מטרה מדינית מוגבלת, לוודא שהתושבים הישראליים בגליל, לאורך גבול לבנון, יוכלו לחיות בשקט.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

היה צורך להרוס 10,000 בתים?

עמנואל זיסמן (העבודה):

תשאל את לבנון ואת סוריה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

את הדבר הזה, את הזכות הזאת שתושבי ישראל הגרים בצפון יחיו בשקט, את הזכות הזאת איש לא יכול לקחת מהם.

ואני כבר סיפרתי, מעל הדוכן הזה, ואני עונה על השאלה, שכל חודש נפגשתי עם הגנרל הלבנוני, בראש-הנקרה. דיברתי אליו בתחנונים שייקח לידי את הביטחון, כי בעיקרון חייב לשרור שלום בין ישראל לבין לבנון. שתינו מדינות קטנות. לשתינו יש בעיות קיום. לא רצינו לפעול בלבנון. במשך שנים השתדלנו להימנע מלפעול בלבנון. הגיעו רגעים שלא היה אפשר לעמוד בזה עוד. האוכלוסייה שלנו

סבלה יום ולילה, והיינו צריכים להביא אותם הביתה בשיירות. שנים הם ישנו במקלטים. חובה מינימלית של ממשלה לאפשר לתושביה לחיות בשלום.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

על-ידי סבל שנגרם לחצי מיליון.

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת דראושה, אני מבקשת.

עמנואל זיסמן (העבודה):

למה היום אין אש?

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת זיסמן. חבר הכנסת זיסמן.

סגן שר הביטחון מ' גור:

עמנואל, תשאיר לי.

האשם מחאמיד (חד"ש):

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת האשם מחאמיד. חבר הכנסת דראושה, לא אפשרתי לך.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת דראושה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

חבר הכנסת דראושה, אני עשיתי בקיצור.

יוסף בא-גד (מולדת):

אני במקומכם הייתי – – –

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת בא-גד. אני מבקשת לא לעזור, חבר הכנסת בא-גד.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

את ההצעות תשאיר לעצמך.

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת דראושה, אני מבקשת להפסיק את הדו-שיח הזה. להפסיק את הדו-שיח הזה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אני מבקש מחברי הכנסת, תאמינו לי, אני בקיא בהיסטוריה שלנו בגבול לבנון. ולא רק זה, אני רוצה שתדע, חבר הכנסת דראושה, שהיה לנו גם מושג, בתוכנו, שלא נצא למבצע אלא רק על מה שקראנו "בטן חלקה", זאת אומרת רק לאחר שנוכחנו שאין שום אפשרות אחרת.

אני לא אשכח את ההרהורים שהיו לי באוהל על-יד קריית-שמונה לפני אחד המבצעים ב"פתח-לנד", ושאלתי את עצמי, האם מוצדק לעשות את המבצע או לא – זו היתה פשיטה משוריינת גדולה ראשונה – האם זה טוב לנו, לישראלים, האם זה טוב ללבנון? זאת אומרת, זה רע – כל מלחמה היא רעה – אבל האם באמת אין לנו ברירה. ועודני תמה לעצמי, אבל כאלוף פיקוד הצפון קיבלתי הודעה על שלושה חיילים מאחת היחידות, שנהרגו על-יד גשר בן. ואמרתי: נשלח לי הסימן.

תאמינו לנו, שום מבצע לא נעשה מתוך רצון חופשי, וכל פעם שנאלצנו לפעול, פעלנו אחרי הרבה מאוד מחשבות וספקות והיסוסים – איך אפשר להגיע לדו-קיום בלי המלחמה המיותרת הזאת, בייחוד בגבול לבנון.

כבר בזמן המבצע היה ברור לי, שהמספרים שבהם נוקבים מוגזמים. מאין? מהניסיון של אירועים קודמים, ולא היה לי שום ספק שמדובר במספרים הרבה יותר קטנים, גם של אנשים וגם של בתים. ואם תיסעו ללבנון אתם תיווכחו באיזו מהירות תחזור האוכלוסייה הלבנונית לחיים נורמליים, עם בתים שלמים. ולא עשינו את זה מרצון.

אני מקווה שההבנה שהושגה תחזיק מעמד, מכיוון שבעימות המתמשך יש חשיבות עצומה לכך, שהבנות יקוימו על-ידי הצדדים; מפני שאם כולנו נתעקש על חוזים ורישומים כתובים ומפורטים, אנחנו עלולים ליצור לעצמנו קשיים מיותרים. אבל הבנה, זה דבר שיכול ליצור אמון בעתיד.

ואני רוצה לומר לחברי הכנסת, שהעלו פה את העניין הסורי: לא היתה לנו שום מטרה סורית במבצע הזה. עם זאת, בדיעבד, מכיוון שהושגה הבנה, אין ספק שכל אחד צריך לקוות וצריך לרצות, שהבנה אחת תביא בעקבותיה הבנות אחרות. אני, מניסיוני בצפון, כבר ב-1975-1976, כשהסורים נכנסו ללבנון, חשבתי שאפשר להגיע להבנה, ואני לא הפסקתי להאמין, כי אני לא מאמין שמלחמות פותרות בעיות. אני מאמין בהסכמים ובהבנות.

העובדה שהמבצע הזה הסתיים בהבנה – – –

יוסף בא-גד (מולדת):

האם אתה מכחיש שיש הסכם עם הסורים? האם אתה מכחיש מעל בימת הכנסת?

סגן שר הביטחון מ' גור:

ראיתי אותך אתמול בתוכנית "ערב חדש".

יוסף בא-גד (מולדת):

תודה רבה. היה מעניין?

סגן שר הביטחון מ' גור:

כן. אז אני מחייך עכשיו, כי אתה שואל אותי: "האם אתה מכחיש"?

יוסף בא-גד (מולדת):

כן, או לא?

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת בא-גד, אתה לא יכול לאלץ אף אחד לענות. אם הוא ירצה, הוא יענה.

יוסף בא-גד (מולדת):

התשובה שלך מדאיגה אותי.

סגן שר הביטחון מ' גור:

תסלח לי, אני לא בישיבת נחלים, אני לא עונה לך כן או לא, כי גם אתה בישיבה לא עושה כן או לא. על כל "כן", אתה אומר: אבל, ועל כל "לא", אתה אומר: אבל, וזה נכון. אבל עמד פה ראש הממשלה והבהיר לאיזו הבנה הגענו. להבנה הזאת הגענו. לכן אני חייכתי לשאלה האם אני מכחיש או לא מכחיש.

הגענו להבנה, שלא יהיה ירי "קטיושות" על יישובי הצפון, גם כאשר צה"ל יפעל ברצועת הביטחון ולמען רצועת הביטחון. ואני חושב שזה רק טבעי, שכל אחד מאתנו מקווה, שאם יכולנו להשיג הבנה בעניין אחד, אולי, בעזרת השם, נגיע להבנה גם בתחומים יותר גדולים ויותר רחבים. לא בשביל זה היה המבצע. אבל אם אחת מתוצאותיו תהיה זו, אנחנו נשמח מאוד.

היו תחומים שונים שהועלו פה בהצעות השונות של חברי הכנסת. אני מעריך שבלאו הכי יידונו העניינים בוועדת החוץ והביטחון לפרטיהם. בצער רב אני צריך לומר, שלגבי ארבע הצעות אני שלם עם העברתן לוועדת החוץ והביטחון; את ההצעה של חבר הכנסת אלסאנע אני לא יכול לקבל. אני שמעתי את הדברים, האזנתי להם בקשב רב, לנימה שלהם, אין לי מה להעביר לוועדת החוץ והביטחון, מכיוון שאלה לא דברים לבדיקה. יש פה ויכוח, כאשר אינני מקבל את עצם הגישה. לכן אני מבקש להוריד את ההצעה של חבר הכנסת אלסאנע, ואת ארבע ההצעות האחרות – להעביר לוועדת החוץ והביטחון.

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת אלי גולדשמידט מציע להסיר את הצעתו של חבר הכנסת עמנואל זיסמן; במסגרת דקה, בבקשה.

אלי גולדשמידט (העבודה):

אני, כמובן, מבקש להשתמש בהצעתו של חבר הכנסת זיסמן רק במישור הפרוצדורלי, כי אני מסכים, כמובן, לכל דבר שהוא אמר.

הדבר שרציתי לומר כאן הוא ההתקוממות שלי נגד העמדה שהוצגה על-ידי שותפים בקואליציה, בעיקר מרצ, לכל אורך המבצע, והשיא היה כמובן – אי-התייבבותם לצד ההודעה המשותפת שהוצגה על-ידי סיעת העבודה בשם כל סיעות הבית. והדבר החמור ביותר, מבחינת העמדה של אנשי מרצ היה, שלאורך כל המבצע, פרט לביקורת על מה שהממשלה עושה, הם לא היו מסוגלים להביא שום אלטרנטיבה, כי הם ידעו דבר אחד – האלטרנטיבה היחידה היתה להכניס כוחות קרקע לתוך לבנון, תוך תשלום בקורבנות של חיילי צה"ל. הם כל הזמן נהגו על-פי הפתגם הידוע: יורים ובוכים, הולכים עם ומרגישים בלי, או הולכים בלי ומרגישים עם.

רבותי חברי הכנסת, זאת לא היתה שעתם היפה של המקטרגים, וזאת באמת לא היתה שעתה היפה של מרצ. ואני מקווה שמרצ תתחיל להתעשת ולהבין, שהיא נמצאת היום בשלטון ושלטון מחייב גם לאחריות, ואי-אפשר להיות בשלטון רק על סמך דיבורים ואמירות אופוזיציוניות, בלי שום יכולת לקחת אחריות, גם אם הדבר הוא לא נעים. בכך הוכיחה מרצ שהיא לא התבגרה. תודה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת גולדשמידט. חבר הכנסת האשם מחאמיד מציע להסיר את הצעתו לסדר-היום של חבר הכנסת משה פלד; בבקשה.

האשם מחאמיד (חד"ש):

גברתי היושבת-ראש, אני רוצה לומר, שלכל אדם יש הרציונל שלו, ההיגיון שלו, אולי הדוח שלו. לדעתי, המלחמה בלבנון, מה שנקרא "דין-וחשבון", בתחילת פריצתה נראתה להרבה אנשים כחזרה לבוץ הלבנוני מ-1982. היום, לאחר מעשה, יותר אנשים רואים, במיוחד לאחר ש-30,000 בתים נהרסו, ועשרות הרוגים היו שם, חצי מיליון פליטים, אולי הפעם א', ג' וד', הרבה יותר אנשים התחילו לראות את הטעות במבצע הזה או ב"דין-וחשבון" הזה. כולם יודעים שזה לא יביא לשלום. אני אומר זאת לחבר הכנסת זיסמן, זה לא יביא שלום – – –

רחבעם זאבי (מולדת):

עובדה שאין "קטיושות".

האשם מחאמיד (חד"ש):

בדיוק אני עונה לו, שהמשך הכיבוש איננו אלא ערובה דווקא להמשך שפיכות הדמים. הפתרון הוא מדיני. אין פתרון צבאי. אני לא מסכים עם סגן שר הביטחון כשהוא אומר: או שלום או ביטחון. אינני רואה סתירה בין שני הדברים.

סגן שר הביטחון מ' גור:

מי אמר זאת?

האשם מחאמיד (חד"ש):

להיפך, ביטחון פירושו שלום ופירוש ביטחון. אבל אין במבצע הזה כל תשובה נכונה על המצב העגום הזה. התשובה חייבת להיות נסיגה מלבנון, מהגולן, מהשטחים הפלשתיניים.

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת מחאמיד, אבקש לסיים. כבר חלפה דקה וחצי.

האשם מחאמיד (חד"ש):

הראייה שלפיה הקיום והביטחון הם אך ורק פונקציה של כוח הזרוע והחרב חייבת להיות מסולקת ומוסרת.

היו"ר א' סלמוביץ:

אבקש לסגור את המיקרופון, מצטערת.

האשם מחאמיד (חד"ש):

על כן, אבקש להסיר את ההצעה של חבר הכנסת פלד מסדר-היום.

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת עובדיה עלי מציע להסיר את הצעתו של חבר הכנסת מיכאל איתן מסדר-היום. חבר הכנסת עלי אינו נוכח. חבר הכנסת יוסף בא-גד מציע להסיר את הצעתו של חבר הכנסת רחבעם זאבי; בבקשה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

מותר לי לומר מלה?

היו"ר א' סלמוביץ:

כן, בבקשה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

חבר הכנסת מחאמיד, אני מעריך שלא בכוונה אתה ציטטת אותי לא נכון. אמרתי ששלום וביטחון הולכים אחד עם השני. אני אמרתי שמדינת ישראל, נוסף על שלום שלא הושג זקוקה גם לביטחון, והם הולכים ביחד.

היו"ר ס' טריף:

תודה. חבר הכנסת בא-גד, בבקשה, במסגרת של דקה. נא לעמוד בלוח הזמנים.

יוסף בא-גד (מולדת):

כידוע לכם, זה לא סוד שאני באופוזיציה ואני מתנגד לממשלה הזו. אבל כשמגיע רגע לשבח את ראש הממשלה מר רבין על פעולה נפלאה שעשה כדי להפסיק את הסבל בלבנון, אני לא מתבייש להגיד: יישר כוח לראש הממשלה.

אני גם רוצה להגיד, שבכל פעם שסגן השר עולה לדבר אני נהנה מהכנות ומהיושר שבדבריו. הוא שאל היום שאלה נוקבת, שאני לא יודע אם העיתונות תשים לב אליה. הוא שאל: האם במשך 45 שנה אנחנו יזמנו, ולו מלחמה אחת, או תמיד אילצו אותנו? זו שאלת השאלות. אנחנו חפצים בשלום,

כולנו, ללא הבדל סיעה ומפלגה. אנחנו לא רוצים מלחמות. לא יזמנו ולא ניזום. אבל לא נהיה תמימים. הקם להורגך השכם להורגו. ואם סגן השר היה מסיים בזה, אז באמת הייתי משבח אותו מעומק הלב. אני מצטער שהוא רמז על איזו הבנה עם הסורים. אין הבנה. לא נסכים.

היו"ר ס' טריף:

תודה. חבר הכנסת רפאל איתן מבקש להעביר לוועדה את הצעתו של חבר הכנסת טלב אלסאנע.

רפאל איתן (צומת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, כדי לומר את דברי אני מציע להעביר את הצעתו של חבר הכנסת טלב אלסאנע לוועדה.

מושג חדש נולד במזרח התיכון – הבנה. לא הפסקת אש, לא שביתת נשק, לא הפרדת כוחות ובוודאי לא שלום, אלא הבנה. בין מי למי? עם ה"חיזבאללה", שהזדרזו להודיע שהבנה זו אינה מחייבת אותם? עם אירן, עם סוריה, עם לבנון, או עם ארצות-הברית שמוכנה לכל הבנה בלתי מחייבת?

עם מינוח מעורפל כזה אסור להסכים, כשארגוני הטרור אינם מכבדים אותו. ל"חיזבאללה" יש הבנה טובה. יוזמה התקפית שלנו, התמדה ברדיפתם בכל מקום ובכל זמן ובכל שיטה – זו ההבנה היחידה שתיחרט בתודעתם.

היו"ר ס' טריף:

אני מודה לחבר הכנסת רפאל איתן.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה. לפנינו שתי הצעות. אני מבין שהמציעים – חברי הכנסת עמנואל זיסמן, משה פלד, מיכאל איתן, רחבעם זאבי – מסכימים להצעתו של סגן שר הביטחון להעביר לוועדת החוץ והביטחון את הצעתם. אני מבקש להצביע – מי בעד, מי נגד. ההצבעה החלה.

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 12

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – 1

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושא שהעלו חברי הכנסת ע' זיסמן, מ' פלד,

מ' איתן ור' זאבי לוועדת החוץ והביטחון נתקבלה.

היו"ר ס' טריף:

ואלה תוצאות ההצבעה: בעד – 12, נגד – 1, ללא נמנעים. אני קובע שההצעה תעבור לוועדת החוץ והביטחון.

אנחנו עוברים להצבעה שנייה, על הצעתו של חבר הכנסת טלב אלסאנע. מי בעד הסרת הצעתו של חבר הכנסת אלסאנע, כהצעת סגן שר הביטחון, או העברה לוועדה? אני אסביר: מי שמסכים להעביר לוועדה יצביע בעד, מי שהוא בעד הסרה יצביע נגד. ההצבעה החלה.

הצבעה מס' 15

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 2

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – 9

נמנעים – 1

ההצעה שלא לכלול את הנושא שהעלה חבר הכנסת ט' אלסאנע בסדר-היום נתקבלה.

היו"ר ס' טריף:

שניים בעד, תשעה נגד, אחד נמנע. אני קובע שהצעתו של חבר הכנסת טלב אלסאנע הוסרה מסדר-היום.

הצעות לסדר-היום

מצב המקלטים ביישובי קו העימות

היו"ר ס' טריף:

חברי הכנסת, אנחנו ממשיכים בסדר-היום. הצעות לסדר-היום מס' 2212, 2218, 2226, 2231, 2242 ו-2243 על מצב המקלטים ביישובי קו העימות. יש רשימה של דוברים. אנחנו מתחילים עם חבר הכנסת גונן שגב; בבקשה.

אבקש מחברי הכנסת הנכבדים לעמוד בלוח הזמנים. סדר-היום הוא ארוך, חשוב, וצריך לעמוד בלוח זמנים צפוף מאוד היום. בבקשה, חבר הכנסת שגב.

גונן שגב (צומת):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, מבצע דין-וחשבון הוכיח שוב, שיישובי קו העימות אינם מוכנים לספוג הפגזות. המקלטים בעיירות הפיתוח ברמת תחזוקה ירודה, ואינם ראויים למגורי אדם. אינני הראשון המתריע על מצב עגום זה. אני מקווה שתגובות משרד הביטחון תשתנינה בעקבות ההצעה הדחופה לסדר-היום המועלית פה על-ידי חברי כנסת מכל סיעות הבית.

בנובמבר 1992 קיבלתי מכתב מתושב שלומי, עיירת פיתוח בצפון, המתאר מצב נורא של המקלטים הפרטיים. אני לא אקרא את כל המכתב, כי הוא ארוך, אבל במכתב יש פשוט פנייה לעזרה. אז לא היו הפגזות באופן מיוחד. "בהמשך שיחתנו הטלפונית, אבקשך לפעול לשיפור רווחתנו בעת חירום באופן שישווה אותנו עם כל האחרים הנמצאים במצב דומה. המצב המתואר כאן איננו קיים רק בשלומי".

לצערי, בשאלתא שהגשתי בעקבות אותו מכתב לשר הביטחון דאז, בנובמבר 1992, ביקשתי למנות ועדה שתבדוק את מצב המקלטים בעיירות הפיתוח, והמלצתי, בגלל ההבדל בין מקלטים פרטיים הנמצאים באחריות בעלי הבתים לבין המקלטים הציבוריים, להפוך את כל המקלטים בעיירות הפיתוח שם – המצב הסוציו-אקונומי איננו טוב במיוחד – למקלטים ציבוריים שיהיו באחריות של הג"א ובמימון משרד הביטחון או הרשויות המקומיות, או שניהם.

תשובת סגן שר הביטחון אז על אותה שאלתא מנובמבר היתה מאוד פשטנית, מאוד לא סיפקה אותי אז, ואולי אני גם מרגיש שאני יכול לקחת על עצמי חלק מהאשמה בכך שלא המשכתי ולא טיפלתי בנושא ולא לחצתי על משרד הביטחון. התשובה היתה, שפשוט אין תקציב להפוך את המקלטים הפרטיים לציבוריים, גם אין תקציב להשקיע עוד כסף במקלטים הציבוריים הקיימים, ויש איזה פיקוח, אבל משרד הביטחון מתנער, והאחריות למקלטים האלה היא כמו שמסר לי אותו אזרח – של הרשויות עצמן לגבי המקלטים הציבוריים; ובעלי הבתים אחראים למקלטים הפרטיים.

מבצע דין-וחשבון תפס שוב את אזור הצפון, ובעיקר את קריית-שמונה, ששם נפלו פשוט יותר טילי "קטיושה", עם מקלטים לא ראויים לשהיית אדם, כמו שצינתי, גם לא לשעה קלה, ובוודאי לא לשהייה ממושכת של כשבוע.

לא ייתכן שתמיד נמתין לדקה ה-90, ונעבור לסדר-היום לאחר אירוע כמו שהיה עכשיו במבצע דין-וחשבון, ונתעורר עוד הפעם כאשר, חס וחלילה, יקרה אסון משום שלא יהיו מקלטים לכולם, או משום

שלא כל האנשים מסוגלים לחיות במקלט טחוב ללא סידורי שינה, ללא סידורי מים, ללא סידורי רווחה מינימליים לילדים; לשהות במקלט כזה שבוע לא כל האנשים מסוגלים.

מה שעורר עוד יותר את זעמי היה כתבת טלוויזיה על מקלטי הקיבוצים בהשוואה למקלטי קריית-שמונה. הכתבה הזאת האירה שוב את הפער העצום בין קיבוצי קו העימות לבין עיירות הפיתוח של קו העימות. כמו שאתם מכירים אותי בבית הזה, אינני סוציאליסט גדול, אך לא מדובר כאן במותרות או בהשוואת תנאי חיים. הנושא כאן הרבה יותר חשוב, הרבה יותר ביטחוני, והוא ביטחון התושבים. לא ייתכן שיישובים, אשר מהווים חלק אינטגרלי של מערכת הביטחון ונמצאים בקו העימות מאז קום המדינה, מהווים איזו חגורת ביטחון לישראל, לא ייתכן שהמדינה תתנער מחובתה היסודית לספק להם אמצעי מיגון מינימליים.

לא ייתכן שמשרד הביטחון יטיל את האשמה על הרשויות, וכמו ששמעתי את ראש עיריית קריית-שמונה פרופסור אזרן, הוא מטיל את האחריות על התושבים, אבל בסופו של דבר התוצאה העגומה היא שהמקלטים אינם מסודרים, וכמו שראית בסיורך ואני ראיתי בסיורי, לא ניתן לשהות בהם לא שבוע וגם לא חצי יום.

אני מבקש ממשרד הביטחון לבדוק את נושא המקלטים, לעשות הערכה תקציבית כמה יעלה להפוך את כל המקלטים למקלטים ציבוריים עם ציוד מינימלי לשינה, עם ציוד מינימלי לשהות סבירה של משפחות עם ילדים קטנים, עם אפשרות מינימלית לאזורים שחיים בהם אנשים מבוגרים יותר או בתי-אבות, לסידורים רפואיים מינימליים בתוך המקלטים בכל יישובי קו העימות, ויפה שעה אחת קודם, כי אני לא בטוח שההבנה שהושגה עם ה"חיזבאללה" תהיה לה אחיזה חודשים ארוכים. תודה רבה.

היו"ר ס' טריף:

תודה רבה. אני מתכבד להזמין את חבר הכנסת שלמה בניזרי. בבקשה, אדוני.

שלמה בניזרי (ש"ס):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה – הכנסת לא כל כך נכבדה, כי לא יושבים פה חברי כנסת. צריך אולי להגיד: אדוני היושב-ראש.

שלמה בוחבוט (העבודה):

סליחה, אבל אנחנו נכבדים.

היו"ר ס' טריף:

חברי הכנסת שומעים את הדברים שלך בחדרים, בוועדות.

שלמה בניזרי (ש"ס):

הייתי מצפה שבנושא חשוב כזה יהיו נוכחים יותר חברי כנסת ויאזינו יותר.

לצערנו הרב, דברים רבים במדינה זוכים לטיפול הראוי רק לאחר שמתעוררת הבעיה בשיא חריפותה, רק כשמגיעים למצב של פיקוח נפש, למצב של אין ברירה, אז אנו מתעוררים ומרימים את הזעקה המצריכה פעולה מיידית, וכמובן הביקורת היא גם עלי ועל כל חברי.

בכל מדינה מתוקנת המכבדת את עצמה כל שר או משרד שהדבר נוגע לתחומו עושה הערכות ובדיקות הקשורות להווה ולעתיד, וכן הסקת מסקנות מן העבר ליישום בעתיד, אם זה בנושאים כלכליים או חברתיים, וכן בנושאים ביטחוניים. סבורני שבנושא הביטחוני לית מאן דפליג – כלומר, אין מי שחולק על העובדה, שעניין הביטחון הוא עניין של פיקוח נפש, שכל הזנחה בו או שהייה או השהיה בטיפולו מסכנת חיי אדם, מסכנת את שלום הציבור, מסכנת את תפקוד הצבא, כי כשהעורף חלש, כשהעורף נמצא במצוקה, גם החייל בשדה הקרב לא יוכל לתפקד בידעו ששלום יקיריו בעורף מוטל בספק.

האזרח הפשוט במדינת ישראל אינו יכול להסתמך אך ורק על הצבא שיגן עליו, אלא עליו למצוא מחסה לעצמו בשעת מלחמה, כי, לצערנו הרב, המלחמה אינה מתבצעת אך ורק בשדה הקרב אלא גם בעורף, והעורף מתחיל מהיישובים הסמוכים לגבול העימות, שהם למעשה הסובלים העיקריים, שהאויב רואה בהם את הטרף הקל ביותר לכלות בו את חמתו, ובימינו, לאחר מלחמת המפרץ ובעידן הטילים ארוכי הטווח, הוכח שהעורף הוא לאו דווקא יישובי העימות הסמוכים לגבול, כמו קריית-שמונה, מטולה ועוד, אלא העורף הוא גם יישובי המרכז כתל-אביב, חיפה ואף באר-שבע.

להגנה על האזרחים נועדו המקלטים, שבנייתם חויבה בחוק בשנת 1951 כחוק הג"א. אך, לצערנו הרב, חובה זו של בניית המקלטים לא מיושמת במלואה ולא חלה תמיד על הכלל. למשל, בבדיקה שנערכה ביוני 1988 העריכה מפקדת הג"א, כי מערכת המקלטים מספקת הגנה רק ל-89% מן האוכלוסייה, ואילו כיום ראיתי שחסרים בצפון כ-2,000 חדרי ביטחון ומקלטים ביישובי גבול הצפון בלבד. כמו-כן, רק במחצית מבתי-הספר באזור תל-אביב והמרכז יש מקלטים היכולים להכיל את כל התלמידים. כך עולה מסקר שנערך אחרי מלחמת המפרץ במדגם מייצג של 79 בתי-ספר באזור תל-אביב והמרכז.

עד כה ציינתי את העובדה של חשיבות המקלטים וכן את המחסור במקלטים. אך אל נשלה את עצמנו, שבמקלטים הקיימים ניתן לרוות נחת והכול מתנהל בהם על מי מנוחות, אלא ההיפך הוא הנכון. מבצע דין-וחשבון חשף פעם נוספת ליקויים חמורים בכל הקשור לנושא המקלטים במדינת ישראל. עיקר הבעיות נסבו – החל במקלטים נעולים שהמפתחות להם לא נמצאו, אלא רק לאחר זמן, ולאחר שכבר נכנסו מצאו מקלטים מוצפים במי גשמים, וכן צחנה, עובש, קרשים, ברזלים, סוכות וחנוכיות למיניהם.

מקום שנועד להגנה מפני האויב השהייה בו נהפכה למטרד בלתי נסבל עם סיכונים בריאותיים ומפגעים בטיחותיים. כמו-כן לא היו תנאים המאפשרים שהייה ממושכת במקלט בגלל הצפיפות והמחנק הנורא, חוסר מיטות, מחסור במי שתייה ועוד.

כל הנתונים הללו מעלים את השאלות הנוקבות הבאות: א. מכיוון שיש זה שנים רבות נתונים על מחסור רב במקלטים, מדוע לא פועלים ביתר שאת לבניית המקלטים, שזה דבר אלמנטרי ביותר להגנה מפני התקפת האויב? ולדעתי, כל תירוץ של מחסור בתקציב לא מתקבל על הדעת, כי זה דבר יסודי ביותר, שיכול להגן על האזרחים בשעת מלחמה.

אדוני סגן השר, שאלה נוספת היא, מי הם הגופים האחראים לבדיקת המקלטים, תקינותם ואחזקתם, וכוונתי גם למקלטים הפרטיים וגם למקלטים הציבוריים, ומה הן הפעולות הנעשות במשך כל ימות השנה לאחזקתם?

לאור כל הליקויים שהתגלו במבצע דין-וחשבון, האם נבדקו כל הליקויים בצורה יסודית, וכן האם יועמדו לדין הגורמים האחראים למחדלים, וכן מה יעשה בעתיד בכל רחבי מדינת ישראל? כי אני רואה בזמן האחרון שכולם מדברים על תחזוקת המקלטים בצפון בלבד ושוכחים את מרכז הארץ, ששם המצב הוא גרוע עשרת מונים.

אני רוצה לסיים בתפילה, שיהי רצון שתושבי מדינת ישראל לא יזדקקו להיכנס עוד למקלטים, שהשלום ישרור בקרבנו. אך בכל מקרה, עם כל תפילותינו ושאיפותינו לשלום, את המחדלים צריך לתקן בדחיפות וביעילות. תודה.

היו"ר ס' טריף:

תודה רבה לך. חבר הכנסת שלמה בוחבוט, בבקשה ידידי.

שלמה בוחבוט (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בתחילת דברי אני רוצה לברך את ממשלת ישראל ואת ראש הממשלה, שסיימו מהר מאוד את הפעולה.

אני רוצה לברך את תושבי הצפון על עמידתם האיתנה ועל כך שציינו לאורך כל הדרך את הרצון העז שלהם להמשיך להישאר בקו הצפון. מה שהדאיג אותם לא היה הבעיות הביטחוניות, גם לא ה"קטיושות", אלא הנושא הכלכלי-החברתי ומצב המקלטים.

אני רוצה לאחל לתושבים משני הצדדים, שבעזרת השם ישררו שקט ושלווה, שהשקט ישרור בגבול הצפון עד שיבוא השלום. נכון שכואב וקשה מאוד לראות את מה שקרה משני הצדדים, את הפגיעה בנפש וברכוש. כולי אמונה כי אם גם התושבים מן הצד השני ירצו שהשקט יישמר ולא תהיה פגיעה ברכוש, גם הם ידאגו לכך. כאדם שחי בקו העימות אני יודע שאנו רוצים את השלום, את השקט ואת הביסוס הכלכלי-החברתי, ואין לנו עניין בהפגזות ובהמשך המתיחות.

שרים ביקרו בקו הצפוני, וגם חלק מאתנו ראו את הבעיות. הבעיה לא נוצרה במשך כמה חודשים, אלא, לצערי, במשך זמן רב. יש כמה אשמים, ואסור לפטור את השלטון המקומי, שגם לו חלק באשמה. אני לא רוצה להאשים את ראשי הרשויות באופן ישיר, אך גם הם היו צריכים לדאוג לכך שהאזרחים ישמרו על המקלטים האישיים שלהם כך שיהיו נקיים ומסודרים. אסור להיות אדישים, אך בשעות השקט אנו אדישים: מכניסים את הציוד מהבית למקלטים, וכאשר מתעוררות בעיות ביטחוניות – כולנו חשים בכך שהבעיה קשה.

אני רוצה לפנות למערכת הביטחון ולממשלה: נכון, השמיכה קצרה וכל אחד מנסה למשוך אותה לצד שלו, אך אי-אפשר בשום אופן לקחת תקציב שאינו גדול כל-כך ולפזרו על כל מדינת ישראל. אנו חייבים "להתביית" על אזור הצפון, לבדוק את הצרכים בתחום המקלוט, ולהתחיל לטפל בו בצורה מסודרת.

אני רוצה לברך את הממשלה הזו, שגם לאחר שהתחיל השקט, המשיכה לטפל בנושא. ראיתי אתמול את שר האוצר, את שר התעשייה והמסחר, את ראש הממשלה ואת מנכ"ל משרד ראש הממשלה. כולם עולים לרגל גם לאחר שהשקט הגיע לגבול הצפוני, ויש לכך חשיבות רבה, כי כל תושבי הצפון מצפים מממשלת ישראל ומחברי הכנסת לא לבוא רק כאשר יש הפגזות ו"קטיושות", אלא גם בשעות שקט. אני מקווה שביקורי המנכ"לים והשרים יביאו תשובה.

אני פונה אליך, אדוני סגן שר הביטחון: מפעל הפיס מקציב כספים מדי שנה בשנה, על מנת להפוך את המקלטים לרב-תכליתיים. לא יכול להיות שבמרום-הגליל יהיו 200 מקלטים ומפעל הפיס יתקצב שניים מהם בלבד. כמו שאנו דורשים היום מממשלת ישראל, אנו חייבים לפנות למפעל הפיס ולחייבו, שכל תקציב המקלוט לשנתיים הבאות ילך לקו העימות. צריך לקרוא לחברת "עמידר", שגם היא תיתן את ידה, כי חלק גדול מהמקלטים הם בהפעלתה ובטיפול. צריך לפנות לאנשים ולוועדות מקומיות, להכביד על הפיקוח. לצערי, יש אנשים שבונים מקלטים שלא בהתאם לתקנים.

יש תקציב לבניית 1,500 חדרי ביטחון בחמש השנים הקרובות. אסור לנו לחכות חמש שנים. אני חושב שמחובתה של ממשלת ישראל לקצר את לוח הזמנים ולהעמידו על שנה-וחצי ולא יותר. כולנו תקווה שיהיו שקט ושלום, אך אנו צריכים להיות מוכנים לכל דבר.

אני רוצה לסכם: יהיה טוב אם מפקדת העורף תקים פיקוד צמוד, יחד עם הרשויות המקומיות, כדי שיבדוק את מצב המקלטים הציבוריים והפרטיים לאורך כל הזמן. אני חוזר על הצעתי, שמפעל הפיס יפנה את כל תקציבו בשנתיים הקרובות להפיכת המקלטים בצפון לרב-תכליתיים. אני מצפה לכך, שבעוד כמה חודשים תדווח לנו מערכת הביטחון על כך, שחלק מהבעיה הקשה שראינו השבוע, כאשר התושבים ביישובי קו העימות היו במקלטים, מצא את פתרונו. תודה, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ס' טריף:

תודה לחבר הכנסת בוחבוט. אני מזמין את חבר הכנסת יגאל ביבי, ואחריו – את חבר הכנסת עובדיה עלי.

יגאל ביבי (מפד"ל):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, מכובדי סגן השר, נפגשתי עם חברי מועצת עיריית קריית-שמונה, ועד עכשיו מהדהדות באוזני המלים: כל כך הרבה ביקורים היו כאן, הבטחות רבות נשמעו, אך התחושה שלנו היא, שזה יהיה מחזור נוסף, כפי שהיה נהוג, ולאחר ה"קטיושות" ישכחו את הדברים. אני מבקש לא לשכוח.

נראה שאין נדוש מנושא המקלטים. זוהי מצוקה מתמשכת בצפון. ראינו אתמול כתבת תחקיר של "כלבוטק" על מצב המקלטים בקריית-שמונה. שמענו את דבריהם של פלורנס שושן וסעדיה אלפסי, המתארים את המקלטים שבהם צחנה וחוסר ציוד מינימלי. ראינו כיצד בדברים של פיקוח נפש, הביורוקרטיה וחוסר ההתייחסות הם מחרידים.

200 מהמקלטים הם בהחזקת "עמידר", אך היא הזניחה את הטיפול בהם. אפשר לקרוא לכך רשלנות פושעת. שמענו אדם שאומר: הם הורסים את המקלטים, התיאשנו, הרמנו ידיים. אני מדבר עם ראש העיר והוא אומר לי: במקום לטפל ב-150 המקלטים שלנו, נאלצנו לטפל במקלטים של "עמידר". האם חסרים עובדים ב"עמידר"? האם לא יכלו בזמן ששמעו על מלחמה לקחת 100-200 עובדים ממרכז הארץ, אשר יטפלו במשך יום-יומיים בנושא? הלא זו חברה גדולה, עם צוותים, עם קבלנים וקבלני משנה. אתה רואה אטימות הגובלת לפעמים ברשעות.

אני חושב שצריך לחנך את הציבור נגד ונדליזם. אני זוכר שכראש עיר כאב לי מאוד לראות איך עוקרים לוחות חשמל, אבל את הציבור צריך לחנך. אתה בא לעיר, אתה רואה את האבנים המשתלבות, את הפרחים, את המזרקות, את הפסלים – גם את אלה הרסו פעם, אבל את זה רואים ולכן בזה מטפלים.

אני מאשים גם את חברי ראשי הערים: סדרי העדיפויות משובשים וזו חוצפה. יושב כאן ראש עיריית עפולה לשעבר, והוא יודע את סדרי העדיפויות שלו, וראש עיריית ג'וליס, שאולי בעתיד תהיה עיר. יש ראשי עיר שסדרי העדיפויות שלהם כוללים לא רק אבנים משתלבות, לא רק מזרקות, אלא הם יודעים מה חשוב ומה קודם. מזרקות לא הורסים? פרחים לא עוקרים? אבל מטפלים בזה. רק ממקלטים מתייאשים.

עשרה אנשים מטפלים במקלטים בקריית-שמונה. זה לא מספיק. יש תקנים, צריך להוסיף בעניין הזה, לשנות את התקן, כבוד סגן השר. התקן הארצי הוא 0.40 מטר לנפש. פרנסי העיר של קריית-שמונה ביקשו להעלות את התקן ל-1.20 מטר לנפש. אני חושב שהם צודקים. אינו דומה יישוב שלעיתים תהיה בו מלחמה ליישוב שיש בו סכנה תמידית. אי-אפשר לדחוס אותם כמו סרדינים שבעה ימים או כמה לילות. חייבים לשנות את התקן ביישובי קו העימות, ואם ישנו את התקן הרי ברור שאתם צריכים לבנות אלפי מטרים כבר בזמן הקרוב. הייתי מבקש ממך ליזום החלטה בממשלה – אני לא יודע איך מחליטים לגבי העניין הזה – על סדר העדיפויות, שינוי התקן ביישובי קו העימות, ואתם מזרימים היום הרבה כספים בשל סדרי עדיפויות. לדעתי, פיקוח נפש חשוב – – –

סגן שר הביטחון מ' גור:

אתה בטוח שזו הקדימה הגבוהה?

יגאל ביבי (מפד"ל):

זה שחלק גדול מהאנשים ברחו, או שהם – – –

סגן שר הביטחון מ' גור:

מספיק לי שאתה מהסס. בעיית הקדימה היא בעיה קשה מאוד.

יגאל ביבי (מפד"ל):

אני חושב שזה קודם. קודם כול הנפש, אחרי כן הדברים האחרים.

סגן שר הביטחון מ' גור:

1,800 חדרי ביטחון.

יגאל ביבי (מפד"ל):

חסרים 2,000. צריך לבנות 1,800, 2,000 חדרי ביטחון, צריך לבנות אותם. לדעתי, הנושא של חדרי הביטחון חשוב מאוד, כי הם משמשים גם בעת מלחמה כימית ודברים אחרים.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אתה נגעת קודם בבעיה העיקרית.

היו"ר ס' טריף:

תוכל להתייחס, אדוני, אחר כך.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אגב, ראית את המקלטים בשבדיה? אתה ביקרת.

עובדיה עלי (הליכוד):

הם לא רעים.

סגן שר הביטחון מ' גור:

לא רעים. מה עשיתם עם זה?

היו"ר ס' טריף:

אדוני סגן השר ואדוני סגן יושב-ראש הכנסת, אני מבקש מכם.

עובדיה עלי (הליכוד):

הוא שאל שאלה ואני אענה לו.

היו"ר ס' טריף:

אני מניח שאתה תענה לו והוא יענה לך ותהיה לכם זכות דיבור.

סגן שר הביטחון מ' גור:

ראש העיר ג'וליס, זה מתאים לאזור שלך. האזורים האלה מתאימים למנהרות. אני עברתי על זה אתמול. נראה.

היו"ר ס' טריף:

אדוני סגן שר הביטחון, אני עכשיו כאן דואג לכנסת ולכן אני צריך לשמור על הדובר.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אם לא תדאג לג'וליס לא תשב בכנסת.

היו"ר ס' טריף:

תמיד, אדוני, אבל עכשיו אני דואג לדובר.

יגאל ביבי (מפד"ל):

אדוני סגן השר, אני רואה כאן שני סגני שרי ביטחון, חברי חבר הכנסת עובדיה עלי, סגן שר הביטחון לשעבר, ואתה, הנוכחי. תאמין לי, לו זה היה תלוי בשניכם, גם בעבר וגם בעתיד – אני מאוד מעריך את שניכם – זה היה אחרת. אבל יש דברים שבהם המערכת מסורבלת, ביורוקרטית, לא רואה את הדברים.

ראינו אתמול את הפומפות הישנות האלה, החלודות, שירותים בתוך מקלט, דחוסים שם 100 איש. אנשים צריכים ללכת לשירותים, אי-אפשר לנקז, סירחון. ולא קבעתם עוד תקן שצריך מסכת גז בפנים. מה היה חשוב יותר, על המקלטים הישנים, דבר ראשון, להוסיף את זה; כבוד סגן השר, תן הוראה מיידית לבנות את השירותים, לא תת-קרקעיים, על המקלטים, בצורה ממוגנת. קודם כול הרווחת שזה יעבוד, וגם לא יהיה סירחון במקלט. זה – לפני כל דבר אחר. ויש לך שם 8,000 מטרים מקלט. קודם כול תקן אותם, ואפשר לדעתי לתקן אותם, אפשר לסדר אותם.

אסור לקחת סיכון. אם שיחות השלום עם סוריה ייפסקו, אולי העונש שלהם יהיה – עוד הפעם להטריד את האוכלוסייה, לירות על האוכלוסייה, על הבטן הרכה שלנו. היום, אתמול, מחר צריך לטפל בבעיות. אני לא יודע מה יהיה בעוד חודשיים ובעוד שלושה חודשים.

נכון שנפגשתי אתם, יש להם בעיות קשות של אבטלה, בעיות כלכליות קשות, בעיות אחרות, אבל זה הדבר החשוב ביותר. צריך לבוא לראש העיר ולהגיד לו: אדוני ראש העיר, מה אתה רוצה? אתם, העירייה, בוא תגיד לי מה אתה רוצה, אנחנו נותנים. שלא יבואו ויגידו: לא נתנו לנו בעניינים האלה.

אני סומך מאוד עליך, סגן השר. הניסיון לא היה טוב. אם במלחמה אזורית קטנה היו בעיות, מה יהיה במלחמה כוללת, כשכל הארץ בבעיה? מי יחשוב רק על קריית-שמונה? הלוא יחשבו על מרכז הארץ, על ערים גדולות, על בעיות אחרות של תעשייה, מקורות רגישים. לכן אני אומר: אנא, סגן השר, אני סומך עליך בעניין הזה, קח את הנושא לידיים, ואני בטוח שיחד עם פרנסי העיר – ואגב, הם גילו תושייה ועשו עבודה יפה בשעת המלחמה, במסירות – הנושא הזה יתוקן, וחשוב יום אחד קודם.

היו"ר ס' טריף:

תודה, אדוני. חבר הכנסת עובדיה עלי, ואחריו – חברת הכנסת נעמי חזן, אחרונה.

עובדיה עלי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, ביקרתי בקריית-שמונה בימי ה"קטיושות" וראיתי שם תמונה מאוד קשה, תמונה שערורייתית של מקלטים מוזנחים, בחלקם אין מים, בחלקם אין חשמל, תחזוקה לקויה, דבר שעורר בוודאי תרעומת קשה מאוד של התושבים בקריית-שמונה.

היו גם כמה תופעות מוזרות. הגעתי למקלט ציבורי, ונאמר לי על-ידי יוסי חימי, סגן ראש העיר, ויואל אברהם, ממלא-מקום ראש העיר, שליוו אותי בביקור, שהחשמל מנותק מפני שוועד הבית לא שילם את הכסף. התקשרתי מקריית-שמונה למנכ"ל משרד האנרגיה, ובתוך שעות אחדות חובר החשמל. אני גם מודה לו בהזדמנות זו על הטיפול הטוב שלו.

רבותי, האם יעלה על הדעת שבמקלטים שבהם ציבור אמור לשהות ימים, לא שעות, ייווצר מצב שלא יהיה שם חשמל בשל חובות של ועד הבית? זה דבר שעולה על הדעת? דבר הגיוני?

אני עושה כאן פסק-זמן ועובר לנושא של הקונצפציה החדשה של מקלוט, שהחילוני בה לפני כשנתיים. לפני שנתיים, כחלק מלקחי מלחמת המפרץ, חשבנו שעברו הימים שבהם צריכים לבנות מקלטים, ובהתאם למתאר הייחוס שינינו את הקונצפציה בארץ ועברנו לקונצפציה של מרחבים מוגנים. קרי, להקים ליד כל דירה או בקומה או בתוך הדירה מעין חדר ביטחון שיאפשר גישה מהירה ויאפשר שירות נאמן יותר בתוך הבית, ויאפשר שימוש דו-תכליתי גם בימי חירום וגם בימי שגרה. הדבר גם חסך כסף רב לתקציב המדינה ולמשק המדינה.

אבל גם באותם ימים ששינו את הקונצפציה בגלל מתאר הייחוס והתרחישים הצפויים עדיין הותרנו את השימוש במקלטים בקו העימות, ואפילו הדגשנו את העניין הזה. וגם כשפטרנו את מרכז הארץ מבניית מקלטים במוסדות תרבות, במוסדות ציבור, עדיין חייבנו את תושבי קו העימות להמשיך לבנות מקלטים באותה דרך שנבנו בעבר, וכל זה נבע מתרחישים צפויים.

אני מזכיר כאן את העניין הזה מפני שגם באותה הזדמנות כשקם פיקוד העורף, פיקוד העורף לא כלל חלק גדול ממרחב פיקוד הצפון, בכל אופן בקווי העימות פטרנו אותו, כשראינו שיש כאן בעיה מיוחדת בגלל הקרבה לאזור העימות, בשל האיום החוזר ונשנה של ירי "קטיושות", של תותחים, אולי, כאלה ואחרים. חשבנו שהשהות צריכה להיות ממושכת יותר, חשבנו שההגנה צריכה להיות רצינית יותר, ולכן השארנו את המצב כפי שהיה.

אין בלבי מאומה נגד מערכת הביטחון. אני חושב שמי שאחראי לתחזוקת המקלטים האלה הוא הרשויות המקומיות. ואני חושב שבעניין זה הן פשוט גילו רשלנות. הן לא הצליחו, בשל סדרי עדיפויות שלהן, או בשל שיקולים אחרים, או בשל שאננות שנתפסו לה, להקצות את המשאבים הנדרשים כדי לתחזק את המקלטים האלה ולהכין אותם לשעת מבחן.

אדוני סגן שר הביטחון, כלקח ראשון, אולי בניגוד לראייה הכוללת שלנו, הואיל ויש בעיה, ומדובר כאן על פיקוח נפש, ואיש לא יודע מתי נצטרך את המקלטים האלה, אולי כדאי להעביר את המקלטים הציבוריים לטיפול של פיקוד העורף בצפון.

אני יודע שזה קשה, אני יודע שזה בעייתי, אני יודע שזו הצעה לא פשוטה. אבל אם הדברים נראים כפי שהם נראים עכשיו, ואם הרשויות לא מצליחות להתמודד בשל סדרי עדיפויות שונים שלהן, אני לא רואה מנוס אלא אם כן תבואו ותצביעו על דרך אחרת, שתבטיח תחזוקה נאותה של המקלטים האלה.

המצב הקיים עורר תחושה של חוסר ביטחון, וזה גרם לכך שחלקים מן התושבים נטשו את קריית-שמונה. אגב, אני לא רואה בזה אסון גדול. אם תושבים רואים שילדיהם ירגישו טוב יותר אם ישו במרכז הארץ, אצל משפחות וידידים, אני לא רואה בזה אסון גדול. ראינו בסיור בסקנדינביה, יחד עם המזכיר הצבאי שלך, סגן אלוף משעל, היושב כאן, שהקונצפציה שם מבוססת על פינוי מסודר, מאורגן, מתוכנן. וכשהדברים מתבצעים כך, לא רואים בכך בריחה או נטישה, מוגות לב, פניקה והיסטריה, שהציבור נתפס להן. הרי מה הבעיה כאן? כשאנחנו מדברים על עזיבה והליכה למרכז הארץ, תמיד חושבים שהנה הציבור נתפס לפניקה, אין לו ביטחון, הוא חושש, ואולי זה מעודד את האויב. יש כאן איזו לוחמה פסיכולוגית. אבל כשהדברים מתוכננים מלכתחילה, אני לא רואה בזה שום אסון.

אני גם כועס כשאני שומע את ההתייחסות השונה לתושבי קריית-שמונה לעומת תושבי הקיבוצים. כאשר תושבי הקיבוצים מפנים את ילדיהם למרכז הארץ, למרכזי נופש בקיבוצים במרכז הארץ או בעמק, רואים בזה דבר מתוכנן ומסודר. אבל, כאשר תושבי קריית-שמונה עושים זאת, רואים בכך איזה ביטוי לחוסר ביטחון או לפניקה. לדעתי, צריך להתייחס לדברים בראייה נכונה, ואין בזה שום אסון.

אדוני סגן שר הביטחון, אם אתה מדבר על שאלת העדיפויות, אני מכיר את הבעיה. בזמני עמדתי על כך שתקציב העורף יהיה תקציב נפרד. אני מכיר את הבעיה, כשאתה בא ועומד מול המטכ"ל, מול מערכת הביטחון, ומדברים אתך על מקלט מול טנק, על מחסה מול תותח או מטוס, או נשק חכם כזה או אחר. יש כאן בעיה רצינית. אבל האם זו סיבה להזניח את נושא המיגון?

לכן, בזמני עמדתי על כך שיש להפריד הפרדה מוחלטת בתקציבים. התקציבים האלה עמדו לרשותי, בלי שאיש מהמטכ"ל או ממערכת הביטחון יכול היה לגעת בהם והם הופנו אך ורק לצרכים האלה.

אשר לסדרי העדיפויות של אמצעים למתקפה, אמצעים למגננה, הדברים ידועים ואני לא רוצה כרגע להרחיב. יש בעיה, אני לא מתעלם ממנה. אבל נראה לי שכאשר מדובר בפיקוח נפש, אי-אפשר להתעלם מהצרכים, ויש לחשוב על אפשרות של שינוי התקנים כדי לאפשר שהות יותר ממושכת, יותר נוחה, יותר פתוחה במקלטים ובחדרי הביטחון, משום שאיש מאתנו לא יכול לצפות ולראות מה יקרה בעתיד, ולכן חשוב לתת על כך את הדעת.

וכמה משפטים אחרונים שאני חייב בהזדמנות זו לומר אותם. רבותי, אחד הדברים המעניינים שנתקלתי בהם בביקורים שלי בקו העימות – והייתי במנרה, בדוב"ב ובמקומות אחרים, ולא רק בקריית-שמונה – התושבים שם התלוננו בעיקר על הבעיות הכלכליות ועל השאלות החברתיות. אנו חייבים לתת את הדעת על הבעיות האלה. אני לא רואה כאן את חבר הכנסת בוחבוט, אבל ברצוני לציין, שלתושבים כבר נמאס והם כבר מותשים מהבטחות. מתברר שבין המלל למאהל, יש הרבה חלל. יש פער גדול בין ההבטחות לבין המעשים. עוד לא ראיתי הבטחה אחת שמומשה הלכה למעשה בתחום הכלכלי.

אני מוכרח לציין, שהממשלה הנוכחית עשתה דבר אחד, היא פגעה פגיעה אנושה בחוק היחיד שהיטיב עם הגליל. אני מתכוון לחוק הגליל, שהבטיח פרנסה לתושבי הגליל, שהבטיח את המכסות במושביו, שהבטיח סובסידיות, שנתן העדפה נכונה וטובה. אבל שר האוצר הנוכחי פגע דווקא בחוק הזה בצורה אנושה, והיום צמצמו את הסובסידיות לתושבי הגליל בשני-שלישים.

אני מציע להתרכז בעניין הזה, ואם אדוני סגן שר הביטחון, שאני מאוד מעריך ומוקיר את פועלו ופעולתו, יעביר את המסר הזה לממשלה ולקבינט, והדברים יתממשו הלכה למעשה, הרי שהועלנו לגליל, הועלנו לתושבי הגליל, ובכך גם סייענו לביטחון התושבים, ליישובו של הגליל ולביטחון תושביו ויישוביו.

היו"ר ס' טריף:

תודה לחבר הכנסת עובדיה עלי. חברת הכנסת נעמי חזן; בבקשה, גברתי. אחריה ישיב סגן שר הביטחון.

נעמי חזן (מרצ):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, מבצע דין-וחשבון היה במידה רבה מבצע של מנוסת אזרחים. אזרחים משני צדי קו העימות היו הקורבנות האמיתיים של מבצע דין-וחשבון. בצד הלבנוני נסו, נעקרו, הוברחו למעלה מרבע מיליון תושבים. גם בצד הישראלי של קו העימות נטשה את אזור הצפון קבוצה לא מבוטלת של אזרחי מדינת ישראל.

אנחנו עדיין לא יודעים לאמוד את הנזק הפיסי, הנזק הפסיכולוגי, ייתכן מאוד גם הנזק המדיני של מבצע זה.

חשוב לברך על העובדה שהתותחים הפסיקו בשלב זה ויש שקט בגבול הצפון.

חברי הכנסת שביקשו לדבר על הנושא של מיגון ומקלוט עשו זאת כדי להבליט את הבעיה שיש צורך להשקיע עכשיו מייד תקציבים גדולים כדי לדאוג לשלומם של התושבים בצפון גם בעתיד. אם אנחנו לא עושים את זה עכשיו, תהיה בעיה.

אבל אני רוצה להתרכז בדברי לא על אלה שעזבו אלא על אלה שנשארו. כי, לפי דעתי, בעיית המקלוט והמיגון היא לא רק בעיה של כל תושבי הצפון, אלא היא בעיה שהבליטה בצורה חד-משמעית מוקדים מרכזיים של אי-שוויון במדינת ישראל. בעיית המקלוט מבליטה את העניין שמבצע דין-וחשבון היה מבצע שהחלשים תמיד סבלו יותר מאשר החזקים.

אני רוצה לפרט, אדוני סגן שר הביטחון, אם תרשה לי, את מוקדי האפליה והאי-שוויון שגרמו לקבוצות מסוימות לסבול יותר מבעיית העדר מקלוט ומיגון מאשר קבוצות אחרות.

בעלי האמצעים בצפון יכלו לשלוח את משפחותיהם ואת עצמם גם דרומה לריכוזי אוכלוסין במדינת ישראל. אבל מעוטי היכולת היו חייבים להישאר בצפון בתנאים בלתי נסבלים, שפורטו עכשיו מעל דוכן הכנסת. ובכן, מוקד ראשון של אי-שוויון: עניים מול עשירים.

מוקד שני של אי-שוויון: צעירים מול זקנים. כי צעירים היתה להם אופציה, אבל קשישים נשארו במקום; שוב – בתת-תנאים. וזה מוקד חשוב וכמעט לא ייסלח של אי-שוויון.

מוקד שלישי של אי-שוויון – וגם עליו צריך לתת את הדעת – זה המוקד של אי-שוויון בין ותיקים לבין עולים חדשים. כי הוותיקים כבר מנוסים, הם יודעים מה לעשות, יש להם קשרים במרכז הארץ, אבל העולים, עם בעיות של שפה, בפעם הראשונה במלחמה – נשארו בצפון, והם סבלו יותר מהוותיקים.

מוקד רביעי של אי-שוויון, אדוני סגן שר הביטחון, הוא בין נשים לגברים; כן, בין נשים לגברים. נשמעו אמרות נגד נשים, כאשר לנשים יש יכולת, ידע וניסיון להישאר במקום, אבל דווקא בתנאי מלחמה להבליט את האי-שוויון בין נשים לגברים? זה מוקד נוסף.

מוקד חשוב של אי-שוויון במלחמה הזאת, שהוזכר גם על-ידי חבר הכנסת עובדיה עלי, הוא מוקד של אי-שוויון בין יישובים ותיקים ואמידים, בין קיבוצים לבין ערי פיתוח, בין מושבים לבין קיבוצים. צורות היישוב השונות סבלו בצורה לא שווה כתוצאה מאמצעים שונים.

ומוקד אחרון של אי-שוויון – וצריך להבליט את המוקד הזה גם מעל דוכן הכנסת – הוא מוקד של אי-שוויון בין ערבים ליהודים, אזרחי מדינת ישראל. בכפרים הערביים בצפון ובכפרים הדרוזיים בצפון כמעט אין מקלות, ואפילו עם המצב החמור של מקלות ביישובים היהודיים, האפליה הבוטה בין יישובים ערביים לבין יישובים יהודיים, גם אותה אנחנו חייבים להדגיש.

בעיות פיסיות של מקלות קיימות ללא צל של ספק בכל גבול הצפון, אבל הבעיות האלה הובלטו על-ידי העובדה שיש אי-שוויון בוטה. זו היתה מלחמה, שבה מעוטי היכולת סבלו הרבה יותר מאשר בעלי האמצעים, בכל מובן שהוא. וכשאנחנו נערכים עכשיו, ובאיחור רב, לטיפול בבעיה הזו, צריך לתת את הדעת לא רק על שיפור המצב הפיסי של המקלטים ופיתוח חדרי הביטחון והמיגון והקצאה מתאימה של משאבים. אם לא עושים את מה שצריך לעשות כדי לתקן את העיוותים הנוראים שנתגלו והסבל המיותר של הקבוצות החלשות, הרי למעשה איננו עושים דבר.

וכשנגיע לשלב של הקצאת משאבים, אני מקווה מאוד, אדוני סגן שר הביטחון, שייתנו את הדעת על כך שיש קבוצות ויש מגזרים ויש אוכלוסייה שצריכים עזרה בנושא המקלות והמיגון יותר מאשר קבוצות אחרות. תודה רבה.

היו"ר ס' טריף:

אני מודה לך מאוד, גברתי. בבקשה, אדוני סגן שר הביטחון, דברי תשובה למציעים. אומנם יש כאן רק שניים מתוך ששת המציעים, אבל לי אין בעיה עם זה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הדבר הפחות סימפתי לעשותו הוא להעביר כדור מהאחד אל האחר, והאחריות נופלת על כולם.

עם זה, תרשו לי להזכיר כמה דברים, שאם לא זוכרים אותם יכולים פשוט להיקלע לשגיאות מיותרות.

על-פי החוק, אחזקת המקלטים הציבוריים מוטלת על הרשות המקומית. איש לא יכול להחליף את הרשות המקומית בייעוד ובתפקיד הזה. הרשויות המקומיות השונות נוהגות בשיטות שונות, על-פי תפיסותיהן, על-פי הרגלי החיים באותו מקום, וכל התערבות שבאה מבחוץ יכולה לעתים קרובות יותר לפגוע מאשר לסייע.

ובכן, על-פי החוק אחזקת המקלטים הציבוריים מוטלת על הרשות המקומית. מקלטים פרטיים, החוק מגדיר כי אחזקתם מוטלת על המחזיק בנכס. הפירוש הוא, שמקלט בבית פרטי, אחריות האחזקה בו היא על בעל הדירה. מקלט משותף בבית קומות, אחריות האחזקה בו היא על ועד הבית, כשמימון התקציב מוטל באופן יחסי על כל דייר במבנה.

חברי הכנסת, פעילות הבדק והאחזקה נעשית על-ידי הרשות המקומית, כאשר פיקוד העורף בצה"ל מפקח ומבצע בדיקות באופן מדגמי ומסייע במידת האפשר.

אחזקת המקלטים במוסדות חינוך מוטלת על הרשות המקומית, והמימון – על-ידי המשרד האחראי לאחזקת המוסד החינוכי. יש מוסדות חינוך שכפופים למשרד החינוך, ויש כאלה שכפופים למשרד העבודה והרווחה.

אני רוצה לציין, שפיקוד העורף ביצע בשנה האחרונה סקר מקיף על מצב המקלטים הציבוריים ביישובי הצפון, ואחריו בוצע פרויקט בעלות של כ-6 מיליון שקלים לשיקום ולאטימה של המקלטים הציבוריים ביישובים האלה. המצב של המקלטים שופר ללא הכר ושימש את האוכלוסייה היטב בעת המבצע.

חברי הכנסת, חברות הכנסת, עיקר הבעיות היו במקלטים פרטיים ובבתים משותפים. אם נקרא לפעולה הזאת פעולה חינוכית, אם נקרא לה פעולה הסברתית, מוכרחים לזכור שלא יכול להיות מרכז בארץ שאחראי באופן ישיר למקלטים בכל רחבי הארץ. יש תחומים שהמוסדות המרכזיים אחראים להם ועושים, ויש תחומים שהרשויות המקומיות והאוכלוסייה צריכים לעשות להם.

כולנו סיירנו בצפון, ולצערי הרב, בחלק לא קטן מהמקומות לא נעשו העבודות המינימליות הדרושות כדי לשמור על המקלטים, ואנחנו לא מדברים על הרבה. לאיש מאתנו לא נעים להיכנס לפרטי אורח החיים, אבל לא אחת נדהמנו לראות חצר מטופחת למשעי, ומקלט מוזנח.

חייבת להיות פה הבנה כללית של כלל האוכלוסייה וכלל המנהיגות באחריות למקלטים, ואני מקווה שאומנם כך יהיה.

על מנת שדברי לא יישארו רק קול קורא במדבר, בהמשך לביקור ועדת המנכ"לים בצפון, מקיים עכשיו אלוף פיקוד העורף עבודת מטה בהשתתפות הנציגים של משרדי הפנים, השיכון, הביטחון והאוצר, וכן נציגי הרשויות המוניציפליות בצפון, במטרה להביא לתיקון הליקויים שהתגלו במקלטים הפרטיים והציבוריים.

חברת הכנסת חזן העלתה שאלה שיש לה, כמובן, השלכות מיידיות גם על התחום הביטחוני, והיא ניסחה זאת יפה מאוד, אבל גם את יודעת, שהשאלה הזאת, שורשיה עמוקים הרבה יותר, והפתרונות שלה מסובכים הרבה יותר.

אמר כאן אחד מחברי הכנסת – אם אינני טועה, חבר הכנסת עובדיה עלי – שבעת הביקורים שלנו עכשיו בצפון שמענו לא אחת אלא לעתים קרובות מאוד את המשפט: אם הביטחון מסתדר – אנחנו רוצים עבודה, אנחנו רוצים פרנסה. הביטחון בא והולך, הפרנסה היא דבר קבוע. בלי כבוד אין טעם לחיים. אדם שאיננו עובד – אין לו כבוד, אין לו כסף.

אומנם הוקם בממשלה צוות לשבת על המדוכה הכלכלית והחברתית ולנסות למצוא פתרונות לסוגיות הקבועות האלה, המתמשכות האלה, ואני מקווה שנמצא להן את הפתרון. עבודת הצוות של פיקוד העורף, בשותפות המשרדים, תסתיים בשבועות הקרובים, ואני מקווה שכתוצאה מזה ייושמו כל הלקחים הקשורים באופן ישיר לביטחון.

היו"ר ס' טריף:

אני מודה לך, אדוני.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אני מציע להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון.

היו"ר ס' טריף:

אני מודה לך. חבר הכנסת בא-גד, אתה בכל זאת רוצה להסיר את הצעתה של חברת הכנסת נעמי חזן?

יוסף בא-גד (מולדת):

כן.

היו"ר ס' טריף:

בבקשה, במסגרת של דקה, אני מבקש.

נעמי חזן (מרצ):

הוא לא היה, הוא לא שמע – – –

היו"ר ס' טריף:

זאת זכותו, ואת מכירה את התקנון. בבקשה.

יוסף בא-גד (מולדת):

אני מכיר את חברת הכנסת נעמי חזן ואני יכול לנחש שלא דיברת טובה על ישראל – – –

קריאות:

— — —

היו"ר ס' טריף:

חברי הכנסת, אני מבקש. חבר הכנסת, יש לך דקה.

יוסף בא-גד (מולדת):

יש לי דקה – – –

גונן שגב (צומת):

מדובר על מקלטים — — —

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת גון שגב.

נעמי חזן (מרצ):

אנחנו מדברים על מקלטים — — —

היו"ר ס' טריף:

אני מבקש — — —

קריאות:

— — —

יורם לס (העבודה):

מדברים על מקלטים לאנשים; תתבייש לך.

יוסף בא-גד (מולדת):

אתה חושב שאתה אומר: תתבייש לך, ואני מתבייש? הכול לפי המבייש.

היו"ר ס' טריף:

בבקשה, אדוני; נא לסיים.

יוסף בא-גד (מולדת):

סליחה, אני רק אומר משפט אחד.

היו"ר ס' טריף:

בבקשה.

יוסף בא-גד (מולדת):

בעניין המקלטים לא צריך להאשים רק אחרים. יש בזה גם עניין גדול של תרבות הדיור. מה שאני מציע לסגן שר הביטחון הוא, שמפקד העיר שאתו נפגשתי בקריית-שמונה ימצא דרך לאכיפה על-ידי פיקוח עירוני, אבל מישור מלמעלה צריך לפקח על המפקחים – – –

היו"ר ס' טריף:

תודה.

יוסף בא-גד (מולדת):

גם לי יש בבית מקלט והוא מוחזק בצורה מושלמת.

אני מציע לאכוף את תרבות הדיור על ועדי הבתים. תודה.

היו"ר ס' טריף:

תודה, אדוני. חבר הכנסת דוד מנע מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת שלמה בוחבוט. בבקשה, במסגרת של דקה. בבקשה, אדוני.

דוד מנע (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, יש הנושא של התעסוקה והנושא של תקופת חירום, בהתייחס למלונאים, למפעלי תעשייה ולמעסיקים בכל הצפון – אנחנו חייבים לפתח לנו בשלב כלשהו בעתיד מנגנון פיצוי לכל אותם בתי-מלון, מפעלי תעשייה, שמושבתיים. בסופו של דבר יש מקרים רבים של מלונאים שכל עונת הקיץ הלכה להם למעשה לפני מבצע דין-וחשבון ואחרי מבצע דין-וחשבון. בנושאים הללו חייבים לפתח מבחינת משרד הביטחון, מס רכוש, או כל גוף אחר – – –

גון שגב (צומת):

— — — מס רכוש מבטח

דוד מנע (הליכוד):

— — — כן, תשלום מידי

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת גון שגב.

דוד מנע (הליכוד):

— — — מס רכוש מבצע תשלום מידי, בתוך ימים מספר, ומהווה מנגנון פיצוי לכל אותם אנשים שנפגעו מבחינה כלכלית מאותן הפגזות. תודה.

היו"ר ס' טריף:

תודה. חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה. אני שואל את המציעים. אני מבין שרובם מסכימים להצעתו של סגן שר הביטחון להעביר את ההצעה לוועדת החוץ והביטחון. חבר הכנסת גון שגב, אתה מסכים; חבר הכנסת עובדיה עלי, אתה מסכים?

עובדיה עלי (הליכוד):

אני לא מסכים מסיבה אחת; ועדת החוץ והביטחון לא מקיימת דיונים. מעבירים אליה החלטות של המליאה, אנחנו ממתינים למעלה משנה, ולא מתקיים בה דיון. זאת סתם ברכה לבטלה.

גון שגב (צומת):

— — —

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת עובדיה עלי, אתה סגן יושב-ראש הכנסת. ודאי שהעניין הזה, ברשותך אדוני, צריך לעלות לדיון בנשיאות, צריך לעלות לדיון בוועדת הכנסת, אבל לא כאן. גם המליאה עמוסה בהצעות לסדר-היום; לכן נשאלת השאלה, האם יש ברירה?

רחבעם זאבי (מולדת):

ועדת הכנסת דנה בזה בשבוע שעבר, ויושב-ראש הוועדה אמר שהוא ייקח דברים עם יושב-ראש ועדת החוץ והביטחון.

היו"ר ס' טריף:

אני מודה לך על מה שאתה מודיע למליאה.

עובדיה עלי (הליכוד):

אם באמת ייעשה טיפול כלשהו בעניין הזה – אני מסכים.

היו"ר ס' טריף:

אני מודה לך.

אנחנו ניגשים להצבעה. רבותי חברי הכנסת, מי בעד, מי נגד – סליחה, חברת הכנסת נעמי חזן, אני מתנצל. הבנתי שאת מסכימה, ואני מודה לך. יש כאן מישהו נוסף מהמציעים? חבר הכנסת שלמה בניזרי, אתה מסכים? אני מודה לך. אנחנו ניגשים להצבעה. מי בעד, מי נגד – – –

שלמה בוחבוט (העבודה):

היושב-ראש לא שואל אותי – – –

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת שלמה בוחבוט, היות ואתה שכן שלי הבנתי שאתה מסכים.

שלמה בוחבוט (העבודה):

קיבלת החלטה בשבילי.

היו"ר ס' טריף:

בלי לשאול אותך הבנתי שאתה מסכים. נראה אותך שאינך מסכים. אנחנו ניגשים להצבעה. ההצבעה החלה. מי בעד, מי נגד?

הצבעה מס' 16

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 17

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון נתקבלה.

היו"ר ס' טריף:

הנה התוצאות; ההצעה לסדר-היום בדבר מצב המקלטים ביישובי קו העימות: בעד – 17, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובע שההצעה לסדר-היום עוברת לדין בוועדת החוץ והביטחון.

אנחנו ממשיכים בסדר-היום, רבותי חברי הכנסת. הפיגוע בעזה, זאת ההצעה הבאה על סדר-היום. אני מזמין את ראשונת הדוברים, חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, בבקשה.

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ס' טריף:

בינתיים נקבל הודעה מסגנית מזכיר הכנסת. בבקשה.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

ברשות היושב-ראש הנני מתכבדת להודיע כי הונחו היום על שולחן הכנסת –

לקריאה ראשונה: מטעם ועדת החוקה, חוק ומשפט, הצעת חוק הבחירות לכנסת (תיקון מס' 29) (העלאת אחוז החסימה), התשנ"ג–1993, של חבר הכנסת דוד מגן; מטעם ועדת החינוך והתרבות, הצעת חוק חינוך ממלכתי (תיקון מס' 5) (שבוע לימודים), התשנ"ג–1993, של חברת הכנסת לימור לבנת.

ועוד הונחה, החלטת ועדת הכנסת בנושא: שכר חברי הכנסת (תשלומים לכיסוי הוצאות לינה) (תיקון), התשמ"ג–1983. תודה.

הצעות לסדר-היום

הפיגוע בעזה

היו"ר ס' טריף:

לפנינו הצעות לסדר-היום בנושא הפיגוע בעזה, מאת חברי הכנסת תמר גוז'נסקי, גונן שגב, רן כהן ורחבעם זאבי, הצעות מס' 2239, 2240, 2241 ו-2242. בבקשה, גברתי, חברת הכנסת גוז'נסקי.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני סגן השר, בפתח דברי אני מבקשת להביע את תנחומי ואת תנחומי הכנסת למשפחתו של יצחק אמיר, זיכרונו לברכה, ולאחל החלמה לפצועים של הפיגוע שאירע ביום ב' השבוע בעזה.

"הג'האד האסלאמי", שנטל על עצמו את האחריות לביצוע הפיגוע בעזה, נמנה עם אותם חוגים וארגונים קיצוניים המתנגדים להסדר מדיני, להסדר המכבד את הזכויות של שני העמים, הישראלי והפלשתיני. לכן, השאלה שמטרידה את אזרחי ישראל היא, איך חוסמים את דרכם של הקיצונים ואיך מחלישים את השפעתם? איך מונעים ירי "קטיושות", איך מונעים פיגועים, ואיך מונעים קורבנות שווא?

ראש הממשלה ושר הביטחון, בהצדיקו את המלחמה, מלחמת שבעת הימים ההרסנית שנערכה בלבנון בשבוע שעבר, שב וטען שכאילו ההפצצות הכבדות, הגירוש של מאות אלפים מבתיהם, כאילו הקורבנות שנפלו בלבנון שאומרים שהם 100, 120, 150, כאילו אותן תמונות קשות שראינו בטלוויזיה, של ילדים פצועים, כאילו כל המערכה האיומה והנוראה הזאת תרמה משהו לביטחון ישראל. אבל הפיגוע שאירע שלשום בעזה הוא הוכחה מכאיבה נוספת עד כמה הגישה הזאת, הגישה

המסורתית הזאת, הגישה שכבר מזמן עבר זמנה, לא רק טועה, לא רק מטעה, אלא בעצם גם מסוכנת לביטחון ולסיכויי השלום.

ראש הממשלה טוען שהמלחמה, אותה מלחמת שבעת הימים שהפילה קורבנות שווא בקריית-שמונה, קורבנות של ה"קטיושות", שהותירה אחריה הרוגים ופצועים ועשרות כפרים הרוסים בלבנון, שהמלחמה הזאת כאילו זירזה את המשא-ומתן. הנה, עובדה – הגיע כריסטופר לאזור. הנה, עובדה – מדברים. אני כבר לא מדברת על כך שביקורו של כריסטופר תוכנן מראש ולא היה קשור למלחמה בלבנון.

אבל, מעבר לעניין ביקורו של כריסטופר, למה דומה הצגה כזאת של "התועלת" שהיתה במלחמה לקידום השלום ולקידום הסדר השלום באזור? תארו לעצמכם, רבותי חברי הכנסת, מצב שכזה. אדם חמוש בפטיש כבד נכנס לבית שכנו, הורס את הרהיטים, מנפץ את השמשות. השכן הכועס לא יושב בחיבוק ידיים, הוא רץ להרוס בביתו של בעל הפטיש הכבד. וכאשר סוף סוף נרגעות הרוחות וההרס נפסק, אומר בעל הפטיש: הו, איזו הזדמנות מצוינת, עכשיו נהרסו הרהיטים, נקנה רהיטים, נרקום עם השכן יחסים טובים. האין זו הצגה מעוותת, שלצורך רכישת רהיטים חדשים, לצורך השגת התקדמות והסדר שלום, צריך קודם להרוס ולהפציץ מן האוויר ומן הים ומן היבשה, כאילו בלי 300,000 פליטים אי-אפשר לקדם את השלום?

האם אומנם יש לנו ערובה רצינית כלשהי שלא ייפלו עוד "קטיושות", רק משום שהיתה מלחמה כזאת? האם לא היה מבצע ליטני? האם לא היתה מלחמת לבנון 1982? האם למחרת ההבנה שהושגה לא נפל טיל "קטיושה" באזור הביטחון ולא נורו בחזרה יריות? האם אנחנו יכולים להיות בטוחים שכל המחול הזה לא יחזור ויתחדש? אי-אפשר בכלל להשלים עם הגישה שאומרת, שכדי להשיג שלום צריך לעשות מלחמה.

מי שחושב כך – לצערי הרב גם הממשלה הזאת חושבת, שצריך גירוש וסגר ומלחמה – יוצר היגיון עקום לגמרי של אלימות וניסיון ליישם מדיניות של תכתיב, תכתיב של כובשים.

הבעיה של הסדר השלום והשיחות שעכשיו מתנהלות בתיווכו של כריסטופר, השיחות הבלתי-ישירות האלה, הבעיה איננה עוד מלחמה. להיפך, כל מלחמה גורמת לכך שנוצרים עוד משקעי איבה ולקיצונים יש עוד מנין לגייס תומכים. כל מלחמה גורמת סבל נורא לעמים, וסבל פירושו שנאה.

מה הבעיה בהסדר? הבעיה שיש סחבת. יושבים ויושבים ושום דבר לא זז.

גונן שגב (צומת):

את מערערת על הלגיטימיות – – –

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

הבעיה היא לעצור, לבלום או להפסיק את הסחבת. צריך להכיר בכך שבצד השני יש עם פלשתיני שיש לו זכות להגדרה עצמית.

רפאל איתן (צומת):

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

צריך להכיר בכך שהשטחים הכבושים מאז 1967 הם שטחים כבושים.

גונן שגב (צומת):

ומה בדבר 1948?

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

צריך להכיר בכך שלעם הפלשתיני יש נציגות ששמה אש"ף, כמו שלמדינת ישראל יש נציגות ששמה ממשלת ישראל. כאשר תהיה הסכמה עקרונית כזאת, אפשר יהיה לגשת לפתרון בשלבים של הבעיה.

במהלך הביקור של מזכיר המדינה כריסטופר עלו הצעות שונות. למשל, הצעה לנסיגה מלאה מהגולן תמורת שלום מלא עם סוריה, הצעה שיוסכם מראש שבסיומו של תהליך ההסכם עם הפלשתינים תקום קונפדרציה פלשתינית-ירדנית, שתי המדינות יהיו קשורות זו בזו. עלה הרעיון של "עזה תחילה". מסתובבים בשטח די והותר רעיונות שיכולים לתרום לקידום ההסדר. צריך וחשוב לבחון את הרעיונות האלה.

לימור לבנת (הליכוד):

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אבל, כל זה על בסיס יישום העיקרון של שטחים תמורת שלום. הבעיה אינה אם אני אסכים או לא אסכים ל"עזה תחילה". אם יש קונצפציה בסיסית לאן הולכים, אפשר להחליט שבדרך יש עזה

תחילה, יריחו תחילה וכל מיני דברים תחילה, בתנאי שרואים את הקונצפציה הבסיסית. כאשר אין קונצפציה, כל הרעיונות לא יניבו שום תוצאה.

אני מסיימת בקריאה לממשלה, כדי למנוע "קטיושות" ולמנוע פיגועי טרור ולמנוע הרג הדדי – נחוצה הכרה הדדית בזכויות הלאומיות, וקודם כול בזכות לשלום ולביטחון. תודה.

היו"ר ס' טריף:

תודה לחברת הכנסת תמר גוז'נסקי. רשות הדיבור לחבר הכנסת גון שגב, ואחריו – לחבר הכנסת רן כהן.

סגן שר הביטחון מ' גור:

נדמה לי שהנושא היה הפיגוע בעזה.

היו"ר ס' טריף:

הכותרת היתה הפיגוע בעזה, התוכן יכול להיות שונה מהכותרת.

חבר הכנסת גון שגב, בבקשה.

גון שגב (צומת):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, נכון שמותר לנו לדבר על הכול מעל הדוכן הזה, אבל אילו הנושא שלך, חברת הכנסת גוז'נסקי, היה מוצג כמו שדיברת עליו – לגיטימציה ל"ג'האד האסלאמי" לפיגוע – אני לא בטוח שהנושא הזה היה מאושר. למען היושר הציבורי, מעט יושר ציבורי, אם מגישים הצעה בנושא מסוים צריך לדבר לפחות כללית במסגרת הנושא.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

מעולם לא – – –

גון שגב (צומת):

דיברת רק על הלגיטימציה ל"ג'יהאד האסלאמי" לפיגוע; כמו שאת עושה תמיד, בשנאה עצמית שאני לא מסוגל להבין. זה ממש מדהים. בכל פעם את מגיעה לשיאים חדשים של שנאה עצמית. אולי זה ראוי לטיפול, אני לא יודע.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

שום שנאה עצמית.

גונן שגב (צומת):

הפיגוע בעזה איננו עוד פיגוע בשרשרת פיגועי הטרור שהכרנו מאז פרוץ האינתיפאדה. זהו פיגוע שנעשה במכוון יום אחד לאחר החלת הפסקת האש בגבול הצפון; פיגוע שבא להזכיר לנו, וגם לחברת הכנסת גוז'נסקי, שהמחבלים הפלשתינים לא ויתרו לא על המלחמה ולא על פלשתיין, ופלשתיין שלהם לא מוגדרת כמו פלשתיין שדיברת עליה כאן, אני לא יודע איך את מגדירה אותה, אבל בוודאי לא רק יהודה שומרון ורמת-הגולן.

אילו הייתי צריך להכין הסתייגות למבצע דין-וחשבון, הייתי מסתייג קודם כול משמו. זה היה מבצע דין. נעשה דין עם תושבי לבנון, המסתירים את ה"חיזבאללה" בכפריהם, אך לא נעשה חשבון עם הגורמים השולטים בכל ארגוני החבלה, קרי סוריה ומדינות ערב האחרות, אבל בעיקר סוריה. המבצע הוכיח מעל לכל ספק, שסוריה, הממלאת כרגע תפקיד מרכזי בעולם הערבי הקרוב אלינו, אינני מדבר עכשיו על עירק ואירן – – –

בנימין טמקין (מרצ):

אירן עדיין לא שייכת לעולם הערבי.

גונן שגב (צומת):

אני יודע. ידעתי גם שתגיד את זה. אתה צודק. אירן איננה מדינה ערבית, היא מדינה מוסלמית. אני מתנצל על הטעות.

סוריה שולטת בארגוני המחבלים כבמריונטות, והיא יכולה לפקוד עליהם לפעול או לחדול, וזה הוכח מעל לכל ספק במבצע דין-וחשבון.

חושבני שהיום הוא הזמן המתאים ביותר להתנות כל המשך של שיחות שלום בהפסקה מוחלטת של טרור, כי לא מדובר כאן לא בסכינאות של יחידים אלא בחוליות מאורגנות המקבלות הוראות, ציוד ואימון ממדינות ערב ופועלות לפי פקודה.

תושבי קריית-שמונה סובלים במשך שנים מהפגזות של טילי "קטיושה". הממשלות השונות, ממשלת הליכוד, ממשלת העבודה, לא אחת פעלו פעולות שונות, אם מקומיות ואם רחבות יותר, כדי למנוע הפגזת יישובים אזרחיים לאורך גבול הצפון.

בנימין טמקין (מרצ):

אתה מתכוון לממשלת ליכוד-צומת?

גונן שגב (צומת):

נכון. תושבי יהודה, שומרון וחבל-עזה היהודים, אלה שאתם בשמאל, חבר הכנסת טמקין, קוראים להם מתנחלים, וכבר יש גם קריקטורות עליהם, סובלים מפיגועים חבלניים אינטנסיביים ומאבדות בנפש במשך חמש השנים האחרונות, ובמקום לחשוב על פעולה צבאית משמעותית, אשר תפסיק לאלתר את הפעילות הרצחנית של ארגוני הטרור, השמאל מטיל את האשמה בתושבים היהודים, והפתרון מבחינתו, כמו שאמרה חברת הכנסת גוז'נסקי, הוא לעזוב את האזור; בשלב ראשון את יש"ע, בשלב יותר מאוחר – לפי דרישות הקונה.

בנימין טמקין (מרצ):

את זה אתה אומר.

גונן שגב (צומת):

ממשלת רבין דרשה להפסיק את ההשקעות בפיתוח תשתית ביש"ע ולייבש את ההתיישבות, התיישבות המהווה חגורת ביטחון, המונעת כניסת טרור לתחומי "הקו הירוק" של פעם. האוכלוסייה הפזורה ביהודה, בשומרון ובעזה היא קו חזית ואינה שונה במאום מיישובי ספר בקו העימות. השוני היחיד הוא, שכתשלום למרצ ולתומכים לשעבר, שהם הסיעות הערביות חד"ש ומד"ע, החליף שבס, מנכ"ל משרד ראש הממשלה, את הצבע של יישובי יש"ע במפה ולקח מהם את ההטבות המגיעות להם בזכות היותם יישובי ספר.

אני קורא לראש הממשלה רבין, עליך לזכור כי הינך משמש כראש ממשלת כל תושבי ארץ-ישראל, ולא רק של חברי מפא"י. עליך להחזיר את התמיכה המורלית והכספית לכל יישובי יש"ע, שהם יישובי ספר לכל דבר. אני מצפה ממך, ראש הממשלה, לתת למנכ"ל משרדך טוש צבעוני, כדי שיוכל להחזיר את הצבע המגיע ליהודה ולשומרון בזכות ולא בחסד. תודה.

היו"ר ס' טריף:

תודה רבה לחבר הכנסת שגב. רשות הדיבור לחבר הכנסת רן כהן, ואחריו – לחבר הכנסת רחבעם זאבי.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

חשבתי שאתה רוצה צבע בשביל הקו הירוק.

גונן שגב (צומת):

היו"ר ס' טריף:

עד שחבר הכנסת רן כהן יגיע, אני מקווה שתירגעו.

גונן שגב (צומת):

אנחנו רגועים.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

היו"ר ס' טריף:

חברת הכנסת גוז'נסקי, נאמת את מה שהיה לך לומר. חבר הכנסת רן כהן, בבקשה.

רן כהן (מרצ):

אדוני היושב-ראש, רבותי, חברות וחברי הכנסת, אדוני סגן שר הביטחון, אני חושב שאפשר להביע, כמו קודמי, בשמי ובשם כל הכנסת את צערנו ואת תנחומינו למשפחת יצחק אמיר, זיכרנו לברכה, שנהרג בפיגוע הקטלני ברצועת-עזה, ולאחל איחולי בריאות שלמה לאוולין קרן, לבנימין נעמת ולשלושת הפצועים קל שנפצעו באסון הכבד והנורא הזה.

אנחנו יודעים תמיד שאין ניחומים ואנחנו יודעים שאין יכולת להשתתף שותפות מלאה באסון הכבד של הפרט ושל המשפחה. ולמרות הכול זה כוחנו וזה מה שאנחנו יכולים לעשות, מלבד המאמץ האמיתי שהכנסת הזאת וממשלת ישראל יכולות לעשות על מנת למנוע פיגועים, לפגוע בטרוריסטים ולנסות לסיים את הסכסוך על מנת שאסונות כאלה לא יקרו עוד.

אדוני היושב-ראש, אני מוכרח להקדים שני משפטים לדברים שנאמרו כאן קודם לכן, דברי רהב ובלע ביחד, על-ידי חבר הכנסת אלי גולדשמידט, חברי לקואליציה, שהתגולל כאן על סיעת מרצ, על כך שאנחנו תופסים עמדה של יורים ובוכים, או שאנחנו, בהקשר של מבצע דין-וחשבון, הולכים עם ורוצים להרגיש בלי. אני רוצה ללמד אותך, את חבר הכנסת אלי גולדשמידט, לא רק פרק בפרלמנטריזם – ואני קצת יותר ותיק ממנו – אלא גם פרק במלחמות. ישכח אלי גולדשמידט מזה שבארץ הזאת יש יורים וצוהלים. מי שיורה וצוהל ומתרברב הוא לא לוחם אמיתי, הוא רברבן נבוב. ומי שיורה ובוכה, בצדק בוכה, משום שאני לא מכיר את הלוחמים בצה"ל ואת אלה שנותרים להם היום פקודות שהם שמחים ועליזים וצוהלים לידיעה שבמבצע הזה נהרגו לא רק מחבלים, ובדין נהרגו מחבלים, אלא נהרגו גם 114 אזרחים ונפצעו למעלה מ-500. מה הוא רוצה, חבר הכנסת אלי גולדשמידט ממפלגת העבודה, שלא יהיה גם בכי של מי שירה? אני, כלוחם, גאה באלה שיועדים לבכות על הקורבנות שלהם, ואני מתבייש בדברים הללו שנאמרו על-ידי חברי לקואליציה, חבר הכנסת אלי גולדשמידט.

אבל אני רוצה לומר גם לו וגם לאחדים במפלגת העבודה שנמצאים אתו, נדמה לי שהרבה פעמים הם היו מאוד רוצים שתהיינה להם שתי קואליציות – קואליציה למלחמה עם הליכוד, זאבי ואולי רפול, וקואליציה לשלום עם מרצ. לא תהיה לכם הדו-פרצופיות הזאת. תהיה קואליציה אחת לביטחון ולשלום, ומרצ תהיה קובעת בנושא ביטחון ותהיה קובעת בנושא שלום, ולא תקיימו שתי קואליציות.

אני רוצה לחזור לנושא שאולי הוא העיקר, אבל הוא גם קשור במה שאמרתי עד עכשיו. אדוני היושב-ראש, את הפיגוע הזה עשו הרוצחים הטרוריסטים, בני הנבלה של "הג'יהאד האסלאמי", שהם שונאי יהודים וישראלים, הם שונאי פלשתינים מתונים, הם שונאי תהליך השלום, ואהבתם – זה הדם, דם של יהודים, דם של ערבים ישראלים ודם של ערבים פלשתינים בשטחים. הם רוצחים את כולם והם רוצים לרצוח גם את השלום, ולנו יש אתם מלחמה. לחוליה הזאת שרצחה את יצחק אמיר, זיכרוננו לברכה, קוראים חוליית "חרב האסלאם". לו הייתי מוסלמי הייתי אומר, שאני בוש ונכלם בהם ורואה בהם אנטי-מוסלמים. זה לא חרב האסלאם אלא חרב בלב האסלאם, כמו שאני רואה באלה שמנסים בשם היהדות לעשות רע, אנטי-יהודים.

אדוני היושב-ראש, רק בנס נמנע אסון גדול. זה היה יכול להיות אסון נורא ואיום לו התפוצצו חומר הנפץ ובלוני הגז. לכן, אדוני סגן שר הביטחון, אני בטוח שאתם עושים הכול, או כל מה שלא ידכם, כדי לשים יד על הטרוריסטים האלה, להכביד עליהם, לפגוע בהם, לתפוס אותם, להעניש אותם, וצריך לעשות עוד.

אני רק רוצה להזכיר לזכות המערכת, שמאחר שהפיגוע הזה בא חודשיים – נדמה לי – לאחר שהיתה תקופה ארוכה מאוד ללא פיגועים, אבל גם לאחר האסון הזה אתמול כבר היה פיגוע נוסף, אם יש סכנה של שרשרת פיגועים חדשה צריך לעצור אותה בעודה באבה ולעשות הכול, גם אם צריך להכביד מעט, כדי לשמור על חיי תושבים ברצועה ואזרחי מדינת ישראל. בעניין הזה אין חיסיון לא של המחבלים בלבנון, לא של ה"ג'יהאד", לא של ה"חמאס" וגם לא של ה"פתח". מי שבא לרצוח, דינו להיתפס ולהיפגע.

אני מבקש להעיר שתי הערות קצרות. אדוני סגן שר הביטחון, אני קורא בדאגה גדולה את ההתרברבות ואת ההצהרות של המתנחלים, שמתכוונים לעשות חיפושים כלפי אנשי אונרר"א או כלפי אחרים. אין שני צבאות בשטחים. יש צה"ל אחד, יש מערכת ביטחון אחת. אני מבקש למנוע את זה.

הערה שנייה, אי-אפשר להתעלם מהעובדה שאנחנו נמצאים היום בימים של מאמץ לעשות שלום. אפשר להילחם וצריך להילחם בטרוריסטים, אבל חיסולם הסופי של הטרוריסטים ייעשה במעשה מדיני של שלום, של פתרון פשרה. מי שיחסל את הטרוריסטים של "הג'יהאד האסלאמי" יהיה בסיכומו של דבר פלשתינים מרצועת-עזה שיהיה להם אינטרס לעשות זאת. כדי שיהיה להם אינטרס לעשות זאת, הם צריכים עצמאות משלהם, שיצטרכו להגן עליה. תודה רבה.

היו"ר ס' טריפ:

תודה, אדוני. חבר הכנסת רחבעם זאבי, בבקשה.

רחבעם זאבי (מולדת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת הנוכחים, יצחק אמיר, השם ייקום דמו, שנרצח השבוע ברצועת-עזה, הוא החלל ה-179 שלנו באינתיפאדה, פרט לחללינו בגבולות ובלבנון. במשך 68 חודשי האינתיפאדה נפלו 179 ישראלים ונפצעו כ-7,000 ישראלים.

ממשלת ישראל מגיבה לפעמים באומץ ובתבונה, כמו גירוש 415 מנהיגי ה"חמאס", כמו היציאה למבצע דין-וחשבון, אבל עד שהיא עושה זאת – הכוס מתמלאת ומתרוקנת פעמים רבות, ואחרי שהיא עושה זאת היא מתנצלת ומתחרטת.

בטרור ובאלימות יש לטפל בכוח מייד עם הופעתם ההתחלתית. יש לגדוע אותם באבם ולא לתת להם לצמוח ולהתפתח. אם לא עושים זאת – היריב הערבי מתרגם זאת כחולשה וכאובדן עשתונות אצלנו. כך היה גם ברצח של יצחק אמיר השבוע. ביום ו' האחרון חילקו ברצועת-עזה כרוזים של "הג'יהאד האסלאמי", ואנחנו לא הגבנו. אחר כך באה הפגנה ומצעד של רעולי פנים ברפיח, שבה קראו "מוות לישראל", "לעלות לכיוון ירושלים", "לשחרר את פלשתיין" – ואנחנו לא הגבנו. ואז באה חטיפת האוטובוס של אונרר"א וההתנגשות בכלי רכב ישראליים.

זה שנים רבות אנחנו יודעים שאנשי אונרר"א, במסווה של סיוע הומניטרי לאוכלוסייה, משמשים כיוסי לפעילות חתרנית וחבלנית. הם מעבירים ומסתירים מבוקשים. הם מעבירים אמצעי לחימה וכרוזים. הם מעבירים ידיעות ופקודות אפילו בזמנים של עוצר. איננו יודעים מה האמת בחטיפת האוטובוס שעשה את הפיגוע, ואולי היה זה ביום. אנחנו זוכרים לדיראון את התנהגותה של עובדת אונרר"א, כאשר נרצח יהושע וייסברוד, השם ייקום דמו.

הסגל של אונרר"א כולל בתוכו פעילי ארגוני טרור שנהנים מתעודות של האו"ם. מנגנון זה מנהל מעקב וריגול אחר פעילות צה"ל, וכך יוצא שהסוכנות אשר צריכה לעסוק בסיוע לנזקקים עוסקת בסיוע

לטרור, וממשלות ישראל מחשות ושותקות אף שהן יודעות את האמת, וכל זה כדי שלא להרגיז את הגויים.

הרצח של יצחק אמיר, השם ייקום דמו, בוצע על-ידי אנשי "הג'יהאד האסלאמי", שמטרתו היא שחרור ירושלים ופלשתיין כולה מידי היהודים. הם רצחו את המטיילים הישראלים בפברואר 1990 ליד איסמעיליה. הם רצחו את השלושה, באוקטובר 1990, בשכונת בקעה בירושלים. הם פגעו בחיילי "גבעתי", באוקטובר 1986, ליד הכותל המערבי. והם עשו עוד פיגועים.

מרכזו של הפלג שעשה את הרצח האחרון, בהנהגת ד"ר פאתחי שקאקי והשיח' עודה, הוא בדמשק. כלומר, סוריה בוחשת בטרור נגדנו הן בדרום-לבנון והן באזורי יש"ע, ואנחנו עדיין מקיימים אתם שיחות על "שלום".

המסקנות המתבקשות מהרצח ברצועה הן שלוש: א. טיפול הולם ב"ג'יהאד האסלאמי" על שלוחותיו, לרבות הארגון האסלאמי הישראלי, שממנו כבר יצאו טרוריסטים מושבעים ויש להוציאו אל מחוץ לחוק; ב. הצרת צעדיה של סוכנות אונר"א והגבלתה לעבודה בתחום ההומניטרי; ג. השעיית השיחות עם סוריה והפלשתינים עד שייפסק הטרור.

אסור לנו לקבל נורמה של שיחות שלובות בטרור. טרור כמוסיקת רקע לשיחות הוא נוסחה והשקפה לא רק של ארגוני הסיורב. גם הזרם המרכזי, המתון כביכול, של אש"ף, מחזיק בהשקפה הזאת, ושמענו על כך בבירור מדוברו המוסמך, ד"ר אחמד טיבי.

גורמי ממשלה שונים, ובראשם פרס וביילין, יזמו את הבשורה של "עזה תחילה". לאחר עיון רב בנושא השתכנעתי גם אני, שעזה תחילה, על-פי הנוסחה הבאה, שנאמרה על-ידי איש ביטחון מובהק, מדינאי מהשורה הראשונה, אדם שמכיר את הבעיה מלפני ולפנים, והוא אמר בקשר לרצועת-עזה כלהלן: "בעיות כאלה נפתרו כבר בעולם המודרני. ניקח למשל את המצב אחרי מלחמת העולם השנייה. בעיות מסוג זה נפתרו על-ידי הזזת אוכלוסייה למקום זה ואחר. ברית-המועצות – – –

יורם לס (העבודה):

מי יקבל את העזתים?

רחבעם זאבי (מולדת):

כשתשמע מי אמר את זה, אז תירגע.

יורם לס (העבודה):

מי רוצה אותם?

רחבעם זאבי (מולדת):

כשתשמע מי אמר את זה, תירגע.

הוא אמר בקשר לרצועת-עזה כלהלן: "בעיות כאלה נפתרו כבר בעולם המודרני. ניקח למשל את המצב אחרי מלחמת העולם השנייה. בעיות מסוג זה נפתרו על-ידי הזזת אוכלוסייה במקום זה ואחר. ברית-המועצות הביאה לשינויי גבול באירופה המזרחית, שגרמו הזזת אוכלוסייה בהיקף של כ-30 מיליון איש. אחת הדוגמאות לכך היה פתרון חבל הסודטים, כאשר פינו 3 מיליון גרמנים משם. אין צורך להשתמש בכוח כפי שעשתה זאת ברית-המועצות. יחד עם זאת ניתן, לדעתי, להביא לתזוזת אוכלוסייה על בסיס אחר מאשר שימוש בכוח".

עכשיו הסכת ושמע פרופסור לס, את הדברים האלה אמר יצחק רבין, רמטכ"ל בדימוס, בשיח רמטכ"לים בבית "מעריב", ביום 16 בפברואר 1973, והם נכונים גם היום. כדאי שרבין 1993 יאזין לתבונתו של רבין 1973. אני מסכים להם ומסכים לקרוא לטרנספר במונח של רבין, "הזזת אוכלוסייה", ומסכים שזה יהיה בעזה תחילה. תודה.

היו"ר ס' טריף:

תודה, אדוני. אדוני סגן שר הביטחון ישיב, ואני מבקש את הקשבתכם.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בעייני בניירות שהוגשו לפנינו מצאתי התייחסות אשר קושרת בין האירועים בלבנון לבין האירועים בעזה, למשל אצל חבר הכנסת שגב – רק פסקו הפגזות ה"חיבאללה" בצפון וכבר החלו מחליפיהם ביש"ע בפעילות.

לצערי, אני צריך לומר, שכל אחת מהחזיתות האלה פועלת נגדנו באופן נפרד וללא הפסקה, והבית הזה נחצה בעיקרו על-ידי שתי תפיסות. האחת, אשר מניחה שהקץ לכל הסוגים של פעולות הטרור ולכל העימותים יכול לבוא עם השלום. הקבוצה השנייה, אשר איננה מאמינה בשלום במתכונת שעליה מדובר – אף אחד לא אומר שהוא נגד השלום. מערכת הביטחון, כשם שעשתה בעבר כך תעשה גם עכשיו, תילחם בכל אחת מהחזיתות כאילו היא עומדת בפני עצמה.

אנחנו לא משלים את עצמנו שפעולה בחזית אחת יכולה להביא לסיום הפעולות בחזיתות אחרות, והסיבה היא פשוטה: בין אויבינו יש מי שנלחמים באופן ברור, מפורש וישר נגד עצם קיומנו. הם לא מחפשים סיבות. הם לא מחפשים תירוצים. הם אומרים ישירות – הם ייאבקו נגד עצם קיומה של מדינת ישראל. אינני יודע אם הם ייאבקו גם אחרי השלום, או לא. לכן, גם מי שמדבר על שלום, לא משלה את עצמו שהוא יכול להביא בבת אחת לשקט מלא ומוחלט. יש כאלה אשר אולי פועלים נגדנו מסיבות אחרות. למשל, כאלה שנאבקים היום נגד תהליך השלום. והם לא מתביישים להודות בפה מלא, שאומנם זו מטרתם.

מבחינתנו, כל מחבל אשר פוגע בישראלי הוא מחבל לכל דבר. את המניעים שלו, את הסיבות שלו, ננתח במגזר אחר. במאבק, בהפעלת הכוחות שלנו, כל מחבל צריך להיענש. אם יש קשר בין מה שקרה בגבול לבנון ובין המשך הפעילות ברצועת-עזה וגם ביו"ש, הקשר הזה הוא ברור, מכיוון שזו תפיסת עולמם. לכן, גם מלחמתנו בהם לא פסקה ולא חדלה, ולא נתנו נשימה להפסקתה, ואין לנו כוונה לעשות זאת גם בעתיד.

כשם שגלים קודמים של מחבלים הוכשלו, והם נהרגו או נתפסו, אני מעריך שגם הגל הזה של הטרור ייפסק ונתגבר עליו. אני צריך לומר, שאין בכוונתנו להתגבר עליו תוך הפקרת האמונה שלנו, שאומנם את הפתרון הכולל יכול לתת יותר מהכול השלום. ואנחנו מאמינים, שכשם שצריך להיאבק נגד המחבלים בכל הכוח ובכל העוצמה, צריך לעשות כל מאמץ להמשיך בתהליך השלום, כי מבחינתנו אנחנו מדברים על מערכת אחת עם שני עמודי תווך – ביטחון הנותן שלום, או המבטיח את השלום, ושלום העוזר לביטחון.

אין טעם להיכנס כרגע לפרטים של האירוע ברצועה. הפרטים פורסמו. אני יכול לומר, שאנחנו מפעילים את מיטב הכוחות ואת מיטב היכולת על מנת לפגוע במחבלים האלה, ואני מקווה שהפגיעה בהם תהיה מהירה ככל האפשר. על כל השאר אני מציע שתדונו בוועדת החוץ והביטחון.

היו"ר ס' טריף:

אני מודה לך, אדוני סגן שר הביטחון.

חבר הכנסת רפאל איתן מבקש להסיר את הצעתה של חברת הכנסת גוז'נסקי. בבקשה, במסגרת דקה.

רפאל איתן (צומת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מציע להוריד את הצעתה של חברת הכנסת גוז'נסקי מסדר-היום.

הפיגוע הרצחני בעזה הוא תזכורת קבועה גם לאלה ששדה ראייתם מוגבל כאותו סומא בארובה. יהיה כאן טרור כל זמן שאנחנו כאן במדינה עצמאית משלנו. שום הסכם, מחווה, כניעה והתרפסות לא ישימו קץ לטרור, אלא מלחמה יזומה בו בכל מקום ובכל זמן על כל מטרה ויעד, והתיישבות – מימוש הזכות להתיישב בכל מקום, על כל פיסת קרקע פנויה, כדי שיובן, כי הארץ הזו שלנו כולה, ולתמיד.

מעניין לשמוע כאן תומכיו ומאמיניו של גדול רוצחי המין האנושי, סטלין. תודה.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת יוסף בא-גד מבקש להסיר הצעתו של חבר הכנסת גון שגב.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

היו"ר ס' טריף:

חברת הכנסת גוז'נסקי. חבר הכנסת דראושה.

גון שגב (צומת):

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת גון שגב. חבר הכנסת דראושה. חבר הכנסת דראושה, אני קורא אותך לסדר. חבר הכנסת שגב, אני קורא אותך לסדר. הוא לא שומע אותי. אני קראתי את שניכם לסדר. תודה רבה. חבר הכנסת יוסף בא-גד, בבקשה.

יוסף בא-גד (מולדת):

כבוד היושב-ראש, כבוד סגן הביטחון, חז"ל אומרים: כל המרחם על אכזרים סופו מתאכזר לרחמנים. המדיניות שלכם בעזה – – –

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת רפאל איתן, שב בבקשה. חבר הכנסת דראושה, אנחנו הפסקנו את הוויכוח הזה. חבר הכנסת שגב, תואיל בטובך. הוויכוח הזה לא יימשך. אני מבקש מכם.

יוסף בא-גד (מולדת):

אני חוזר, חז"ל אומרים: כל המרחם על אכזרים סופו מתאכזר לרחמנים. המדיניות בעזה, הגישה כלפי אונרר"א, הוכיחו שזו מדיניות של רחמנות מיותרת וגישה לא נכונה, והתוצאות הרסניות. ולבי לבי עם אותה אלמנה והמשפחה על מה שקרה בפעם השנייה.

אני חוזר ומבקש, כבוד סגן שר הביטחון, כמו בלבנון, קחו בתקיפות את עזה, כמו שאריק שרון בזמנו חיסל את העניין. החיסול יעלה כמה הרוגים היום, וימנע אלפי קורבנות ערבים; אני מדבר לטובת הערבים. מדיניות תקיפה היום – תמנע קורבנות בעתיד.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

לא צריך, אל תדבר לטובת הערבים.

היו"ר ס' טריף:

תודה לחבר הכנסת בא-גד. חבר הכנסת שלמה בוחבוט מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת רן כהן. בבקשה.

שלמה בוחבוט (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, גם אני רוצה להשתתף בצער המשפחה. אני מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת רן כהן, כאשר ל-90% מהדברים שלו אני מסכים.

אני קורא למערכת הביטחון להכות במרצחים ולא לתת לכל מיני אנשים מתוך מדינת ישראל להיכנס לעזה, מי שאין להם מה לעשות שם.

גונן שגב (צומת):

גרים שם אזרחים ישראלים.

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת שגב, אני מבקש ממך.

שלמה בוחבוט (העבודה):

אני קורא לעם ישראל לצאת מעזה, אנחנו לא צריכים אותה. הסגר הוכיח את עצמו, יש יותר שקט בתוך המדינה. ומי שאין לו מה לעשות שם, לא צריך לעשות את זה שם, ונתחיל לקדם את נושא השלום. יש לזה חשיבות רבה.

אני יודע היטב שיש קבוצת מרצחים שמסתובבת ורוצה לפגוע בתהליך השלום, שכולנו רוצים אותו. ומחובת מערכת הביטחון להקשות ולהכות באותה קבוצת מרצחים, כדי שהמקרים שקרו אתמול לא יחזרו על עצמם.

היו"ר ס' טריף:

תודה. חבר הכנסת יורם לס מציע להסיר את הצעתו של חבר הכנסת זאבי.

גונן שגב (צומת):

נהרג שם אדם שהוא עובד המינהל האזרחי.

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת גונן שגב, אתה רוצה שאקרא אותך לסדר עוד הפעם?

גונן שגב (צומת):

ישראלי עובד המינהל האזרחי נהרג שם.

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת גונן שגב, אני קורא אותך לסדר בפעם השנייה. בבקשה, חבר הכנסת לס.

יורם לס (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני סגן שר הביטחון, כמו שאר חברי, חברי הכנסת, אני מצרף תנחומי למשפחה, ואני מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת זאבי מסדר-היום, מהסיבה הפשוטה, שרוב רובו המכריע של הציבור במדינת ישראל לא מסכים עם הפתרון שלו.

ההתנתקות מרצועת-עזה יכולה להתחיל מחר, וזה תלוי רק במערכת הביטחון. יש ברצועת-עזה מפקדות שמנות, מפקדת אוגדה שמנה, שלוש מפקדות של חטיבות, שאין להן מה לעשות שם. החיכוך ביניהם לבין האוכלוסייה מביא לטרור. צריך להשאיר בעזה פלוגות מבצעיות, שיהיו 200 פלוגות, אבל את כל המפקדות צריך להסיג אחורה כחלק ממדיניות של התנתקות מדינת ישראל מרצועת-עזה.

היו"ר ס' טריף:

תודה.

רחבעם זאבי (מולדת):

אני מקווה שברפואה אתה מבין יותר טוב מאשר בביטחון ובצבא.

יורם לס (העבודה):

בנחל-עוז – – – זה 5 קילומטרים.

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת זאבי. חבר הכנסת יורם לס, היתה לך דקה. אני קורא אותך לסדר. חברי הכנסת, זה לא הזמן לדו-שיח עכשיו.

אני שואל את המציעים אם הם מסכימים להעביר את הצעתם לוועדת החוץ והביטחון.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

מסכימים.

היו"ר ס' טריף:

מסכימים. יש מי שמתנגד? – לא. אנחנו ניגשים להצבעה – מי בעד ומי נגד העברת הנושא לוועדת החוץ והביטחון. ההצבעה החלה.

הצבעה מס' 17

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 17

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – 1

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון נתקבלה.

גונן שגב (צומת):

אדוני היושב-ראש, הצבעתי בטעות נגד. אני בעד.

היו"ר ס' טריף:

הנה התוצאות: בעד – 17, נגד – 1, ללא נמנעים. אני קובע שכל ההצעות לסדר-היום בנושא זה יועברו לוועדת החוץ והביטחון.

רן כהן (מרצ):

אדוני היושב-ראש, חבר הכנסת שגב לחץ בטעות על כפתור הנגד. הוא ביקש להצטרף לתומכים בהצבעה. אני מבקש להוסיף גם את קולי בעד.

היו"ר ס' טריף:

תודה רבה. דבריו נרשמו בפרוטוקול. 19 בעד, אין נגד, אין נמנעים.

הצעת חוק ה-13 באפריל 1992, התשנ"ב-1992

(הצעת חבר הכנסת צ' הנגבי)

היו"ר ס' טריף:

ההצעה הבאה היא הצעת חוק קי"ג, הצעת חוק ה-13 באפריל 1992, התשנ"ב-1992, מאת חבר הכנסת צחי הנגבי. בבקשה.

שר הבריאות ח' רמון:

יש קודם שאילתא.

היו"ר ס' טריף:

אבדוק את העניין.

צחי הנגבי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בהצעת החוק, דרך אגב, יש טעות דפוס. השם האמיתי הוא 13 באפריל 1993. מאוחר יותר גם נבין את משמעות החוק.

כיוון שמאז סיומו של מבצע דין-וחשבון ועד היום לא היתה לי הזדמנות להופיע במליאת הכנסת, אני רוצה לפתוח בדברי שבח לממשלת ישראל על הנחישות והביצוע ויכולת העמידה שהיא גילתה בגיבוי של כמעט כל הבית הזה בעת המבצע בלבנון.

בדרך כלל, כאשר חברי אופוזיציה באים לברך את הממשלה, הם מעדיפים להשתמש בביטוי – שהם מברכים את צה"ל ואת זרועות הביטחון. אני חייב לומר, שעם כל הברכה לצה"ל ולזרועות הביטחון, שכולנו בוודאי שותפים לה, בראש הפירמידה, בראש ההיררכיה של קבלת החלטות במדינה דמוקרטית לא עומד הצבא אלא עומדת המערכת הפוליטית.

כפי שאנחנו מן האופוזיציה יודעים לבקר את הממשלה כאשר מתגלעים קשיים בתפקודן של מערכות צבאיות – למשל, כאשר אנחנו באים בביקורת חריפה בנושא הטיפול בתאונות בצה"ל, לכאורה אירוע

צבאי, לא פוליטי, אנחנו מפנים את האצבע המאשימה אל הדרג המיניסטריאלי – כך גם כאשר ברצוננו לשבח נחישות, כוח עמידה וקבלת החלטות נכונות יש להפנות את השבחים אל הממשלה.

התמזל מזלה של הממשלה הזאת, שעמדה לצדה גם ברגעים קשים אופוזיציה אחראית וממלכתית ולויאלית, להבדיל מתפקודן של אופוזיציות בעבר, או לפחות בתקופת מבצע "שלום הגליל", אבל אני מקווה שגם בזאת נקבעה נורמה שתהווה תקדים במידה שנידרש, חס וחלילה, בעתיד להפעלת כוח צבאי בגזרה זו או אחרת.

לגוף ההצעה. ה-13 באפריל 1993 הוא המועד שלגביו התחייב ראש הממשלה יצחק רבין בשידורי התעמולה של מפלגתו ובהופעותיו בכנסת ובהופעותיו במערכת הבחירות להביא עלינו שלום. אני עוד מתייחס לתאריך המאוחר, כי ראש הממשלה נקב אז בהתחייבות של בין שישה לתשעה חודשים, בהזדמנות אחרת הוא גם הזכיר שנה, אבל בדרך כלל האמירה המחייבת היתה: בתוך תשעה חודשים ייחתם הסדר האוטונומיה, ייפסק סוף סוף – כך הוא אמר – תהליך השלום ויתחיל תהליך עשיית השלום, בלשון המעשה שמסתיים בחתימה על נייר.

אני משוכנע שזו היתה כוונתו, בוודאי משאלתו, אבל זו היתה טעות קשה ביותר, מכיוון שזו היתה הפעם הראשונה, בוודאי של ממשלה ישראלית, אולי בתולדות האומות בכלל, שמי שעומד בראש המערכת המדינית מצמיד לרקתו שלו אקדח, מכניס את עצמו לסד של אולטימטום עצמי, ובזאת למעשה הוא קושר את ידיו, מצמצם באופן דרקוני את מרחב התמרון המדיני העומד לרשותו, מגדיל, מגביר את המוטיבציה של הצד השני במשא-ומתן למזמז, למשוך, להוביל את כל העסק לקיפאון, כדי שבבוא הרגע המכריע שבו יצטרכו לקבל הכרעות באותה לשכת ראש ממשלה שנטל על עצמו התחייבות פומבית ציבורית, הלחץ כתוצאה מההתחייבות שלו עצמו יוביל אותו לקבל החלטות שהוא לא היה רוצה לקבלן, לולא היה איזה שעון חול שגריריו הולכים ואוזלים.

אני כאן למעשה אינני מחדש. ראש הממשלה עצמו, שנדרש לנושא פעם אחת או פעמיים כאשר הגיע התאריך הזה, הודה שזאת היתה טעות. נדמה לי שקשה מאוד במשטר פרלמנטרי, שבו הכנסת חייבת לשאת באחריות לטעויות, לפטור את הדברים רק באמירה בעלמא: זה לא היה בסדר, זו היתה טעות, נתקן אותה. על הטעות הזאת, אדוני השר רמון המייצג את הממשלה – ראש הממשלה, לצערי, איננו כאן – ישראל משלמת מחירים מדיניים כבדים מן הרגע הראשון שממשלה זו החלה בכהונתה עד לרגע הנוכחי, והיא תשלם גם בעתיד.

אני שואל את עצמי כל הזמן מאז אותה הכרזה שחזרה על עצמה: מה היה ביסודה? מה היה המניע שהוביל את ראש הממשלה, בניגוד לכל היגיון מדיני, בניגוד לכל תקדימי העבר, להכניס את עצמו למין תעלה כזאת, למין מבוכ כזה, שברור שאין ממנו מוצא? לא מוצא בכבוד, אבל גם לא מוצא מדיני שניתן לעמוד בו על משמר האינטרסים של מדינת ישראל.

ראש הממשלה איננו ידוע כמי שמפזר אשליות בעלמא, כמי שמוכר בחוסר אמינות דברים שהבל המה, אין להם כל שחר. קשה לי לדעת, קשה לי להבין. לו היה זה אדם אחר, בראשות הממשלה, ייתכן שהיינו מתייחסים לזה בשוויון נפש. אבל מכיוון שמר רבין, לפחות מההיכרות האישית שלי אתו בוועדת החוץ והביטחון, הוא אדם שבאמת נזהר במלותיו, לעתים יש לו פליטות פה אבל בדרך כלל נזהר במלותיו, מקפיד על דיוק, אמינותו גבוהה – אין לי הסבר.

אני רק יודע את התוצאה. התוצאה, אדוני היושב-ראש, חברי, חברי הכנסת, היא שכאן נוצר פלונטר מדיני, שבעטיו הגענו לקיפאון כמעט מוחלט בתהליך השלום. מכיוון שדבר גרר דבר, הממשלה נאלצה להמשיך במדיניות של ויתורים אחר ויתורים אחר ויתורים במשך כל חודשי כהונתה. לא היה נושא שהממשלה עמדה בו על שלה והצליחה. לא היה נושא שבו היא דרשה מן הערבים לחזור בהם מעמדה פנאטית קיצונית עיוורת כזו או אחרת ובסופו של דבר הם חזרו בהם.

בכל נושא שהיה מוקד עימות במפגשי המשלחות שלנו בווינגטון, או שיד ישראל היתה על התחתונה והיה ויתור, או שהדברים נותרו והמרחק לא קטן. בנושא של פייצל חוסייני הם ויתרו וצירפו אותו לראשות המשלחת; בנושא המחווה, בנושא הגירוש של אנשי ה"חמאס". גם הסגר, למי שעוקב אחרי הדברים, כבר איבד למעשה מעוצמתו הראשונית. לפי דברי הכלכלנים, 40% לפחות מהעובדים שבאו מדי יום לפני הסגר לעבודה כבר חזרו לעבודה תקינה. אני יכול להזכיר כהנה וכהנה ויתורים מדיניים, כולנו מכירים את הרשימה, היא נדונה במליאה הזאת והוצגה מעל הבמה הזאת פעם אחר פעם על-ידי דוברי האופוזיציה.

אינני רואה הישג מדיני אחד, קטן שבקטנים, שבו יכולה הממשלה לומר: נחישותנו הובילה את הצד השני להבין שהם עוברים את הקו האדום.

אילו שמעתי מראש הממשלה שדבריו היו טעות – אבל הטעות הזאת מצאה כרגע את ביטוייה כמדיניות חדשה; אנחנו קובעים את המחיר, יש קו אדום, לא תהיה נסיגה מרמת-הגולן, לא יפנו יישובים בחבל ארץ זה, לא נסכים בשום פנים ואופן שירושלים תהיה חלק מהאוטונומיה; גם באוטונומיה אנחנו עומדים על כך שסמכויות הביטחון בכל התחומים תישארנה בידי צה"ל. "לא נאפשר בשום פנים ואופן לאותה משטרה חזקה", הציטוט מהסכמי קמפ-דייוויד, "לבחון את המתרחש ביישובים, ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה. נחדש את תנופת ההתיישבות כפי שהיתה בעבר" – אילו ראינו את כל ההכרזות האלה – אפשר היה למחול לראש הממשלה על טעותו המדינית. אבל הטעות הזאת נותרה. ראש הממשלה עדיין, אף שכבר איננו מקציב לעצמו פרק זמן לסיום התהליך, איננו מגלה בתחום המדיני כל נחישות לעמוד על שלו.

הצעה זו הוצגה בשעתה לכנסת בשבוע הראשון לכינונה של הממשלה החדשה. לצערי, זו היתה בבחינת נבואה שהגשימה את עצמה, מכיוון שכבר בשבוע הראשון לכהונת הממשלה קבעה הצעת החוק הזאת, שלא יושג שום הסכם בתוך תשעה חודשים. משום כך ביולי 1992 ביקשנו, שבאפריל 1993, לאחר שיתברר גודל הטעות של הממשלה, היא תאלץ להתפטר.

לצערי, הצעת החוק הזאת, שהיתה צריכה לעלות באפריל, מטעמים שונים הקשורים בעבודת הכנסת ובמזכירותה, לא עלתה באפריל, ולכן אנחנו מעלים אותה היום, קצת יותר משנה לאחר כינונה של הממשלה, בתקווה שגם אם לא נצליח בהצבעה היום, וכידוע הסיכויים אינם גדולים – אופוזיציה, קואליציה, יחסי הכוחות ידועים – ההצעה איננה קנטרנית סתם, ההצעה איננה באה רק כדי לגרום לחברי הקואליציה לזרום אל המליאה ולהפיל עוד הצעה אחת מני רבות. ההצעה באה להדגיש לגבי העתיד נורמה שראוי לראש הממשלה ולממשלה כולה לאמץ. אם אתם יוצאים לקרב מדיני, קרב חשוב מאין כמותו, תנהגו כמו שנהגתם בקרב הביטחוני.

פתחתי את דברי בדברי שבח לממשלה על נחישותה, ואני דורש ממנה לגלות אותו כוח עמידה גם בתחום המדיני, כפי שגיליתם בתחום הצבאי; לא לקבוע לעצמכם קווי סיום למשא-ומתן, לא לקבוע לעצמכם סד של אולטימטום, והעיקר, לקבוע את הנורמה החדשה לצד השנייה, שאנחנו איננו מוגבלים בזמן, אנחנו לא חיים על זמן שאול, והשלום יקר לנו מכדי שנכניס את עצמנו למחויבויות

שאי-אפשר לעמוד בהן. אין לוח זמנים לסיום התהליך, יש אינטרסים של מדינת ישראל, ואם נצליח להגיע להסדר עם שכנותינו, ללוח הזמנים לא תהיה משמעות. אם הם יעמדו במריים וימשיכו לדרוש מדינה פלשתינית וימשיכו לדרוש נסיגה בגולן, שום לוח זמנים לא ימנע מאתנו, מכל הבית הזה, לעמוד כאיש אחד ולהדוף את הלחצים הפנימיים והחיצוניים.

אודה לכנסת אם תאשר את הצעת החוק הזאת בקריאה המקדמית.

היו"ר ד' שילנסקי:

אדוני השר רמון, הבמה לרשותך. אני כמעט משוכנע שבלחץ הזמן שאנחנו נמצאים בשל סדר-היום הארוך אתה עומד להגיד שאתה מסכים להצעה שלו ונמשיך בסדר-היום.

שר הבריאות ח' רמון:

אדוני היושב-ראש, אני עוד מהרהר וחושב על דבריו של חבר הכנסת הנגבי, וייתכן שתוך כדי דברי אחשוב שוב ואגיע באמת לתוצאה שאתה מדבר עליה. אבל אני לא מבטיח.

היו"ר ד' שילנסקי:

אתה מקבל את זה בהומור, כי זה כל כך – – –

שר הבריאות ח' רמון:

בוודאי, גם את דברי אתה מקבל בהומור.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, חבל שנאום אופוזיציוני מנומק, בצורה סבירה – אני לא מסכים אתו, כמוכן – לובש לבוש ליצני. למה לך, חבר הכנסת צחי הנגבי? יש לך ביקורת עניינית, ייתכן מוצדקת, על כך שנקבע תאריך, ועוד אומר על כך כמה מלים – תעלה ותנאם. הצעת חוק היא דבר רציני, צריך להתייחס אליה ברצינות. לצערי, יותר מדי חברי כנסת עושים מעשי ליצנות יותר מדי פעמים. בהצעה מהסוג הזה, ואני אומר זאת בכל הידידות, יש משום – ניקח בהשאלה מבית-המשפט – זילות הכנסת. עושים את הצעת החוק דבר זול, לא רציני, ואיך אתה רוצה שאני אתייחס להצעת החוק? הרי אתה מציע לפטר את ראש הממשלה. תציע אי-אמון, תציע בחירות חדשות אם אתה חושב שזה כל כך טרי. למה לעשות את זה? באמת ובכנות אני אומר לך. כי מה שאמרת ראוי לתשובה רצינית. הדרך שבחרת היא לא רצינית. הדרך שבחרת היא ליצנית, דרך שלא מכבדת לא אותך ולא את הכנסת.

לגופו של עניין, ראש הממשלה אמר במערכת הבחירות, על סמך הערכות, על סמך ידיעת עמדות הצד שני, על סמך ידיעת עמדותינו, שניתן בתוך שישה חודשים להגיע להסכם אוטונומיה.

ההערכה הזאת היתה, לפי מיטב שיפוטו ולפי מיטב ידיעתו את עמדות שני הצדדים – של מפלגת העבודה, שהיתה אז באופוזיציה, ושל הפלשתינים, שידענו מה הם אמרו ומה הם הציעו – והיא היתה מבוססת על העובדה ועל ההערכה שלנו, שמה שאתם עושים איננו משא-ומתן, כי אין ביניכם, על-פי עמדותיכם, לבין הפלשתינים שום מכנה משותף. כי אתם רוצים בהמשך הסטטוס-קוו, בהמשך השליטה הישראלית על 2 מיליוני פלשתינים, בסיפוח דה-פקטו או דה-יורה של השטחים על תושביהם, ואנחנו איננו רוצים בכך. וגם הפלשתינים אינם רוצים בהמשך השליטה הישראלית. איך נגיע לפתרון – על כך חלוקות הדעות גם בינינו כממשלה לבין הפלשתינים. אבל לפחות יש מכנה משותף, אשר יצר תקווה שניתן להזיז את המשא-ומתן, ובאמת כך קרה.

מאז הגענו לשלטון, אני לא רוצה להיכנס לכל הפרטים, החל משא-ומתן. הוא קשה, נוקשה ומפותל, אבל מתנהל משא-ומתן. אתם לא נגעתם בקצה-קצה הבעיות שאנחנו כבר הגענו לגביו עם הפלשתינים להבנות, מתוך אותה ראייה משותפת שהם לא רוצים בנו ואנו לא רוצים בהם.

איך יתרחש התהליך, איך תהיה ההפרדה בינינו לבינם – על כך חלוקות הדעות. אבל זה בהחלט משא-ומתן. אצלכם לא הגיעו לזה, לא היה ולא נברא.

לכן ראש הממשלה, ביושר, בא ואמר: ההערכות הללו שלי לגבי עמדות הפלשתינים לא התגשמו, והם לא התגשמו מתוך כך שאנחנו עומדים על מה שאנחנו סבורים שהוא חיוני לביטחונה של מדינת ישראל.

לא עשינו שום ויתור אלא פעלנו על-פי עמדותינו. כי אם העמדות של הליכוד היו שצריך לשלוט בכל השטח ובכל התושבים, והוא היה נסוג כהוא-זה מהעניין הזה, הוא באמת ויתר. אבל אנחנו לא ויתרנו.

כאשר אנחנו באנו ואמרנו לפלשתינים: קחו את כל הסמכויות פרט למה שאפרט, זה לא היה ויתור, זו היתה השקפת עולמנו, שאתה הלכנו לבחירות, שאתה באנו אל הבוחר. אני יכול להראות את ההחלטות שקיבלנו בכל הנושאים האלה במרכז מפלגת העבודה ב-1989, בעניין זה, בעת ממשלת האחדות הלאומית. לא ויתרנו במאום, אלא אנו רואים את תהליך ההפרדה והפסקת השליטה שלנו בניהול ענייני הפלשתינים בשטחים כדבר חיוני לאינטרס של מדינת ישראל. על אתם ואנחנו חלוקים.

למה לא הצלחנו להגיע לכך בתשעה חודשים? כי, לצערנו, בארבע נקודות יסוד לא הצלחנו להגיע להסכמה.

אחת, ירושלים: עמדנו, אנו עומדים ונמשיך לעמוד על כך שירושלים איננה חלק מן האוטונומיה. אם ירצו הפלשתינים לדון בגורל ירושלים, זה יידחה למסגרת הסדר הקבע, ואז יוכלו להעלות כל עניין. נדמה לי שזו הנוסחה שגם ראש הממשלה הקודם השתמש בה.

הנושא השני הוא ההתנחלויות: אמרנו שלעת האוטונומיה, ההתנחלויות תהיינה בשליטה ישראלית. עמדנו על כך, אנו עומדים על כך ונמשיך לעמוד על כך. לא נאפשר שליטה פלשתינית בהתנחלויות יהודיות בשטחים ובתושבים ישראלים בשטחים.

הדבר השלישי שאנו חלוקים בו הוא נושא הביטחון: אנו עומדים על כך שהאחריות לביטחון הכולל תהיה בידי ישראל בתקופת האוטונומיה.

הדבר הרביעי שאנו עומדים עליו – וזו בעיה גם מבחינת הפלשתינים – הוא, שהעקרונות שאנו חותמים עליהם לא יובילו בהכרח אך ורק לפתרון אחד שהוא מדינה פלשתינית, אלא תישארה אופציות פתוחות מבחינת תפיסתנו, לא מבחינת תפיסתכם. מבחינתנו אין אופציה של סיפוח, במצענו אין אופציה של סיפוח, אנחנו לא רוצים סיפוח, אנחנו מתנגדים לסיפוח. אתם רוצים – וזה היה הוויכוח ביניכם לבין הפלשתינים – שהאוטונומיה תוביל אך ורק לפתרון אחד: סיפוח 2 מיליוני פלשתינים והשטח שעליו הם יושבים למדינת ישראל. אנחנו איננו רוצים בפתרון הזה, אנחנו חושבים שיהיה זה אסון למדינת ישראל, אם עזה תהיה חלק בלתי נפרד ממנה. לכן באנו ואמרנו: אנחנו איננו רוצים בפתרון הזה, אבל שאר הפתרונות – קשר כזה או אחר עם ירדן, שליטה על חלק, כל הפתרונות הללו יעלו בעת הסדר הקבע. הפלשתינים ודאי שיעלו את האופציה הקיימת מבחינתם למדינה פלשתינית. זה טבעי והגיוני מבחינתם. אנחנו נעלה פתרונות שיעלו בקנה אחד עם מה שאנחנו חושבים. אבל האוטונומיה אינה יכולה לסגור את האופציות לפתרונות גם כפי שאנחנו מבינים אותם, ולא רק כפי שהפלשתינים מבינים אותם.

אלו ארבע הנקודות שהן סלעי מחלוקת כבדים ובעייתיים בינינו לבין הפלשתינים, אשר מונעים את חתימת הסכם העקרונות וממילא את תחילת יישום האוטונומיה. לכן מה שאתה טוען, כאילו האמירה על שישה-תשעה חודשים הביאה לנזק, אין לה ידיים ואין לה רגליים. אנחנו רוצים מאוד בשלום, אך אנחנו רוצים בשלום כזה שבו לא נותר על עקרונותינו. מובן שיש תמיד פשרות, נעשו פשרות וייעשו פשרות, אבל לא בנושאים הללו.

היו"ר ד' שילנסקי:

סליחה. חברי הכנסת, השיחות כאן רמות מדי. חבר הכנסת רענן כהן, אני מזהה אותך לפי הגב. מי זה עם הגב אלי?

יעקב שפי (העבודה):

זה לא חבר הכנסת רענן כהן אלא טלב אלסאנע.

היו"ר ד' שילנסקי:

אהה, חבר הכנסת אלסאנע, הגב שלך מקסים ויפה, אך לא מכובד ולא מקובל לעמוד עם הגב כלפי כס הנשיאות. גם כעורך-דין המופיע בבית-המשפט אתה יודע שאין זה מקובל. לא מקובל לעמוד כאן. הואל לשבת ליד חברת הכנסת דיין, ואז תמשיכו בשיחה.

שר הבריאות ח' רמון:

חבר הכנסת אלסאנע, אני מבטיח שלא להפריע לך יותר מדקה נוספת.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת פורז, גם לך אודה אם תשב.

שר הבריאות ח' רמון:

אני רוצה לומר לחבר הכנסת צחי הנגבי, שאני מציע לו לוותר על הפורמט של הצעת חוק, ויואיל בטובו להפוך אותה להצעה רגילה. אם היה מנסח אותה כ"מומנט הזמן בהכרעות מדיניות", זה היה נושא מרתק שמן הראוי היה שוועדת החוץ והביטחון תדון בו. אני מציע לו לקבל את הצעתי, אם הוא מתייחס ברצינות לתוכן דבריו ולא למסגרת הלא-רצינית שבה הציג את הנושא. אם יסרב להצעתי זו, לא תהיה בידי ברירה אלא לבקש להסיר את הצעת החוק הזו מסדר-יומה של הכנסת.

היו"ר ד' שילנסקי:

יש לי הרושם שהוא לא מקבל את הצעתך ומשתמש בזכותו להשיב. זו זכות אלמנטרית המעוגנת בתקנות. עם זאת, לפני שאתה מתחיל, אבקש מחבר הכנסת טמקין שדיבר קודם עם חבר הכנסת פורז – – –

בנימין טמקין (מרצ):

עמדתי עד שתקרא בשמי.

היו"ר ד' שילנסקי:

קודם הפסקת לדבר, עכשיו תשב. אני חוזר ומבקש מחבר הכנסת דיין, אולי תבקש מהחברים להפסיק את ההתייעצות. אני שומע את כל הסודות שאתם אומרים.

צחי הנגבי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, השר רמון העלה טרזניה על כך שנבחרה הדרך על-ידי להביא את הביקורת המדינית כנגד ההצהרה המפורסמת של ראש הממשלה בדבר תשעה חודשים עד להשגת השלום בדרך של הצעת חוק ולא בדרך השגרית של הצעת אי-אמון בכנסת. התשובה היא ברורה: הרי אינני יכול – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת דדי צוקר, אודה לך אם תשב.

צחי הנגבי (הליכוד):

אינני מנהיג הליכוד ואינני יושב-ראש סיעת הליכוד, ומטבע הדברים כאשר יש הצעת אי-אמון, הדוברים הם אלה המביאים את ההצעה. לחברי הכנסת שמורים על-פי התקנון אמצעים פרלמנטריים כאלה ואחרים על מנת להביא את דברם. אם זמני לא היה קצר, הייתי מפרט למליאה מגוון רחב מאוד של גימיקים ושימושים בלתי שגרתיים בתקנון, שעשה חבר הכנסת רמון כאשר היה פחות ממוסד ויותר אופוזיציונר ומילא את תפקידו באמונה. נדמה לי שההערה שלך כנגד הדבר הזה איננה במקומה.

לגוף העניין: אתה קראת לכל המהלך הזה "ליצני". לא רציתי לנקוט ביטויים קשים והעדפתי להתנסח באופן מינורי, אבל משגררת אותי לפינה הזו, אין לי ברירה אלא להשיב לכבודו באותו מטבע ולומר, שאם היה מעשה ליצני הקשור בנושא הזה, זה המחויבות שראש הממשלה נטל על עצמו – לסיים את התהליך המדיני בפרק זמן קצוב. אם היה מעשה בלתי אחראי ובלתי רציני, הרי ראש הממשלה רבין הוא שנושא באחריות לו. איך הוא בכלל העלה בדעתו, אדוני השר רמון, שניתן יהיה להגיע להסדר בממשלה שעליה אמר השר יוסי שריד: הידיים ידי רבין, אבל אנחנו נמריץ אותו; המדיניות תהיה מדיניות מרצ, ממשלה שבה – כך נאמר מעל הדוכן הזה על-ידי חבר מפלגתו, יושב-ראש ועדת הכנסת – שבעה שרים, ביניהם השר רמון, שלבם כמה, יוצא ומשתוקק לנהל משא-ומתן עם ארגוני המרצחים; ממשלה שבה שרים אמרו עוד לפני שהתחיל המשא-ומתן עם סוריה שיש לוותר על כל רמת-הגולן. ולא רק בשמם אמרו: שרת החינוך שולמית אלוני, יושבת-ראש המפלגה הגדולה ביותר בקואליציה לאחר מפלגת העבודה, קבעה בריאיון שזו עמדתו של ראש הממשלה, שזה רק משחק והוא יוותר על כל רמת-הגולן.

שורה ארוכה של שרים מנעו מן הממשלה במשך חודשים ארוכים לצאת למבצע צבאי בלבנון, עד שנאלצה הממשלה במניפולציות – כך הוצגו הדברים בתקשורת – לכפות על השרים עצמם להסכים למבצע שהמציאות הוכיחה כי היה דחוף ומוצלח. כפו את זה על שרי השמאל בממשלה. במהלך המבצע הזה שמענו שרים יוצאים להגנת ה"חזבאללה", שרים בכירים שהיו מודאגים, שמא המבצע הולך להידרדר, להסתבך ולהסלים, כאשר כל מה שהיה צריך הוא קצת שקט, כדי לאפשר לראש הממשלה, לממשלה ולצבא להמשיך עד הסוף.

אתה חושב, אדוני השר, שבמצג כזה כלפי הצד השני למשא-ומתן ניתן לדחוק אותם לווייתורים שוודאי שהם לא רוצים? קל וחומר כשמלכתחילה אנחנו כופים על עצמנו תשעה חודשים, וכל מה שעושה הממשלה בהתחלה זה הקפאת ההתנחלויות והעברת חוק המפגשים עם אש"ף, וחברת כנסת נכבדה מן המערך כבר רצה לערפאת פעם ופעמיים, ולא עושים לה שום דבר במפלגתה, היא נותרת חברה בכירה ומכובדת בוועדת החוץ והביטחון.

לי נדמה, אדוני השר, שמי שנקט מהלכים ליצניים היה ראש הממשלה, ולכן הבאתי את הדברים לכנסת. לא כדי שזה יעבור היום; זה לא יעבור. כפי שרואים, גם לא ביקשנו לגייס את האופוזיציה, ואין לנו שום רצון מיוחד או שום תקווה מיוחדת שיהיה לנו רוב.

היו"ר ד' שילנסקי:

מנין אתה יודע? כשאלוקים רוצה גם מטאטא יורה.

צחי הנגבי (הליכוד):

אם אלוקים יצטרף לליכוד, אין שום בעיה. לצערי, זה טרם קרה, לפחות לי לא נמסר על כך.

אני רוצה לסיים את דברי בהבעת תקווה, שגם אם ראש הממשלה, כאמור, הוא בלשונו מודה שזו היתה טעות, הדרך היחידה לתקן את הטעות – אדוני השר, אבקשך להעביר את הדברים אל ראש הממשלה, שאתה מייצג אותו פה – – –

שר הבריאות ח' רמון:

אני רוצה שיירשם בפרוטוקול שאני לא אחראי – – – אבל אני אדבר – – –

צחי הנגבי (הליכוד):

תדבר עם שמעון שידבר אתו – שמעון פרס או שמעון שבס, לא חשוב.

גם אם ראש הממשלה לא יחזור על טעותו, ואני מאמין שהוא לא יחזור על טעותו, הדרך היחידה לתיקונה של הטעות היא להודיע מעל הבמה הזאת, שאין לנו לא תשעה חודשים, לא שנתיים ולא חמש שנים, יש לנו אינטרסים חיוניים שעליהם נעמוד בכל מחיר. נגיע לעמק השווה, הבית הזה ייתן את התוקף להסדר שלום.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חברי הכנסת, אנו ניגשים להצבעה. אני מבקש מכולם לשבת. מי שלא ישב מפסיד את זכות ההצבעה. הפעלתי את הלוח.

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 7

בעד ההצעה להסיר את הצעת החוק מסדר-היום – 22

נמנעים – אין

ההצעה להסיר מסדר-היום את הצעת חוק ה-13 באפריל 1992, התשנ"ב-1992, נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

שבעה בעד, 22 נגד. הצעתו של חבר הכנסת צחי הנגבי – הצעת חוק ה-13 באפריל 1992, התשנ"ב-1992, הורדה מסדר-היום.

הצעה לסדר-היום

הקמת קונפדרציה ישראלית-ירדנית-פלשתינית

היו"ר ד' שילנסקי:

הסעיף הבא בסדר-היום, הצעה לסדר-היום מס' 1855 בנושא: הקמת קונפדרציה ישראלית-ירדנית-פלשתינית – של חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, סיום המלחמה הקרה הביא להפסקת מירוץ החימוש בין מערב למזרח. כדי להגשים זאת אין מנוס מפתרון הסכסוכים האזוריים בעולם, בתוכם הסכסוך הישראלי-הערבי וסיום מירוץ החימוש במזרח התיכון. הסכסוך הישראלי-הערבי המתמשך מהווה מוקד מסוכן ביותר לעמי האזור והמשכו עלול לסכן את המאמצים להשגת שלום עולמי. מצב זה מחייב מחשבות מעמיקות והצעות חדשות שעשויות להביא לשינוי עמדות בין שני הצדדים ולפתרון צודק של הסכסוך באזור כולו.

כללית, העולם הערבי רוצה בהקמת מדינה פלשתינית עצמאית בגדה המערבית וברצועת-עזה ופתרון הסכסוך הישראלי-הערבי כדי שיוכל להתרכז בבעיותיו הפוליטיות, הכלכליות והחברתיות. לצערי, ישראל עדיין לא גיבשה לעצמה את הראייה הכללית המאוחדת לגבי הרצוי לה, וקיימים חילוקי דעות לגבי הפתרון הרצוי. לאחר חמש שנות אינתיפאדה, שנתיים אחרי פתיחת המשא-ומתן בוועידת-מדריד ועשרה סיבובים של שיחות, עדיין לא הספיקו כל אלה לקרב את העמדות שיאפשרו אישור הסכם עקרונות שיתבסס על שני שלבים: תקופת ביניים והסדר קבע.

הישראלים והפלשתינים רואים בסכסוך ביניהם לא רק סכסוך על גבולות אלא גם מאבק בין טענות היסטוריות, דתיות ולאומיות, דבר שמקשה עד היום מציאת הסדר מקובל על שני הצדדים. שני הצדדים, הערבי והישראלי, טוענים שהזמן משרת אותם. הזמן הוכיח עד היום ששני הצדדים טעו. שני העמים לא השיגו את מאווייהם המרכזיים, הזמן פועל לרעת שני הצדדים.

הסכסוך הישראלי-הערבי במקורו הוא סכסוך ישראלי-פלשתיני שהתרחב לסכסוך רחב יותר, שמעורבות בו מדינות האזור. סכסוך זה השפיע לרעה על כל עמי האזור, אשר השקיעו ממשאביהם במלחמות ובחימוש על חשבון רווחת האזור כולו. שני הצדדים נעשו שבויים בעבר הרווי ברגשות של עוינות, מתח ושנאה, שמונעים מהם להבין האחד את השני או לראות סביבם את העולם המשתנה. במקום שיעסקו בתוכניות לפיתוח ולשיתוף פעולה אזורי, התעסקו בנושאים הפוליטיים והלאומיים ובהכנות למלחמה הבאה.

בהצעה שלי היום אני מציע תוכנית חדשה לפתרון הסכסוך הישראלי-הערבי – גם אחרים דיברו לפני על הרעיון הזה – שתענה על הצרכים והמאויים הבסיסיים של הישראלים והפלשתינים ומדינות האזור. אני עושה זאת כאזרח ישראלי וכבן של העם הפלשתיני וכאדם ששואף להשגת שלום צודק ובר-קיימא אשר יבטיח את הזכויות של שני העמים. בתוכנית שאני מגיש היום אני מציע מסגרת לשיתוף פעולה אזורי שתביא לשינוי פני האזור כולו ולהפיכת המזרח התיכון מסביבה של עוינות ומלחמות לסביבה נוחה המאפשרת השגת רווחה חברתית, פוליטית וכלכלית. ההצעה מהווה ראייה כללית לפתרון הסכסוך, כאשר הנציגים במשא-ומתן יקבעו את הפרטים הדרושים להשגת הפתרון.

התוכנית המוצעת מציעה שלוש מסגרות להסדרים בין ישראל לבין הפלשתינים, ירדן והאזור כולו: א. הסכם ישראלי-פלשתיני להסדרת הדרישות ההיסטוריות והמורליות ולהגשמת הזכויות הלאומיות והפוליטיות לישראלים ולפלשתינים כאחד; ב. הסכם ירדני-ישראלי-פלשתיני להסדרת הנושאים הקשורים בביטחון, בשיתוף פעולה כלכלי ובשלום האזורי; ג. הסכם ערבי-ישראלי להסדרת הנושאים הפוליטיים והביטחוניים האזוריים, ובמיוחד הסכסוך הישראלי-הסורי, הישראלי-הלבנוני, והקמת מסגרת כלכלית משותפת למזרח התיכון, שתביא לפתרון הבעיות של מירוף החימוש, סכסוכי הגבולות, הזכויות הלאומיות והסדרת השליטה במקורות המים באזור. ההסכמים צריכים להיות ריאליסטיים ועליהם לשרת את האינטרסים המשותפים לכל הצדדים. כל פתרון חייב להבטיח את הביטחון של מדינת ישראל, את הזכויות הלאומיות של הפלשתינים וסיום הכיבושים באזור.

הפתרון המוצע יקנה לישראלים הכרה ערבית כללית במדינת ישראל וגבולות מוכרים ובטוחים. הוא יקנה לפלשתינים את הזכות להקים את מדינתם העצמאית בגדה המערבית וברצועת-עזה ופתרון לבעיית הפליטים הפלשתינים.

בקשר ללבנון ולסוריה, התוכנית תבטיח להן החזרת הריבונות על השטחים שנכבשו מהן. הפתרון ייתן למדינת ישראל ולכל עמי האזור הזדמנות לחיות בשלום ובשגשוג, כשותפים שווים במסגרת כלכלית אחת.

ההסכם הישראלי-הפלשתיני – הפתרון יתבסס על כך שבין נהר הירדן לים התיכון יוקמו שתי מדינות: מדינת ישראל ומדינת פלשתינ בגדה המערבית וברצועת-עזה. כל עם יממש את זכויותיו הלאומיות בתוך מדינתו, ותהיה לו הזכות המלאה לבצע את חוק השיבה בתוך מדינתו וללא מעורבות חיצונית.

במסגרת ההסכם הזה ירושלים תישאר מאוחדת ותהיה הבירה של שתי המדינות. השכונות היהודיות יהיו בירת ישראל, השכונות הערביות יהיו בירת פלשתיין. בשכונות הערביות תוקם עירייה ערבית ובשכונות היהודיות עירייה ישראלית, ומעל לשתי העיריות תוקם עיריית גג מאוחדת, משותפת לשני החלקים, שסמכויותיה יהיו רחבות ויכללו את כל הנושאים הלא-פוליטיים.

הישראלים ייבחרו לכנסת, הפלשתינים לפרלמנט הפלשתיני, ושני החלקים ייבחרו לעיריית הגג המשותפת. כך תהיה ירושלים עיר האחדות, הדו-קיום, שיתוף הפעולה והשלום האמיתי.

ההסכם הישראלי-הירדני-הפלשתיני יתבצע בשלושה שלבים: א. הסכם ירדני-פלשתיני על הקמת קונפדרציה משותפת ביניהם, כאשר שני העמים מסכימים להקמתה. הצבא הירדני יהיה צבא הקונפדרציה, וכך לא יהיה צורך בהקמת צבא פלשתיני עצמאי. הפלשתינים יקימו משמר לאומי ומשטרה חזקה, בהתאם לצורכי המדינה הפלשתינית, החיה בשלום עם שכנותיה. הפלשתינים יוכלו להשתלב בצבא הקונפדרציה, שיהיה משותף לשני העמים.

ב. ההסכם הירדני-הישראלי יבטיח נסיגה ישראלית משטחים ירדניים והחזרתם לריבונות ירדן. צבא הקונפדרציה לא יעבור את הירדן בלי הסכם מוקדם בין מרכיבי הקונפדרציה. הסדרי ביטחון הכוללים פירוז שטחים – לגביהם יוסכם בהסכם השלום שייחתם בין שלושת הצדדים.

ג. שלוש המדינות יכריזו על הקמת קונפדרציה ישראלית-ירדנית-פלשתינית משותפת לשלושת העמים, שיקימו מועצת קונפדרציה משותפת. הדגם של בנלוקס האירופי מהווה דגם חיובי לבנלוקס המזרח-תיכוני המוצע.

מועצת הקונפדרציה תדון ותחליט לגבי הנושאים הביטחוניים והכלכליים המשותפים. המועצה תקבע את המדיניות לגבי נושאים כגון תנועת צבאות, מיגור טרור והפחתת מירון החימוש. בנושא הכלכלי תחליט המועצה על הקמת איחוד כלכלי, שיענה על הצרכים בנושאים כמו מסחר, תעסוקה, השקעות, תחבורה ונמלים, פיתוח פרויקטים כתעלת-הימים, מקורות המים, ים המלח וכדומה. הקונפדרציה תקים אחדות כלכלית דוגמת בנלוקס האירופי.

הגבלת מירון החימוש והסידורים הכלכליים החדשים יאפשרו לשלושת מרכיבי הקונפדרציה לשגשג כלכלית, להגיע ליציבות שתשים קץ למתח הממושך שידעו במשך שנים רבות. הביטחון שיושג יבנה אמון הדדי בין מרכיבי הקונפדרציה. הביטחון האמיתי יושג בהשגת הסדר שלום קבוע ואמיתי, שיתבסס גם על שיתוף פעולה כלכלי הדוק.

ההסכם הישראלי-הערבי הוא כדלקמן: הסכם זה יתבסס על שלושה הסכמי משנה: 1. הסכם ישראלי-סורי; 2. הסכם ישראלי-לבנוני; 3. הסכם כלכלי ופוליטי כולל.

ישראל תיסוג מהגולן, שיישאר מפורז, דוגמת ההסכם בין ישראל למצרים לגבי סיני.

ישראל תיסוג מדרום-לבנון, ובאזור יחזקו כוחות יוניפי"ל, שיסייעו לצבא לבנון להבטחת השלום באזור הגבול. הסדר זה מחייב את נסיגת כל הכוחות הזרים מלבנון והכרה בריבונות לבנונית על כל השטח של מדינת לבנון הריבונית.

הסכם המשנה השלישי יבטיח הקמת שוק מזרח-תיכוני משותף, שחבריו יהיו תשע מדינות: ישראל, ירדן, לבנון, פלשתינ, עירק, סוריה, מצרים, טורקיה ואירן.

שוק מזרח-תיכוני משותף יחזק את הבסיס הכלכלי על כל מרכיביו. השוק יתבסס על הבסיס הטכנולוגי והמדעי-הישראלי, על מקורות האנרגיה העירקית והאירנית, על כוח האדם המיומן הפלשתיני, הירדני והלבנוני, על שטחים חקלאיים פורים במצרים ובסוריה ועל מקורות המים בטורקיה. כל אלה יבטיחו לקבוצה הכלכלית הזאת את המשאבים הדרושים לפיתוח ארצות האזור ולשגשוגן.

השוק המזרח-תיכוני המשותף יפתור את בעיית המחסור במים באזור, שמחייבת השקעת משאבים אדירים שכל מדינה לחוד לא תוכל להבטיח.

תהליך המשא-ומתן הנוכחי, המבוסס על ההזמנה לוועידת-מדריד, עדיין לא הגיע לסיכומים חיוביים ומכריעים. המשא-ומתן יתחדש בקרוב. יש לחשוב על רעיונות חדשים ולבוא אתם אל המשא-ומתן, כדי להביא לפריצת דרך מדינית.

לדעתי, אפשר להגיע להסכם עקרונות, שכחלק ממנו יועברו הסמכויות לרשויות הפלשתיניות בתקופת הביניים. ואפשר להגיע להסכם על דחיית הנושאים הרגישים השנויים במחלוקת למשא-ומתן על הסדר הקבע, אבל צריך גם לחשוב על סוג הסדר הקבע הרצוי לכל הצדדים.

הסכם קונפדרטיבי ירדני-פלשתיני שיתרחב לקונפדרציה ירדנית-פלשתינית-ישראלית – בנלוקס מזרח-תיכוני – הוא ההסדר הטוב ביותר, שעשוי להבטיח ששלושת מרכיביו יהיו מעוניינים לשמור עליו. הרעיון נתמך על-ידי גורמים רבים בישראל ובאזור.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת דראושה, כמה זמן עוד ייקח לך? אתה בוודאי שומע שאני בכל פעם מאריך לך את הזמן בדקה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

עוד דקה.

הצעתי זאת היא ניסיון כן וצנוע לתרום לקידום המשא-ומתן, כדי להגיע להסדר מדיני שישים קץ לשפיכות הדמים ויפתח דף חדש בהיסטוריה של האזור כולו.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. השר רמון, אני מודיע לך שחבר הכנסת דראושה האריך בארבע דקות, וכקנס אני מוריד לך את ארבע הדקות האלה.

שר הבריאות ח' רמון:

אדוני היושב-ראש, אני מייד מסכים לכל מה שאתה אומר לי. חזקה עלי מצוותך.

היו"ר ד' שילנסקי:

יפה, אתה כבר מסכים. בבקשה, אדוני השר.

שר הבריאות ח' רמון:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה להתחיל במלת הסכמה עם חבר הכנסת דראושה. גם אני משוכנע שהשלום הוא בלתי נמנע, וגם אם הוא יתמהמה בכמה חודשים, אני מקווה שהוא בוא יבוא.

כפי שאמר כמה פעמים ראש הממשלה, אנחנו למעשה עברנו את נקודת האל-חזור במשא-ומתן לשלום עם השכנים שלנו, מדינות ערב והפלשתינים. זה לא פשוט, זה לא קל, זה מסובך, זה נפתל. אבל אין לי ספק, שבסופו של דבר הרצון להגיע לשלום ינצח את כל האמוציות, את כל הרגשות ואת כל ההיסטוריה.

אבל, חבר הכנסת דראושה, אתה גם אמרת: בואו נדחה את כל העניינים הרגישים לתקופה שלאחר הסדר הביניים. נדמה לי שבמשך עשר הדקות הראשונות שדיברת לא היה נושא רגיש שלא טיפלת בו, שלא דיברת עליו ולא עסקת בו.

עם כל הכבוד, חבר הכנסת דראושה, אין זו הפעם הראשונה שהצעה מסוג זה עולה. היא איננה מקורית, היא עלתה בכמה הזדמנויות.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אני עצמי העליתי אותה גם בשנת 1987 וגם בשנת 1991.

שר הבריאות ח' רמון:

אני מוכן לתת לך זכות אבות.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

לא, אני לא מבקש זאת. יש הרבה שהעלו את ההצעה הזאת, ואני שמח על כך.

שר הבריאות ח' רמון:

אין בעיה, אני מוכן לתת לך זכות יוצרים, זכות אבות, אין לי שום בעיה עם זה.

אבל ההצעות האלה, חבר הכנסת דראושה, גם לשיטתך, הן טרם זמן. אנחנו לא שוללים על הסף כל יוזמה, כל רעיון, גם אם הוא נראה כרגע בלתי מציאותי.

העניין הוא, שבשלב הזה של הסכסוך ושל המשא-ומתן עדיף להתמקד, ראשית, באפיקים הבילטרליים, ששם מובטחת, לפחות תיאורטית, הצלחה גדולה יותר, מאשר לעסוק בעיסוק טרילטרלי, ששם יש לנו תוספת של 50% על הבעיות הבילטרליות.

כממשלה נותרנו מחויבים למתכונת מדריד, שקבעה במסלול הפלשתיני פתרון דו-שלבי: במסגרת השלב הראשון תקום רשות לממשל עצמי פלשתיני לתקופה של חמש שנים, והחל מהשנה השלישית ממשלת ישראל מחויבת לנהל משא-ומתן על המעמד הסופי של השטחים, על בסיס החלטת מועצת הביטחון 242, שאתה יודע שהמפלגות המרכיבות את הממשלה הזאת סבורות כי משמעותה היא פשרה טריטוריאלית, פשרה שיש בה ממד טריטוריאלי, גם בגולן, גם בגדה וגם ברצועת-עזה. כלומר, המעמד הסופי של השטחים ייקבע אפוא במשא-ומתן בינינו לבין הפלשתינים, ואז יוכל כל צד להעלות פתרון משלו.

כפי שאמרתי, איננו שוללים דבר על הסף. זו הסיבה שאנחנו מבקשים להסיר, כי אנחנו רוצים לשמור על אופציות לעתיד, על בסיס החלטת מועצת הביטחון 242. ואז יעלה הצד השני את העניין של הקונפדרציה, ואולי אנחנו נעלה אותו, אינני יודע. הכול יכול להיות בעוד שלוש-ארבע שנים, אבל כרגע חשוב מאוד להתמקד בשלב הביניים, ושלב הביניים איננו רק מתכון לדחייה של בעיות רגישות. נניח בראש ובראשונה – ירושלים. אפילו בשאלה מתי לדון על ירושלים יש פער אדיר בינינו לבין הפלשתינים, ואתה יודע זאת היטב. תאר לך – לדון על ירושלים מבחינה מהותית; בלתי אפשרי, זה מפוצץ את העניין לאלתר. וזו סיבה אחת לכך שאנחנו מתעקשים ועומדים על שלב הביניים.

אבל לשלב הביניים יש ערך מעבר לדחיית בעיות רגישות. יש לו ערך של חיים משותפים יחד במסגרת של הסכם. מאה שנות סכסוך, לא היה יום אחד שבו פלשתינים ויהודים חיו בכברת ארץ זו במסגרת של הסכם, ולפני שאנחנו מתחבקים, לפי הצעתך, מתנשקים, באים אולי בברית נישואין, בוא קודם כול נפסיק להכות זה את זה.

סילבן שלום (הליכוד):

טלב אלסאנע (מד"ע):

שר הבריאות ח' רמון:

בוא נחיה כל אחד לחוד במקומו.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אבל צריך ראייה לעתיד.

שר הבריאות ח' רמון:

אני אגיע, תן לי. אני מכבד את החזון, ותמיד טוב שיהיה חזון, ובאין חזון ייפרע עם, והחזון הזה הוא טוב. השאלה מה קודם לחזון, והאמן לי שהחזון שלי הוא הרבה יותר מצומצם, הרבה יותר קטן מהחזון שלך: לראות סוף סוף בארץ-ישראל הזאת את שני העמים הללו חיים בשלום זה לצד זה שנה, שנתיים, שלוש שנים, ואז אני משוכנע שהרבה מאוד דברים, שנראים היום לחלק גדול מהציבור בישראל כבלתי אפשריים, יהיו אפשריים; וחלק גדול מהדברים, שנראים בלתי אפשריים לציבור הפלשתיני בחלקו הגדול, ייראו אפשריים. תן לנו את ההזדמנות הזאת, וקודם וראשית כול בוא נעשה הכול על מנת להגיע לאוטונומיה. אפשר להגיע לזה, אפשר להגיע לאוטונומיה אמיתית, שאנחנו לא שולטים בהם, שמשאירה את עתיד השטח הזה פתוח על-פי השקפתנו ועל-פי השקפתכם.

סילבן שלום (הליכוד):

תשעה חודשים כבר עברו.

שר הבריאות ח' רמון:

זה היה הדיון הקודם, שנעדרת ממנו. אני מעביר לך את הפרוטוקול אם אתה מתעניין בהמשך. אני מעביר לך את הפרוטוקול, היו נאומים לא רעים.

סילבן שלום (הליכוד):

שר הבריאות ח' רמון:

אני לא אעיד על עצמי, אבל אני אומר: לזכות חבר הכנסת מהאופוזיציה, צחי הנגבי.

לכן מה שאנחנו עושים היום, חבר הכנסת דראושה, הוא לנסות להתגבר על המכשולים שקיימים בדרך להסכם עקרונות, ואם אנחנו נתגבר על הקשיים הללו, שהם לא פשוטים, ואני לא רוצה להשלות אף אחד, אבל הם לא בלתי אפשריים, נחתום על הסכם אוטונומיה בתוך זמן לא רב, ואז, אני מאמין שיבוא היום לדון בכל הרעיונות, לרבות הרעיונות שאתה העלית, ואנחנו איננו דוחים שום דבר על הסף.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

שר הבריאות ח' רמון:

מכיוון שיושב כאן יושב-ראש ועדת החוץ והביטחון, אני אומר: אם לוועדת החוץ והביטחון יש הזמן והיכולת לדון בחזונות, אני האחרון שימנע מוועדת החוץ והביטחון לדון בחזון.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אבל נתחיל לדבר מעשית על הרעיון -- --

שר הבריאות ח' רמון:

הרי שר החוץ הוא בוודאי איש חזון. אני אומר את זה בכל הכבוד.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

גם בתוניס מדברים על זה. אבו-מאזן – – –

דן תיכון (הליכוד):

שר הבריאות ח' רמון:

חבר הכנסת דראושה, אמרתי לך שלי יש חזון יותר קטן. תן ליישם את החזון הקטן הזה, תן לי לראות אותו בעיניים.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

שר הבריאות ח' רמון:

חבר הכנסת דראושה, אני לא רוצה להגיד משהו שיישמע לא נכון, כי אני לא מתכוון לכך, אבל יש בעברית ביטוי האומר, בערך, שהרוצה כאילו לשקר מרחיק עדותו. אולי מי שאיננו יכול להתמודד עם הבעיה שרובצת לפתחנו מדבר על השאלה מה יהיה בעוד שלוש-ארבע שנים, וזה טוב, צריך לדבר וצריך לחשוב, אבל, קודם כול בואו, אתה, הפלשתינים וכל מי שיכול, לתרום לכך שנגיע – ואפשר להגיע – להסכם על האוטונומיה, וקודם כול, אחרי מאה שנות סכסוך, נחתום על הסכם קטן, לא גדול, שמאפשר לנו חיים ביחד, ללא אלימות, ללא שנאה, ללא עוינות, וזה יהיה המסד הטוב ביותר לכל החזונות. ללא המסד הזה, חבר הכנסת דראושה, אין טעם ולא יהיה סיכוי לשום חזון, יפה ככל שיהיה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

יש לי שאלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אדוני השר, אני לא יכול לאפשר שאלה, כי נתתי לך להאריך בדברים, ואינני יכול להרשות, מבחינת טובת הכנסת וחבריה, להציג עוד שאלות. אדוני השר, אני אודה לך אם תתחשב בסדר-היום.

שר הבריאות ח' רמון:

אני מסיים.

לכן אני בהחלט לא מתנגד לכך שההצעה הזאת תעבור לדיון בוועדת החוץ והביטחון, ושם זה תלוי, כמובן, ביושב-ראש הוועדה, בסדר-היום ובחשיבות שיושב-ראש הוועדה ייתן לחזון שפרסת כאן.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה.

הצעה אחרת לחבר הכנסת דן תיכון.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה לחרוג הפעם מן השגרה. הערוץ השני מסיים היום את שידוריו-צילומיו הישירים מן הכנסת. בשם חברי חברי הכנסת, רצוני להודות לכם על פעילותכם הרבה. ההיסטוריה תשפוט את תרומתכם לקירוב היחסים שבין האזרחים לבין הכנסת. תודה רבה לאנשי הערוץ השני.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה, אבל זו ההצעה האחרת שלך?

דן תיכון (הליכוד):

כן, מה לעשות?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

יש קונסנסוס.

סילבן שלום (הליכוד):

לי יש הצעה אחרת אמיתית.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

היו"ר ד' שילנסקי:

היית מבקש את זה בתום הסעיף, הייתי נותן לך את רשות הדיבור גם כך.

שר הבריאות ח' רמון:

אילו ידעתי -- --

סילבן שלום (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, לי יש הצעה אחרת אמיתית.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

יש קונסנסוס.

דן תיכון (הליכוד):

הצעתי הצעה אחרת.

היו"ר ד' שילנסקי:

אבל לא במובן המקובל בסלנג של חברי הכנסת.

תרשה לי להגיד לך, חבר הכנסת דן תיכון, שבזמננו היינו חלוקים בדעות בקשר לערוץ-2, כשאני כיהנתי כיושב-ראש הכנסת. טענתי שזה מכביד על היושב-ראש, כי כולם רוצים לדבר בזמן שיש שידורים של ערוץ-2, בזמן טלוויזיה, ולך תכניס את כולם במסגרת הזמן הזה. חיי כיושב-ראש נהיו הרבה יותר קשים. באותה נקודה בכה אחר כך מי שבא במקומי, חבר הכנסת שבח וייס.

אני מקווה – הרי אתה ממשיך לפעול הלאה – שתיתזם ותיצור מצב שבו יהיה כיסוי לכל הזמן שבו הכנסת פועלת. לפחות לא תהיה עוד המלחמה איך להכניס עשר שעות בתוך שעתיים. אז יישר-כוח על מה שעשית. אתה היית הרוח החיה והיריב שלי באותו נושא. תצליח במה שאתה עושה הלאה, ואני מצרף בשם כולם תודה לערוץ-2, שללא כל קשר לכך שזה הקשה על יושב-ראש הכנסת, עשה שירות גדול וטוב לאומה, וכידוע, הצפייה גדולה מאוד, ותצליחו הלאה.

סילבן שלום (הליכוד):

תודה רבה. אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ההצעה שלי היא להסיר את הנושא מסדר-היום. אני חושב שהקמת קונפדרציה ישראלית-פלשתינית-ירדנית איננה לטובתה של מדינת ישראל. זה דבר שאני חושב שאין לו מקום באזור הזה. מדינת ישראל היא מדינה עצמאית, שצריכה להישאר כמדינה עצמאית, בלי שום קשר קונפדרטיבי לא לירדן, וודאי שלא למדינה שלא קיימת, אולי רק בחלומו של חבר הכנסת דראושה, והיא המדינה הפלשתינית שעליה הוא מדבר.

אני גם לא בטוח שהצדדים האחרים מעוניינים במין קשר כזה, ולבוא ולהציע דבר כזה, וגם לקיים על כך דיון בוועדת החוץ והביטחון – אני חושב שזה דבר שאין לו מקום, הוא לא בעתו, אף אחד מהצדדים לא מעוניין בכך, לפיכך ראוי להסיר את ההצעה מסדר-היום. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. יש לנו שתי הצעות, להסיר מסדר-היום ולהעביר לוועדה. חבר הכנסת דראושה, האם אתה מסכים שהצעתך תועבר לוועדה?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

כהצעת השר.

היו"ר ד' שילנסקי:

לוועדת החוץ והביטחון. אני מעמיד את ההצעה להצבעה.

הצבעה מס' 19

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 11

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – 5

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

11 בעד, חמישה נגד, אין נמנעים, אני קובע שהצעתו של חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה על הקמת קונפדרציה ישראלית-ירדנית-פלשתינית עוברת לדיון בוועדת החוץ והביטחון.

קיבלתי פנייה מאת חבר הכנסת אלי גולדשמידט, שמבקש למסור הודעה אישית – – –

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

יש כאן טעות. חבר הכנסת סאלח טריף – – – היתה טעות. הוא לא היה נגד. הוא לא היה כאן.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, עוד תיקון. המוניטור לא התחלף בזמן שאני התחלתי לנהל את הישיבה. אני מבקש שיירשם בפרוטוקול, שמזמן אני ישבתי, בכל מקום שמופיעה הצבעה של חבר הכנסת סאלח טריף, שהוא לא היה כי אני החלפתי אותו, יופיע: דב שילנסקי. על מנת שלא ייחשב שאולי הצבעתי לא כפי שהוא היה מצביע, ויירשם שהוא, למשל, הצביע כך וכך.

הודעה אישית של חבר הכנסת א' גולדשמידט

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, אני מבקש תשומת-לב לכמה דקות לעניין אישי וחברי. חבר הכנסת אלי גולדשמידט ביקש ממני למסור הודעה אישית. כידוע לכם, בהתאם לתקנון, הודעה אישית נמסרת בתום הישיבה. אנחנו כבר יושבים שש שעות, יש לנו שלושה עמודים של סדר-יום, וגמרנו רק עמוד אחד. זאת אומרת, שאם נדחה אותה לתום סדר-היום, ההודעה האישית תישמע כבר מחר, עם הנץ החמה.

מאחר שליושב-ראש יש סמכות לקבוע שינויים וחריגות מסדר-היום, ובהתחשב, כפי שאני קורא מהדברים שהוא כתב לי כאן, שהיתה בו פגיעה אישית בקשר לשירותו בצה"ל, אני מתאר לי, שכל אחד היה נפגע עמוקות אילו פגעו בתדמית שלו, בשירות שלו בצה"ל, אני מחליט לאפשר לו למסור את ההודעה האישית עכשיו, אלא אם יש מישהו שמתנגד; אז אני אולי אשקול מחדש. אבל אני מבין שאף אחד לא מתנגד, בבקשה. לא, לא. הודעה אישית נמסרת מהצד. בזה אינני עושה שום חריגה. בבקשה להפעיל את המיקרופון.

אלי גולדשמידט (העבודה):

תודה, אדוני היושב-ראש. בדברי היום במליאה – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

סליחה, סליחה, סגן מזכיר הכנסת אמר לי, שקרו מקרים שאפשרו למסור הודעה אישית מעל הדוכן, והמסגרת היא חמש דקות. הגשת מה שכתוב, לפי זה זאת אומרת חצי-דקה או דקה. אם אתה רוצה – אתה יכול להרחיב, בתנאי שלא תחרוג מראשי הפרקים – –

אלי גולדשמידט (העבודה):

לא, אני לא אחרוג.

היו"ר ד' שילנסקי:

– – ושהביטויים יהיו חבריים וקולגיאליים כמו שכתבת כאן. בבבקשה.

אלי גולדשמידט (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בדברי היום במליאה תקפתי, אכן בצורה חריפה מאוד, את התנהגות תנועת מרצ בעת מבצע דין-וחשבון. את דברי ביססתי על שורת ההתבטאויות של שרי מרצ

לאורך שבוע הימים שבו התנהלה המלחמה, או המבצע, יותר נכון, והדברים הגיעו לשיא בכך שמרצ סירבה להתייצב עם ההודעה המשותפת, שנוסחה על-ידי כלל סיעות הבית הציוניות.

אני טענתי בדברי, שמרצ התנהגה בצורה בלתי אחראית, משום שמרצ ידעה שהאלטרנטיבה היחידה למבצע, כפי שהוא היה, היתה חדירה קרקעית של צה"ל לתוך שטח לבנון, חדירה קרקעית שהיתה גורמת לאבדות רבות לצה"ל. בשתי האלטרנטיבות המרכזיות הללו נהגו ראש הממשלה והממשלה כפי שנהגו, עם כל המחיר, ועם כל המחיר הקשה, ונדמה לי שחברי, חבר הכנסת רן כהן, שבזה הרגע נכנס לאולם התבטא משהו בנוסח: 'ורים וצוהלים. המחיר הקשה של הפגיעה בכפרים היה מחיר בלתי נמנע, והאלטרנטיבה שלו, חבר הכנסת רן כהן, היתה פגיעה בעשרות ואולי ביותר מחיילי צה"ל. אתה יודע את זה היטב.

בשום שלב לאורך המבצע מרצ לא הביאה בשום מקום אלטרנטיבה אחרת למבצע הזה, שבסופו של דבר השיג את מטרותיו למרות ההסתייגויות החוזרות ונשנות של מרצ.

יורם לס (העבודה):

עוד הודעה אישית.

אלי גולדשמידט (העבודה):

חבר הכנסת רן כהן עלה כאן לדוכן, התקיף אותי – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

סליחה, סליחה, חבר הכנסת רן כהן.

אלי גולדשמידט (העבודה):

חבר הכנסת רן כהן, אתה מפריע לי בהודעתי.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת רן כהן.

אלי גולדשמידט (העבודה):

ניצלת את היעדרותי – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

לא, לא, אתה מדבר עם סגן מזכיר הכנסת בקול רם, שכולם שומעים.

רן כהן (מרצ):

– – –

היו"ר ד' שילנסקי:

תבקש כשהוא יגמור, לא באמצע דבריו.

אלי גולדשמידט (העבודה):

חבר הכנסת רן כהן ניסה לייחס – ואולי זה החמור מכול, כי הוא אמר גם משהו, הוא ניסה להשוות את עברו הצבאי המפואר לעברי הצבאי. אני רוצה לומר לחבר הכנסת רן כהן, שאני קצין בדרג הלוחם של צה"ל, ואני אומר לך, חבר הכנסת רן כהן – – –

רן כהן (מרצ):

מי סיפר לך את הסיפורים האלה?

אלי גולדשמידט (העבודה):

– – – אל תעשה השוואות – – –

רן כהן (מרצ):

לא היה דבר כזה – – –

אלי גולדשמידט (העבודה):

אל תעשה השוואות – – –

רן כהן (מרצ):

– – –

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת רן כהן.

רן כהן (מרצ):

– – – אתה ממשיך לקשקש כמו שקשקשת בפעם הראשונה. זה נוהל מוזר מאוד, אדוני היושב-ראש. אדם לא נכח במליאה, לא שומע את דברי, מתייחס לדברים שלא אמרתי – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת רן כהן, אני אשמור על זכותך – – –

רן כהן (מרצ):

אדוני היושב-ראש – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

תן לו לגמור – – –

רן כהן (מרצ):

– – –

היו"ר ד' שילנסקי:

תראה שלא תישאר בלי תגובה.

רן כהן (מרצ):

אני אמרתי – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

תיכף אני אתן לך להגיב – – –

רן כהן (מרצ):

– – – בין בוכים ויורים.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת רן כהן, במקום להגיד זאת בצורה לא מסודרת, אני אתן לך לומר את מה שאמרת בצורה מסודרת. יהיה בסדר? אז למה להתרגז? בבקשה.

אלי גולדשמידט (העבודה):

אני מוכן, חבר הכנסת רן כהן, למחוק מהפרוטוקול כל דבר שקשור לנושא העבר הצבאי, אני רק רוצה לומר לך, שנמסר לי שהקונטציה שעלתה מדבריך היתה השוואה בין עברך הצבאי לבין עברי הצבאי – – –

רן כהן (מרצ):

לא היתה שום השוואה – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

אני אתן לך להגיד זאת. חבר הכנסת רן כהן, אני אתן לך לומר זאת – – –

רן כהן (מרצ):

היו"ר ד' שילנסקי:

למה אתה – – –

אלי גולדשמידט (העבודה):

אם לא היה כדבר הזה, אני מוחק את דברי מהפרוטוקול.

אבל מה שכן היה, וזה אולי הרבה יותר חמור, היתה התייחסות למשפט "יורים ובוכים", כאילו מי שמדבר או מגנה את העניין של "יורים ובוכים" צריך לייחס לו את הטענה של יורים וצוהלים.

אני אמרתי, ואני חוזר ואומר מעל הדוכן הזה: אין חבר כנסת אחד בבית הזה, ובוודאי אין חבר כנסת אחד בסיעתי, שלא כאב באותה מידה, לא פחות, אני לא אומר שיותר, לא פחות, מכל חברי מרצ עד אחד, עד האחרון שבהם, את הפגיעה בכפריים, את הצורך של הלבנונים לעזוב את כפריהם.

היו"ר ד' שילנסקי:

אתה חייב לסיים.

אלי גולדשמידט (העבודה):

כן, אדוני, אבל אני הופרעתי על-ידי חבר הכנסת רן כהן.

הניסיון של חבר הכנסת רן כהן ושל חבריו ממרצ להציג בתוך הבית ובתוך הקואליציה קבוצה שהיא קבוצה של יורים ובוכים ומולה קבוצה אחרת, שאולי לצורך העניין אני מייצג אותה בעיניו של חבר הכנסת רן כהן, קבוצה של יורים וצוהלים, זאת השוואה נואלת, השוואה זולה, השוואה דמגוגית,

ואתם תבואו פעם אחת חשבון עם האומה על האלטרנטיבה שהיתה אולי צריכה להיות אלמלא המבצע כפי שהוא נערך בצורה שנערך, על הקורבנות הרבים שצה"ל היה צריך לשלם. אני יודע ובטוח, ובניגוד לך אני לא אגיד את הדברים כפי שאתה אמרת אותם, אני בטוח שלא רצית בזה ואתה שמחת שצה"ל לא התערב, אבל לא היית מסוגל ואף אחד מכם לא היה מסוגל להציג אלטרנטיבה אחרת. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה לך. חבר הכנסת רן כהן, אני חושב שזכותך האלמנטרית להגיד את מה שאתה אמרת ולהבהיר. אודה לך אם תקצר. אני אומר מראש, אילו ידעתי שכך יתפתחו העניינים, לא הייתי מאפשר את זה. חשבתי שבתוך דקה יושמעו כמה דברים כפי שנמסרו לי בכתב.

רן כהן (מרצ):

אדוני היושב-ראש, גבירתי ורבותי חברי הכנסת, אני מוכרח להגיד לכם, שגם לאחר שהתרגלתי ולמדתי, אני כל פעם לומד דברים חדשים.

ראשית כול, אני בכלל לא מבין למה לאיש מפלגת העבודה נחוץ כל הוויכוח הזה, בשביל מה הוא יצא להתגולל על מרצ בדיון שכולנו עסקנו בו היום בכאב נורא שעבר על כל עם ישראל כאשר נרצח יהודי בדרך לרצועת-עזה.

אלי גולדשמידט (העבודה):

אתה עשית את זה.

רן כהן (מרצ):

אתה לא שמעת את דברי. עליית להגיב בלי לקרוא את דברי, בלי שקיבלת סטנוגרמה. עליית ואמרת דברים מופרכים, שלא היו ולא נבראו ולא נאמרו. אז אנא ממך, בבית הזה מותר לחבר כנסת אינטליגנטי, כמון, ללמוד שבודקים את הדברים לפני שעולים לדוכן, בוודאי לפני שעולים להכפיש חבר כנסת אחר, קואליציה או אופוזיציה, לא משנה בכלל.

כל מה שאמרתי, חבר הכנסת אלי גולדשמידט, והדבר היחיד שבו הזכרתי את עברי, בלי שום השוואה לעברך, כדי להגיד, שממה שאני מכיר מעברי בצה"ל אין יורים וצוהלים.

נמצא כאן חבר הכנסת יורם לס, שהיה נוכח ושמע את דברי. לא אמרתי דבר לא בגנות עברך הצבאי ולא בהשוואה עמו; אני לא מכיר אותו, ולכן לא הייתי מעז להשוות את עברי לעברך. אני לא מכיר את עברך, ואין לי שום סיבה שבעולם להשוות. אתה לא מאלה שאני רוצה להתגולל עליהם, כי אני בטוח

ששירתת שירות צבאי מלא, ואולי גם יותר מזה. יש לי אחרים להתגולל עליהם בעניין השירות הצבאי; לא עליך.

אמרתי: אני לא מכיר מהעבר הצבאי שלי בוכים וצוהלים. אני מקווה מאוד שזה יכול להיות מקובל גם עליך. אמרתי שאני מוקיר אנשים שיורים ובוכים, כי כאשר אנשים נהרגים – מותר ללוחם לבכות. אני גאה על צה"ל שיש בו אנשים מהאיכות הזאת. אתה רוצה להתגולל על זה? תעלה לבמה עוד הפעם, היושב-ראש, בנדיבות, ייתן לך גם על זה להתגולל.

היו"ר ד' שילנסקי:

לא.

רן כהן (מרצ):

אני לא אמרתי דבר כזה.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

שאלה לנואם בעניין זה.

היו"ר ד' שילנסקי:

בקריאת ביניים, לא יותר.

רן כהן (מרצ):

לא היה, ולא עלה על לבי לשנייה אחת להתגולל על המבצע. היתה לי ביקורת על המבצע, אמרתי אותה במקומות הנכונים. היא לא היתה נסתרת, היא לא היתה על הרג המחבלים, שכאן מעל הבמה הזאת אמרתי שנהרגו בצדק. אמרתי, שכאשר נהרגים במבצע צבאי, צודק על-פי דעתך ובמידה מסוימת צודק גם על-פי דעתי, כאשר נהרגים 114 אזרחים, נהרגים לשווא, מותר גם עליהם להצטער ולבכות. אם לזה אתה מתנגד, תהיה בריא. זה כל מה שאמרתי.

אלי גולדשמידט (העבודה):

אני מתנגד לכך שאתה מייחס לנו שאנחנו לא מצטערים.

רן כהן (מרצ):

אני לא ייחסתי לך שום דבר בעניין הזה, חוץ מדבר אחד – אתה בזת כאן מעל הבמה הזאת למרצ על מי שנוהגים כיורים ובוכים. ואני גאה באנשים שיורים, וכאשר נהרגים, בוודאי נהרגים יותר מדי אנשים חפים מפשע, הם גם בוכים. זאת לא בושה ללוחם לבכות כאשר נהרגים אנשים שלא צריכים ליהרג.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני חושב שחילוקי הדעות הובהרו.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

רציתי לשאול את יושב-ראש סיעת מרצ אם מקובלים עליו דבריה של השרה שולמית אלוני, ראש מפלגתו, שהמלחמה בלבנון בשבוע שעבר היתה מלחמה מיותרת למרות התקפות ה"חיזבאללה".

רן כהן (מרצ):

אתה יודע, חבר הכנסת בני בגין, אנחנו יושבים באותן ועדות, אתה יודע שלדעתי צריך היה להילחם ב"חיזבאללה" מלחמה ללא חת. אני חושב שצריך היה להתמקד ב"חיזבאללה" ובארגוני החבלה והטרור עצמם. אני חושב שהיו כמה פרקים במלחמה הזאת שהיו מיותרים וניתן היה לחסוך אותם.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

שאלתי האם היית שותף להערה של השרה שולמית אלוני שהמלחמה היתה מיותרת.

רן כהן (מרצ):

חבר הכנסת בגין, כמו שאתה יודע, אני בהחלט ידידה של השרה שולמית אלוני ואני גאה על כך, אבל יש לי גם קרבה מסוימת לדעותי, ואמרתי אותן עכשיו בבירור. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חברי הכנסת, זה לקח הרבה יותר זמן מכפי שחשבתי. אבל זה היה כדאי למען הרוח הטובה בכנסת, בדברים אישיים שהם מאוד פוגעים. השלום והשלווה חזרו למעוננו ביחסים אישיים, אני מקווה.

הודעת יושב-ראש ועדת הכנסת

היו"ר ד' שילנסקי:

הודעה ליושב-ראש ועדת הכנסת. חבר הכנסת חגי מירום, הנה הוצאת את המסטיק מהפה לקראת הדברים שלך. אבל גם כשלא מדברים, טוב שאין מסטיק בפה. בבקשה.

חגי מירום (יו"ר ועדת הכנסת):

אדוני היושב-ראש, אני עוד מעט אבקש הודעה אישית על כך שאתה מגלה דברים כאלה לעיני עם ישראל.

היו"ר ד' שילנסקי:

קיבלתי הערה מסגן מזכיר הכנסת שמסטיק טוב יותר מסיגריות. הוא רצה להאשים אותי....

חגי מירום (יו"ר ועדת הכנסת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מבקש את הקשבת חברי הכנסת. הכנסת החליטה בישיבתה ביום שני, ט"ז בתמוז התשנ"ג, 5 ביולי 1993, להעביר לוועדת הכנסת לאחר דיון מוקדם, לשם הכנה לקריאה ראשונה, את הצעת חוק-יסוד: הכנסת (הגבלת הזכות להיבחר) (תיקון מס' 15), של חבר הכנסת סאלח טריף. בהתאם לבקשת יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט, ממליצה ועדת הכנסת לכנסת לשנות את החלטתה ולהעביר את הצעת החוק הנ"ל מוועדת הכנסת לדין בוועדת החוקה, חוק ומשפט. אני מבקש את אישורה של הכנסת להצעה זו.

אוסף רק הסבר קטן. מקובל ונקבע בתקנון שוועדת החוקה, חוק ומשפט היא שמטפלת בחוקי יסוד. הואיל שמדובר פה בהגבלת הזכות להיבחר, לא של חברי כנסת אלא של אזרחים, ומדובר בחוק-יסוד: הכנסת, אני באמת סבור שהיתה טעות בהעברת הנושא לוועדת הכנסת. גם הוועדה היתה סבורה כן, גם יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט סבור כן, ואני מבקש את אישור המליאה, כי באופן פורמלי זה מתחייב.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מביא את ההצעה להצבעה; נא להצביע.

הצבעה מס' 20

בעד ההצעה של ועדת הכנסת – 6

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה של ועדת הכנסת להעביר את

הדיון בהצעת חוק-יסוד: הכנסת (הגבלת הזכות להיבחר) (תיקון מס' 15), מוועדת הכנסת לוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מוסיף את הקולות של חברי הכנסת דן תיכון, סילבן שלום וגם חגי מירום. התוצאה היא: תשעה בעד, אין מתנגדים, אין נמנעים, ההצעה התקבלה.

חגי מירום (יו"ר ועדת הכנסת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני רק אשלים. כמו-כן קבעה ועדת הכנסת את הוועדות הבאות כדלקמן: ועדת הכספים תדון בהצעת חוק עידוד יזמות (פטור מארנונה למפעל חדש), התשנ"ג–1993, של חבר הכנסת חיים דיין – הכנה לקריאה ראשונה; ועדת הכלכלה תדון בהצעה לסדר-היום בנושא "ענף הבנייה", של חבר הכנסת רפאל אדרי. תודה רבה, אדוני.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה.

הצעת חוק לתיקון פקודת הרופאים (בחינות רישוי), התשנ"ג-1993

(הצעת חבר הכנסת י' לס)

היו"ר ד' שילנסקי:

הסעיף הבא בסדר-היום: הצעת חוק לתיקון פקודת הרופאים (בחינות רישוי), התשנ"ג-1993, מאת חבר הכנסת יורם לס.

יורם לס (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני שר הבריאות, לפני כחמש-שש שנים חוקקה הכנסת חוק שמטרתו לשמור על רמת הרפואה והבריאות במדינת ישראל. רמת הרפואה נקבעת על-פי רמת הרופאים, ומטרת החוק היתה ונשארה למנוע מרופאים, בעיקר רופאים שלמדו בחוץ-לארץ, לבוא ולעבוד כרופאים במדינת ישראל, מחשש שמא רמתם אינה מספקת. החוק הנהיג בחינות רישוי לרופאים בישראל, ועל-פי החוק כל רופא – – –

דן תיכון (הליכוד):

השר בעד או נגד?

יורם לס (העבודה):

ידידי, חבר הכנסת דן תיכון, תן לי קודם כול להביא את הנימוקים, לפני שהשר יחליט אם הוא בעד או נגד.

סילבן שלום (הליכוד):

— — —

יורם לס (העבודה):

אני יודע, הוא מעתיק את החוקים שלו. חבר הכנסת דן תיכון מעתיק מלה במלה את החוקים הטובים שהשר מגיש.

דן תיכון (הליכוד):

יש לי חדשות בשבילך. השר מעתיק את הצעת החוק שלי, כי אני הגשתי אותה לפניו ואתה לא נתת לו.

יורם לס (העבודה):

אני?

דן תיכון (הליכוד):

אתה, אתה.

היו"ר ד' שילנסקי:

טוב, יש לו הרבה כוח.

יורם לס (העבודה):

רבותי חברי הכנסת, אדוני היושב-ראש, אני חוזר לעניין הרציני שעומד בפנינו, שלפיו רק רופא שגמר את לימודיו בחוץ-לארץ מחויב בבחינת הרישוי, ואילו רופאים שלמדו בישראל אינם מחויבים באותה בחינה.

החוק שנחקק לפני כמה שנים, כאמור, יצר אפליה, נאמר את זה ישירות, בין ערבים ובין עולים חדשים, ובמפורש, על-פי החוק הקודם, עולה חדש היה קל לו יותר לעבור את הבחינה מאשר רופא ישראלי חוזר, ומדובר בעיקר בערבים שלמדו בארצות מזרח-אירופה.

על-פי יוזמת שר הבריאות ובשיתוף עם חברי הכנסת, האפליה הזו תוקנה לאחרונה בוועדת העבודה והרווחה וכיום לא קיימת שום אפליה כמעט, למעט בנושא כספי מסוים, בין עולים חדשים לבין הערבים. אבל יש היום בחוק אפליה יסודית ומהותית, שהרי הבריאות והרפואה הן אחת, זו אותה רפואה בתל-אביב, בטייבה, בשכם, בעמאן, ואני מאמין שיום אחד הרפואה תהיה גם גשר לשלום. יש רפואה אחת, ולכן אין שום סיבה שלא תהיה בחינה אחת. ובאים בטענות מוצדקות, מדוע למשל ישראלי חוזר צריך לעבור בחינה וישראלי שנשאר בארץ ולמד בארץ איננו חייב לעשות בחינה.

איגוד הדקנים של בתי-הספר לרפואה התחיל לתת את דעתו לעניין ועשה מהפכה. מי שמכיר את המאבק בין בתי-הספר לרפואה בישראל על יוקרה, יכול להבין את גודל הצעד שנעשה לאחרונה, של הנהגת בחינות אחידות בכל בתי-הספר לרפואה במקצועות הראשיים, בפנימית, בכירורגיה ובילדים.

ומי שעשה זאת בשל לחלוטין לגשת לבחינת רישוי ממשלתית אחידה, שיצטרכו לעבור אותה כל מי שמתעתדים להיות רופאים בישראל, ולא חשוב אם למדו בארץ או בחוץ-לארץ, יהודים, עולים חדשים או ערבים. בחינה אחת לרפואה אחת. זו מטרת החוק.

עד כמה שאני יודע, אני מרשה לעצמי לומר, אין במשרד הבריאות, בוודאי בדרגים המקצועיים, התנגדות לעניין, אלא להיפך. נעשית עבודת מטה מסוימת כדי לקדם את המחשבה הזו. יש בארצות-הברית – זו לא ארץ שצריך ללמוד ממנה בשטח הרפואה, אבל בשטח לימוד הרפואה יש מה ללמוד – בחינות, מה שנקרא BOARDS, שכל אחד עובר אותן, גם אם הוא אמריקני, גם אם הוא מהגר לארצות-הברית, וזו מערכת ששומרת על רמה אחידה של הרופאים. אין שום סיבה עקרונית, ואני אומר מעבר לזה – יש כוונה במשרד הבריאות להנהיג את העניין בבוא הזמן, כאשר יתגברו על בעיות, שאינן קשות במיוחד, של תקציב ובעיות מקצועיות. ממילא הפרופסורים של בתי-הספר לרפואה, הם ורק הם אלה שכותבים את הבחינה, ולא חשוב איזה שם נותנים לה.

לכן אני מציע, מה שנקרא ברוח טובה, לתת לעניין הזה לעבור בקריאה טרומית. לא קרה שום דבר. זה יגיע לוועדה, במקביל זה אולי יזרז גם את הממשלה לגמור את הנושא שלה ולגמור את הבעיה של אפליה מהותית, שקיימת היום בשטח מערכת הבריאות, וצריך לבטל אותה. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני השר, בבקשה.

שר הבריאות ח' רמון:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה לקבוע באופן חד-משמעי, שקיימת אפליה מהותית בין מי שלמד בחוץ-לארץ לבין מי שלמד בארץ. כל האפליה היא לטובת מי שלמד בחוץ-לארץ.

אני רוצה לקבוע באופן כמעט חד-משמעי, שאילו היו צריכים להעביר את בוגרי חוץ-לארץ אותן בחינות שעוברים בוגרי הארץ, מעטים מאוד, אם בכלל, היו עוברים את הבחינות הללו, ויש לנו ניסיון. נקבעה בחינה אחידה ברפואת שיניים לכל הבוגרים. כל בוגרי הארץ עברו את הבחינה, בבחינה הראשונה. כמעט כל בוגרי חוץ-לארץ נכשלו בבחינה. אני אומר את זה באופן חד-משמעי. מי שבא וטוען, שבחינה אחידה תסייע לבוגרי חוץ-לארץ ולעולים, פשוט מטעה. אני טיפלתי בעשרות התלונות של אותם רופאי שיניים ואמרתי: אני לא יכול לעשות כלום, מכיוון שזה חוק ואין מה לעשות. כאשר זה יהיה חוק אחיד, יתיישרו לפי הרמה הגבוהה.

אני רוצה לומר באופן חד-משמעי, שמטעמי עלייה בלבד ומטעמי קליטת עלייה, הלך משרד הבריאות ועשה מעל ומעבר, אולי מעבר למה שהוא היה צריך לעשות, אולי אפילו, בגבול מסוים, ייתכן שפה ושם היינו יותר נאמנים לעלייה מאשר לבריאותם של תושבי מדינת ישראל. עד כדי כך עזה היתה שאיפתנו לסייע לעולים.

כאשר עשינו את זה לעולים, עשינו את זה גם לבוגרי חוץ-לארץ, וכאן אין אפליה בין ערבים לבין יהודים. כל מי שלמד בחוץ-לארץ, בין שהוא יהודי ובין שהוא ערבי, הוא אזרח ישראלי וההתייחסות אליו שווה. אני מצטער על שהנימה הזאת נכנסה כאן.

בראש המאבק בנושא הזה של ועד חוזרי חוץ-לארץ עמדו בעיקר יהודים. אני אומר לכל התושבים, בעיקר לתושבים הערבים: בוגרי חוץ-לארץ אינם עומדים ברמה; אם ניתן להם רשיון – הם יהיו רופאים בעיקר בכפרים הערביים, ואם ניתן רשיון למי שאינו ראוי לכך – מי שיסבול מכך יהיה בראש ובראשונה האוכלוסייה הערבית.

אני יכול להיות מאוד טוב ומאוד נוח ולעשות הקלות לאיש זה או לאיש אחר שאני מכיר את כתובתו ויודע את שמו ויודע מי הם בניו, והוא יכיר לי על כך תודה, אבל אני אמעל בחובתי כלפי הציבור בכלל וכלפי הציבור הערבי בפרט בשאלה הזו.

אני רוצה להסיר מסדר-היום את העניין של האפליה. אם מחר בבוקר תהיה בחינה אחידה – הרוב המכריע של העולים, רוב מכריע של בוגרי חוץ-לארץ יהיה בלי רשיון רפואה.

המציע טען שמפלים לרעה את בוגרי חוץ-לארץ. מה אנחנו מציעים? יש הרבה מקומות בעולם שבהם מבדילים בין מי שלמד במקום, בארץ, לבין מי שלא למד בה. רופא ישראלי, גם אם סיים פקולטה לרפואה בישראל, שהן מהטובות בעולם, ורוצה להיות רופא במקום אחר – בחלק גדול ממדינות העולם הוא צריך לעבור בחינה. מה לא טבעי בכך? מה לא הגיוני בכך? אותו דבר אנחנו מבקשים ממי שבא אלינו ממקום אחר – שיעבור בחינה. אנחנו צריכים להגן על בריאות תושבינו, ואנחנו מבורכים בפקולטות ברמה מאוד גבוהה. אין פה שום דבר מוזר.

ואחרי הדברים האלה אני אומר, גם לפקולטות לרפואה וגם למשרד הבריאות יש כוונה להגיע לכך שתהיה בחינה אחידה, מתוך רצון להגן על רמת הרפואה בארץ. אבל הדבר הזה הוא תהליך שאורך זמן. הוא תלוי באוניברסיטאות. יש סטודנטים שעשו בחינות בשנה רביעית והם אינם חוזרים על הבחינות הללו. מה נעשה אתם? באנו ואמרנו, ניתן תקופת הסתגלות – ומתקיים על כך דיון במשרד – אמרנו, ניתן תקופת הסתגלות לאוניברסיטאות. יכינו את הבוגרים. אלה שבאים שנה ראשונה, שנה שנייה, שנה שלישית – אין לנו שום מחויבות כלפיהם. יש כאלה שיש לנו מחויבות כלפיהם, ובתוך שנתיים עד שלוש שנים, אולי שלוש שנים וחצי, נגיע לבחינה אחידה.

יהיה זה חסר היגיון להעביר הצעת חוק שתפגע בסטודנטים הישראלים שלומדים היום בפקולטות לרפואה. צריך לזכור שאותם אנחנו רוצים. הם נרשמו. הם עברו סלקציה. למדו שלוש-ארבע שנים לפחות בפקולטה לרפואה, ועכשיו נלך ונפגע בהם? איזה היגיון יש בזה? איזה צדק עושים בזה?

הם יסיימו את לימודיהם, ולאחר מכן אנחנו נגיע לבחינה האחידה. אני באמת רוצה את הבחינה האחידה, זאת מדיניות של המשרד, אבל בתיאום עם האוניברסיטאות, בלי לפגוע במאות, באלפי סטודנטים ישראלים שנרשמו לפקולטות לרפואה ולומדים בפקולטות לרפואה היום. כך עשינו גם בנושא הבחינה ברפואת שיניים. נתנו תקופת מעבר. אמרנו, עד אשר כל הדור אשר לא אמרו לו זאת מראש ייתם, ייגמר, אז נלך ונעשה את זה.

אין טעם להעביר הצעת חוק כשאנחנו יודעים שיעברו שנתיים, שלוש שנים או ארבע שנים עד אשר היא תצא מן הכוח אל הפועל. זה דבר שאין לו מקום, הוא לא הגיוני.

ברגע שאנחנו נתקדם בעניין הזה, נבוא עם הצעת חוק – אני מעריך שזה ייקח עוד שנתיים – נבוא עם הצעת חוק ונגיש בחינה אחידה.

אני מזכיר, מי שחושב שהבחינה האחידה הזאת תסייע לעולים, תסייע לחוזרים – אני יודע מה הם מניעי הצעת החוק, לפחות כפי ששמעתי מפי המציע – הוא פשוט יפגע בהם, יש לנו ניסיון בכך. אני מציע לא לעשות את זה בשיא העלייה, כשיש לנו בעיות קשות עם אלפי עולים – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

מה אתה מציע?

שר הבריאות ח' רמון:

אני מציע למציע, ברוח טובה, כי אין חילוקי דעות לגבי היעד הסופי, יש חילוקי דעות איך אפשר לעשות את זה בלי לפגוע לא בעולים ולא בישראלים אשר לומדים היום בפקולטות בישראל. אני מציע שלא לדחות את ההצעה אלא להעלות אותה במועד אחר. אני מוכן לתאם את זה עם המציע, שבמועד אחר נעלה את ההצעה הזאת – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

ובינתיים אתה מבקש ממנו למשוך בחזרה.

שר הבריאות ח' רמון:

אני מבקש ממנו שלא להביא הצעה זו להצבעה, מכיוון שאיננו מתנגדים לרעיון. אנחנו מתנגדים לעיתוי, שזה בלתי אפשרי.

היו"ר ד' שילנסקי:

זאת אומרת, אתה מבקש ממנו למשוך בחזרה.

שר הבריאות ח' רמון:

אני מאוד מבקש ממנו.

היו"ר ד' שילנסקי:

ואם הוא לא מושך בחזרה?

שר הבריאות ח' רמון:

אם הוא לא מושך חזרה, אין לי ברירה אלא לבקש להסיר את ההצעה.

היו"ר ד' שילנסקי:

הכול מובן. תודה רבה.

אלי דיין (העבודה):

להסתפק בהודעה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת לס, חבר הכנסת אלי דיין מציע לך להסתפק בהודעת השר. אתה לא מקבל את בקשתו, הצעתו?

יורם לס (העבודה):

אני רוצה שזה יהיה בטוח.

היו"ר ד' שילנסקי:

בבקשה.

יורם לס (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, שמענו את דברי שר הבריאות, שלמעשה הנושא מקובל באופן עקרוני. בוודאי נצטרך לבנות אותו נכון, באופן שלא העולים החדשים ולא הישראלים החוזרים, שרובם ערבים, ייפגעו כתוצאה מהחוק הזה.

אני מסתפק בינתיים בהודעת השר, שהנושא נמצא על סדר-היום של המשרד, ואני מקווה שבשנים הבאות תהיה לנו הזדמנות לחוקק חוק שיסדיר בצורה ישירה ואחידה ויבטיח את רמת הבריאות ורמת הרופאים בישראל. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה.

שאלות ותשובות

היו"ר ד' שילנסקי:

אדוני השר, אתה מתבקש לעלות לבמה על מנת לרדת מייד, להשיב על שאלתא.

עבודה בשבת במשרדי הממשלה

חבר הכנסת א' רביץ שאל את ראש הממשלה ביום כ"ד בתמוז התשנ"ג (13 ביולי 1993):

בעיתון "ידיעות אחרונות" מיום כ"ט בסיוון התשנ"ג (18 ביוני 1993) פורסם בכתבה "הדוח על ממשלת רבין", כי "אצו-רצו הפקידים בשבת אל משרדיהם לאסוף עוד ועוד הישגים – – – הם עבדו בשבת, ועוד איך עבדו. כאשר ניסה הרב רביץ מ'הדות התורה' להפוך את הסיפור לפרשייה פוליטית, כיסו במהירות על עקבותיהם. השעון טופל. המחשב טופל. הכול יסתדר בסוף החודש, כאשר האנשים יגישו את חשבון השעות הנוספות".

ברצוני לשאול:

1. האם הפרטים שפורסמו כנ"ל נכונים?

2. האם עבדו פקידיים בשבת במשרד ממשלתי לצורך הכנת הדוח?

3. האם שולמו שעות נוספות בגין עבודה בשבת בנושא זה?

תשובת שר הבריאות ח' רמון:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הפרטים שפורסמו אינם נכונים, וחבר הכנסת רביץ יודע זאת.

2. התשובה שלילית.

3. אין צורך לשלם שעות נוספות על עבודה שלא בוצעה. ממילא התשובה שלילית.

הצעת חוק מס רכוש וקרן פיצויים (ביטול), התשנ"ג-1992

(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

היו"ר ד' שילנסקי:

הסעיף הבא בסדר-היום, הצעת חוק שפ"ח – הצעת חוק מס רכוש וקרן פיצויים (ביטול), התשנ"ג-1992, מאת חברי הכנסת עבד-אלוהב דראושה וטלב אלסאנע.

אני חשבתי שאתה רוצה לנמק מהמקום, לא?

טלב אלסאנע (מד"ע):

הייתי רוצה.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הנושא הזה של מס רכוש הוא בעיה חוזרת שהועלתה כבר פעמיים. בפעם הראשונה היא הועלתה על-ידי חבר הכנסת אסעד אסעד, היא זכתה ברוב, ואחרי הדיון הטרומי היא הועברה לוועדה. הנושא הזה הועלה גם על-ידי סיעת חד"ש.

אין זה מקרה שהיא הועלתה פעמיים, ואני מבקש להעלות אותה שוב, בגלל המצוקה הרבה, בגלל העיוות הנגרם על-ידי החוק הזה.

מס מוטל על הכנסה. כשיש הכנסה – ההכנסה חייבת מס. זה המבדיל בין קנס לבין מס. מס רכוש, כפי שהוא מוטל היום, הוא בגדר קנס, כי על מקרקעין הנכללים במסגרת תוכנית מתאר של יישוב מוטל קנס. הבעלים של אותה קרקע חייב לשלם 2.5% מהערך של אותם מקרקעין, ללא קשר אם יש לו הכנסה מאותם מקרקעין או אין לו הכנסה, אם הוא יכול לשלם או לא יכול לשלם, אם הקרקע היא קרקע חקלאית או לא קרקע חקלאית.

אומנם על-פי החוק מותר לבעלים להגיש ערר בתוך 30 יום, אבל לא אחת קורה שאדם לא מקבל את ההודעה בזמן, הזמן חולף, הוא חייב לשלם קנסות וריבית, והסכום מכפיל את עצמו, עד כדי כך שאנשים נאלצים לשלם את ערך אותם מקרקעין בתוך חמש או שש שנים.

על-פי הנתונים הקיימים, הגבייה של מס רכוש איננה מכסה אפילו את העלות, העלות של המנגנון של רשות מס רכוש. לכן גם מבחינה כלכלית אין הצדקה לקיומו.

דבר נוסף הוא העניין של המועדים שבהם יש להגיש את העררים, וכאשר המועדים חולפים, כפי שצינתי, אנשים חייבים לשלם סכומים גבוהים.

אני רוצה לציין רק כמה מקרים שהיו, למשל, בנגב. אנשים שפוננו מתל-מלחתה קיבלו בתור פיצוי מגרשים על מנת להחזיקם למועד שהילדים שלהם יגדלו ויבנו עליהם. ושם מדובר במשפחות מרובות ילדים. כעבור חמש-שש שנים הופתעו אנשים כשקיבלו הודעות שהם צריכים לשלם כספים העולים פי שניים או שלושה יותר מעלות המגרש. זאת אומרת, אפילו אם אדם ימכור את המגרש שיש לו, מגרש לבנייה, הוא יקבל 5,000-6,000 שקל, והסכום שהוא יקבל בגין המכירה לא יכסה את מס הרכוש המוטל על אותו מגרש.

מצב זה הוא מצב אבסורדי ומחייב תיקון. לכן אנו מעלים הצעה זו על מנת להגיע למצב, שנכניס היגיון לחוק הזה, נכניס סדר לבלגן הקיים בחוק.

ואני רוצה לציין, שהצעה זו אינה מחייבת סעיף תקציב, כי אין צורך בהוצאה נוספת של משרד האוצר. אני חושב שההצעה הזאת חוסכת הוצאה למשרד האוצר.

אי-לכך אני מבקש להעביר את הצעת החוק בקריאה טרומית.

היו"ר ד' שילנסקי:

אדוני שר האוצר. הציבור רוצה לשמוע את דברך, גם מתוך ידיעה שאתה נוהג לקצר. הכנסת יושבה אמש עד 03:30. והיא תשב גם הלילה כך.

שר האוצר א' שוחט:

אז אני אקצר.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מס רכוש הכניס לקופת המדינה סך של 420 מיליון שקל בשנת המס 1992. והוא חל רק על מקרקעין שאין להם שימוש; דהיינו, הוא מעודד עיבוד חקלאי או שימושים לצרכים אחרים.

המס עומד על 2.5% ובקרקע שהיא מלאי 1.2%, כך שהקביעה של מציעי הצעת החוק, שלפיה המס עולה על שווי הקרקע, איננה סבירה.

בניגוד לסעיף 39א לחוק יסודות התקציב, האומר: "הצעת חוק המוגשת לכנסת, שבביצועה כרוכה הוצאה, או התחייבות להוצאה מתקציב המדינה, או שבביצועה כרוכה הפחתה של הכנסות המדינה, תצוין בנוסח החוק המוצע, או בדברי ההסבר לו, דרך המימון להוצאה או להפחתה" – לא הוצעה דרך מימון חלופית להצעה זו.

אני מבקש אפוא להסיר את ההצעה מסדר-יומה של הכנסת.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת אלסאנע, אפשר לגשת להצבעה.

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 12

בעד ההצעה להסיר את הצעת החוק מסדר-היום – 1

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק מס רכוש וקרן פיצויים (ביטול), התשנ"ג–1992,

לדיון מוקדם בוועדה הכספים נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

12 בעד, אחד נגד, אין נמנעים. אני קובע, שהצעת החוק של חברי הכנסת עבד-אלוהב דראושה וטלב אלסאנע, הצעת חוק מס רכוש וקרן פיצויים (ביטול), התשנ"ג-1992, תעבור לוועדת הכספים, להכנה לקריאה ראשונה.

הודעה לסגנית מזכיר הכנסת.

טלב אלסאנע (מד"ע):

אני רוצה להעביר את הצעת החוק לוועדת הכלכלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אחרי שהודע – – –

טלב אלסאנע (מד"ע):

אני לא נשאלתי. אני מבקש שהצעת החוק תעבור לוועדת הכלכלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

זה יעבור לוועדת הכנסת, והיא תחליט לאיזו ועדה.

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ד' שילנסקי:

הודעה לסגנית מזכיר הכנסת.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבדת להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת –

לדיון מוקדם: הצעת חוק איסור התניה בזכות לעבודה (חברות בקופת-חולים) (תיקוני חקיקה), התשנ"ג-1993, של חבר הכנסת אברהם הירשזון; הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון – ביטוח לעקרת בית), התשנ"ג-1993, של חברות הכנסת ע' מאור וא' סלמוביץ; הצעת חוק הפיצויים ליישובים במצב חירום, התשנ"ג-1993, של חבר הכנסת שלמה בוחבוט; הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון – זכאות מענק לידה לאם מאמצת), התשנ"ג-1993, של קבוצת חברי הכנסת; הצעת חוק ביטוח נזקי רעידת אדמה, התשנ"ג-1993, של חבר הכנסת גדעון שגיא; הצעת חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם (תיקון – נטילת חסינות), התשנ"ג-1993, של חבר הכנסת יוסי כץ; הצעת חוק המפלגות (תיקון – דחיית חובת הרישום), התשנ"ג-1993, של חברת הכנסת תמר גוז'נסקי; הצעת חוק השבות (תיקון) (זכויות בני משפחה של יהודי), התשנ"ג-1993, של חבר הכנסת אברהם הירשזון.

ועוד הונחו על שולחן הכנסת:

דין-וחשבון כספי ליום 31 בדצמבר 1992 מטעם משרד האוצר – החשב הכללי;

החלטת ועדת האתיקה בקובלנת סיעת המפלגה הדתית הלאומית נגד חבר הכנסת יורם לס. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה.

הצעת חוק מס רכוש וקרן פיצויים (תיקון – פטור מיוחד), התשנ"ג-1993

(הצעת חבר הכנסת ח' קופמן)

היו"ר ד' שילנסקי:

יש לי עכשיו הכבוד והעונג להזמין את חבר הכנסת חיים קופמן להביא את הצעת חוק מס רכוש וקרן פיצויים (תיקון – פטור מיוחד), התשנ"ג-1993. בבקשה, חבר הכנסת חיים קופמן.

חיים קופמן (הליכוד):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה – – –

דן תיכון (הליכוד):

מתי תובא הצעת החוק בעניין העדה הדרוזית?

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת דן תיכון, אתה יודע שאת סדר-היום קובע יושב-ראש הכנסת. אחרי סעיף זה תובא הצעת החוק של חבר הכנסת אלכס גולדפרב, ואחר כך תועלה הצעה לסדר-היום של ארבעה חברי הכנסת, ואחר-כך הצעת החוק. לא יהיה לי הכבוד לשבת ולנהל את הישיבה בזמן שתוגש הצעת חוק זו. בבקשה, חבר הכנסת חיים קופמן.

חיים קופמן (הליכוד):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, לפי סעיף 45(א)(2) בחוק מס רכוש וקרן פיצויים הקיים, רשאי שר האוצר, באישור ועדת הכספים, לפטור מתשלום מס רכוש כולו או חלקו בעלי קרקע שהשימוש בה הוגבל, או נאסר לפי כל דין.

לפי סעיף 79 בחוק הקיים, רשאי שר האוצר, באישור ועדת הכספים, לפטור פטור מלא או חלקי מתשלום מס המגיע לאוצר המדינה בקשר לאותה קרקע, או לדחות תשלומם אם הוגבלו זכויותיו לבנות על אותה קרקע מכוח סעיפים 22 ו-78 לחוק.

במקרים שונים נוצרת הגבלה באפשרויות הניצול של הקרקע, גם ללא הגבלה מפורטת שבדין, בשל פעולות תכנון שנעשו, או נעשות במקום, וכאשר ועדות התכנון והבנייה מסרבות להוציא היתר בנייה, או שהיתרי הבנייה מוגבלים לניצול חלקי ומצומצם בלבד ביחס למה שניתן היה לבצע קודם לכן, וזאת אף ללא שפורסמה הודעה לפי סעיף 77, או ללא שנקבעו תנאים מגבילים לפי סעיף 78 לחוק התכנון והבנייה, התשכ"ה-1965.

יש מושג ברשויות המקומיות, אדוני שר האוצר, לשעבר ראש רשות מקומית חשובה, של הקפאה. זו לא הפקעה, זו הקפאה. אי-אפשר לזוז, אי-אפשר לנוע, אי-אפשר לעשות שום דבר במשך שנים רבות, ואין שום חוק המחייב לזרז את ההליך הזה, אבל, בו-זמנית צריך לשלם מסי רכוש על הקרקע.

ההגבלה על הבנייה בשל פעולות התכנון עלולה להימשך שנים רבות, ומס רכוש בשיעור של 7.5% לשנה מכביד על הבעלים, מכרסם בשווי רכושם ופעמים מאלצם למכור את הנכס קודם להבשלתו ולהפשרתו לבנייה, ורכוש משפחתי שהוחזק שנים רבות עלול להימכר במחיר נמוך מאוד רק בשל הנטל הכבד של מס רכוש. ולפעמים מס רכוש מנהל משפטים נגד הבעלים אף שהוא יודע שהקרקע במצב של הקפאה, או שיש הגבלה אחרת.

גם אם יש הרואים צד זכות במס רכוש על קרקע המיועדת לבנייה, בשל היותו זרז למימוש הנכס ולניצולו, ודאי שאין הדבר כך לגבי קרקעות מוקפאות, ואין להכביד על בעליהן רק בשל החזקת הרכוש הנכפית עליהם עד להפשרתו לבנייה.

התיקון המוצע בא לקבוע, כי גם במקרה שהוועדה המקומית לא מוכנה להוציא היתר בנייה, או מצמצמת במידה ניכרת את האפשרויות להוצאתו בשל תכנון מחדש, יהיו באותה תקופה הבעלים של

אותם מקרקעין זכאים להקלות במס הרכוש ולדחיית מועד התשלום – זאת אומרת ישלמו בסופו של דבר – עד לאחר הסרת ההגבלות, כפי שנוהג הדבר במקרה של הגבלות על-פי סעיפים 77 ו-78 לחוק התכנון והבנייה, התשכ"ה-1965, ובכך נמנע מאותם בעלים הכבדה שהם אינם יכולים לעמוד בה.

מהנימוקים דלעיל סייגנו גם את ההקלות לבעלים שהמקרקעין אצלם בגדר השקעת הון ולא מלאי עסקי.

אני רוצה להזכיר, שבימים האחרונים קיבלתי הודעה של המשנה למזכיר הממשלה, שמופנית גם לשר האוצר, שוועדת השרים לענייני כלכלה מוכנה לדון בנושא, אבל פתאום מפחידים ואומרים: מס רכוש מכניס לאוצר המדינה 450 מיליון שקל לשנה, והמס מוטל כאחוז משווי הקרקע וכו'. 450 מיליון שקל זה כל מס הרכוש בארץ, ואילו פה מדובר על אותם מקרים שבהם אנשים לא יכולים לממש את רכושם, אנשים לא יכולים לבנות על הקרקע, שהם מוגבלים בגלל כל מיני שיקולים עירוניים, צודקים או לא צודקים, או בגלל כל מיני שיקולים מינהליים. אני מדבר על אותה תקופה שזה בתהליך הקפאה או הפקעה – על הפקעה, בסופו של דבר צריך לפצות – לדחות את התשלום. אני לא אומר לבטל לגמרי; למועד אחר. אלה בוודאי לא הסכומים שמדובר על כל מס הרכוש במדינה.

אודה לשר האוצר – אדוני שר הבריאות, שר האוצר זקוק היום לכסף ולאמצעים ולא לבריאות.

שר הבריאות ח' רמון:

חיים קופמן (הליכוד):

שר הבריאות יכול לעבור עם כל אמבולנס כל רגע.

אני מבקש ששר האוצר יתייחס לנושא הזה לא רק ברצינות אלא גם בהבנה, לגבי אותם גורמים המחזיקים בקרקע, שלא מסוגלים לממש אותה ומס רכוש לוחץ עליהם: תמכרו בכל מחיר, וממה שתקבלו תשלמו לי מס. זה מצב אבסורדי. אין כלל הגבלה בחוק לתקופת הקפאה או משהו כזה, כי אנחנו עוסקים בתכנון. אצל מי שיש לו קשרים – והמבין יבין – ההקפאה והתכנון קצרי מועד. אצל מי שאין לו קשרים – ההקפאה והתכנון ארוכי מועד. היו דברים מעולם, ואני התרעתי עליהם בעבר, שרגע לאחר שמוכרים לגורם מסוים פתאום מופשרת הקרקע והכול מסתדר ואחוזי הבנייה קופצים וגואים.

אבקש מכבוד השר להתייחס לנושא זה. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני השר, אולי תמלא את משאלתו של חבר הכנסת קופמן ותתייחס לדבריו.

שר האוצר א' שוחט:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חוק מס רכוש וקרן פיצויים מטיל חובת תשלום מס רכוש על קרקע, שאיננה קרקע חקלאית. המס מוטל על-פי השווי בשוק החופשי ממוכר ברצון לקונה ברצון, בתחילת כל שנת מס.

שיעור המס הוא 2.5% מן השווי, ואם הקרקע היא מלאי עסקי לעניין מס הכנסה השיעור הוא 1.2%, דהיינו מחצית מן המס הרגיל.

העדפה של קרקע שהיא מלאי עסקי באה בכוונה ברורה להקטין את ההוצאות על קרקע המיועדת לבנייה אצל קבלנים ובונים, כי הוצאה כזו בסופו של דבר מגולגלת על הצרכן הרוכש את הדירה למגוריו.

חברי הכנסת, חבר הכנסת קופמן מציע דווקא את ההיפך – להיטיב עם משקיעי הון ולא עם קרקע שהיא מלאי עסקי אצל קבלנים. כל זה רק דרך אגב ואין זה העיקר.

מי שמתמצא בשוק המקרקעין יודע כי השוק מגיב באופן מיידי בצורה חדה ביותר לא רק על עובדות של היתר או איסור בנייה, אלא על כל ציפייה ושמועה על אפשרות בנייה או איסור בנייה או אפילו עיכוב בנייה, שלא לדבר על אפשרויות הניצול של הקרקע ליעדים שונים.

כל זה מקבל את ביטויו המלא, לטוב ולרע, בשווי שנקבע לקרקע בתחילת כל שנה, וממילא המס נגזר משווי זה. קיים אפוא מנגנון הגנה על האזרח, הקובע את השווי האמיתי של השוק במועד הקובע.

סעיף 79 לחוק התכנון והבנייה והסעיף המקביל בחוק מס רכוש עצמו הם, לדעתי, מיותרים, כי אפשרויות הניצול הכלכלי של הקרקע מקבלות ביטויים בשווי הקרקע וכתוצאה מכך בשיעור המס. אין אפוא מקום להקלות נוספות, ולא ברור לי כלל איך סעיף של הקלה במס פיסקלי השתרבב לחוק התכנון והבנייה, אבל זה רק דרך אגב.

הצעתו של חבר הכנסת קופמן עלולה לעוות את החוק הקיים, ליצור תוהו ובוהו ולהביא לחיסולו של המס. אולי לא לכך הוא התכוון, על כל פנים זו התוצאה הצפויה.

לפי סקר בזק שנערך באגף מס הכנסה ומס רכוש, לפחות 80% מן הקרקעות אינן זמינות לבנייה הן בגלל הליכי התכנון, הן בגלל הקפאות למיניהן. משמעות ההצעה היא למעשה ביטול המס, שההכנסות ממנו מסתכמות בכ-450 מיליון שקל השנה, לפי החזוי עד כה.

אפשר להתווכח האם המס הזה רצוי או לא. אגב, בהרבה ארצות מערביות קיים מס רכוש. על כל פנים, אינני רואה אפשרות לוותר על 450 מיליון שקל בלי שיוצבע על מקור אלטרנטיבי לסכום זה.

חיים קופמן (הליכוד):

כל ההכנסות, לא רק הקרקעות האלה. אדוני השר, תקרא מה שכתוב שם.

שר האוצר א' שוחט:

ברצוני גם להזכיר, כי 25% מן המס הזה מופרשים לקרן פיצויי מלחמה ופעולות איבה אחרות, שהיא לצערי, קרן פעילה מאוד.

לאור הנימוקים שהעליתי, אני מבקש להסיר את הצעת החוק מסדר-היום. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת קופמן, אין לך מה להשיב.

חיים קופמן (הליכוד):

אני מציע להעביר את הצעתי לוועדת הכספים. אני רוצה להעיר הערה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אם אתה רוצה להעיר הערה – זכותך להעירה מעל הבמה.

חיים קופמן (הליכוד):

אני מוותר.

היו"ר ד' שילנסקי:

אנחנו ניגשים להצבעה.

הצבעה מס' 22

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 13

בעד ההצעה להסיר את הצעת החוק מסדר-היום – 4

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק מס רכוש וקרן פיצויים (תיקון פטור מיוחד),

התשנ"ג-1993, לדיון מוקדם בוועדת הכספים נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

13 בעד, ארבעה נגד, אין נמנעים. אני קובע שהצעתו של חבר הכנסת חיים קופמן – הצעת חוק מס רכוש וקרן פיצויים (תיקון – פטור מיוחד), התשנ"ג-1993, עוברת לוועדת הכספים. חבר הכנסת קופמן, מרוב התרגשות שהצעתך עוברת לוועדה אתה לא שומע אותי; חבר הכנסת קופמן, ועדת הכספים, נכון? גם השר מסכים לוועדת הכספים – להכנה לקריאה ראשונה.

הצעת חוק חובת מכרזים (תיקון – הפרדת מכרזים בעבודות בנייה ותשתית).

התשנ"ג-1993

(הצעת חבר הכנסת א' גולדפרב)

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, הסעיף הבא בסדר-היום – הצעת חוק תתי"ח: הצעת חוק חובת מכרזים (תיקון – הפרדת מכרזים בעבודות בנייה ותשתית), התשנ"ג-1993, מאת חבר הכנסת אלכס גולדפרב.

אלכס גולדפרב (צומת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, סדר-היום עמוס, ואני רוצה להציג בקצרה את הצעת החוק שלי. ההצעה תחסוך כסף רב בתקציב המדינה על-ידי ביטול פער התיווך. הצעת החוק תיתן ביטחון כלכלי לאוכלוסייה נרחבת. הצעת החוק באה להבטיח, שבמקרה של פשיטת רגל של קבלן אחד העומד בראש הפירמידה, לא ייפגעו קבלנים נוספים, עובדים, ספקים ויצרנים. ללא תוספת של כוח אדם, מתכננים ומפקחים במשרדי הממשלה ניתן יהיה להפריד את המכרזים.

גם כיום וגם מחר מתכנני פרויקטים יתכננו בתחומים מוגדרים, ואותם מפקחים יפקחו בתחומם. לכן, גם בתחומים אלה אין צורך בתוספת כוח אדם. בתוך המכרזים לעבודת הקבלן הראשי, מודפסים מכרזים למקצועות האחרים, לכן אין צורך אפילו בהדפסות נוספות, הצורך יהיה רק במעטפות נוספות, אך מכיוון שהאחראים למכרזים מקבלים שכר בלאו הכי, הם יהיו קצת יותר עסוקים. מנהלי החשבונות בודקים היום את תחשיבי הכמויות ויבדקו גם מחר – אם ההצעה שלי תתקבל – וכל זאת ללא תוספת של כוח אדם. ייחסך כסף רב בתקציב המדינה.

הצעת החוק הזאת תביא לחיסכון ניכר בתקציב המדינה על-ידי הורדת פער התיווך. חוק הפרדת המכרזים ייתן ביטחון כלכלי וסוציאלי לאוכלוסייה נרחבת.

חברי הכנסת, אבקשכם להצביע בעד הצעת החוק הזאת. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני השר, בבקשה.

שר האוצר א' שוחט:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, הממשלה מתנגדת להצעת החוק של חבר הכנסת אלכס גולדפרב. גם כיום, לפי תקנות חובת המכרזים, התשנ"ג-1993, ותקנות חובת המכרזים (התקשרויות של מערכת הביטחון), התשנ"ג-1993, רשאים הגופים שעליהם חל חוק חובת המכרזים – לפצל מכרזים.

השיקולים האם לפצל התקשרות לכמה מכרזים, או לפרסם מכרז אחד כולל, צריכים להישאר בסמכותו של עורך המכרז, ואין מקום לחייבו בהוראה בחוק או בתקנות לעשות כן. גם אין מקום להבחנה בין מכרז בתחום הבנייה לבין מכרז בתחומים אחרים, לעניין זה.

פיצול מכרזים כמוצע יחייב הגדלת כוח האדם העוסק בטיפול במכרזים ולא יביא לצמצומו, כנטען בדברי ההסבר להצעת החוק.

לפיכך, אבקש מן הכנסת להתנגד להצעת החוק ולהורידה מסדר-היום. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אנחנו ניגשים להצבעה.

דן תיכון (הליכוד):

הקואליציה מובסת היום.

היו"ר ד' שילנסקי:

בבקשה להצביע.

הצבעה מס' 23

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 16

בעד ההצעה להסיר את הצעת החוק מסדר-היום – 9

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק חובת מכרזים (תיקון הפרדת מכרזים בעבודות בנייה ותשתית),
התשנ"ג-1993, לדיון מוקדם בוועדת הכספים נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

16 בעד, תשעה נגד, אין נמנעים. אני קובע כי הצעת החוק של חבר הכנסת אלכס גולדפרב – הצעת
חוק חובת מכרזים (תיקון – הפרדת מכרזים בעבודות בנייה ותשתית), התשנ"ג-1993 – עוברת
לוועדת הכספים להכנתה לקריאה ראשונה. אני מבין שיש הסכמה להעברתה לוועדת הכספים.

שאלות ותשובות

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, בהתאם לסדר-היום צריך הייתי להתחיל עכשיו את מערכת ההצעות בנושא "משפט
דמיאניוק והשלכותיו", אבל אין מי שיחליף אותי. ומאחר ששר המשפטים יסכים קולגיאלית לאפשר
לסגן שר החוץ להשיב על שאלות שלו, האם אתה מסכים לתרום לחברך שתיים-שלוש דקות על
מנת שהוא יוכל להשתחרר?

שר המשפטים ד' ליבאי:

אתמול שכנעתי את עצמי לא להיות טוב ולא להסכים, כי נקראתי פעם אחר פעם, ושוב היום אני נאלץ להסכים לבקשת כבודו.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני סגן שר החוץ, בבקשה.

הסברה ישראלית בנושא האינתיפאדה

חברת הכנסת נ' בלומנטל שאלה את שר החוץ ביום ב' באדר התשנ"ג (23 בפברואר 1993):

עד היום נרצחו במסגרת האינתיפאדה הפנימית יותר מ-840 ערבים בידי אחיהם הערבים. שיעור זה הוא יותר מ-40% מכלל ההרוגים הערבים ביש"ע, כולל המתפרעים ואחרים שנורו על-ידי כוחות הביטחון.

התמונות שהתפרסמו, של רוצחים עומדים על גוויות קורבנותיהם עם אקדח מונף אל על בצהלת ניצחון כביכול, מוכרות לנו כאן בארץ, כמו גם מראות רציחת נשים הרות, ילדים ואנשים שנחשדו, ללא משפט, בשיתוף פעולה עם ישראל.

ברצוני לשאול:

1. מה עושה משרד החוץ ליידע את העולם, את דעת הקהל שלו, בכירי התקשורת, המדינאים והפוליטיקאים שבו על אודות תופעה זו?
2. האם פרסמה מחלקת ההסברה שבמשרדך חומר ייחודי על תופעה זו, כגון חוברות, פלקטים ודברים דומים?
3. האם האחראים לענייני הסברה בכל השגרירויות והקונסוליות מקבלים עדכונים שוטפים? וכל כמה זמן?
4. האם הועלה נושא ה"אינטראפאדה" בפני שרי חוץ שאתם נפגשת מאז התמנית לתפקידך כשר?

5. מה היו התגובות על הנושא?

סגן שר החוץ י' ביילין:

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, עיקר מאמצי ההסברה של משרד החוץ מרוכזים בנושא קידום תהליך השלום ובניית יחסי אמון עם שכנינו במדינות ערב ועם הפלשתינים בשטחים. האחראים לענייני הסברה בחוץ-לארץ מקבלים עדכונים ומידע המשרתים מטרה זו.

תהליך השלום הוא הנושא המרכזי בשיחותינו המדיניות, וכפועל יוצא השתפר הדימוי של ישראל כארץ שוחרת שלום המחפשת דרכים לשיתוף פעולה עם הפלשתינים ונמנעת מעימותים תעמולתיים שאין בהם תועלת.

מתקפת התעמולה בנושא הרג פלשתינים על-ידי פלשתינים אינה משרתת את המטרות המדיניות וההסברתיות שלנו. היא אינה משפרת את הדימוי של ישראל, ולכן היא מיותרת ואף מזיקה.

הזמנת פינושה לישראל

חבר הכנסת ב' טמקין שאל את שר החוץ ביום י' בתמוז התשנ"ג (29 ביוני 1993):

בכתבה שפורסמה בעיתון "דבר", ביום שישי, 18 ביוני 1993, דווח על הזמנתו של הצ'יליאני פינושה לביקור בישראל ועל חילוקי דעות בין משרד החוץ ובין התעשייה הביטחונית בהקשר זה.

ברצוני לשאול:

1. האם נכון שקיימים חילוקי דעות בין משרד החוץ לבין משרד הביטחון בנוגע לביקורו של פינושה?

2. האם מודע משרדך לאחריותו של פינושה להפרה גסה ובוטה של זכויות האדם בתקופת השלטון הצבאי בצ'ילה?

3. האם מודע משרדך לתדמית שתיגרם למדינת ישראל עקב ביקורו ולהשפעתה על קשרי החוץ של ישראל?

4. מה הם הקריטריונים של מדינת ישראל לעסקות נשק מסוג זה?

תשובת סגן שר החוץ י' ביילין:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. ממשלת ישראל מעולם לא הזמינה את מפקד צבא צ'ילה לבקר בישראל, ולמיטב ידיעתי גם אין לה כוונה לעשות כן.

מאז תום כהונתו כנשיא צ'ילה ביקר פינושה באופן רשמי רק בסין, באפריל 1993; כאורח הצבא ביקר בארגנטינה באוקטובר 1990 ובאורוגוואי בפברואר 1993. ביקורים אלה עוררו סערת רוחות במדינות אלה.

2. אישיותו ומעשיו של פינושה ידועים לנו כפי שידועים לעולם כולו. ממשלת ישראל מגנה הפרות זכויות האדם בכל מקום שהוא. היא מתייחסת באמון לממשלתה הדמוקרטית הנוכחית של צ'ילה, אשר לה הסמכות להתמודד ולדון בהפרות זכויות האדם במדינה זו בעבר.

3. מכיוון שאנו מודעים להשפעה השלילית של ביקור כזה על תדמית ישראל, הוספתו של מר פינושה לרשימת המבקרים הרשמיים בישראל לא תועיל.

4. ממשלת ישראל אינה נוהגת לפרסם פרטים הקשורים לעסקאות נשק בין-לאומיות.

ביקור הדלאי למא בישראל

חבר הכנסת ב' טמקין שאל את שר החוץ ביום י"ז בתמוז התשנ"ג (6 ביולי 1993):

לאחרונה פורסמו ידיעות מספר בעיתונות על אפשרות ביקורו של הדלאי למא, חתן פרס נובל לשלום, בישראל, ועל התנגדות לביקור זה על רקע חשש לפגיעה ביחסי ישראל-סין.

ברצוני לשאול:

1. האם יש אמת בידיעות על ביקור אפשרי של הדלאי למא בישראל?

2. האם נכונים הפרסומים שלפיהם משרד החוץ אסר על השרים להיפגש עם הדלאי למא במקרה שיבקר בארץ?

3. אם כן – האם מודע משרד החוץ למשמעות המוסרית והפוליטית של איסור להיפגש עם חתן פרס נובל לשלום?

תשובת סגן שר החוץ י' ביילין:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. היו גישושים מספר ביחס לביקור אפשרי של הדלאי למא, מנהיגם הרוחני והפוליטי של הגולים הטיבטים החיים בהודו מאז כיבוש טיבט על-ידי סין ב-1959, אך בשלב זה לא ידוע לי על ביקור מתוכנן או על מועד לביקור כזה.

2. לא, למיטב ידיעתי לא היתה הנחיה כזו.

3. משרד החוץ מודע היטב למאבקו הממושך של הדלאי למא למען עצמאות עמו וכנגד הפגיעה בזכויות האדם בטיבט, וכן להיבטים המוסריים והמדיניים של כל החלטה הנוגעת לאישיות זו.

רצח ישראלי ברומניה

חבר הכנסת ש' בניזרי שאל את שר החוץ ביום כ"ד בתמוז התשנ"ג (13 ביולי 1993):

אברהם גואטה, ישראלי תושב באר-יעקב, נעלם ברומניה בתאריך 1 באפריל 1993, שעתיים לפני טיסתו לארץ. למחרת עודכן משרד החוץ בפרטי הפרשה.

בתאריך 7 ביוני 1993 קיבלה המשפחה הודעה על מציאת הגופה, שזוהתה לאחר מכן כגופתו. לטענת המשפחה, בנו של שגריר ברזיל ברומניה חשוד כאחד הרוצחים, ולכן הטיפול בנושא מצד שלטונות רומניה הוא בלתי סביר. למשפחה גם טענות כלפי התנהגות משרד החוץ, כפי שבאו לידי ביטוי במכתב ששיגר אליך ביום 14 ביוני 1993 (רצ"ב העתקו).

ברצוני לשאול:

1. האם זוהתה הגופה באופן סופי?

2. האם סייע משרד החוץ למשפחה?

3. האם טיפול משרד החוץ בפרשה זו היה אכן כושלי?

4. האם נבדקת טענת המשפחה, כי בן שגריר ברזיל הינו הרוצח?

5. היכן מצויה פרשה זו כרגע מבחינת משרד החוץ?

תשובת סגן שר החוץ י' ביילין:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. עניינו של אברהם גואטה, זיכרוננו לברכה, ידוע היטב למשרד החוץ, אשר טיפל בו באינטנסיביות רבה החל מהשלב שבו נודע על היעלמו ועד למציאת גופתו של הנרצח והעברת הגופה לישראל לקבורה בקבר ישראל.

הגופה זוהתה על-ידי הפתולוגים הרומנים ורופא פתולוג ישראלי ממשלתי, שטס לשם כך לבוקרשט.

2-3. משרד החוץ פנה לשלטונות רומניה מייד עם היוודע דבר היעלמו של המנוח והתמיד בקיום קשר ישיר אתם, בכלל זה עם בכירי השלטון.

קיום קשר תדיר עם המשפחה, אשר נפגשה, בין השאר, גם עם מנכ"ל המשרד. שגריר ישראל בבוקרשט והקונסול שם עמדו אף הם בקשר יומי כמעט עם נציגי המשפחה ברומניה.

לטענות כי טיפול המשרד היה כושל אין כל יסוד, באשר אין לנציגויות ישראל אפשרות להתערב מעשית בחקירה משטרתית של רצח במדינה זרה.

4. ידועה טענת המשפחה, כי בנו של שגריר ברזיל בבוקרשט היה מעורב ברצח. טענה זו נבדקה על-ידי שלטונות רומניה, ונראה כי משטרת רומניה לא מצאה הוכחות לכך. ידוע לשגרירות כי נחקרו גם אנשים נוספים.

5. הפרשה עצמה נסתיימה עם מציאת גופתו של הנרצח והעברתה לקבורה בישראל. לבקשת השגרירות המציאו לה שלטונות רומניה ב-27 ביולי דוח על מהלך החקירה וזיהוי הגופה ודוח זה מועבר לידיעת המשפחה.

שגרירות ישראל תעקוב אחר ההתפתחויות בעתיד, בתקווה שהאשם או האשמים יתפסו ויועמדו לדין.

מסמך של הקונסוליה האמריקנית בעניין מעמדה של ירושלים

חבר הכנסת א"ח שאקי שאל את שר החוץ ביום כ"ד בתמוז התשנ"ג (13 ביולי 1993):

פורסם בימים אלו, כי במסמך שהוצא זה עתה על-ידי הקונסוליה האמריקנית בירושלים נכתב, בין השאר: "אין להניח שכאשר יושג הסכם כלשהו בין ישראל לבין ערביי ארץ-ישראל והדברים יעמיקו, ירשו אנשי השלום הטוטלי בממשלת ישראל לקרקף את השלום, שכן אפשר להשאיר את ירושלים מאוחדת וכמקום לשתי בירות לאומיות".

ברצוני לשאול:

1. האם הגיע דבר הוצאתו של מסמך כזה על-ידי הקונסוליה האמריקנית לידיעת כבוד השר?
2. אם אומנם נכונים הדברים, כלום הדיבורים על השארת "ירושלים מאוחדת וכמקום לשתי בירות לאומיות" משקפים את עמדתה הרשמית של ממשלת ארצות-הברית?
3. אם אומנם פורסמו הדברים כאמור, כלום אין הדבר סותר את עמדתה הרשמית של ישראל ואת חוק-יסוד: ירושלים, שעל-פיהם העיקרון של "ירושלים שלמה ומאוחדת" הוא עיקרון שאינו ניתן למיקוח, ושלא יעלה לדיון בעתיד?
4. מה יעשה משרד החוץ בנדון?

תשובת סגן שר החוץ י' ביילין:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. לא ידוע לנו על מסמך זה של הקונסוליה האמריקנית בירושלים.
2. ככל הידוע, עמדת ארצות-הברית לגבי ירושלים היתה והינה שהעיר חייבת להישאר מאוחדת, כאשר מעמדה הסופי ייקבע במשא-ומתן בין הצדדים.
3. מדיניותנו בנושא ירושלים הינה – עיר מאוחדת, בירתה של מדינת ישראל. אני ער לעובדה כי מדיניות זו אינה עולה בהכרח בקנה אחד עם זו של ארצות-הברית.
4. עמדתנו זו ידועה היטב לממשל האמריקני, ואנו נמשיך לפעול בכל דרך אפשרית כדי להביא לתמיכת ארצות-הברית בעמדה זו.

כניסת מובארק עוואד לארץ

חברת הכנסת נ' חזן שאלה את שר החוץ ביום כ"ד בתמוז התשנ"ג (13 ביולי 1993):

מובארק עוואד גורש על-ידי ממשלת ישראל לפני שנים מספר, וזאת בשל פעילותו הבלתי אלימה בתחילת האינתיפאדה, אף שמעולם לא היה חבר בשום ארגון או מוסד פלשתיני רשמי.

עוואד הוזמן לכנס בנושא אי-אלימות שיתקיים בארץ ב-7-8 בספטמבר 1993. אין זו ההזמנה הראשונה שקיבל. יש לציין כי מובארק עוואד הוא פעיל בנושא אי-אלימות והתחייב לא מכבר שלא לעסוק בשום פעילות פוליטית אם יינתן לו להיכנס לארץ. כל פניותיו לשגרירות ישראל בווינגטון לקבל אשרת תייר נענו בשלילה.

יש לציין, כי אישים בולטים בצמרת אש"ף קיבלו לאחרונה אשרות תייר.

ברצוני לשאול:

1. מדוע לא ניתנה עד כה אשרת תייר למובארק עוואד?

2. האם אין זה רצוי, בתקופה של עלייה באלימות בשטחים, לעודד תנועות או ארגונים ואישים הדוגלים בתפיסה של אי-אלימות?

3. האם ניתן לאפשר לעוואד להיכנס לארץ לצורך השתתפות בכנס שאליו הוזמן?

תשובת סגן שר החוץ י' ביילין:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

3-1. מובארק עוואד היה בעבר תושב ישראל, היגר לארצות-הברית וקיבל שם אזרחות אמריקנית.

הגורמים המוסמכים בישראל שקלו פעמים מספר בקשות להעניק למר עוואד אשרות ביקור. בקשות אלה נדחו על רקע עברו ובגין פעלתנותו העוינת.

מר עוואד ידוע בתרומתו לעידוד האינטיפאדה והפצת רעיון המרי האזרחי. יתר על כן, הוענקה בעבר לעוואד אשרת ביקור, אולם הוא ניצלה לניהול מערכות פוליטיות עוינות והסתה, ובשל כך הוצא נגדו צו גירוש מהארץ.

מר עוואד עתר לבג"ץ לקבל בחזרה את מעמד התושבות בישראל, אך בג"ץ דחה את בקשתו. לאחר דחיית הבקשה על-ידי בג"ץ גורש מר עוואד.

ההערכה היא, כי הענקת האשרה תאפשר לעוואד לעודד מרי שעלול לגלוש לאלימות.

אי לכך, לא ניתן להתיר כניסתו של עוואד ארצה.

בקשת חנינה לג'ונתן פולארד

חבר הכנסת ר' אלול שאל את שר החוץ ביום כ"ד בתמוז התשנ"ג (13 ביולי 1993):

לאחרונה נתבשרנו כי ג'ונתן פולארד, אשר ריצה שבע שנות מאסר בתנאי בידוד קשים, הועבר לבית-כלא חדש, שבו תנאים אנושיים יותר.

מאחר שקיימת תחושה כי הממשל החדש פתוח יותר לדון בנושא שחרורו, ברצוני לשאול:

1. האם נציגי משרד החוץ בארצות-הברית שומרים על קשר עם ג'ונתן פולארד?

2. מה היא מדיניותה הרשמית של מדינת ישראל ושל משרדך בנדון?

3. האם תבקש ישראל באופן רשמי מממשלת ארצות-הברית לחון את ג'ונתן פולארד?

תשובת סגן שר החוץ י' ביילין:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. העמותה הציבורית שהוקמה בארץ למען פולארד שומרת על קשר עמו ועם משפחתו, אולם בהיות פולארד אזרח אמריקני אין אפשרות לקשר קונסולרי עמו. עם זאת, על בסיס אנושי, עוקבת ממשלת ישראל דרך קבע אחר הקורות אותו.

2. ממשלת ישראל ערה לנושא ג'ונתן פולארד ומקיימת מגעים עם הממשל בארצות-הברית בנדון, על בסיס אנושי, וזאת בדרגים גבוהים, בתקווה להמתקת עונשו.

3. אנו מעודדים ותומכים בכל פעולה על בסיס הומניטרי למען פולארד מצד הרוצים בטובתו בישראל, דוגמת ה-CAUCUS בכנסת והעמותה הציבורית למענו. עם זאת, עיקר המאמץ נעשה בארצות-הברית על-ידי אמריקנים, מכיוון שמדובר באזרח ארצות-הברית שנידון בבית-משפט אמריקני.

טיפול בנושא השבויים והנעדרים

חבר הכנסת י' ביבי שאל את שר החוץ ביום כ"ד בתמוז התשנ"ג (13 ביולי 1993):

בריאיון מיוחד לעיתון "מעריב" תקף מזכ"ל האו"ם מר בוטרוס ראלי את הטיפול הישראלי בשבויים ובנעדרים. לדבריו, פטפטת ישראלית חיבלה במשא-ומתן להחזרת רון ארד.

ברצוני לשאול:

1. מה יודע משרד החוץ על דברי מזכ"ל האו"ם?

2. מה היא עמדתו לגבי דברי המזכ"ל?

3. מה ניתן לומר לציבור על פעולות שנעשו בתקופה האחרונה בעניין שחרור השבויים ובעניין איתור הנעדרים?

תשובת סגן שר החוץ י' ביילין:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הדברים שפורסמו בכתבה בעיתון "מעריב" מ-4 ביולי, המיוחסים למזכ"ל האו"ם, עוררו תמיהה רבה. בעקבות כך נפגש שגרירנו באו"ם עם מר בוטרוס ראלי.

2. בפגישה הנ"ל סוכם על קיום קשר ישיר, ענייני ודיסקרטי בין ישראל ובין האו"ם, לשם קידום המאמצים להביא לשחרורם של שבויינו ולאיתור נעדרינו רון ארד, זכריה באומל, יהודה כץ וצבי פלדמן ולהבאת עצמותיהם של יוסף פינק ורחמים אלשיך לקבר ישראל.

3. משרד החוץ בארץ ונציגותיו בחוץ-לארץ עושים כל מאמץ ומנצלים את כל האפיקים האפשריים, כדי להביא לשחרור שבויי ונעדרי צה"ל.

לא עובר יום בלי שנעשית פעולה חשאית או גלויה על-ידי אנשי שירות החוץ הישראלי לקידום מטרה זו.

חוליות טרור ניאו-נאצי

חבר הכנסת א' זנדברג שאל את שר החוץ ביום א' באב התשנ"ג (19 ביולי 1993):

ביום 18 ביולי 1933, התפרסמה בעיתון "ידיעות אחרונות" כתבה, שהעתקה מצ"ב.

מן הכתבה עולה, כי ניאו-נאצים בקליפורניה, ארצות-הברית, תכננו לחסל מנהיגים יהודים בארצות-הברית ולפוצץ בתי-כנסת. תא הטרור הניאו-נאצי שנחשף אף עמד לשלוח מעטפת נפץ לרב רפורמי בקליפורניה.

בידיעה נאמר, גם כי בשטרסבורג שבצרפת נחשפה קבוצה ניאו-נאצית אשר תכננה לפגוע ביהודים. ברשות הקבוצה נמצאו גם חומרי נפץ.

ברצוני לשאול:

1. האם הנתונים ידועים למשרד החוץ?

2. האם ידוע על קשר בין תא הטרור הניאו-נאצי בקליפורניה לבין פיגועים שאירעו באחרונה שם ובמהלכם נפצעו מדענים יהודים מהתפוצצות מעטפות נפץ שנשלחו אליהם?

3. האם מעורבת מדינת ישראל בפעילות רשויות אכיפת החוק בארצות-הברית ובצרפת לחשיפתם וללכידתם של ארגוני טרור ניאו-נאציים? אם כן – במה מתבטא שיתוף הפעולה בין מדינת ישראל לבין המדינות שבהן נחשפו חוליות הטרור הניאו-נאצי?

4. האם ידוע על שיתוף פעולה בין תאי הטרור הניאו-נאצי שנחשפו לבין ארגונים ניאו-נאציים בגרמניה ובמקומות אחרים בעולם?

סגן שר החוץ י' ביילין:

1. משרד החוץ בשיתוף עם משרדי ממשלה אחרים עוקב אחרי גילויי האנטישמיות בעולם, לרבות המקרים שהוזכרו בשאלתא.

2. לא ידוע לנו על קשר בין קבוצת הטרור של מגולחי הראש, המתקראים "מגולחי הרייך הרביעי", שנחשפה על-ידי המשטרה הפדרלית האמריקנית, לבין האדם או הארגון הבלתי מזוהה, העוסק במשלוח מעטפות נפץ למדענים שונים, כנראה בכוונה למחות נגד הטכנולוגיה המתקדמת.

קבוצת מגולחי הראש שפעלה באזור לוס-אנג'לס הכינה תוכנית פיגועים נגד יעדים שחורים ויהודיים שבקרבת מקום, לרבות פיצוץ כנסיות ובתי-כנסת. לעומת זאת, מעטפות נפץ נשלחו במשך השנים לכתובות של מדענים לא-יהודים ויהודים בחלקים שונים של ארצות-הברית. מקבלי המעטפות האחרונים היו שני מדענים יהודים, האחד בסן-פרנסיסקו והשני באוניברסיטת ייל שבקונטיקט, בקצה השני של ארצות-הברית.

לא מן הנמנע שמשלוח מעטפות הנפץ למדענים הוא מפעלו של אדם יחיד, אולי בלתי שפוי בדעתו.

3. מדינת ישראל אינה מתערבת בתהליכי אכיפת החוק בארצות-הברית, בצרפת או בכל מדינה אחרת. היא מוכנה להגיש סיוע לפענוח מעשים פליליים, אם היא מתבקשת על-ידי הרשויות המקומיות.

ישראל פועלת בתחום הכללי של מאבק נגד האנטישמיות. היא מגישה סיוע לקהילות היהודיות, ובמקרה של התפתחויות חמורות – היא פועלת בצינורות דיפלומטיים, ובמסגרת קשרים בין המוסדות הממלכתיים הנוגעים בדבר.

4. ידוע לנו על קשרים ומפגשים בין ארגונים נאו-נאציים ומכחישי השואה בגרמניה ובארצות אחרות, לרבות צרפת וארצות-הברית. אין כל מידע על קשר בין הקבוצה שנחשפה באזור לוס-אנג'לס ובין ארגונים גרמניים כלשהם.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. שאלה נוספת לחבר הכנסת זנדברג. בבקשה.

אליעזר זנדברג (צומת):

אני רוצה להודות לסגן שר החוץ על דברי תשובתו. שאלה מס' 3 היתה: האם מעורבת מדינת ישראל בפעילות רשויות אכיפת החוק בארצות-הברית ובצרפת לחשיפתם וללכידתם של ארגוני טרור נאו-נאציים, ואם כן – במה מתבטא שיתוף הפעולה? כמדומני, אולי לא שמעתי היטב, לא שמעתי

התייחסות בתשובה סגן השר על שאלה זו, ואני מבקש לשאול: האם ידוע למשרד החוץ על התוכניות של אותם ניאו-נאצים? האם היה ידוע למשרד החוץ על תוכניות הניאו-נאצים בעוד מועד, לפני שהדברים התפרסמו ולפני שנלכדה החוליה?

סגן שר החוץ י' ביילין:

לישראל לא היה שום ידע על תוכניות כאלה לפני שהן קרו. לגבי קשרים, יש לנו קשרים. אגב, בדרך כלל, מי שעוסק בנושא זה אינו משרד החוץ אלא משרד המשפטים. אולי שר המשפטים, שידבר אחר כך, יוכל להתייחס גם לכך.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה.

פרסומים על פרשת שוחד בברזיל

חבר הכנסת ב' טמקין שאל את שר החוץ ביום ז' באב התשנ"ג (25 ביולי 1993):

ברצוני לשאול:

1. האם נכונות הטענות שהופיעו בעיתון "דבר" על מעורבות חברות ישראליות בפרשת שוחד בברזיל?

2. אם כן – האם נהוג שקונסול חותם הסכמים תרבותיים וכלכליים עם ממשל מחוזי ולא עם ממשלה ארצית?

3. האם מודע משרד החוץ לנזק התדמיתי שנוצר לישראל בעקבות פרשה זו?

סגן שר החוץ י' ביילין:

1. למשרד החוץ אין כל מידע בנדון.

2. קונסולים רשאים לחתום על מזכרי הבנה או מזכרי רצון טוב לפיתוח קשרים עם אזורי כהונתם. מזכרים כאלה אינם "הסכמים" ואין להם כל משמעות מסחרית. מדובר בהפגנת רצון טוב מצד שלטונות של פרובינציה, מחוז או אזור מחד גיסא, ומצד נציג קונסולרי של ישראל מאידך גיסא.

אם חברה מסחרית כלשהי מגיעה לחתימת חוזה תוך הסתמכות על מזכר הכוונות הכללי שנחתם על-ידי הקונסול, אין לנו אלא להתברך בכך. מובן שהקונסול אינו יכול לקבל אחריות לכשרותו של החוזה במקרה כזה.

3. קונסול ישראל, הקושר קשרים טובים עם מושלי אזור כהונתו, מבצע תפקידו כראוי. אם שנים אחר-כך מואשם המושל בעבירות שונות, אין לנו אלא להצטער על שרובב שמו של הקונסול לפרשה.

ברצוני להדגיש, כי אין כל קשר בין פרשת השחיתות בברזיל לבין הקונסול הכללי של ישראל בסן-פאולו.

היו"ר ד' שילנסקי:

שאלה נוספת לחבר הכנסת טמקין. בבקשה.

בנימין טמקין (מרצ):

האם משרד החוץ מודאג מן העובדה שלא רק שרובבו את שמו של הקונסול, אלא שמה של מדינת ישראל משורבב כל הזמן בעיתונות בברזיל, בעניין השחיתות שהתגלתה ושבה מעורבות כנראה גם חברות שקשורות לישראל?

האם אתם מודאגים, והאם עשיתם משהו לטיפול בעניין הזה?

סגן שר החוץ י' ביילין:

ובכן, אנחנו מודעים לעובדה זו. כתוצאה מזה אנחנו מודאגים מכך. נתנו הסברים על חוסר הקשר בינינו לבין אותה פרשה שהתגלתה בברזיל.

עם זה, היכולת שלנו למנוע דבר כזה היא מאוד מאוד מוגבלת.

פושע המלחמה אוולד מיקסון

חבר הכנסת ח' דיין שאל את שר החוץ ביום ז' באב התשנ"ג (25 ביולי 1993):

לפני חודשים אחדים חשף נציג מכון-ויזנטל בארץ את פושע המלחמה מאסטוניה, אוולד מיקסון, שמצא מקלט באיסלנד תחת שם בדוי.

פרקליטות המדינה המליצה לפעול במישור הדיפלומטי, אך ממשרדך נמסר כי אין כוונה לעשות זאת, על מנת לשמור על יחסינו הטובים עם מדינה זו.

ברצוני לשאול:

1. האם המקרה ידוע לך, והאם זו תשובת משרדך?

2. אם כן – האם נשקל לשנות מדיניות זו ולהפעיל לחצים דיפלומטיים להסגרתו או לגירושו של אוולד מיקסון?

תשובת סגן שר החוץ י' ביילין:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. משרד החוץ מודע למקרה של אוולד מיקסון, אך הטענה שעמדת משרד החוץ היא להימנע מנקיטת פעולה כדי שלא לקלקל את יחסי החוץ עם ממשלת איסלנד מנוגדת לאמת ומשוללת כל יסוד.

מדיניותה הרשמית של ישראל היא לעשות את כל הניתן כדי להביא פושעים נאצים לדין. זאת עמדה עקרונית, שאינה יכולה להיות מושפעת משיקולים תועלתיים. יתר על כן, מקובל עלינו שהמדינות הדמוקרטיות מעוניינות בהענשת פושעים נאצים, ולכן לא ייתכן שדרישה מצדנו בנושא זה תפגע ביחסי החוץ של ישראל עם איסלנד.

הבעיה העומדת בפנינו היא משפטית. פרקליטות המדינה בדקה את הנתונים נגד מיקסון שהמציא מכון-ויזנטל, והגיעה למסקנה שהם אינם מספיקים כדי לבסס בקשת הסגרה ולהשיג את המטרה של העמדת מיקסון לדין. ועדת משפטים שמונתה על-ידי ממשלת איסלנד בדקה אף היא את עניין מיקסון וקבעה שקיימת אפשרות להעמיד את האיש לדין באיסלנד על סמך ראיות מספיקות, ואולם החומר שהוגש על-ידי מרכז-ויזנטל לממשלת איסלנד אינו מהווה בסיס מספיק לכך.

מאחר שמיקסון הוא יליד אסטוניה, היה בזמן המלחמה באסטוניה ושם ביצע את פשעיו ורק לאחר מכן הגיע לאיסלנד, ברור שהמקום היחיד, נוסף על החומר שכבר מצא מכון-ויזנטל, שבו אפשר לגלות ראיות מוצקות יותר הוא אסטוניה.

ישראל פנתה אפוא לממשלת אסטוניה וביקשה ממנה לחקור את מעשיו של מיקסון, במגמה להגיע לבקשת הסגרה לאסטוניה ולשפיטת מיקסון באסטוניה. ממשלת אסטוניה התייחסה לפנייתנו בחיוב.

בפגישת שר החוץ פרס עם ראש ממשלת אסטוניה, שביקר לאחרונה בארץ, העלה השר את הנושא וביקש להחיש את ההליכים כדי להגיע במהרה להגשת בקשת הסגרה. ראש ממשלת אסטוניה השיב, שהוקמה ועדה מיוחדת למטרה זו. הוועדה בודקת את פעולותיו של מיקסון בזמן מלחמת העולם ועסוקה בחיפוש ראיות ומסמכים. נשאלת השאלה, האם אין מניעה בחוק האיסלנדי להסגרת אזרחי איסלנדי למדינה אחרת, וזאת גם בנסיבות המיוחדות של מקרה מיקסון.

סוגיה משפטית זו תוכל להתברר רק כאשר תועמד למבחן מעשי. מכל מקום, תישאר תמיד פתוחה האפשרות שצוינה על-ידי ועדת המשפטים האיסלנדים, אם נוכל להסתמך על ראיות חדשות וחותכות העשויות להיחשף באסטוניה.

2. אין צורך לשקול מחדש את מדיניותנו, אלא יש להתמיד בה ללא ליאות.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. שאלה נוספת.

חיים דיין (צומת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני סגן שר החוץ, אני שואל שאלה נוספת: אנו עומדים בפתחו של דיון בנושא דמיאניוק, לאחר שבית-המשפט העליון זיכה אותו.

היו"ר ד' שילנסקי:

עוד מעט תדבר על דמיאניוק.

חיים דיין (צומת):

גם לכך אני מוכן. אם אדוני אומר שממשלת אסטוניה מוכנה להעמיד את הבחור לדיון כי אכן מצאה ראיות, ושם היא מוכנה לקיים את המשפט, מדוע ראיות אלה אינן טובות גם למדינת ישראל?

סגן שר החוץ י' ביילין:

אני לא כל-כך מבין את השאלה.

חיים דיין (צומת):

אתה התייחסת לממשלת אסטוניה, אשר אמרה שהיא מוכנה לשפוט את הבחור הזה בארצה.

סגן שר החוץ י' ביילין:

אם יימצאו הראיות.

חיים דיין (צומת):

אמרת שנמצאו הראיות.

סגן שר החוץ י' ביילין:

לא אמרתי שהראיות נמצאו. אמרתי שיש ועדה מיוחדת באסטוניה אשר בודקת את הראיות. והיה אם יגיעו למסקנה שהראיות מספיק מוצקות, הם יבקשו לשפוט אותו.

חיים דיין (צומת):

תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני רוצה לומר לחבר הכנסת טמקין, כי מזכירות הכנסת הגישה לי עכשיו את התשובות על השאלות. את האמירה, שאין לי מחליף, אמרתי רק למען הרוח הטובה. מהמזכירות העבירו אלי את סדר-היום, ואני צריך להיות צמוד לו. לכן אינני יכול לאפשר לך לחזור.

אנו עוברים לתשובה על שאלתא 1658, של חבר הכנסת דב שילנסקי, וכאן לא תהיה שאלה נוספת, מאחר שכמנהל הישיבה איני יכול להגיש שאלה נוספת.

דוד מגן (הליכוד):

למה לא? אני אתן לך רשות.

היו"ר ד' שילנסקי:

אנו חייבים לשמור על הממלכתיות ועל הרוח המכובדת.

מעצר ישראלים במצרים

חבר הכנסת ד' שילנסקי שאל את שר החוץ ביום ז' באב התשנ"ג (25 ביולי 1993):

נמסר כי שלטונות מצרים, במסגרת מלחמתם בשימוש בדולרים מזויפים, נוהגים לעצור ישראלים החשודים בהחזקת כסף מזויף.

ביום 18 ביולי 1993 קראתי בעיתון, שלהיטות השוטרים כה גדולה, שגם כאשר הביא בפניהם אדם שנעצר הוכחה שרכש את הדולרים כדין בבנק בישראל, הם לא הסכימו לשחררו, עצרו והשאירוהו לחקירה, ורק לאחר שהקונסוליה הישראלית במצרים נכנסה לפעולה שוחרר האיש.

ברצוני לשאול:

1. האם יברר משרד החוץ את פשר המעצרים המיותרים של אזרחי המדינה במצרים?

2. אילו הנחיות יש לתת לאזרחים המתכוונים לבקר במצרים?

סגן שר החוץ י' ביילין:

אדוני יושב-הראש, 1. בכל מקרה שבו נעצר אזרח ישראלי במצרים נעשה בירור באמצעות שגרירותנו בקהיר, משרד החוץ בארץ או יחידת הקישור לכוחות המצריים, במטרה לבדוק את פרטי המקרה ולמנוע הישנות מקרים דומים בעתיד.

זה כארבע שנים שלטונות מצרים נמנעים מלעצור למשך זמן ממושך ישראלים הנתפסים עם שטרות של דולרים מזויפים. מדובר בדרך-כלל במעצר של כמה שעות עד לקיום הליך משפטי המסתיים בקנס כספי. יצוין, כי הסדר זה של הליך משפטי מהיר נקבע בזכות התערבות משרד החוץ ושגרירותנו

בקהיר. המקרה שאליו מתייחס אדוני הוא חריג מבחינה זו, וכפי שציין השואל, התערבות שגרירותנו בקהיר היא זו שהביאה לשחרור האיש.

2. משרד החוץ מקיים קשר קבוע עם מנהלי המסופים היבשתיים, במגמה לתדע את הנכנסים למצרים להצטייד רק בדולרים שנרכשו בבנקים. שלטים והודעות בכתב מצויים במסופים. נוסף על כך המשרד מתדע מדי פעם את התקשורת, כדי להזהיר את היוצאים לרכוש דולרים רק מבנקים.

אני מקווה שהתשובה על שאלתך, אדוני, תהיה תוספת ליידוע זה. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה.

הצעות לסדר-היום

משפט דמיאניוק והשלכותיו

היו"ר ד' שילנסקי:

אנו ניגשים עתה לסעיף: משפט דמיאניוק והשלכותיו; הצעות לסדר-היום מס' 2210, 2219, 2222 ו-2235. ראשון המשתתפים בדיון הוא אנוכי, אבל בינתיים איש עוד לא החליף אותי. מי שהיה צריך להחליף אותי הוא יוסף עזרן, והוא איננו. אני מזמין את חבר הכנסת יוסף עזרן להביא את הצעתו ואחר-כך להחליף אותי, אבל הוא איננו לא לזה ולא לזה. אני מזמין את חבר הכנסת אבי יחזקאל לפי התור. גם הוא איננו. אני מזמין את חבר הכנסת חיים דיין.

חיים דיין (צומת):

אדוני היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, אף שאנו עומדים לפני פגרה, אני מאחל לכולם עבודה נעימה בפגרה. זו לא הולכת להיות פגרה אלא עבודה פרלמנטרית שוטפת. אני מאחל לכולם פגרה נעימה ועבודה פורייה.

אדוני היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, מתכבד אני להעלות על סדר-יומה של הכנסת את נושא משפט דמיאניוק. בהזדמנות זו ברצוני להביע את הזדהותי עם כאבם של ניצולי השואה.

כידוע, דמיאניוק הוסגר לישראל על-ידי שלטונות ארצות-הברית, על מנת שייתן את הדין בפני שופטי ישראל על עבירות לפי החוק לעשיית דין בנאצים ובעוזריהם, התש"י-1950, שהתביעה ייחסה לו.

דמיאניוק הוצב לשרת במחנה ההשמדה טרבניקי. מחנה זה ידוע לשמצה, בעיקר על כך שהמופיעים בשעריו הובלו ללא שהות לתאי הגזים, לשם המתה בחנק. במחנה השמדה זה הומתו, על-פי הערכה, למעלה מ-800,000 יהודים, אנשים, נשים וטף, כאשר ההמתה בוצעה טכנית על-ידי הפעלת מנוע דיזל, שהזרים גז לתאי המוות. הפעלת מנוע זה היתה מתפקידו של דמיאניוק, שהוכח ללא צל של ספק שהיה וכמן, ואכן מדובר באותו אדם שזוהה על-פי תעודות ומסמכים.

אני מפנה את תשומת-לבם של חברי הכנסת לספר פסק-הדין של בית-המשפט העליון, מדינת ישראל נגד איוון ג'והן דמיאניוק. הספר הונח בפני כל חברי הכנסת, ואני רוצה לצטט בפניהם מתוך עמוד 393, סעיף 458: סיכומי דבר, לפי תפיסתנו המשפטית, זכה המערער ליהנות מן הספק שנתעורר בשאלת שירותו כמפעיל התאים בטרבניקי, ועל כן מן הדין לזכותו מן האשמה אשר בה הורשע בערכאה ראשונה, הינו עניין שירותו כמפעיל תאי גזים, שכינויו איוון האיום, במחנה ההשמדה טרבניקי, וכך אנו מחליטים: אין באמור לעיל כדי לגרוע מן הראיות שהוכחו.

עצם שירותו של המערער כווכמן ביחידת טרבניקי, הראיות בעניין שירותו של המערער וכמן באס.אס. ביחידת טרבניקי לא נסתרות על-ידי הודעות של וכמנים אשר הובאו מרוסיה. היפוכו של דבר. בקשר לכך הועלתה הטענה בדבר זיופי הקג"ב, שביטוייהם כביכול במסמך טרבניקי ובמסמכי קובניצה כלפי מעגל ראיות זה באופן כללי והשירות בסוביבור ניתן מטעם המערער כהודעות דיימיניצקי שהוגשו לבית-המשפט על-ידי הסניגוריה עצמה; הם בעצם זיוף. ואכן זה מעיד שמדובר בכווכמן שפעל במחנה הנאצים, ועל כן מן הדין לשפוט את הבחור הזה על-פי החוק לעשיית הדין בנאצים ועוזריהם.

אדם זה רצח במו ידיו מאות אלפי קורבנות ועשה מלאכה בזויה זו מתוך חדווה סדיסטית, כאשר הוא מוסיף מיוזמתו ומעבר למה שנצטווה על-ידי אדוניו הנאצים. מעשי רצח והשפלה מדי יום ביומו. על-פי עדותם של העדים, מסתבר שאכן מדובר בפושע נאצי, שביצע פשעים חמורים מכדי שהמין האנושי יוכל לתארם.

לשם המחשת הדבר, ברצוני להביא בפניהם פשעים שיוחסו לדמיאניוק בטרבניקי ובסוביבור בלבד, ותחליטו אתם, חברי הכנסת, האם לדעתכם ניתן לעבור על פשעים אלה לסדר-היום.

עד אחד מסר, כי דמיאניוק התבלט במעשי אכזריות, והיה מבצע בתדירות את עונש המלקות. לדבריו: נאלצתי לשאת גוויות תוך כדי ריצה ומכות, ולאחר שסיימתי לקחת את כל הגוויות מליד תאי הגזים, ציווה עלי לשבת, ובינתיים הכניסו לתוך התאים קורבנות חדשים. באוויר היו צעקות נוראיות ובכי של נשים וטף. ישבתי ליד תאי הגזים וראיתי אותו, את האיש המוצק, מפעיל את מנוע הדיזל, ולאחר המתנה של 20 דקות ציווה לפתוח את הדלתות, ודמיאניוק היה מופיע בתוכו ומכה אותנו מכות רצח. לא אחת אף ירד עם צינורות והיה מפצח גולגלות, חותך אוזניים ועוד, לא ייאמן – נהנה ממראות הגוויות עם הפנים המרוסקות, אנשים עם דקירות, נשים בהיריון עם דקירות בבטן, נשים עם חצי עובר בחוץ, וגם התעללות מינית בילדות לפני הוצאתן להורג.

רבותי חברי הכנסת, אדם זה אפילו לא חיה, מפני שידוע שכאשר חיה שבעה היא לא תוקפת, אבל הוא היה טורף יום יום ושעה שעה. אני שואל: למה? מפני שאנחנו יהודים?

בהזדמנות זאת אני רוצה לברך את בית-המשפט העליון על החלטתו ומברך את השופטים המכובדים על החלטתם.

חברי חברי הכנסת, בטוח אני שהנכם מזדהים עם הכאב והטרגדיה שעברו ניצולי השואה וכואבים את מותם של 6 מיליוני יהודים, אך למען אותם ניצולי שואה, לדעתי, אם אכן הוכח כי המערער שימש שומר במחנה ההשמדה בטרבניקי ובסוביבור, האם יעלה על הדעת למחוק עדותם של אנשים שהיו במחנות אלה? וכיצד עומד על כף המאזניים שיקול מיצוי הדין עם דמיאניוק אם מדובר בפושע נאצי שרצח מאות אלפי יהודים?

רבותי חברי הכנסת, לדעתי, אם יוחסו לדמיאניוק עבירות כל כך חמורות, לא מתקבל על הדעת לשחררו. אומנם סעיף 24 של חוק ההסגרה, התשי"ד-1954, קובע כי אם הוסגר אדם לישראל על-ידי מדינה זרה, לא ייעצר ולא יובא לדין על עבירה אחרת שעבר לפני הסגרתו – ואני אומר שדמיאניוק הוסגר לצורך עבירות ביהודים והשתתף ברצח של הנאצים – אלא אם נתנה אותה מדינה זרה את הסכמתה בכתב לפעולה זו, או אם לא יצא אדם זה מישראל בתוך 60 יום לאחר שניתנה לו אפשרות לעשות זאת, או אם יצא מישראל וחזר אליה מרצונו. ואני שואל את השאלה: האם לדעתכם יחזור הפושע הנאצי לאחר שזוכה ונשלח מארץ-ישראל?

מכאן השאלה הנגזרת היא: מדוע לא להרשיע את דמיאניוק בסיוע לרצח עקב שהותו כווכמן ביחידת טרבניקי, או ברצח עקב שירותו כווכמן בסוביבור, על-ידי מניעת שחרורו מהארץ טרם העמדתו למשפט על פשעים במחנות ההשמדה הנ"ל? לדעתי, יש לנהוג בו כבכל פושע נאצי, ואני מבקש, ברשותכם, כי יעמוד למשפט בגין הפשעים החמורים בסוביבור וטרבניקי. אני מבקש מחברי הכנסת לתמוך בהצעתי זאת, ולו למען ניצולי השואה, למנוע שחרורו של דמיאניוק טרם העמדתו למשפט. תודה רבה, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת יוסף עזרן.

יוסף עזרן (ש"ס):

אדוני היושב-ראש, כבוד השר, כנסת נכבדה, הנושא שאנחנו דנים בו כעת הוא נושא טעון רגשית כל כך, הוא כל כך עמוק בנשמתו של כל יהודי, שעל כגון זה נאמר במקורות שלנו: "זכור את אשר עשה לך עמלק ואל תשכח". ודרשו רבותינו: למה צריכים גם זכירה וגם לא לשכוח? הרי לכאורה זה היינו הך. אדם שאינו שוכח, זוכר; אדם שזוכר אינו שוכח. הייתכן שהתורה כפלה את דבריה? אלא אומרים רבותינו: זכור – בפה; אל תשכח – זה בלב.

שוב נשאלת השאלה המהותית: אם אדם זוכר בלב ולא מבטא בשפתיו, האם באמת זאת לא זכירה מספקת? ואם הוא שוכח בלב וזועק כל היום כתוכי, חלילה, האם לזאת ייקרא זכירה? אלא המשמעות היא זכירה בפה, ואל תשכח בלב – פירושו שאדם יהיה שלם עם עצמו, בהרמוניה מוחלטת. יש אדם שזועק, אבל לבו בל עמו, ויש אדם שכואב בלבו, אבל חושש, מפחד ואין לו האומץ להוציא את הדברים בפיו בבחינת "ליבא לפומא לא גלי" – הלב לא מגלה לפה.

בנושא הזה של זכירת עמלק ואי-שכיחתו חייבת להיות שלמות, הרמוניה מוחלטת, בנשמתו של כל יהודי; לא רק הזדהות פנימית אמיתית אלא לזעוק את כאבם של כל אלה שהיום לא יכולים לשאת את הזעקה הנוראה נגד הפשע הגדול והמחריד ביותר נגד האנושות.

רבותי, העניין של דמיאניוק הוא, שבית-המשפט העליון לא זיכה אותו, אלא רק מחמת הספק לא ענב את חבל התלייה מסביב לצווארו. אבל יש גם דברים שהוא קבע: הוא היה וכמן בסוביבור, הוא השתתף ברצח יהודים, ידיו מלאות דם יהודי, ואין שום ספק שאסור לנו, בשום פנים ואופן, לאותת, חלילה, לשום מדינה, לשום חברה, תהיה אשר תהיה, שהפשעים האלה, הבלתי-שגורתיים, הבלתי-אנושיים, הם בני התיישנות וניתן, חס ושלום, לעבור עליהם לסדר-היום.

דרך אגב, אין לי שום תלונה וטענה על העורך-דין שפטל, שהוא הסניגור של דמיאניוק. אני לא כל כך מסכים עם הסגנון שלו, אבל אני שמח ומתגאה שעם ישראל מוכן להגן גם על פושע נאלח כזה, ארכי-פושע. ואגיד לכם את האמת: בסתר לבי הרגשתי הקלה כשלא תלו אותו בגלל ספק ספקא, מפני שנזקו הרבה יותר מתועלתו אם יתלו אותו. אבל להוציא אותו לחופש – לא.

אני אגיד לכם, רבותי, למה. דבר פשוט בתכלית: הרי כשנאצים רצו להשמיד ולהכרית את העם היהודי, ולצערי הרב הצליחו בהכחדת שליש מעמנו, אתם חושבים שבאמת הם רצו למחוק את העם היהודי? זה דבר משני. זאת טעות לחשוב שמטרתם היתה למחוק את העם היהודי. במה הפריע להם למעשה העם היהודי? מבחינה צבאית? להיפך, למה להם לקומם את כל הקהילה העצומה בעלת ההשפעה בארצות-הברית? ואומרים שהיתה לה השפעה עצומה על כניסת ארצות-הברית למלחמה הזאת. לשם מה? מבחינה כלכלית צבאית – לא. הם רצו להשליט את השיטה הנפשעת שלהם, של הגזע העליון, של הגזע הארי, של הגזע שהוא העילית והעידית של האנושות, וכדי להשליט את השיטה הזאת ואת התיזה הזאת הם חייבים להילחם בבעל הבית, שיש גבוה על כל גבוהים, שיש בורא עולם ויש דין ויש דיין וכי יום לאל היום ודין על כל מעשה. הם צריכים למחוק את זה שלמעלה, שמפריע להם ליישם את השיטה הנפשעת שלהם.

ואתם זוכרים, לדוגמה, כאשר האירנים קראו לארצות-הברית "השטן הגדול". הרי הם נמושות, מה הם יכולים לעשות? אירן החומייניסטית, מה היא יכולה לעשות, מה כוחה, מה גבורתה לעומת האימפריה, המעצמה הגדולה, ארצות-הברית? מה הם היו עושים? יוצאים לרחובות ושורפים את הדגל של ארצות-הברית, כי זה סמלי, זה סימבולי.

רבותי, הנאצים רצו לשרוף את קודשא בריך הוא, בעל הבית של העולם. אבל הם לא יכולים, אז הם שרפו את הדגל שלו, העם שהביא את "שמע ישראל, השם אלוהינו, השם אחד". הם שרפו את הדגל של הקדוש ברוך הוא. אם אנחנו היום מוותרים לארכי-פושע הזה ומשחררים אותו לחופשי, פירוש הדבר שאנחנו מקפלים את הדגל של השם יתברך. דגל של עם ישראל לא מקפלים. הוא לא יצא מכאן אם לא ייתן את הדין על מעשיו הנפשעים, שאנחנו נמשיך להוקיע אותם, ובשום פנים ואופן אנחנו לא נכאיב לאודים המוצלים מאש, העשנים, אשר נושאים את עיניהם בכליון עיניים ובציפיה שהצדק יראה וייעשה במדינת ישראל, מדינת היהודים. תודה.

היו"ר י' עזרן:

אני מזמין את חבר הכנסת דב שילנסקי, בבקשה.

דב שילנסקי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מאז אתמול התלבטתי קשות עם עצמי מה להגיד בשבע הדקות המוקצבות לי לנושא הזה. קיבלתי מאות רבות של טלפונים מאנשים שאני מכיר ומאנשים שאינני מכיר, מניצולי שואה. ידיד קרוב שלי, ויינברגר מנהרייה, שאני פועל אתו בנושא השואה שנים, ניסה להתאבד על רקע משפט דמיאניוק והצילו את חייו ברגע האחרון.

חשבתי איך להביא את הכאב הגדול של האנשים האלה. התלבטתי, חייתי את זה כל הזמן. ויסלחו לי ארבעת חברי הכנסת הנמצאים באולם אם אני לא אעשה את זה. לו ידעתי שהולכים להביא את הנושא הזה, בניגוד למה שהובטח לי, בשעה מאוחרת כשאין כבר כמעט חברי כנסת – ואני התכוונתי גם להביא אל העם, אל הציבור הרחב את הכאב, וזה לגיטימי. אבל אני, כמחאה, ואולי גם בגלל זה שלא מכובד ולא ראוי לדון עכשיו בנושא הזה, אני מוותר ולא מביא את דברי. אני מבקש למסור זאת ליושב-ראש הכנסת ולמזכירות הכנסת.

אבל, ארשה לעצמי רק להביא פנייה אל ידידי, חברי, מכובדי, רעי, מעל ומעבר לכל חילוקי דעות פוליטיים, שר המשפטים דוד ליבאי. הרי אנחנו שנינו יודעים שהעניין הוא לא פוליטי.

אני אוותר על הפורמליות ואקרא לפניך: דוד ידידי, מכובדי, היינו יחד על חורבות ליטא, הלכנו מקבר לקבר. אתה היית בקבר אחים בעיירה שממנה הגיע אביך המורה הדגול והמפורסם מליטא. שם בטוגבור אתה עמדת על הקברים של בני משפחתך. אני ראיתיך בפונארש ליד וילנה, הפורדאצ'יש ליד קובנה, קושטץ' ליד שאבלי. אתה ידעת לכבוש דמעה מהעין, אבל על-ידך היתה בת-זוגך, נאווה היקרה, וכמה שבת ישראל זאת הזילה דמעות – וראיתי שזה מהלב. אני יודע, אם כי עיניך לא דמעו, הרי לבך הזיל דמעות. אתה היית אתי בקושטץ' על-יד שאבלי ובגטו שאבלי וסיפרנו לצברים שבאו לשם על אותו יום שחור משחור, עת הווכמנים האוקראינים, והליטאים הם פושעים גדולים, אבל הגרמנים במקרה זה לא סמכו עליהם והם הביאו את הווכמנים האוקראינים, אלה שעברו את בית-הספר בטרבניקי עם דמיאניוק, כפי שבית-המשפט קבע. כחיות טרף השליכו את הילדים – לא אספר את כל התמונה, כי היא זוועתית.

תזכור את הילדים גם בגטו שאבלי נוסף על כל הדברים, כאשר אתה מקבל את ההחלטה. אל תקבל רק החלטה משפטית, אלא החלטה עם הלב היהודי הכואב שלך. וכאשר אתה מחליט, תוסיף למשקל הדברים את הדמעה שלך שבלב, את הדמעה מהעין ומהלב של נאווה, את הדמעות שאתה ראית לאורך כל הדרך, את הדמעות של כל ניצולי השואה ובפרט של אחי היקרים שהעידו במשפט.

אני מקווה שהדברים האלה יגברו על השיקול המשפטי הקר. תודה רבה.

היו"ר י' עזרן:

תודה, אדוני. בבקשה, שר המשפטים, נא להתייחס לנושא.

שר המשפטים ד' ליבאי:

נכבדי היושב-ראש, חברות וחברי הכנסת, שמעתי בעניין את דבריהם הנרגשים של חברי הכנסת דב שילנסקי, הרב יוסף עזרן וחיים דיין.

אני מכבד את החלטת יושב-ראש הכנסת ונשיאות הכנסת לכלול נושא זה בסדר-היום, שכן הנושא שזור במחשבותיהם וברגשותיהם של רבים רבים בישראל, ביהדות התפוצות ובעולם כולו.

בתגובתי כשר המשפטים בממשלת ישראל, עלי להשיב לדוברים הנכבדים מתוך עירנות לכך שיש נושאים בפרשת דמיאניוק שלגביהם פסק בית-המשפט העליון סופית. כך, למשל, זיכה בית-המשפט העליון את דמיאניוק מחמת הספק מהאישומים שיוחסו לו בכתב האישום בקשר למחנה טרבלינקה.

אולם, באשר לפשעים ולזוועות במחנות טרבניקי וסוביבור, מפשעים אלה לא זוכה הנאשם, כפי שאסביר, ונושא זה וכן שאלת גירושו של דמיאניוק מישראל עדיין תלויים ועומדים בבית-המשפט העליון בשבתו כבית-דין גבוה לצדק.

מטעמים של כבוד לבית-המשפט העליון, כיבוד כללי הסוב-יודיצה והתחשבות בסמכויותיו ובתפקידו של היועץ המשפטי לממשלה, בשלב קשה זה שבו אנו נתונים, אומר את דברי בפרשה זו בזהירות ומתוך היצמדות לעובדות.

השאלה הראשונה היא: מדוע זוכה דמיאניוק מחמת הספק מהפשעים שיוחסו לאיוון האיום בטרבלינקה? ככל שהדברים נוגעים לסוגיית שירותו של דמיאניוק באס.אס כמפעיל תאי הגזים במחנה ההשמדה טרבלינקה ופשעיו שם, הושתתו ראיות התביעה מאז תחילת הדיונים בתיק על עדותם של עדי זיהוי.

בית-המשפט העליון אימץ את ממצאי בית-המשפט המיוחד בכל הנוגע לזיהוי דמיאניוק כ"איוון האיום" מטרבלינקה באומרו: "דרכי הזיהוי נבחנו בקפידה. בחינתנו המפורטת העלתה כי יושמו שיטות זיהוי מקובלות ואמינות".

ועוד כותב בית-המשפט העליון: "סיכומו של דבר, עדויותיהם של עדי הזיהוי היו אמינות בעיני בית-משפט קמא. לא גילינו ממש בטענותיו של הסניגור שהטיח כלפי עדותם טענות בדבר סנליות, רמאות או כושר זיהוי אפסי, לפי המקרה".

ועוד כתב בית-המשפט העליון: "לו עמדו ראיות אלה לבדן כאשר מצטרפות אליהן אי-אלה ראיות שהגישה הסניגוריה, והן הודאת דנילצ'נקו וזיהוי על-ידיו של המערער, וכן הודאתו של דודק וזיהוי על-ידיו של תמונת המהרהר כתמונת איוון האיום, לא היינו רואים מקום להתערב במסקנות שהוסקו בערכאה הראשונה לעניין ההרשעה בדין".

התביעה, במהלך חיפושיה אחר חומר ראיות נוסף העשוי לשפוך אור על סלעי המחלוקת הרבים שבתיק, מצאה לראשונה בברית-המועצות חומר ראיות שלכאורה, על פניו, עשוי היה לסייע לסניגוריה בטענתה כי דמיאניוק איננו איוון האיום. חומר זה הכיל הודעות של וכמנים שפשעו בטרבלינקה ונחקרו על-ידי שלטונות החקירה של ברית-המועצות בין השנים 1944 עד 1965 במהלך משפטים שנערכו להם שם.

בית-המשפט העליון קיבל את הראיות הללו באומרו: "כמובן שעצם הצורך להתייחס למסמכים המעוררים שאלות לרוב נובע במידה לא מועטה מגישתנו הליברלית לקבלת ראיות נוספות היכולות לסייע לסניגוריה".

בית-המשפט העליון אמר על מסמכים אלה של הווכמנים, כי אף שיש בהם שורה ארוכה של סתירות פנימיות, פגמים, חוסרים ובעיות עובדתיות ומשפטיות רבות אחרות, הכול כפי שטענה התביעה בנתחה אותם, עדיין יש להם משקל משפטי מסוים. ומשקל זה הוא ביסודו של הספק הסביר שהתעורר בהם וגרם לזיכוי של דמיאניוק מהיותו איוון האיום, מחמת הספק.

מבחינה משפטית יש בפסיקה זו של בית-המשפט העליון סוף פסוק לגבי אישומו של דמיאניוק כאיוון האיום ממחנה טרבלינקה.

שנית, אני מבקש להעביר לכנסת, אילו מאמצים עשתה פרקליטות המדינה באמצעות פרקליטיה מיכאל שקד ודפנה בינאל, כדי לסייע לבית-המשפט להגיע לחקר האמת. אני עושה זאת תוך הבעת תודה והערכה על עבודה טובה ומסורה ואחראית ביותר שעשו הפרקליטים המלומדים במשפט מיוחד זה.

בתקופה שבין חודש דצמבר 1990 ועד יוני 1992 – מועד תחילת הדיון בשלב השני בערעור – עסקו שני נציגי התביעה הישראלית, במהלך כמה ביקורים שערכו במוסקבה ואחר כך גם בקייב, בקריאת חומר ראיות רב שנאסף בעבורם, על-פי בקשתם והנחייתם, מארכיונים שונים של הק"ג בברחי ברית-המועצות – כ-15,000 עמודים כתובים רוסית, רובם בכתב יד קירילי, ומיעוטם מודפס.

החומר הנדון נסב והתייחס לפשעי וכמנים שעסקו בהשמדת יהודים בטרבלינקה, סוביבור ומחנות נוספים, ונבע מתיקי חקירה ומשפט של אותם פושעים.

מתוך ים החומר הנדון הביאה התביעה לישראל את עיקרי הראיות, שלהן השלכה ישירה על סוגיות מרכזיות שנדונו בבית-המשפט בישראל בשנות ניהול התיק כאן, וזאת במגבלות השפה, הכמות ונכונות הרוסים לשתף פעולה, כמובן.

בעיקרו של דבר הכיל חומר הראיות שנמצא על-ידי התביעה את הנושאים הבאים:

א. הודעות ועדויות של וכמנים מטרבלינקה, לרבות מסדרי זיהוי תמונות, אשר נוסף על תיאור זוועות מעשיהם שם התייחסו לווכמנים אחרים, שיחד עמם לקחו חלק בביצוע הפשעים. בין היתר, עלה

מהודעותיהם כי שמו של מפעיל תאי הגזים היה איוון מרצ'נקו. חלקם אף הצביעו על תצלומים שונים כנושאים את תמונת אותו מרצ'נקו.

ב. הודעות ועדויות של וכמנים מסוביבור, אשר חלקם שירתו קודם לכן בטרבלינקה, והם מתארים את זוועות מעשיהם שם, תוך הדגשת הזהות המוחלטת בין שני "בתי-החרושת למוות", כהגדרתם: טרבלינקה וסוביבור.

ג. מהודעות הווכמן איגנאט דנילצ'נקו, אשר תיק משפטו מ-1949 הותר והובא בשלמותו לעיון במוסקבה, הסתבר כי כבר ב-1949 הוא העיד במהלך חקירותיו על כך שיחד עמו, באביב 1943, שירת במחנה ההשמדה סוביבור וכמן ששמו איוון דמיאניוק. דנילצ'נקו מסר פרטים מזוהים לגבי דמיאניוק והוסיף, כי לאחר מעשיהם בסוביבור, עברו יחדיו למחנה הריכוז פלוסנבורג, שם קועקעו בכתובת האס.אס. מתחת לבית-שחי שמאל. לדמיאניוק היתה כתובת קעקע כזו, והוא הסיר אותה אחרי המלחמה. בתיק מצויה גם תעודת שירות של דנילצ'נקו, זהה לתעודת טרבניקי של דמיאניוק, ומצויים פרטים חשובים רבים נוספים.

ד. רשימות הצבה גרמניות מקוריות מתקופת השלטון הנאצי, שבהן מוצבים וכמנים לשרת באס.אס. למחנות השמדה שונים. בין היתר, נמצאה רשימת הצבת וכמנים למחנה ההשמדה סוביבור, מתאריך 26 במרס 1943, ושמו של דמיאניוק מופיע שם בצירוף כל פרטיו האישיים הנכונים: תאריך לידה, מקום לידה וכו'. כזכור, בתעודת טרבניקי רשום כי דמיאניוק הוצב למחנה ההשמדה סוביבור ביום 27 במרס 1943, יום למחרת התאריך המצוין באותה רשימה.

כמו-כן נמצאה רשימת הצבה של וכמנים מאוקטובר 1943 למחנה הריכוז פלוסנבורג, שגם בה מופיע שמו של דמיאניוק כאחד הווכמנים הנשלחים לשרת שם, עם כל פרטיו האישיים ליד שמו המדויק.

ה. נוסף על הרשימות הנ"ל, התגלה בארכיון אחר בברית-המועצות לשעבר דף תלונת משמעת נגד דמיאניוק ושלושה וכמנים נוספים על הפרת הוראה המונעת יציאות משטח מחנה הריכוז מיידיאנק בחודש ינואר 1943.

ו. כמו-כן, דלו נציגי התביעה מן התיקים מסמכים גרמניים אותנטיים, הודעות ועדויות, שלהם השלכות ישירות על נושאים רבים ומגוונים שעלו במהלך שנות הדיון בתיק.

מטבע הדברים, נאסף חומר הראיות הזה בשלבים, כאשר בין שלב לשלב היתה התביעה בישראל מנתחת אותו ומגבשת עמדה היכן יש לחפש חומר נוסף, כדי להשלים באמצעותו את התמונה. החומר, שרובו כתוב רוסית בכתב יד, תורגם, כמובן, לעברית כדי לאפשר גם לסניגוריה ולבית-המשפט להתעמק בו.

בעקבות גילוי ופענוח חומר הראיות הנוגע ישירות למערער במסמכים שונים בברית-המועצות, נעשה מאמץ לאתר חומר נוסף בעניינו במערב, הפעם בקשר לשירותו במחנה הריכוז פלוסנבורג, מחנה ריכוז והשמדה שנמצא בגבול גרמניה המערבית וצ'כיה. הניסיון הביא לגילוי של קצה חוט המצוי בארכיון הלאומי של גרמניה המערבית בעיר קובלנץ, גרמניה.

שני נציגי התביעה יצרו קשר עם מנהלי הארכיון, ולאחר שוידאו כי אכן קיימת שם חטיבת ראיות הנוגעת למחנה הריכוז פלוסנבורג, נסעו, חיפשו בין עשרות אלפי מסמכים ומצאו שלושה מסמכים גרמניים אותנטיים הנוגעים ישירות לדמיאניוק:

1. טופס "עליית משמר", רשימה מאוקטובר 1944, של וכמנים המלווים אסירים לעבודות כפייה במחנה הריכוז פלוסנבורג. שמו של דמיאניוק מופיע ברשימה, בצמוד למספרו האישי מטרבניקי: 1393; אותו מספר המופיע בתעודת טרבניקי.

2. רשימת הצבות וכמנים: רשימה של 117 וכמנים מפלוסנבורג, ושמו של דמיאניוק מופיע בה, בצמוד למספרו האישי: 1393.

3. ספר נשקיה: ספר, ובו רישומים מדויקים של כלי הנשק שחולקו לווכמנים עם הגיעם לשרת במחנה פלוסנבורג. בין היתר, מופיעים שמותיהם של דמיאניוק ודנילצ'נקו כמי שקיבלו רובה וכידון ב-8 באוקטובר 1943.

עד כאן היבט על הראיות הנוספות שהיו יכולות להגיע אלינו רק לאחר התמורות הפוליטיות בברית-המוצעות, ומשום כך לא היו בידי התביעה הכללית עם הגשת כתב האישום ולא היו בפני בית-המשפט המחוזי, והיה לראיות אלו ולאחרות משקל בעיני בית-המשפט העליון.

אשר לחלקו של דמיאניוק כווכמן ביחידת טרבניקי ובמחנות סוביבור ופלוסנבורג, אומר דברים קצרים, כי הנושא, כאמור, עדיין סוב-יודיצה, בפני בית-המשפט הגבוה לצדק, שעכב את גירושו של דמיאניוק מישראל.

בית-המשפט המיוחד קבע ממצאים על "מבצע ריינהרד" להשמדת יהודי פולין ועל גיוס שבויי מלחמה סובייטיים ככוח עזר לאס.אס., שעמם נמנה הנאשם. בעת שהותם במחנה טרבניקי פעלו כוחות העזר ביחד עם אנשי האס.אס. בכל הקשור למימוש תוכנית ההשמדה.

בית-המשפט המיוחד קבע, כי דמיאניוק נקלט ביחידת טרבניקי וקיבל שם את המספר האישי 1393. בכתב האישום טענה התביעה הכללית כי, אני מצטט: "במחנה זה הוכשר הנאשם לשמש בכוחות העזר, אשר נועדו למלא תפקידים במסגרת 'מבצע ריינהרד'".

עם זאת, התביעה הכללית לא האשימה את הנאשם במעשים מיוחדים שעשה בעת היותו במחנה טרבניקי, ובמרכז כתב האישום עמדו האשמות שיוחסו לדמיאניוק כ"איוון האיום" בטרבלינקה.

גם מחנה סוביבור הוזכר דרך אגב בכתב האישום נגד דמיאניוק. בכתב האישום טענה התביעה הכללית, כי הנאשם שהה בטרבלינקה לפחות עד ספטמבר 1943, ובמהלך תקופה זו, במועד הסמוך ל-27 באפריל 1943, שירת הנאשם תקופה קצרה במחנה ההשמדה סוביבור.

פרט לאזכור המחנה, דמיאניוק לא הואשם בכתב האישום בפרטים של הזוועות שבוצעו במחנה סוביבור, כי בעת עריכת כתב האישום המידע היחיד על שירותו של הנאשם בסוביבור נבע מתעודת טרבניקי וממסמך אחד נוסף, שמזכיר אך ורק את נוכחות הנאשם שם.

עם זאת, בית-המשפט המחוזי קבע ממצאים מסוימים באשר לסוביבור. למשל, בעמוד 227 כותב בית-המשפט בקשר למוצג נ/175, העדות בחיקור דין של אותו איגנאט דנילצ'נקו, אני מצטט: "ניכרים סימני אמת רבים במישורים שונים. דנילצ'נקו מתאר בפירוט ובהרחבה את מתקן ההשמדה במחנה סוביבור ואת התהליך שהתקיים במחנה זה במסלול ההוצאה להורג של היהודים מרגע שהגיעו לרציף הרכבת ועד שהושמדו בתאי הגזים".

בפסק-דין של בית-המשפט המחוזי יש ממצאים מסוימים בודדים גם לגבי שירותו של דמיאניוק בסוביבור.

בעמוד 230, בסעיף א', כתוב שלפחות מחודש מרס 1943 הוא היה מוצב כווכמן בסוביבור.

בסעיף ג' בעמוד 230 כתוב: "הנאשם נחשב כווכמן מנוסה ויעיל ובשל כך היו הגרמנים שולחים אותו לעתים קרובות לצוד יהודים מהגטאות שבסביבה, והוא היה מעביר אותם במכוניות למחנה ההשמדה".

בסעיף ה' באותו עמוד כתוב בפסק-הדין של בית-המשפט המחוזי: "במסגרת פעולותיו ותפקידיו במחנה, חוץ מפעולות שמירה, כמתואר לעיל, עסק דמיאניוק בהבאת יהודים מהגטאות להשמדה במחנה, וביחד עם וכמנים אחרים היה דמיאניוק דוחף את היהודים בקתות הרובים ומכה אותם בעת ה'פריקה' מהרכבות. דמיאניוק, כאחרים, השתתף בהשמדה ההמונית של היהודים בכך שהיה מלווה את הקורבנות עד להגיעם לתאי הגזים. זו היתה עבודה יום יומית שלו".

ובעמוד 365 כתוב: "מלבד בטרבלינקה שירת הנאשם את הנאצים במלאכת ההשמדה שלהם גם בסוביבור" – במקור מודגשת המלה – "כמוכח מתעודת טרבניקי וכפי שהגיד עליו רעו דנילצ'נקו", נ/175.

בית-המשפט העליון לא רק שאימץ את ממצאי בית-המשפט המיוחד לעניין פשעיו של דמיאניוק בטרבניקי ובסוביבור אלא אף הרחיב וחיזק את בסיס הקביעות הללו, וזאת על סמך כל המסמכים הנוספים שהובאו מברית-המועצות ומגרמניה המערבית.

יש להדגיש, לכן, כי בית-המשפט לא זיכה את דמיאניוק מפשעים אלה. בית-המשפט העליון פסק, כי לנוכח העדר הזדמנות סבירה להתגונן בפני אישומים אלה, הרשעתו מחייבת פתיחה חדשה של הדיון בעניינו, ולכן אינו רואה טעם.

אני רוצה להזכיר כאן, כדי שתהיינה בפרוטוקול הכנסת המלים הקובעות בסוגיה זאת בפסק-דינם של חמשת שופטי בית-המשפט העליון בסרבם להרשיע את דמיאניוק באישום חלופי על עבירות שביצע או לכאורה ביצע בטרבניקי או בסוביבור, ואני מצטט: "ציינו כי המערער העלה טענות הגנה והביא

עדים אשר בעזרתם ביקש להפריך כל זיקה בינו לבין השירות ביחידת טרביניקי. הוא גם ביקש לשכנענו כי הודעותיו של דנילצ'נקו הן בגדר זיוף. אולם מנגד – עלינו להביא בחשבון את העובדה שהתיזה בעניין הסיוע לרצח לא הוצגה בטיעוני המדינה, אלא עלתה רק בעת ניתוח הראיות והמסקנות המשפטיות בפסק-דין זה. עניין סוביבור לא שימש נושא לטיעונים אלא אחרי תום שמיעת הראיות בבית-משפט קמא. על כן אין כל אפשרות לקבוע כי אכן ניתנה למערער הזדמנות סבירה להתגונן כראוי במלוא מובן המלה, כפי שמתחייב נגד אישום חלופי כאמור".

הדיון התמקד באופן טבעי בפרשת טרבלינקה ואיוון האיום, סביבה סבו הדיונים ובעיקר הזיהויים שהיו המוקד של המשפט בערכאה הראשונה, ולא ניתן לומר כיום, אחרי כל שנות הדיון, כי למערער היתה הזדמנות סבירה להתגונן נגד אשמה חדשה כמתואר כאן, שתועלה עכשיו.

"מתן אפשרות סבירה להתגונן", כותב בית-המשפט העליון, "פירושו כיום הלכה למעשה, פתיחה חדשה של הדיון, קרי: התמשכות נוספת של ההליכים מעבר למידה הראויה. שינוי חזית כזה בכל הנוגע למהות האישום, כשבע שנים ומעלה אחרי תחילת ההליכים, אינו נראה סביר, בהתחשב באופי החמור של האישום הראשוני ששימש יסוד להסגרה.

"על כן החלטנו שלא להמשיך בהליכים לגבי אישומים חלופיים.

"מסקנתנו הסופית לגבי האישום בדבר השירות בטרבלינקה כפי שהובאה לעיל הינה הזיכוי מחמת הספק מן האישום כפי שהובא בכתב האישום מעיקרו". עד כאן ציטטתי, ועד כאן שיקוליו ופסק-דינו של בית-המשפט העליון במשפט דמיאניוק.

"תם ולא נשלם" – פסקו חמשת השופטים, ומכאן ואילך ביקשו שלושה שופטים אחרים של בית-המשפט העליון, בשבתם כבג"ץ, לבחון את שיקוליו של היועץ המשפטי לממשלה בשאלה, האם יש להמשיך בישראל בהליכים משפטיים נגד דמיאניוק, או לגרשו ממדינת ישראל.

בימים ובשעות אלה נערכות התייעצויות בלשכת היועץ המשפטי לממשלה בסוגיה זאת. הדיונים והשיקולים נעשים בכובד-הראש הנדרש ובתחושה שזאת הכרעה קשה ביותר. בהתייעצויות משתתפים, לבד מהיועץ המשפטי לממשלה ופרקליטת המדינה, גם הדרגים הבכירים של המחלקה הבין-לאומית של המשרד, מחלקת הבג"צים והתובעים שניהלו את התביעה בבתי-המשפט.

ההחלטה המגובשת של היועץ המשפטי לממשלה ונימוקה יוצגו בפני בג"ץ בתאריך שיועד להצגת עמדתו.

ברצוני להדגיש, כי בדיונים בלשכת היועץ המשפטי לממשלה נבחנים כל ההיבטים האפשריים הנוגעים לסוגיה זו, כפי שביקשו כאן מכובדי, בייחוד מכובדי חבר הכנסת דב שילנסקי, וגם סגן היושב-ראש, חבר הכנסת עזרן, קרי: היבטים משפטיים, מוסריים, עובדתיים, ראייתיים, היבטים של המשפט הבין-לאומי ודיני ההסגרה, וכמובן הממצאים וההמלצות של בית-המשפט העליון בשבתו בהרכב מיוחד של חמישה שופטים, בראשות הנשיא מאיר שמגר.

בשלב זה נמתין לעמדת היועץ המשפטי לממשלה, ולפסיקת הבג"ץ.

חבר הכנסת פנחס בדש היה אמור להעלות הצעה לסדר-היום בעניין התבטאויותיו של הסניגור, עורך-הדין יורם שפטל, לאחר מתן פסק-דין של בית-המשפט העליון. בהצעה לסדר-היום, שהגיש בכתב, קבל חבר הכנסת בדש על כך שעורך-הדין שפטל כינה את ניצולי השואה סנילים, ואת אנשי מכן-ויזנטל, אני מצטט, "סרסורי שואה", ואת השופטים, אני מצטט, "חבורה של טיפשים שאינם יודעים מימינם ומשמאלם". עד כאן ציטוט ממה שהגיש חבר הכנסת פנחס בדש בכתב.

בעיתונים קראתי כאילו עורך-הדין שפטל, אני מצטט, "לעג לחמש עדויות הניצולים שנשמעו בבית-המשפט וביטל את ערכן". כן גינה את המשפטנים ששיבחו את פסק-הדין והחמיאו למערכת המשפט וכינה אותם מקהלה של, אני מצטט, "פרשני חצר".

על אף הקביעה העובדתית של בתי-המשפט בדבר אמיתותו של מסמך טרבניקי, הוסיף עורך-הדין שפטל לתארו לאחר מתן פסק-הדין, אני מצטט, "כזיוף במידה חמורה יותר מהבורדרו המפורסם שהיה היסוד להרשעתו של דרייפוס".

אף שבית-המשפט העליון זיכה את מרשו למגינת לבם של הניצולים, אמר עורך-הדין שפטל, לפי הפרסום בעיתון, ואני מצטט, "זהו פסק-דין שנועד לרצות את הניצולים, לקבוע שהם זהב טהור", שלא לצטט כאן דברי התרברבות והתנשאות של עורך-הדין שפטל, כגון: "הצלחתי לשים ככלי ריק את התביעה הישראלית ואת בית-המשפט המיוחד".

אני נמנה עם אלה שיודעים להעריך את עצם העובדה שסניגור יהודי-ישראלי היה מוכן לממש את זכותו של כל אדם לסניגור, אפילו הוא נאשם בפשעים חמורים כלפי העם היהודי. אני גם ער לכך שקשה מאוד היה לעורך-דין שפטל לנהל את הסניגוריה על דמיאניוק בישראל, אבל אינני יכול להבין ואינני יכול להשלים עם ביטויי זלזול של עורך-דין נכבד כלפי עדים, תובעים, שופטים, מערכת המשפט, ואף משפטנים שהסכימו להעמיד את מומחיותם במשפט לרשות התקשורת הבין-לאומית שצבאה על דלתות בית-המשפט העליון.

עורך-דין חייב בכבוד חברו עורך-הדין המתייצב מולו במשפט. עורך-דין חייב בכבוד בית-המשפט ובכבוד מערכת השיפוט. מותר לעורך-דין לבקר בצורה עניינית והוגנת פסק-דין של בית-המשפט, אבל אסור לעורך-דין להתחשבן עם בית-המשפט ולהעליב את התובע, את השופט ואת העדים.

אינני שופט של עורכי-הדין ולא נתתי לעורך-דין שפטל הזדמנות להתייחס לפרסומים ולאשר או להכחיש אותם, לכן אינני רוצה לומר דברים שיישמעו כקביעת אשמה או כחריצת דין עליו.

הביטויים המיוחסים לעורך-הדין שפטל יופנו על-ידי ללשכת עורכי-הדין וליועץ המשפטי לממשלה כדי שהם, כל אחד במסגרת הסמכויות המוקנות לו בחוק, יחליטו, האם לנקוט אמצעים נגד עורך-דין שפטל, ואם כן, אילו אמצעים.

עורך-הדין שפטל מתבקש להבין, כי לא ייתכן לתת לצד אחד לתקוף, להעליב ולהשפיל את זולתו, יהיה מי שיהיה, ולעמוד מנגד, או שאנו נעמוד מנגד בלי להגיב ולנקוט אמצעים שישמרו על כבודם של עדים, כבודם של משרתי הציבור, אנשי פרקליטות המדינה, ואלה האחראים לכך שיש לנו מערכת שיפוט הראויה לשבח.

אני הייתי מציע לחברי הנכבדים להסתפק בדברי התשובה שלי. עם זה, אני לרשותכם. אני מתחשב בכם. אם הייתם חושבים משום-מה שיש מקום לדיון בוועדה, אני אצטרף אליכם, אבל לי נראה שאתם אמרתם את שלכם, אני, כנציג הממשלה, אמרתי את שלי; בשלב זה אולי מכובד יותר להסתפק בכך, והרי אתם יכולים, תמיד, לחזור ולהעלות את הנושא על סדר-יומה של הכנסת.

אני מודה לכם על הסבלנות הרבה, ומודה לכם על הדברים שאמרתם. תודה רבה.

היו"ר י' עזרן:

תודה אדוני השר על הרצאת דבריו המאלפת. אני אשאל את אדוני המציע, האם הוא מסכים להצעת השר?

דב שילנסקי (הליכוד):

אני מסכים להצעת השר מתוך ביטחון שאם אנחנו נמצא צורך להעלות מחדש, השר ודאי וודאי לא יתנגד, אפילו יתמוך. תודה.

היו"ר י' עזרן:

תודה. אם כן אני שואל את המציע השני, אדוני מסתפק בדברי השר?

חיים דיין (צומת):

אני מסתפק בדברי השר, ואני לא רוצה שהנושאים האלה יגרמו כאב עמוק יותר לעם ישראל.

היו"ר י' עזרן:

תודה. אם כך גם אני, כמציע השלישי, מסתפק בדברי אדוני השר.

הצעת חוק הדרוזים והצ'רקסים (הוראת שעה להבטחת שוויון זכויות).

התשנ"ג-1993

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר י' עזרן:

אנחנו עוברים לנושא הבא. הודעה לחבר הכנסת סאלח טריף בעניין הצעת חוק הדרוזים והצ'רקסים (הוראת שעה להבטחת שוויון זכויות), התשנ"ג-1993. אדוני, בבקשה.

סאלח טריף (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לקרוא בפני הכנסת את מכתבו של השר חיים רמון לחבר הכנסת גדליה גל, יושב-ראש ועדת הכספים: "ראש הממשלה ושר האוצר מבקשים כי הצעת חוק הדרוזים והצ'רקסים לא תידון היום אלא בעוד שבועיים-שלושה, במושב פגרה מיוחד. החוק יעלה במושב הפגרה על-פי בקשת הממשלה, ועד אז ייעשו מאמצים להגיע לנוסח מוסכם על דעת המציע, חבר הכנסת סאלח טריף, והממשלה".

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לומר, שחבר הכנסת גדליה גל דחה את החוק. זה לא היה על דעתי. אני רוצה להודות לכל חברי הכנסת שהיו עמי כדי לסייע לי בהשלמת החקיקה של החוק שבא לעשות צדק פעם אחת ולתמיד עם העדה הדרוזית בישראל. אני מקווה שחבר הכנסת גדליה גל, יושב-ראש ועדת הכספים, אכן יקיים את הבטחתו ויביא את החוק למושב פגרה מיוחד בתוך שלושה שבועות מהיום. אני מבטיח שעד אז אנחנו לא נשנה שום פסיק ושום סעיף בחוק החשוב, שבא להבטיח שוויון זכויות לעדה הדרוזית בישראל. תודה.

היו"ר י' עזרן:

תודה לחבר הכנסת סאלח טריף. אני באמת מאחל לך שתצליח להעביר את החוק הזה, שהוא מוצדק. תודה.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש הערה בעניין זה.

היו"ר י' עזרן:

בבקשה.

דוד מגן (הליכוד):

חבר הכנסת סאלח טריף התבטא בעדינות. אני רוצה למחות בתוקף על התערבותה של הממשלה בעבודת הכנסת. ועדת הכספים אישרה את החוק. החוק מונח זה כמה ימים על שולחן הכנסת, לרבות ההסתייגויות. לא ייתכן שהממשלה תורה ליושב-ראש ועדה, שנמנה עם סיעת הממשלה, להפוך את החלטות הוועדה ואת הסיכוי לאשר היום את החוק בטרם יציאה לפגרה לחוכא ואטלולא.

אני מוחה נגד התערבות הממשלה. את מחאתי נגד יושב-ראש ועדת הכספים אמסור בישיבה ביום שלישי הקרוב, מתוך מגמה שהסעיף הזה יהיה הראשון שיידון בישיבה הראשונה של הכנסת.

היו"ר ד' שילנסקי:

מה קרה כאן? ראיתי כאן את יושב-ראש ועדת הכספים.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, צריך להירשם בפרוטוקול שלא הוא ביקש את הדחייה. הוא קיבל פקודה מהממשלה, והוא משך את הצעת החוק בחזרה.

אנחנו צריכים לעמוד על זכותנו לעמוד מעל הממשלה, גם אם החוק לא מוצא חן בעיני שר האוצר.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אדוני היושב-ראש – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

רק אחד ולא יותר. אינני יכול להפוך את זה לדיון. דיבר חבר כנסת אחד מהאופוזיציה; ידבר חבר כנסת שתומך בקואליציה. חבר הכנסת דראושה, בבקשה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אדוני היושב-ראש, גם אנחנו חיינו כאן כדי לתמוך בהצעת החוק של חבר הכנסת סאלח טריף, במגמה לסיים את חקיקת החוק הזה אחת לתמיד בצורה פרודוקטיבית, מועילה. העדה הדרוזית

והעדה הצ'רקסית והאוכלוסייה הערבית בכלל זכאיות לשוויון מלא. חשבנו שקבלת החוק הזה תהיה צעד קדימה.

אני מוחה נגד כך שבאופן פתאומי נודע לנו שדוחים את ההצבעה. אני מקווה – חבר הכנסת סאלח טריף, אנחנו אתך במאבק הזה – שאכן יביאו את ההצעה הזאת בתוך שבועים-שלושה שבועות ולא ידחו אותה עד לאחר הפגרה. בכל אופן, אנחנו אתך ועם העדה הדרוזית במאבק הזה, כי זה מאבק צודק, מאבק של כולנו, מאבק של בני המדינה כולה להשגת שוויון מלא לכל אזרחי המדינה.

סאלח טריף (העבודה):

אחרת לא תהיה זכות קיום לממשלה הזאת.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אני אומר לממשלה, לא רק חבר הכנסת סאלח טריף עומד במאבק הזה אלא כולנו.

היו"ר ד' שילנסקי:

השר ביקש להסתפק בזה. לא נהפוך את זה לדיון של ממש.

דוד מגן (הליכוד):

חבר הכנסת דראושה, אני רוצה שתתחייב לתמוך בהסתייגויות.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אני אתמוך בהסתייגויות.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, שר המשפטים ביקש להתייחס לנושא, ובזה נסתפק.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, גם אני סברתי שנוכל היום לחגוג את חקיקתו של החוק, שהוא חשוב לכל תושבי ישראל ובמיוחד לחברינו בעדה הדרוזית ובעדה הצ'רקסית. הממשלה הרי תומכת בהצעת החוק. אלא מאי, כפי שאני הבינתי – ואני מודה שזה מפי השמועה – הוכנס בשעת הדיון בוועדת הכספים סעיף או סעיפים נוספים להצעת החוק, שיש להם או יכולה להיות להם עלות כספית רצינית, בלי שדאגו בעת ובעונה אחת ועדת הכספים והכנסת להבהיר מה הוא המקור התקציבי לכך. על כך, כידוע, יש ריסונים מסוימים.

לכן, אין זאת אומרת שאין מקום לכבד את דעת החברים כפי שהחליטו, אבל היה מקום לעשות אתנחתא כדי לברר את הסוגיה הזאת, שהרי לא ייתכן שקבוצת חברים בכנסת, ותהיה נכבדה כאשר תהיה, תחליט אגב כל חוק על זעזועים או שינויים במערכות תקציב. אני הבינתי שכאן היתה בקשה של שר האוצר לעשות אתנחתא, לבדוק את הסוגיה הזאת עם החברים התומכים בחוק הזה, בהתאם לרוח החוק.

אני רוצה להבהיר, שאין זאת התערבות רגילה בהליכי חקיקה. זאת שאלה רצינית, נכבדי חבר הכנסת דוד מגן. אם קובעים שאזורים מסוימים הופכים לאזורי פיתוח, אזורים שיש כלפיהם מדיניות העדפה מסוימת, יש בזה עלות לאוצר המדינה, ועומדת השאלה, מהיכן הכיסוי התקציבי.

סאלח טריף (העבודה):

הבעיה היא עקרונית, אם ממשלה מכבדת את החלטות קודמותיה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

חבר הכנסת סאלח טריף, ידידי ורעי, למיטב הבנתי – אני פונה ליושב-ראש הקואליציה שיושב כאן, אולי הוא יודע יותר, אם אני טועה, אינני מתכוון להטעות, לא הייתי מעורב בהליכי החקיקה ולא בהליכים בוועדת הכספים – כשהתעניינתי היום בדבר, זה מה שדווח לי כמקור הבעיה. אין נסיגה מהתמיכה שלנו בהצעת חוק זאת.

דוד מגן (הליכוד):

מטרת החוק היא לאלץ את הממשלה לבצע את החלטותיה. להחלטות יש עיגונים בתקציב. התקציב קיים. כל מה שצריך לעשות הוא לבצע את ההחלטות.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה.

הצעה לסדר-היום

מאבקו של עמוס ברנס להוכחת חפותו

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מזמין את חבר הכנסת יוסף עזרן להביא את הצעתו לסדר-היום, מס' 2221, בנושא: מאבקו של עמוס ברנס להוכחת חפותו. חבר הכנסת יוסף עזרן, בבקשה.

יוסף עזרן (ש"ס):

אדוני היושב-ראש, רבותי השרים, חברי הכנסת, ביום שני השבוע – – –

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

חבר הכנסת עזרן, מדוע לא הזמנת את מר עמוס ברנס להתארח ביציע המיוחד?

יוסף עזרן (ש"ס):

הזמנתי וביקשתי והפצרתי, ולא נענית. לכן הוא יושב ביציע השני למעלה. צר לי מאוד, אבל הוא הוזמן. הוא ישב אצלי כמה פעמים בחדרי ובמקומות אחרים, אבל לא זה הנושא.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

— — —

יוסף עזרן (ש"ס):

לצערי, לא נענית. תודה רבה על ההערה.

בראשית השבוע התכנסה ועדת החוקה, חוק ומשפט והזמינה אורחים מאוד נכבדים וחשובים, למעשה שר המשפטים, שר המשפטים לשעבר אמנון רובינשטיין ועוד כהנה וכהנה, כדי לדון בנושא עקרוני, מהותי, שאפשר לומר שהוא אבן יסוד, ראש פינה בצדק המשפטי האבסולוטי.

אין צדק מוחלט בעולם הזה. רק בורא עולם יכול לשפוט צדק מוחלט. אבל האדם חייב לעשות כמיטב מצפוננו, שכלו, לבו ורגשותיו כדי שהצדק יראה, יעשה ויורגש.

על מה דנו? על הנושא הכאוב מאוד, שגולל טרגדיות איומות, נוראות, על משפחות שלמות בישראל, הרשעה על סמך הודאה בלבד; זה היה הנושא שנדון, ואני מודה מאוד לוועדה שהתכנסה ביוזמתי, על-פי בקשתי.

הוקמה ועדה שתבדוק את הנושא הזה. הובעו דעות יסודיות בעניין הזה, ואני אחזור ואתייחס – למה אני מצפה ומה אני מקווה מהוועדה הנכבדה הזאת.

אם הנושא הוא כבד וכאוב מאוד, הרי הוא כזה במיוחד כשהוא מתייחס ספציפית לאדם אחד, אשר השם שלו מרעיד לבבות, מפעים את כל המיתרים הרגשיים עמוק מאוד בתוך לבו של כל אדם שהוא שוחר צדק, אוהב אמת ורודף את האמת, השם המזעזע את כל מדינת ישראל: עמוס ברנס.

האיש הזה נידון למאסר עולם על רצח של החיילת רחל הלר לפני כ-20 שנה, ישב עשר שנים בכלא, כאשר סירב בתוקף, בעקשנות, בעקביות, לקבל חופשה שהיתה מגיעה לו – מגיעות לו הרבה חופשות – זעק מקירות לבבו כל הזמן, ללא הרף: אני חף מפשע. אצל האיש הזה ביקר בכלא לאחר עשר שנות ישיבה שופט בית-המשפט העליון שהרשיע אותו בערעור, השופט חיים כהן, וביקש ממנו – כי הוא לא הגיש בקשת חנינה – אנא ממך, תואיל לצאת לחופש למען תיאבק לביורור חפותך עד שיצא כאור צדקך, ואני אעזור לך כמיטב יכולתי. אחר כך אני אשתדל לקרוא משפטים קצרים מתוך שני מכתבים מרגשים מאוד של כבוד השופט חיים כהן.

אחרי שהוא יצא הוא לא הפסיק, זה עשר שנים, לזעוק זעקה גדולה ומרה. הוא חופשי כרצונו, הוא יכול לשקם את עצמו, אבל, רבותי, העוולה שהוא חי אתה זועקת, מפעמת בקרבו, לא נותנת לו מנוחה ולא תיתן לו מנוחה לעולם. למה? מפני שהרוח הזאת של האמת, לעולם אי-אפשר לחנוק אותה.

כפי שאני התרשמתי ממנו, כפי ששמעתי אותו ולפי ידיעות, גם מבחינה מודיעינית, שקיבלתי מקצינים בכירים שהיו בתקופה של חקירתו, שליוו את הפרשה האומללה הזאת, ועל סמך מסמכים אחרים – אני מבטיחכם נאמנה, רבותי, שעד שיבה וזיקנה, עד מאה ועשרים, הוא ימשיך לזעוק את חפותו ואת צדקתו, ואני מאמין לו; לא רק אני, אנשים רבים מאוד כואבים וזועקים אתו את זעקת החף מפשע. ואפילו, חס וחלילה, אחרי הסתלקות מן העולם הזה, אחרי מאה ועשרים שנה, עדיין רוחו תמשיך לזעוק כדי שצדקתו תצא לאור. כמה אנשים, 40 ו-50 שנה אחרי שהלכו לעולמם ביקשו שיטהרו את שמם, מפני שלאדם אין שום דבר אחר בעולם ואין שום נכס אמיתי כמו שם טוב.

רבותי, אני רק אקרא לכם מה שהופיע בעיתון "במחנה" ב-1990, הריאיון עם שלמה גל, שכעת הוא ניצב במשטרה ואז הוא היה ראש מחלקת חקירות במטה הארצי. אני אקרא מלה במלה מה שהוא אמר, מה שנכתב שם. שלמה גל טוען: זו היתה פרשה מכוערת ביותר ושחורה בתולדות השלטון והחוק בישראל בכלל והמשטרה בפרט. ייקח לנו הרבה זמן להתגבר על הנזק שגרמה לנו פרשה זו. אני מסתובב היום עם הרבה ספקות גדולים באשר לאשמתו של ברנס. כשחקרנו את חוקריו במכונת האמת, המחטים של הפוליגרף כמעט ונשברו. יש לי רעיונות משלי לגבי האיש האשם ברצח, אבל אני יודע שמדובר בפרשה סגורה שלעולם לא תיפתח מחדש.

לגבי הרישא אני מסכים עם החוקר הנכבד ניצב שלמה גל, אבל לגבי החקירה הזאת שלא תיפתח אני לא מסכים אתו. היא תיפתח מבחינה ציבורית, מבחינה לאומית, מבחינה אנושית, ואני מקווה שגם מבחינה משפטית-יורידית. למה? כי הרי על-פי החוק, כאשר מתגלות ראיות חדשות לכאורה, ניתן לפתוח מחדש ולחזור על המשפט. הרי גם המשנה ליועץ המשפטי לממשלה, הגברת קרפ, המליצה בפירוש על משפט חוזר. לצערי הרב, עד היום זה קול קורא במדבר.

ברשותכם, אני רוצה לקרוא את המכתב המרגש שכתב מר חיים כהן בזמנו למר ברנס. "לעמוס ברנס, רב שלומות. אני שמח מאוד על שזכיתי היום להיות ראשון מברכיך לקראת צאתך לחופשי. סמוך לבי ובטוח שבשובך להיות אזרח חופשי במדינת ישראל תצדיק את התקווה שכבוד נשיא המדינה וכל ידידיך וקרוביך ואני עבדך תולים בשחרורך. יודע אני שכל מאמציך נתונים עתה להוכחת חפותך מכל פשע, והעובדה שיכולתי ואולי עוד אוכל לעזור לך לצאת וללחום את מלחמת הצדק ממלאת אותי סיפוק רב. סופו של הצדק להיגלות וסופו של המעוות להיתקן. ומי ייתן שלא יארכו הימים וצדקתך תצא לאור עולם".

צר לי מאוד שעברו עשר שנים, הימים מתארכים והזמנים דוחקים, ועדיין צדקתו של עמוס ברנס מרחפת ככתם שחור וכעב מעיק מאוד על הצדק, על המצפון ועל היושר של החברה, ושל הערכאות והמערכת כולה.

רבותי, עוד מלה אחת הייתי מוסיף. "הצטערתי מאוד על דיכאונך" – זה מכתב שני שכתב השופט כהן בשנת 1988, הראשון נכתב ב-1983 – "אבל אין לאל ידי להושיעך. הצדק אינו מונח ברחובות שתרים אותו ותיקח אותו, הוא גם אינו סחורה אשר בית-משפט מוכיח אותה. הוא אידיאל אשר אסור להתיימש ממנו אפילו רחוקה הדרך להשיגו". ומי כמו האיש הזה האמיץ, האיש בר-הלב ברנס, לא מתיימש ומאמין ששיג אותו, ואני יודע שהוא לא לבדו.

רבותי, לאחרונה ישב קצין בכיר מאוד – לא עזרא גולדברג, שגם הוא קצין חשוב ותרם הרבה לחקירה הזאת, וכנראה יתרום, קצין בכיר אחר שאינו חפץ כעת בהעלאת שמו. ישבו בביתו של כבוד השופט חיים כהן ואמר: אדוני, אתה משוכנע שהרוצח הוא אחר, מה יהיה אותו? קם עמוס ברנס ואמר: אדוני השופט, אבל מפני שאתם לא מוצאים את הרוצח האמיתי, אות קין יישאר חקוק על מצחי לעד? האם אחיה תמיד עם החרפה והעוולה הזאת? האם שנתי תידד כאשר שללו ממני צלם אנוש? כי אני בשום פנים לא יכול לנגוע בזבוב. קם כבוד השופט חיים כהן ואמר: אדון ברנס, אות קין זה אינו על מצחך, הוא פה על מצחי ועל מצח כל החברה שעשתה לך עוול, והאות הזה לא יימחק כל זמן שלא יזעקו מעל כל גג ומכל רחובות קריה שאתה חף מפשע ואתה צדיק, וזכותך שייתנו לך את זאת.

רבותי, אני רוצה לומר לכבוד השופט חיים כהן, האות הזה הוא אות קלון, חלילה, לא רק על מצחו. הוא לא על מצחו, מפני שהוא עשה כמיטב יכולתו לתקן, הוא ניסה לעודד והוא הכיר בטעות.

רבותי, אנחנו ביחד כאן, ובכל מקום שנידרש ובכל פורום, נזעק את האמת הזאת עד שהאות הזה יימחק והצדק והכבוד האבוד של עמוס ברנס יוחזרו לו.

אני מבקש מאדוני שר המשפטים הנכבד, שיואיל להקים את הוועדה הזאת שתדון בנושא הספציפי הזה ותתייחס אליו, או שתקום במקביל ועדה אחרת כדי שצדקתו של האיש הזועק זה 20 שנה לא תשוב ריקם. שום כוח בעולם לא יחנוק את הזעקה הזאת, והצדק סופו לנצח. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אדוני שר המשפטים, בבקשה.

אני רואה שהשאלה שנשאלה פה, למה אדון ברנס לא יושב ביציע המיוחד, מייד ציפור הוליכה את הקול הזה והעניין סודר.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אני רוצה לציין את העמדה החיובית שלך, שיש לברך עליה. אני שמח שמר ברנס יושב כאן, ביציע המיוחד.

היו"ר ד' שילנסקי:

שר המשפטים, בבקשה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

נכבדי היושב-ראש, חברי הכנסת, לא בדקתי באופן אישי את פרשת ברנס, ואני משיב כאן לפי המידע שנמסר לי במשרד המשפטים.

עמוס ברנס הורשע בבית-המשפט המחוזי, בתיק פשע חמור 145/75, ברצח רחל היר, זיכרונה לברכה. פסק-הדין אושר בבית-המשפט העליון בערעור פלילי 127/76. בקשתו לדיון נוסף נדחתה בידי נשיא בית-המשפט העליון דאז, שמעון אגרנט, ובקשה שלו למשפט חוזר נדחתה לראשונה גם היא בידי הנשיא דאז, יואל זוסמן.

לאחר שבית-המשפט העליון דחה את בקשותיו, פנה עמוס ברנס ליועץ המשפטי לממשלה, ועקב פנייתו ביקש היועץ המשפטי לממשלה מהמשנה לו, יהודית קרפ, לבדוק את התיק. הבדיקה נעשתה בשיתוף עם משטרת ישראל, היתה יסודית ומעמיקה ביותר, והושקעו בה מאמצים רבים. בסיומה של הבדיקה נכתבה חוות דעת מקיפה.

מסקנתה של המשנה ליועץ המשפטי לממשלה בחוות דעתה היתה, שיהיה מקום לשקול הגשת בקשה למשפט חוזר בעניינו של ברנס מטעם היועץ המשפטי לממשלה, רק אם יתקיימו שניים אלה:

יפתח הליך פלילי בגין עדות שקר נגד סגן-ניצב מרקוס, ראש הצח"מ דאז בחקירת רצח רחל הלר, וההליכים יסתיימו בהרשעתו, ובית-המשפט לא יקבע כממצא עובדתי כי מרקוס לא היה בשחזור שעשה ברנס או כי אינו מאמין לראיות שהובאו נגד מרקוס.

בהתאם להמלצה זו הוגש משפט נגד סגן-ניצב שאול מרקוס ובית-המשפט המחוזי אכן הרשיעו ברוב דעות, אולם לא קיבל את גרסתו של ברנס כי מרקוס הפגין כלפיו אלימות במהלך השחזור. יתר על כן, ערעורו של מרקוס על הרשעתו התקבל ובית-המשפט העליון קבע כממצא כי מרקוס לא היה נוכח בעת השחזור שעשה ברנס.

התנאי המוקדם שהציבה המשנה ליועץ המשפטי לממשלה להגשת בקשה למשפט חוזר מטעם היועץ המשפטי לממשלה לא התמלא אפוא, והיועץ המשפטי לממשלה החליט שאין בדעתו להגיש מטעמו בקשה למשפט חוזר. בכך תם פרק יוזמת משרד המשפטים בעניין זה. הדבר היה בתחילת 1983.

לאחר מכן, ביוני 1984, הגיש עמוס ברנס בקשה למשפט חוזר ובה התבסס, בין השאר, על דוח הבדיקה של היועץ המשפטי לממשלה.

הבקשה נדונה בידי המשנה לנשיא דאז, השופטת מרים בן-פורת, ונדחתה לגופה בהחלטה מנומקת ומפורטת המנתחת אחת לאחת את כל טענותיו של ברנס. בהחלטתה קבעה השופטת בן-פורת, כי אין בידי ברנס ראיות חדשות המצדיקות עריכת משפט חוזר.

יש לציין, כי השופטת בן-פורת דנה בבקשה אף שהוגשה לאחר עבור המועד הקבוע לכך בחוק, ואף באת-כוח היועץ המשפטי לממשלה הסכימה שלא לטעון טענה פורמלית זו, וזאת כדי "שהבקשה בפרשה שהטרידה גורמים כה רבים בציבור תתברר לעיצומה".

בסיום החלטתה כתבה השופטת בן-פורת, ואני מצטט: "המסקנה אליה הגעתי היא שאין הצדקה להורות על עריכתו של משפט חוזר. ההרשעה מבוססת היטב ולא הובאה בפני ראייה העשויה לשנות את התוצאה לטובתו של ברנס.

"אף-על-פי-כן לא היתה טרחתו של משרד המשפטים לשווא", כותבת השופטת בן-פורת, "יש לברך על רגישותו לזעקת אדם חף מפשע ועל העמל הרב שהשקיע כדי ללקט כל גרגיר שעשוי היה לתמוך בספק באשמת הנדון.

"אשר לברנס", הוסיפה כבוד השופטת, "יש להדגיש שאפילו הוקל עונשו הוא ריצה שנים לא מעטות של מאסר בפועל, ויש לקוות שלא יקשה עליו להתערות בחיי החברה מחדש מבלי שההרשעה תהיה לו לרועץ. אין ספק שהוא התייסר וכנראה גם ממשיך בלבו פנימה להתייסר, על המעשה. השערתִי היא", כותבת השופטת, "שקשה לו לחיות עם הרעיון שידיִו ביצעו אותו מעשה, עד שהוא מבקש להשתכנע בדברים בדרכים שונות, שהדבר מעולם לא קרה. המוצא ממצב נפשי זה הוא, לדעתי, בקבלת עזרה מתאימה" וכו'.

סיכומי של דבר, עמוס ברנס הורשע ולא זוכה מחמת הספק. נכון הוא שכאשר החלו ספקות, והועלו ספקות שונים, בחר כבוד נשיא המדינה, על-פי המלצות שקיבל ועצות טובות שקיבל, לשחרר את עמוס ברנס ממאסרו במהלך תקופת המאסר. אבל זה לא בא בעקבות דיון נוסף וזיכוי בבית-משפט.

הערעור שהגיש בבית-המשפט העליון נדחה. המערכת לא היתה אטומה ומתנכרת לטענותיו. היפוכו של דבר, המערכת נחלצה לבחון את עניינו בפתיחות ולעומק, הן מטעם היועץ המשפטי לממשלה והן בבית-המשפט העליון, אלא שטענותיו עד עכשיו לא נמצאו מוצדקות ולא נמצאה עילה למשפט חוזר בעניינו.

גם היום אין בפנינו, במשרד המשפטים, ראיות חדשות בפרשת ברנס, ואין בפנינו עילה למשפט חוזר. אני רוצה לומר שהעילות בחוק למשפט חוזר הן מצומצמות ביותר.

נכון הדבר, נכבדי הרב עזרן, שאני הודעתי השבוע בוועדת החוקה, חוק ומשפט, שהחלטתי למנות ועדה של מומחים, לאחר התייעצות עם כבוד נשיא בית-המשפט העליון מאיר שמגר, ואותה ועדה תבחן את בעיית הודאות הנאשמים כבסיס להרשעה, הרשעות נאשמים על סמך הודאותיהם, ההודאות והשחזור המיוחס להם. וכן הודעתי שאני מבקש לבחון את העילות לעריכת משפט חוזר והאם יש צורך לתקן את החוק בנושאים אלה.

אני סמוך ובטוח שהוועדה שתוקם תראה לנגד עיניה גם את המקרה של עמוס ברנס.

ההליך של הקמת הוועדה הוא עכשיו בעיצומו, כי עלי לפנות אל החברים המיועדים, ואני אעשה זאת גם תוך התייעצות עם מי שאמור להיות יושב-ראש הוועדה וגם עם חברי שר המשטרה, כי לא ייתכן שוועדה כזו תוקם שלא בתיאום מלא עם חברי שר המשטרה.

לכן, יותר ממה שאמרתי – אינני יכול עכשיו, פשוט מחוסר סמכות, לעשות יותר. וגם ועדה של הכנסת, לעניות דעתי, לא תוכל לעשות יותר. אתה יודע כמה אני מכבד אותך אישית, ואת בקשותיך, ושוב, אם משום-מה אתה חושב שדיון בוועדת החוקה יכול לסייע, אני לא אסגור את הדלת בפני דיון כזה. אבל המטרה כאן היא לא דיון פוליטי של פוליטיקאים שיכריזו הכרזות ולא יהיה מזה בסופו של דבר נפקא מינא.

לכן הייתי מציע, נכבדי הרב עזרן, שתסתפק במה שאמרתי, שתסתפק בכך שהשבוע הודענו על מינויה של אותה ועדה. כפי שאמרתי, לי נראה שאותה ועדה תראה לנגד עיניה את המקרה של עמוס ברנס, בסמכותה יהיה להזמין את מי שתראה להזמין ולשמוע את מי שתוכל, או תרצה להזמין. אני הייתי אומר: עד כאן היום, עד כאן אומרים היום, ותשאיר את השאר להזדמנות אחרת, כפי שאתה יודע היטב לעשות.

לכן אני הייתי מציע להסתפק בדברי תשובתי היום.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה.

יוסף עזרן (ש"ס):

אדוני היושב-ראש – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

בבקשה.

יוסף עזרן (ש"ס):

ראשית כול, אני מודה לאדוני השר. הוועדה שאמר שיקים כדי לדון בנושא העקרוני של הרשעת אדם על-פי הודאתו בלבד היא חשובה מאוד, כי אין יסוד לכל המערכת הזאת של הרשעה על-פי הודאת האדם בלבד, דבר שהוא פסול ואסור על-פי מקורות היהדות, שנאמר שאין – – –

שר המשפטים ד' ליבאי:

שאין אדם משים עצמו רשע.

יוסף עזרן (ש"ס):

שאין אדם משים עצמו רשע.

נוסף על כך, כל המטרה שלי להעביר לוועדת החוקה היתה, שתיבדקנה כל התיאוריות והפילוסופיות של הרשעת אדם על-פי הודאתו בלבד.

כיוון שאדוני אמר, שהוועדה הזאת תדון בענייניו של עמוס ברנס ותזמין ותשמע כל מי שיכול לנסוך אור חדש, מסמכים וראיות בפרשה עגומה זו, אני מודה לו ואני מסתפק בתשובתו.

שר המשפטים ד' ליבאי:

תודה רבה. כבוד היושב-ראש, חבר הכנסת הרב עזרן מסתפק בתשובתי היום. לכן אין צורך בהצבעה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה.

הצעת חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם (תיקון – הצבעה גלויה לנטילת

חסינות), התשנ"ג–1993

(הצעת חבר הכנסת ד' מגן)

היו"ר ד' שילנסקי:

אנו עוברים להצעת חוק תשכ"ב, הצעת חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם (תיקון – הצבעה גלויה לנטילת חסינות), התשנ"ג–1993, של חבר הכנסת דוד מגן. ההנמקה מהמקום.

אני מבקש לברר, אם שר הכלכלה לא מתנגד להצעת החוק השנייה שלך, שההנמקה שלה מהמקום, אני הייתי מאפשר לך להביא את שתיהן יחד.

דוד מגן (הליכוד):

אני אודה לך אם תאפשר זאת. אני אבדוק זאת מייד.

היו"ר ד' שילנסקי:

תבדוק, והגם שאני לא אנהל את הישיבה, יש המשכיות אצלנו בשלטון, ויש הצעה שלי. המזכיר שמע והוא יעבירה למי שיחליף אותי.

בבקשה, חבר הכנסת דוד מגן.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, נכבדי שר המשפטים, אני מציע לתקן סעיף 13(א) לחוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם, כך שברישא, אחרי המלים "הכנסת רשאית, בהחלטה", יבוא: "שנתקבלה בהצבעה גלויה".

אני רוצה להדגיש, כי הצעת חוק זו שלי הונחה על שולחן הכנסת ב-22 במרס 1993, ואין לה שום קשר עם מה שקרוי פרשת פנחסי ופרשת דרעי.

בחרתי לתקן את החוק ולא להציע לתקן את התקנון משום הערך הסגולי שיש לחוק חסינות חברי הכנסת. אני מתכוון במפגיע לבקש לגרוע מזכות השתיקה⁴ שיש בהצבעה חשאית ולהוסיף לחובה של חבר הכנסת למסור דין-וחשבון על כל פעולה שלו, על כל מחדל שלו ועל כל הצבעה שלו. נגמר עידן, נסתיים עידן ההצבעה החשאית במה שקשור בחסינות חברי הכנסת. אין עוד הצבעות במחתרת, אין עוד הצבעה שהיא הצבעה דו-פרצופית.

ועדת הכנסת, כזכור, באחת הפרשות שהזכרתי, קיבלה החלטה כמעט פה-אחד להסיר חסינות, ואחר כך הסתבר ששיקולים שלא ממין העניין, אשר אינם נחשפים לעיני הציבור, גורמים לשיבוש דעתו והצבעתו של חבר הכנסת.

אני מציע כי חברי הכנסת, בכל הצבעה הקשורה לנטילת חסינות, יצביעו בגלוי וראוי שיביעו דעתם באומץ בכל סוגיה רגישה שכזאת, כפי שחברי ועדת הכנסת נדרשים בעניין.

אודה לכם, אדוני השר וחברי הכנסת, אם תתמכו בהצעה לשם העברתה לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

היו"ר ד' שילנסקי:

אדוני השר, בבקשה.

תרשו לי כולכם, מאחר שאני חבר ועדת הכנסת והשתתפתי היום בישיבות, לעזור לכם על מנת לקצר את העניין. ועדת הכנסת כבר קיבלה באופן עקרוני החלטה כזו. כך שאני חושב שאם הצעתך תצורף – – –

דוד מגן (הליכוד):

ההצעה שלי היא לתקן את החוק ולא את התקנון.

היו"ר ד' שילנסקי:

ועדת הכנסת קבעה עקרונית שהיא נוטה לקבל את זה, כך שאין פה כל חידוש. ואשר לעניין התקנון, היא דנה גם בתקנון. היא דנה בשני הדברים יחד. בפגרה תהיה לנו ישיבה של ועדת הכנסת לדון בנושאים האלה. אני מניח שיש פה הסכמה, כך שאפשר יהיה להעביר את הצעת החוק לוועדה ולצרף את כולן יחד, גם את ההצעה של חבר הכנסת גונן שגב. בבקשה, אדוני שר המשפטים.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הממשלה תומכת בחוק המוצע. התמיכה שלנו נשענת על העיקרון, שמעשים שבתחום המעין-שיפוטי – והסרת החסינות היא מסוג זה – מן הראוי שייעשו לאור היום ולעניי הציבור. הציבור זכאי לדעת איך הכריעו נציגיו בהכרעות מעין-שיפוטיות.

גם לדעתי חבר הכנסת צריך לשאת באחריות להצבעתו בכל עניין, ובעניין כמו הסרת חסינות נודעת להצבעתו חשיבות מיוחדת לציבור. ומכאן הצורך לקיים הצבעה גלויה. ודומני שבעקבות מה שאירע כאן בכנסת לאחרונה כמעט קשה לחלוק על כך.

על כן אנחנו מסכימים להעביר את הצעת החוק של חבר הכנסת דוד מגן בעניין הצבעה גלויה לוועדת הכנסת.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אנחנו ניגשים להצבעה.

הצבעה

בעד ההצעה להעביר הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 13

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם (תיקון הצבעה גלויה לנטילת חסינות), התשנ"ג–1993, לדיון מוקדם בוועדת הכנסת נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

13 בעד, אין נגד, אין נמנעים. אני קובע שהצעת החוק עוברת לוועדת הכנסת.

דוד מגן (הליכוד):

לוועדת הכנסת להכנתה לקריאה ראשונה, לא לצורך בירור.

היו"ר ד' שילנסקי:

בוודאי, להכנתה לקריאה ראשונה. אבל אני חושב שלא תצטרך לעבוד הרבה בוועדה ולשכנע. עד שחבר הכנסת גובן שגב יעלה על הדוכן, אני רוצה להבהיר: ועדת הכנסת, מה שהיא דנה עכשיו – זה לידיעת השר או לידיעת השרים – זה גם בתיקון התקנון, כי יוצאים מתוך הנחה שתיקון החוק יכול לקחת הרבה זמן. לכן, יתקנו את התקנון – ועם זאת לפעול בקשר לחוק; הכוונה שהתקנון לא יהיה גמיש, שהוועדה יכולה להחליט ככה ויכולה להחליט ככה.

הצעת חוק חסינות חברי הכנסת זכויותיהם וחובותיהם (תיקון – נטילת חסינות).

התשנ"ג-1993

(הצעת חבר הכנסת ג' שגב)

היו"ר ד' שילנסקי:

אנו עוברים להצעת חוק תתס"א של חבר הכנסת גובן שגב – הצעת חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם (תיקון – נטילת חסינות), התשנ"ג-1993.

גובן שגב (צומת):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, שר המשפטים, ב-16 במרס 1993 הנחתי את החוק, ללא כל קשר להסרת החסינות של חבר הכנסת פנחסי ולא-הסרתה.

חסינות חבר הכנסת באה כדי להגן עליו בעבודתו ולאפשר לו למלא את תפקידו בצורה הטובה ביותר. חסינות פלילית בהכרח יוצאת מהכלל הנ"ל. במצב הקיים עלולים להתערב שיקולים זרים ולחצים פוליטיים בהכרעת חברי הכנסת בנושא הסרת חסינות של חבר הכנסת זה או אחר.

שאלת הסרת החסינות הינה שאלה משפטית טהורה, וראוי שידונו בה משפטים, אשר אינם מעורבים באופן ישיר בנושא. ייתכן, ולו היו גלגלי מנגנון החקיקה נעים מהר יותר, היה נמנע מאתנו ביזוי הכנסת בשבוע שעבר, כאשר חסינותו של חבר הכנסת פנחסי לא הוסרה.

אני מבקש מכם לתמוך בהצעת החוק המעבירה את הסמכות המשפטית של הסרת החסינות מהכנסת לרשות השופטת, כדי למנוע מן הכנסת מעמדים מבישים כאלה בעתיד.

בסיכום עם חבר הכנסת צוקר, יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט, החלטנו לאחד את שתי הצעות החוק שלנו בדבר נטילת חסינות חברי הכנסת. לפי הצעתו, ההסרה תתבצע בבית-משפט מחוזי בהרכב של שלושה שופטים, וזכות הערעור תישמר להרכב של שבעה שופטים בבית-המשפט העליון, כפי שהצעתי בהצעתי המקורית.

יהיה זה לכבודנו ולכבודה של הכנסת אם נבצע צעד חקיקתי אמיץ זה. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אדוני השר, בבקשה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

נכבדי היושב-ראש, חברי הכנסת, עמדתה של הממשלה בדרך כלל היא שלא לנקוט עמדה בסוגיה זו של חסינות חברי הכנסת, שלא לחייב את הסיעות, את חברי הקואליציה ואת חברי הכנסת בהצבעה, אלא לאפשר להם שיקול דעת.

עם זאת, עלי להעיר הערה אחת לגופה של הצעת החוק. ההצעה מדברת על כך שהרכב של שבעה משופטי בית-המשפט העליון ידון בהסרת חסינות של חבר הכנסת, וזאת – כך כתוב – בלי לגרוע מהאמור בסעיפים קטנים (א) עד (ה) של סעיף 13 לחוק העיקרי ובנוסף עליו.

לתשומת לבך, חבר הכנסת המציע, קשה ליישב בין הסמכות והפרוצדורה הקיימות כיום, שלפיהן הכנסת היא שמחליטה על הסרת החסינות, לבין השיטה החדשה שאתה מציע, שלא הכנסת אלא בית-המשפט העליון הוא שיחליט.

גונן שגב (צומת):

כפי שציינתי, החוק שלי הוכן בסיכום עם חבר הכנסת צוקר: הסרת החסינות תתבצע בהרכב של שלושה שופטי בית-המשפט המחוזי, וזכות הערעור תישמר להרכב זה או אחר של בית-המשפט העליון.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אני מודה לך על ההבהרה, והרי היא נרשמה.

לנו נראה שיש מקום לתקן את חוק חסינות חברי הכנסת באשר להליכי הסרת החסינות. אשר לשיטה המוצעת על-ידכם, שהעניין יועבר לבית-המשפט, יש שיקולים בעד ויש גם שיקולים נגד. לא זה המקום ולא זה השלב להכריע.

לכן הממשלה גם בעניין זה משאירה את שיקול הדעת לכם, ללא נקיטת עמדה לגופו של עניין. אבל, אם תצביעו בעד הצעת החוק, מן הראוי להעביר גם אותה לוועדת הכנסת, שהרי היא דנה בלאו הכי בסוגיה זו עכשיו. תודה רבה.

היו"ר י' עזרן:

יש הצעה אחרת – – –

חנן פורת (מפד"ל):

יש לי שאלה.

היו"ר י' עזרן:

סליחה, אדוני, תבקש את רשותי בבקשה. בבקשה.

חנן פורת (מפד"ל):

שני החוקים שהוצגו כאן, ששניהם מקובלים עלי, בעצם עומדים במידה מסוימת בסתירה. השאלה היא, מהו סדר העדיפויות מבחינתך – העברת כל נושא החקיקה לגוף שיפוטי, או שהכנסת תחליט על כך בהצבעה גלויה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

נכבדי, זאת שאלה רצינית. מטבע הדברים ומהבחינה החוקתית ועל-פי הרעיון שהחסינות באה לשרת, מן הראוי שהכנסת – הגוף המחוקק – תשמור על חבריה מפני התנכלות של גורם חיצוני, והכוונה היא בדרך כלל לגורם שלטוני, הרשות המבצעת, הממשלה ועושי דברה.

מה שאירע עכשיו ולאחרונה הוא, שאלה שנותנים להם את החסינות הם לא בדיוק חברי הכנסת מסיעות מיעוט באופוזיציה, אלא אלה שהם מסיעות המרכיבות את הקואליציה וכיוצא באלה. והדברים ידועים.

ההצעה הראשונה באה לשנות דבר מהותי בהליך ההצבעה, והוא שההצבעה תהיה גלויה ולא חשאית, ועל כך כבר דיברנו ועל כך המלצנו ואמרנו שבזאת אנו תומכים. במה דברים אמורים? שהנושא יישאר בתחום סמכותה של הכנסת כגוף פוליטי, שהיא תחליט בהתאם להרכבה ובהתאם להבנתה את הנושא.

יש המציעים להרחיק לכת ולעשות רפורמה יסודית יותר בנושא הזה – לא לבטל את החסינות אבל להשאיר את הסמכות לגוף שיפוט, שיקבע אם יש או אין עילה להסרת החסינות; דהיינו, האם יש עילה למנוע בעד היועץ המשפטי לממשלה מלהגיש כתב אישום בבית-משפט.

אין ספק שהאמון של הציבור כולו הוא בבית-המשפט ובהכרעתו העניינית. אם בכל זאת איננו באים ואומרים כאן: זו הדרך ואין בלתי – זה משום שאנחנו גם ערים לקשיים מסוימים במהפך החשיבתי הזה. עיקר הקושי הוא בכך שבדיון הפתוח שיהיה בבית-המשפט והשופטים יצטרכו להכריע, בין השאר יישמעו טיעונים ותגובות שופטים הן לגבי האישומים, הן לגבי חומר הראיות והן לגבי הנפקא מינה מכל הנושא הזה.

כאשר הדבר יוכרע, אם בבית-משפט מחוזי – בוודאי תהיה גם רשות ערעור לבית-משפט עליון והכרעות שיפוטיות תוצאנה מסקנות בפומבי בקשר לאותו הליך, מן הסתם יכול אותו נאשם לחשוש שמא יש בפסיקת השופטים לנושא החסינות כדי להקשות עליו את יומו בבית-המשפט במשפט עצמו. שהרי אם דיברו שופטים נכבדים בבית-המשפט המחוזי ובבית-המשפט העליון וכך אמרו בעניינו, שמא זה ישפיע על שופטי בית-משפט שלום ובית-משפט מחוזי כשיבואו לדון בכתב האישום.

מאחר שצריך לתת את הדעת גם לכיוון זה וגם לכיוון אחר, שהרי בכל שיטה יש מעלות ויש חסרונות, הרי שאני חושב שהנושא צריך להתברר לגופו. הממשלה אמרה: אנחנו לא ננקוט החלטה מחייבת, משום שהנושא הוא קודם כול לחברי הכנסת להגן על עצמם, בין השאר מפני הממשלה, ומן הראוי שלא הממשלה תייעץ לכנסת מהי הדרך הטובה והנכונה ביותר, והנושא הרי ידוע.

לכן אני סבור, שההצעה שהוצעה לתקן את הנוהל הנוכחי ולהעביר את השיטה להצבעה גלויה – זו דרישה סבירה ומינימלית, שצריך לקיים אותה כדי להביא לכך שחברי הכנסת ייתנו דין בפני הציבור על עצם הצבעתם וידעו שהם לא מצביעים במחבואים ובמסתרים.

אם די בכך או לא, מן הראוי שהכנסת וועדת הכנסת יכריעו. אני שומע שבקרב חברי הכנסת – והיו לי באחרונה הרבה שעות "בילוי" במזנון הכנסת וכאן באולם הזה, כידוע לכם – ושמעתי דווקא את החברים מקרב חברי הכנסת מבטאים את הרצון להוציא את הנושא מהכנסת, כי הכנסת לא עומדת בכבוד במשימה שהוטלה עליה. תודה רבה.

היו"ר י' עזרן:

תודה לאדוני השר.

דב שילנסקי (הליכוד):

חנן פורת (מפד"ל):

היו"ר י' עזרני:

רבותי, בבקשה, לא לקיים כעת דיון סימפוזיוני שם. אני מבקש.

לחבר הכנסת אלי דיין – על-פי הנוהל – יש הצעה אחרת, הצעה להסיר. בבקשה.

אלי דיין (העבודה):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני מציע להסיר את ההצעה האחרונה. נושא החסינות צריך להיות בידי הכנסת. זו סמכות של הריבון. איננו זקוקים להעברתו לבתי-משפט. זו בעצם התנערות מאחת מסמכויות היסוד של בית-המחוקקים. אבות הכנסת, כשקבעו שההצבעה צריכה להיות חשאית, המגמה, המטרה והכוונה היו להגן על חבר הכנסת מפני השלטון.

אליעזר זנדברג (צומת):

אמרת ששינית את דעתך ואתה תומך בהצבעה גלויה...

אלי דיין (העבודה):

אני תומך בהצבעה גלויה, אני עוד אגיד זאת. אני מסביר עכשיו את ההיסטוריה. תקשיב בבקשה. אני עוד לא סיימתי את הטיעון שלי.

הם קבעו זאת כי רצו שחבר הכנסת לא יחשוש, כי הרי החסינות באה להגן על חבר הכנסת מפני שרירות לבם של השלטון ושל הממשלה.

דב שילנסקי (הליכוד):

חבר הכנסת אלי דיין, תגיד דוגרי, איזו עסקה עשיתם? דוגרי על השולחן. מה אתה מתחבא? אף אחד לא נולד אתמול.

אלי דיין (העבודה):

מה הקשר?

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת שילנסקי, אני חושב שהוא מדבר כעת במישור העקרוני.

גונן שגב (צומת):

הוא רק שאל.

אלי דיין (העבודה):

אני מתפלא על חברי, חבר הכנסת דב שילנסקי. חבר הכנסת דב שילנסקי, תקרא בפרוטוקול הכנסת – העמדה שלי שהכנסת צריכה להחליט בעניין הזה היא עמדה עקבית, ואני אומר אותה כמה שנים. תבדוק בדיוני ועדות הכנסת בכנסת השתיים-עשרה, וראה את דבריו של חבר הכנסת יוסי שריד בעניין. זה לא היה קשור לשום עניין.

אמרנו היום שלא נעמוד בדרככם ונסכים שההצבעה תהיה גלויה, מאחר שחלו שיבושים כלשהם, והתחילו להיות חשדות הדדיים, ומאשימים את כל חברי הכנסת וכל אחד צריך להתייב מאחורי ההצבעה שלו – לכן אמרנו: נסכים שההצבעה תהיה גלויה כפי שהיא קיימת בוועדת הכנסת. שם מצביעים בגלוי, גם במליאה נצביע בגלוי. אבל מכאן ועד להעברת הסמכות לבתי-משפט, הדרך רחוקה. מדוע תוותר הכנסת על אחת מסמכויותיה?

דב שילנסקי (הליכוד):

בהצבעה גלויה תצביע – – –

אלי דיין (העבודה):

אני רוצה להזכיר ואני מודיע לך, חבר הכנסת שילנסקי, שאין שום קנוניה, שום הסכם, ושום דבר לא יעזור בעניין הזה. עמדתנו בנושא החסינות היא, שלא יהיה דיון סיעתי ולא קואליציוני. כל חבר כנסת יצביע לפי הבנתו. והרי צריך לבדוק פה רק שני דברים: אם יש ראיות לכאורה ואם היועץ המשפטי בא בתום-לב לכנסת. משמתקיימים שני הדברים האלה, אוטומטית אנחנו אומרים להעביר את זה לבית-המשפט.

גונן שגב (צומת):

זה מה שהיה.

אלי דיין (העבודה):

שר המשפטים העלה פה נימוק חשוב, ואתם לא הקשבתם.

גונן שגב (צומת):

יש לך ניסיון מלפני שבוע. לא היו שיקולים זרים. האנשים הלכו לקרוא את החומר. ראית איזה תור של חברי כנסת? כמה ראית שם? תהיה כן עם עצמך ותגיד אם היו שם 20 חברי כנסת.

אלי דיין (העבודה):

אני לא בא לשפוט את הצבעתו של כל חבר כנסת. תשאל אותו, ואם הוא ירצה הוא ינמק לך מדוע הצביע כך ומדוע הצביע אחרת.

גונן שגב (צומת):

אלי דיין (העבודה):

אבל בעניין הזה לא היו שום הוראות, שום הנחיות ושום התערבות, ומי שאומר זאת אומר דברי שקר ועלילה. הרי כל אחד הצביע באופן חשאי, הוא הצביע איך שהוא מבין.

גון שגב (צומת):

לא מדובר על הנחיות.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת גון שגב, מה יהיה פה הסוף?

אלי דיין (העבודה):

הוא הצביע איך שהוא רוצה, ותפקידנו להסכים או לא להסכים להעביר ביקורת.

דב שילנסקי (הליכוד):

— — — להצבעה גלויה אתם מסכימים.

אלי דיין (העבודה):

כן. מצביעים. אני אומר את דעתי.

היו"ר י' עזרן:

הוא אמר את זה.

אלי דיין (העבודה):

אמרתי את זה כמה פעמים. חבר הכנסת שילנסקי, היום יש ויכוח עקרוני בסיעת מרצ בין השר פרופסור רובינשטיין לבין השר יוסי שריד, האם ההצבעה צריכה להיות גלויה או לא. האם אתה סבור שהם דנים בכך מפני שיש איזה הסכם או איזו קנוניה?

דב שילנסקי (הליכוד):

אבל המערך מצהיר, העבודה.

אלי דיין (העבודה):

יוסי שריד אומר: אני בעד הצבעה חשאית מנימוקים אלה ואלה. והשר רובינשטיין אומר: אני בעד הצבעה גלויה מפני שהיו תקלות.

דב שילנסקי (הליכוד):

אני מדבר על העבודה.

אלי דיין (העבודה):

אני מדבר על עצמי. אני אמרתי לך, חבר הכנסת שילנסקי – – –

דב שילנסקי (הליכוד):

אני מדבר על העבודה. אתה הצהרת פה בפני עם ועדה, שהצבעה גלויה אתם מקבלים.

אלי דיין (העבודה):

אני אומר את דעתי. אני לא יכול לדבר בשם חברים אחרים.

דוד מגן (הליכוד):

אבל אתה יושב-ראש הקואליציה.

בנימין טמקין (מרצ):

— — —

היו"ר י' עזרן:

לא נעים לי להעיר לחבר הכנסת טמקין, כי הוא שתק כל הזמן. אמרתי בפירוש שלא נעים לי, אבל מה לעשות וכל אחד גורר אותנו בוויכוח הזה. הרי לא נסיים את הוויכוח העקרוני היום.

אלי דיין (העבודה):

אני ממש המום רק מדבר אחד. חבר הכנסת דב שילנסקי, לפני אירוע מסוים, הבחירות לנשיאות, ראיתי אותו שקט, מדבר אחרת, מחליף את חבר הכנסת דוד מגן, שיצביע בוועדת הכנסת נגד הסרת חסינותו של סגן השר פנחסי, והיום הוא גיבור גדול בנושא החסינות. את זה אני חייב להעיר לחברי הבית.

דב שילנסקי (הליכוד):

אני מבקש הודעה אישית על פגיעה אישית. מגיע לי. גם אני נתתי. היתה פה פגיעה אישית בחבר הכנסת אלי גולדשמידט, תיכף אחרי כן נתתי לו – –

היו"ר י' עזרן:

סליחה, לא שמעתי, אדוני. לא הקשבתי כי הפריעו לי. אדוני, אם אתה מרגיש את עצמך פגוע, בבקשה.

דב שילנסקי (הליכוד):

אחרי שהוא יסיים את דבריו אני מבקש למסור הודעה אישית.

היו"ר י' עזרן:

בבקשה.

אלי דיין (העבודה):

אני לא מתכוון לפגוע אישית, אלא לומר עובדות.

דב שילנסקי (הליכוד):

אבל עשית את זה.

אלי דיין (העבודה):

אתה מאשים אותי בקנוניה. אני אומר לך לבדוק את עמדותי העקרונית בפרוטוקולים של ועדת הכנסת.

חנן פורת (מפד"ל):

אני לא רוצה להזדקק לפרשת פנחסי, אבל אני שואל אותך: בהליך הזה מדובר על הליך מעין-שיפוטי. אני גם שואל את שר המשפטים: איך הליך מעין-שיפוטי יכול להיעשות על-ידי אנשים שהם לפי טבעו של עניין נוגעים בדבר? שווה בנפשך חבר סיעה של אותו חבר שלגביו צריך להציע הסרת חסינות, הרי לפי טבעו של עניין הם ירצו לגונן עליו. לכן, הליך מעין-שיפוטי לא יכול להיעשות על-ידי אנשים שנוגעים בדבר.

אלי דיין (העבודה):

חבר הכנסת פורת, קודם כול, בכל הפרלמנטים בעולם חברי הבית הם שמצביעים.

חנן פורת (מפד"ל):

עזוב את הפרלמנטים בעולם.

אלי דיין (העבודה):

אני מסביר לך למה קבעו שההצבעה במליאה תהיה חשאית. זה אחד הנימוקים, שלא יירתעו, שלא תהיה חברות, שלא יהיה לא נעים לך, שאתה תשקול ותצביע. אתם רוצים הצבעה גלויה, אמרתי שאני מסכים.

חנן פורת (מפד"ל):

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת חנן פורת, אני מבקש ממך.

בנימין טמקין (מרצ):

אני מבין שכל השנים נמנעת מלהשתתף בתהליך הזה. לא השתתפת בתהליך בעניינו של מיעארי?

היו"ר י' עזרן:

זו באמת שאלה טובה של חבר הכנסת בני טמקין, אבל אני מבקש.

חנן פורת (מפד"ל):

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת חנן פורת, אתה רוצה שאקרא אותך לסדר? אתה מפריע לי.

אלי דיין (העבודה):

אדוני היושב-ראש, מאחר שעליתי לכאן לא כדי להתנצח אלא כדי להביע את דעתי, באופן ענייני אני סבור שההצבעה בעניין הסרת החסינות צריכה להיות גלויה, בבקשה. אבל, לדעתי, זו תהיה טעות להעביר זאת לבית-המשפט. ומאחר שחבר הכנסת דב שילנסקי הוא חברי באמת, ואני מעריך ומוקיר אותו, ובלהט הדברים הוא האשים אותי בקנוניה, אמרתי לו דברים שאולי לא הייתי צריך לומר. אני ידוע כמי שלא אומר דברים כאלה, ולכן אני מתנצל ומבקש לחזור בי מהם.

דליה איציק (העבודה):

אלי דיין (העבודה):

רבותי חברי הכנסת, עניינית, אני רוצה לסכם ולומר: הצבעה גלויה, בבקשה. אבל, רבותי, יש הידרדרות במעמדה של הכנסת ויש פגיעה בסמכויותיה הטבעיות. אנא שקלו היטב. הרי כבר יש

חברי כנסת שבאים בטענות על כך שהרשות השופטת היא אקטיביסטית מדי, ופה אתם מציעים שנעביר גם אחת מהסמכויות המהותיות של הכנסת לרשות השופטת. הייתי מציע שתשקלו בדבר ותימנעו מכך.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת שילנסקי, בבקשה.

דב שילנסקי (הליכוד):

ראשית כול, אני רוצה להגיד שאם השתמשתי בלהט היצרים במלה קנוניה – נדמה לי שלא השתמשתי בה, אבל אם השתמשתי בביטוי הזה, אני לוקח אותו חזרה ומבקש סליחה.

היו"ר י' עזרן:

יפה.

דב שילנסקי (הליכוד):

אני בעד הצבעה גלויה, וכל מחאתי בוועדה וגם פה היא נגד זה שחברי כנסת מסוימים מצהירים הצהרות ברדיו ובטלוויזיה, הצדיקים הגדולים ביותר, וכשהעניין מגיע לוועדה ממזמזים את זה. על כך התנגדתי ותו לא, נגד הכפילות הזו. יוצא שבציבור יודעים שהם מתנגדים, הם גיבורים, ואנחנו בוועדה הנמושות. אבל הציבור לא יודע שבועדה זה יוצא להיפך. בוועדה הם מדברים אחרת וסוחבים את העניין. אם אני השתמשתי בביטוי ההוא, עשיתי זאת כמחאה על כך.

מאיר שטרית (הליכוד):

מה פתאום קנוניה? – – זה במקרה.

דליה איציק (העבודה):

מאין אתה יודע שהקנוניה היא במקרה?

דב שילנסקי (הליכוד):

רבותי, תנו לי להגיד את דברי. אני מודיע שלי אין כל עמדה מראש, ואני רואה את עצמי בוועדה כשופט, והצהרתי פעמים רבות שאם יש לי אהדה למישהו או התנגדות למישהו, אני חייב למחוק את הדבר מלבי ואין לי שום דבר.

פה מדובר רק על פרוצדורה ולא על מהות. אני יכול לחשוב כך לגבי פרוצדורה ואחרת לגבי המהות. המהות היא העיקר.

אשר להערת ידידי, חבר הכנסת אלי דיין, אתה כבר אמרת זאת פעמיים, גם בוועדה וגם פה. אני רוצה להזכיר: כאשר דובר על הסרת חסינותו של ידידי האישי חבר הכנסת פנחסי, הנושא עלה בנשיאות ודיברו על כך שיש הסכם ביחס לכך, אמרתי, וכולם ציינו את ההגינות שבדבר, שאיני רוצה להשתתף בוועדה, היות שמה שאומר יפורש לכאן או לכאן. לכן, בשל הניקיון הציבורי נדרש ממני שלא להיות בוועדה. כולם אמרו לי דברי שבח על הצעד הזה, לרבות חברים מסיעתך, ונדמה לי שגם אתה. למה אתה הופך עכשיו את העניין? אני מאוד מצטער שעשית את זה.

היו"ר י' עזרן:

אני שמח על שחזר בו.

גונן שגב (צומת):

לא.

היו"ר י' עזרן:

מה קרה, נפגעת? כולם פה פגיעים.

גונן שגב (צומת):

אולי שכחתם, אך מדובר כאן בחוק שלי, וחבר הכנסת אלי דיין מבקש להסיר אותו.

דוד מגן (הליכוד):

הוא יכול, אלא אם כן תגיד שאתה חוזר בק.

היו"ר י' עזרן:

אני מבקש שתנמק מהמקום. התוספת לא תהיה יתירה על העיקר.

גונן שגב (צומת):

כבוד היושב-ראש, ראשית אני מוחה על כך שחבר הכנסת דיין עמד חצי שעה על הדוכן, כאשר הצעה להסיר צריכה להיות במשך דקה מהמקום. אני חושב שזה דבר מאוד עקרוני, והיתה כאן חריגה גסה מהתקנון.

חבר הכנסת דיין, אתה טוען שיש תהליך של כרסום בסמכויותיה של הכנסת. אני חושש מאוד שהכרסום בתדמית הכנסת עקב מה שקרה בנושא הסרת חסינות פנחסי חמור בהרבה מהעברת סמכות שיפוטית גרידא לרשות השופטת, וזו בעצם הנקודה העיקרית בהצעת החוק שלי.

בג"ץ קבע שההליך לא היה תקין, לא משום שזה היה גלוי או חסוי, לא בגלל תוצאות ההצבעה. בג"ץ קבע שההליך לא היה תקין, כיוון שהחומר לא נמסר לעיון האנשים. אתה יודע שהמצב הזה לא השתנה, גם לא לאחר פסיקת בג"ץ, מכיוון שאני מוכן לחתום כי לא היו יותר מ-20 חברי כנסת אשר עיינו באופן רציני בחומר הראיות שהוצג בפני חברי הכנסת. יתירה מזאת, ביום שחבר הכנסת פנחסי נאם את נאומו הארוך, בן השעה-וחצי, היינו כאן אולי עשרה חברי כנסת, אף שזה היה נאום משמעותי מאוד לגבי ההחלטה להסיר את חסינותו או לא להסירה.

מכיוון שחברי הכנסת אינם משפטנים, מכיוון שתמיד נכנסים שיקולים זרים, קואליציוניים ואחרים – ואיני רוצה להזכיר "דילים" למיניהם, כמו שהזכיר חבר הכנסת חנן פורת, אפילו בנושא החברות, שממנה איננו יכולים להיות מנוטרים. אנחנו אנשים, בשר ודם, ולכן העניין צריך להיות מועבר לרשות שאינה מעורבת רגשית בנושא הסרת החסינות.

היו"ר י' עזרן:

תודה. רבותי, יש בפנינו הצעה להעביר את הצעת החוק לוועדת הכנסת; יש הצעה של חבר הכנסת דיין, להסיר את ההצעה מסדר-היום.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אלה שתי הצעות נפרדות. חבר הכנסת דיין אינו מתכוון להצעה שלי.

היו"ר י' עזרן:

שלך כבר עברה, הצביעו עליה. האם אתה רוצה הצבעה חוזרת? הצבעה סמויה וחסייה?

מי שהוא בעד, פירושו בעד העברה לוועדה; מי שהוא נגד, פירושו להסיר את ההצעה מסדר-היום.

הצבעה מס' 25

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה – 13

בעד ההצעה להסיר את הצעת החוק מסדר-היום – 2

נמנעים – 3

ההצעה להעביר את הצעת חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם (תיקון נטילת חסינות), התשנ"ג-1993, לדיון מוקדם בוועדת הכנסת נתקבלה.

היו"ר י' עזרן:

13 בעד, שני מתנגדים, שלושה נמנעים. אני קובע שהנושא יעבור לדיון בוועדת הכנסת.

הצעת חוק מבקר המדינה (תיקון – ועדה משותפת לתקציב), התשנ"ג-1993

(הצעת חבר הכנסת ד' מגן)

היו"ר י' עזרן:

הצעת חוק תתקמ"ב. הנמקה מהמקום של חבר הכנסת דוד מגן, אך לא הנמקה שתגרום נמק לזמן של הכנסת.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני מציע לתקן בחוק מבקר המדינה את סעיפים 24 ו-25. כידוע, לפי סעיף 6 לחוק מבקר המדינה, המבקר יפעל מתוך קשר עם הוועדה לענייני ביקורת המדינה של הכנסת, ומסור לה דין-וחשבון על פעולותיו בכל עת שייראה לו או שיידרש על-ידי הוועדה. כדי להגביר את הזיקה בין המבקר לבין הוועדה וכדי שהוועדה תיטיב לדעת את מגבלותיו הכספיות, בעיותיו ואפשרויותיו, היא צריכה להיות שותפה יחד עם ועדת הכספים בקביעת תקציב משרדו ולאישור הדוח הכספי שהוא מגיש.

אני מבקש מהכנסת לאשר את ההצעה ולהעבירה להכנה לוועדה לענייני ביקורת המדינה.

היו"ר י' עזרן:

אדוני השר, בבקשה.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מסכים בשם הממשלה להצעה זו. יש בה גם היגיון, והוא שהוועדה לענייני ביקורת המדינה יכולה לכלול בתוך השיקולים במהלך הדיונים על התקציב את פרי המסקנות של מהלך עבודתה במשך כל ימות השנה. יש תקדים לוועדות משותפות העוסקות בתקציב. הכוונה היא לתקציב משרד הביטחון, הנדון בוועדה משותפת לוועדת החוץ והביטחון ולוועדת הכספים. לכן, גם מן הטעם הזה, אנו מסכימים להסדר הזה וחושבים שהוא תיקון מבורך. אנו מברכים את יוזם ההצעה.

היו"ר י' עזרן:

יש לנו הסכמת השר, ואני מבקש להצביע. מי בעד העברת ההצעה לוועדה? איזו ועדה אתה מבקש?

דוד מגן (הליכוד):

הוועדה לענייני ביקורת המדינה.

הצבעה מס' 26

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 9

נגד – אין

נמנעים – אין ההצעה להעביר את הצעת חוק מבקר המדינה (תיקון ועדה משותפת לתקציב), התשנ"ג-1993, לדיון מוקדם בוועדה לענייני ביקורת המדינה נתקבלה.

היו"ר י' עזרן:

תשעה בעד, אין מתנגדים, אין נמנעים, אני קובע שהצעת החוק תעבור לוועדה לענייני ביקורת המדינה לשם הכנתה לקריאה ראשונה.

אנו עוברים לנושא הבא, ללא תשובת שר, בבקשה, חבר הכנסת מאיר שטרית. סליחה, אין מדובר בהצעת חוק חברת החשמל, ואני מבקש את סליחתך, חבר הכנסת מאיר שטרית. הרי אתה אוהב את הסדר.

הצעה לסדר-היום

פיטורי מדענים עולים לנוכח תקציב קליטת העלייה

היו"ר י' עזרן:

על סדר-היום הצעה לסדר-היום מס' 2204: פיטורי מדענים עולים לנוכח תקציב קליטת העלייה – של חבר הכנסת חנן פורת. יעלה, יבוא ויאמר.

חנן פורת (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, לעתים דומה בעיני, שאנו עצמנו איננו מודעים לסדר העדיפויות הלאומי העומד לפנינו, אך יש שהדברים מגיעים לא רק לאי-הבנה אלא לאבסורד הזועק עד לב השמים.

היום, בשעה 11:00 בדיוק, לפני תחילת ישיבת המליאה, נדרשה ועדת הכספים, ללא ועדת העלייה והקליטה, לקבל הכרעה בסוגיית הרזרבה בסך 650 מיליון שקל שהיתה מיועדת לקליטת עלייה, אך עקב הצמצום במספר העולים הוחלט על-ידי האוצר, ולאחר מכן על-ידי הממשלה, להעבירה ולייעדה לצרכים אחרים: חינוך, תשתיות ודברים חשובים כשלעצמם.

מורי ורבותי, אף לא סכום כלשהו יועד לנושא קליטת העלייה מאותה רזרבה שהיתה מיועדת לכך. ראו את האבסורד שבדבר. הרי כל בר-דעת וגם הוועדות המלומדות מציינות את העובדה, שהצמצום בעלייה הוא פועל יוצא של העדר קליטה מתאימה, של בעיות בתחום הקליטה. והנה, הרי לך – בדרך שאדם רוצה לילך, בה בדרך מוליכין אותו. באה הממשלה ואומרת: הואיל והעלייה צומצמה, לא 100,000 או 120,000, כפי שציפו, אלא 70,000, 75,000, יש מקום לקחת את התקציב הזה וליעד אותו לצרכים אחרים. כל אותם תחומים חיוניים שבעטיים העלייה לא נקלטה כהלכה, לא יטופלו אפוא. בשנה הבאה ייתכן מאוד שנעמוד במצב שבו הקליטה תהיה מצומצמת עוד יותר, ואז ניתן יהיה לצמצם עוד יותר וחוזר חלילה, עד שנוכל לבוא ולומר: רבותי, אין צורך בתקציב לקליטת עלייה, כי אין עלייה, ושלוש על ישראל.

הלוא המסקנה צריכה להיות הפוכה. היה צריך לומר: רבותי, אם אין עלייה בהיקף הנדרש, בואו נבחן, בואו נשקול מהי הסיבה לכך. אכן, מדענים עולים לא נקלטים, אכן יש בעיות של משכנתאות, אכן יש בעיות קשות מאוד בתחום ההסבה, בתחום ההכשרה. בואו נקצה לזה את התקציב הנדרש. אני נוטל את העיתון ואני קורא ב"ידיעות אחרונות" מיום רביעי, ג' מנחם-אב: מדען הולך לאיבוד. החלטה לפטר

320 עולים מדענים מהטכניון מקוממת את הממסד המדעי. הם הטובים שבטובים, אומר פרופסור ארנן סגינר, המשנה לנשיא הטכניון. למה להבריא אותם לעמק הסיליקון? ובכן, את העולים האלה מברחים, כביכול בידיים, מתחומה של מדינת ישראל, ומדובר פה לא על סכומים שהם בשמים, מדובר פה על כמה מיליונים. האם לא היה אפשר מאותו תקציב, מאותה רזרבה, לייחד לצורך העניין הזה את הנדרש?

שוחחתי על כך עם השר יאיר צבן, שר העלייה והקליטה, השווה כעת בביתו עקב שבירת רגלו, ואנחנו כולם מאחלים לו רפואה שלמה מן השמים, והוא הצטער על כך שהוא לא יכול היה להשיב. לדבריו, לו השיב, היה מחזק ואולי מוסיף על הדברים שאני אומר. הוא נלחם בממשלה, אבל הממשלה הזאת לא שעתה לדבריו וקולו היה כקול קורא במדבר.

אני רוצה לומר: שוו בנפשכם – ודיברתי עם אנשי הפורום הציוני, עם נתן שרנסקי וחבריו – איזה מסר משודר לעולים כשלוקחים את כל התקציב. מילא, לא נותנים את כל 650 המיליון; מילא, לא נותנים 400 מיליון, 300 מיליון, 200 מיליון, אבל גם לא 100 מיליון, לא 50 מיליון, לא 20 מיליון, לא 10 מיליון. לא כלום, לא כלום לנושא של קליטת העלייה; לא כלום. איזה מסר הם מקבלים מכך? מה המשמעות של הדברים האלה? ואחר כך נבוא ונכה על הלב ונדבר על סדר עדיפויות חדש במדינת ישראל. האם העלייה היא לא בסדר העדיפויות? אני רוצה לומר לכם: אני מרגיש את העלבון הזה כלפי העולים בכל נימי נפשי.

היה אצלנו בוועדת העלייה והקליטה פרופסור ירמיהו ברנבר והצוות ששקד במשך שנה ומעלה – הנה יושב פה חבר הכנסת עמנואל זיסמן, יושב-ראש הוועדה – והציג בפנינו בצורה נרחבת את התוכניות שלו, איך להביא לידי מצב של תעסוקה כ-150,000 עולים בתוך חמש שנים. הוא איננו מדבר על סכומים שהם בשמים, הוא מדבר על מיליארד שקלים שנדרשים לצורך מימוש התוכנית שזכתה להרבה שבחים והועברה גם לידי הממשלה ולראש הממשלה – 200 מיליון שקל כל שנה. אבל, כשביקשו מהם לתרגם את הדברים לפרויקטים קונקרטיים, הם הציגו גם תוכנית לגבי 100 מפעלי היי-טק ועוד כמה וכמה דברים שדורשים כמה עשרות מיליוני שקלים.

אני אומר לכם, לאלה ששומעים את דברי: לפי החיך המסוים של נציג האוצר שהשתתף בוועדה אין לי כמעט ספק שגם התוכניות האלה, ששנה שקדו על הכנתן, עלולות להעלות עובש ואבק באיזו מגירה, מפני שאם נכון לעכשיו בשעה שעומד תקציב שהיה מיועד כרזרבה לקליטת העלייה, ולא נעשה עמו דבר לצורך זה, מי לידנו יתקע שבשנה הבאה ישונו הדברים?

ישבתי עם סטיב אדלר, האיש שמופקד מטעם משרד הקליטה על קליטת מדענים עולים. התחזית לשנה הבאה קודרת מזו של השנה. אלפי מדענים עולים לא יוכלו למצוא ולהשתבץ במקומות עבודה ולתת את תרומתם הייחודית למדינת ישראל בגלל העובדה שלא נמצא תקציב לכך.

אני חושב שעל נושא זה מן הדין היה להגיש אי-אמון בממשלה, ואינני אומר את זה מתוך מגמה לקנטר. אני חושב שאנחנו עדים לראשיתו של כישלון נורא. בסך הכול, תעבור מלחמה זו ומלחמה אחרת, שר חוץ אלמוני ושר חוץ פלמוני; השאלה המרכזית שבפניה אנחנו עומדים היא: האם נמשיך את תהליך שיבת ציון במלוא העוצמה? זו גם התשובה על השאלות הדמוגרפיות, זאת גם תשובה על שאלות של טעם הקיום שלנו. זו עדיפות מספר אחת במדינת ישראל.

אני מציע, אדוני היושב-ראש, שהנושא שאני מעלה יידון בוועדה – – –

היו"ר י' עזרן:

אתה יכול להציע רק דיון במליאה.

חנן פורת (מפד"ל):

אני יודע. אני צריך שהדברים האלה יידונו במליאה כולה; אני מוכן לקבל את מה שנאמר כאן. אני רוצה לקוות – אני פונה גם לחבר הכנסת עמנואל זיסמן, יושב-ראש הוועדה – שבעקבות הדיון שיהיה כאן תהיה רביזיה בהחלטת ועדת הכספים, ואותה רזרבה תקציבית שמיועדת לשנה זאת, לפחות 150-200 מיליון שקל מתוכה יוקצו לנושא קליטת העלייה.

היו"ר י' עזרן:

זה מחיר זול מאוד בשביל הוויתור על הדיון כאן במליאה. אני חושב שכדאי להיענות לבקשתו של חבר הכנסת חנן פורת.

עמנואל זיסמן (העבודה):

מי השר העונה?

היו"ר י' עזרן:

אין, אין.

עמנואל זיסמן (העבודה):

ראש הממשלה בעצמו היה צריך לענות.

היו"ר י' עזרן:

אדוני הנכבד, השר העונה, לצערי הרב, מגובס, ואנחנו שולחים לו מכאן רפואה שלמה מהשמים.

עמנואל זיסמן (העבודה):

איזה שר?

היו"ר י' עזרן:

שר הקליטה.

מה אומר חבר הכנסת, הוא מסתפק – – –

חנן פורת (מפד"ל):

ועדת הקליטה.

היו"ר י' עזרן:

לפי הנוהל ולפי התקנות אתה יכול להציע רק דיון במליאה.

עמנואל זיסמן (העבודה):

מליאה.

חנן פורת (מפד"ל):

מתי זה יהיה? הייתי רוצה שזה יהיה דיון משותף של ועדת הקליטה וועדת הכספים.

היו"ר י' עזרן:

אדוני, חבר הכנסת, עם כל הכבוד לך, אני מכבד מאוד את רצונך, אבל התקנון אומר שאינך יכול לרצות, אתה יכול רק לבקש דיון במליאה ולא בוועדה.

עמנואל זיסמן (העבודה):

אני מבקש להעביר את הנושא לוועדת העלייה והקליטה.

היו"ר י' עזרן:

תודה. אם כן, יש לנו כעת הצעה. יושב-ראש הוועדה הנכבד מציע להעביר את הנושא לוועדה.

חנן פורת (מפד"ל):

אני מבקש, אם אפשר, להעביר את זה לוועדת הכספים.

היו"ר י' עזרן:

אם כן, ועדת הכנסת תכריע בין שניכם.

אנחנו מצביעים על העברת הנושא לוועדה. לפי הנוהל, ועדת הכנסת היא שתקבע ותכריע לאיזו ועדה.

רפאל פנחסי (ש"ס):

מי הציע להעביר לוועדה? הוא לא יכול להציע להעביר לוועדה.

עמנואל זיסמן (העבודה):

אני הצעתי.

היו"ר י' עזרן:

הלכנו כאן לפנינו משורת הדין.

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 4

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדה שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

היו"ר י' עזרן:

אם כן, רבותי, אני קובע שהנושא יועבר לוועדת הכנסת לשם הכרעה.

הצעת חוק חברת החשמל (רכישת חשמל שנוצר משרפת אשפה), התשנ"ג-1993

(הצעת חבר הכנסת מ' שטרית)

היו"ר י' עזרן:

אנו עוברים לנושא הבא. בבקשה, יעלה שוב חבר הכנסת מאיר שטרית, להציג את הצעת חוק חברת החשמל (רכישת חשמל שנוצר משרפת אשפה), התשנ"ג-1993; הצעת חוק תתק"ז.

מאיר שטרית (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצעת החוק המונחת לפנינו לקריאה טרומית, הנקראת הצעת חוק חברת החשמל (רכישת חשמל שנוצר משרפת אשפה), נועדה בעצם למטרה אחת בלבד. כידוע לכם, היום במדינת ישראל הטיפול היחיד שמטפלים באשפה הוא קבורתה באדמה. המחיר של הקבורה הזאת היום הוא בשיעור של 15 דולר עד 25 דולר לטונה אשפה. אלא מה? יש חיסרון גדול מאוד בשיטת הטיפול הזאת באשפה. כתוצאה מקבורת האשפה במקומות שהאשפה מטופלת בהם היטב, יש סכנה של חדירת מיצי האשפה לתוך מי התהום, וזה קורה, לצערי הרב. כתוצאה מכך, יש החדרה של חומרים מסרטנים ומתכות כבדות לתוך מי התהום. וזה במקרים שהאשפה מטופלת היטב. במקרים שהיא איננה מטופלת היטב, ולצערי הרב יש הרבה מזבלות, כי אין היום לרשויות אפשרות אחרת, במקרים האלה יש מעבר למטרד האקולוגי למי התהום, גם ריח לא נעים, שרפות, מטרד חריף מאוד של ציפורים – ראו מזבלת חירייה.

בעולם כבר 20 שנה מטפלים באשפה בדרך אחרת. והדרך האחרת היא שרפתה של האשפה והפקת אנרגיה משרפה זו. הפקת אנרגיה משרפת האשפה מתאפשרת הודות לטכנולוגיה הקיימת בעולם ופועלת למעלה מ-20 שנה בהרבה מאוד מפעלים לשרפת אשפה בארצות-הברית ובאירופה, בצורה שלא גורמת שום מטרד לסביבה. המפעלים הללו פרוסים על פני אירופה כולה, ובארצות-הברית נמצאים בתוך אזורי מגורים, אבל אינם מהווים מטרד לאיש.

מה הבעיה בארץ בהקמתן של תחנות כאלה? אין ספק בעניין הזה שכל הנוגעים בדבר מעוניינים בהקמת התחנות, גם הרשויות המקומיות, גם משרד הפנים, גם המשרד לאיכות הסביבה. אבל

הבעיה המרכזית היא התחשיב הכלכלי של הקמת התחנות, מחיר הקמתן הוא גבוה מאוד. התוצאה היא שמחיר טיפול בטונה אשפה, שרפת טונה אחת של אשפה, מגיע ל-40 דולר בערך. במחיר הזה חזקה, לצערי הרב, על הרשויות המקומיות שהן לא תוכלנה להקים תחנות לשרפת אשפה. המחיר לטונה אשפה, 40 דולר מול 15 דולר עד 25 דולר שמשלמים היום, הוא גבוה מאוד. האנשים לא יהיו מוכנים ללכת להשקעה כזאת.

הצעת החוק הזאת נועדה לעודד הקמתן של תחנות לשרפת אשפה. ומה הרעיון? החוק מציע שחברת החשמל תתחייב, כפי שהיא מחויבת היום, לקנות חשמל מכל תחנה שתשרוף אשפה ותפיק חשמל. בעצם, כל תחנה לשרפת אשפה הופכת להיות תחנת כוח קטנה עם הספק שתלוי בכמות האשפה שתחנה זו שורפת.

הרעיון הוא שחברת החשמל תתחייב לקנות את החשמל הזה, והיא אכן היום מחויבת לקנות חשמל. אבל הצעת החוק באה להוסיף על כך, שהיא מתחייבת לקנות את החשמל בתוספת של 2 סנטים לקילוואט. המשמעות הכלכלית היא אדירה. כל סנט נוסף לקילוואט מוריד את מחיר הטיפול בטונה אשפה ב-5 דולרים. כלומר, 2 סנטים לקילוואט יפחיתו את המחיר הדרוש לטיפול בשרפת טונה אשפה, מ-40 דולר ל-30 דולר. 30 דולר לטונה זה מחיר מתחרה במחיר הקיים היום, של כ-25 דולר לטונה, כאשר מטפלים באשפה כהלכה.

בעניין הזה, יהיה אז אפשרי וכדאי כלכלית ליזמים ולחברות פרטיות להשקיע בתחנות לשרפת אשפה, שעלותן סדר גודל של 80 מיליון דולר למפעל כזה ששורף 1,000 טונות אשפה ביום. זו השקעה שחלקה יבוא גם ממטבע חוץ, כי רוב החברות האלה הן חברות חוץ.

היו"ר י' עזרן:

מה תביא השרפה?

מאיר שטרית (הליכוד):

חשמל וקיטור.

היו"ר י' עזרן:

איך?

מאיר שטרית (הליכוד):

זו כבר טכנולוגיה. רק החום יכול להיפלט החוצה, כאשר כל הגזים והחומרים האחרים נקלטים בתוך מסננים, כך שזו טכנולוגיה שיש בה סטנדרדים גבוהים ביותר של איכות הסביבה.

התוצאה תהיה, שיהיה כדאי למשקיע הפרטי להשקיע 80 מיליון דולר בהקמת מפעל אשפה, בידיעה שכאשר הוא משקיע את הכסף הזה, מחר הוא יקבל תמורה, והרשויות המקומיות יקנו ממנו את השירות הזה. בהשוואה של קבורה – 25 דולר, לעומת שרפה – 30 דולר, הרשות המקומית צריכה להיות טיפשה בשביל לא ללכת לכיוון של שרפה.

מבחינת חברת החשמל, ההשפעה של קניית החשמל במחיר גבוה יותר ב-2 סנטים באלטרנטיבה הזאת היא שולית וזניחה מאוד.

אדוני השר, עשיתי חשבון שבמדינת ישראל יש בסך הכול 10,000 טונות אשפה ליום. אפילו בהנחה ששורפים את כל 10,000 הטונות, מה שלא יקרה לעולם, אני מניח, גם כאשר יקומו תחנות אשפה, המקסימום שניתן להפיק הוא בערך 200 מגווט חשמל כתוצאה משרפת 10,000 טונות אשפה ליממה.

200 מגווט חשמל, בתחשיב על תוספת 2 סנטים לקילווט, המשמעות היא תוספת של 20 דולר למגווט. התוצאה הסופית היא, שהתוספת הנדרשת מחברת החשמל כדי לרכוש את החשמל בתחנות האלה תהיה, במונחים שנתיים, 35 מיליון דולר.

אתה תסכים אתי שבמסגרת ההוצאה של חברת החשמל לייצור חשמל, שהיא מיליארדים בשנה, סכום זה זניח, זה לא ישנה את עלות החשמל אפילו באגורה אחת. זה זניח מאוד, ועושים עם זה מעשה גדול מכל הבחינות. קודם כול, תורמים תרומה משמעותית מאוד לאיכות הסביבה. שנית, חברת החשמל נותנת אפשרות לייצור חשמל מדלק אלטרנטיבי, לא שרפת דלק ממש אלא אשפה. בעצם זה סוג של מיחזור של אשפה, כפי שזה נעשה בעולם.

אדוני השר, אני מודע לטיעון שלך, אתה אומר: מה פתאום שחברת החשמל תסבסד שרפת אשפה? אם הממשלה רוצה, היא תיתן כסף לרשויות והן יעשו עם זה שרפת אשפה. אני מודע לטיעון הזה, ובעיקרון אני מקבל אותו. אבל תסכים אתי, כמי שחי במדינת ישראל כמוני ומכיר את מהלך העבודה של הממשלה, שזה לעולם לא יקום אחרת. יש לך הזדמנות כשר האנרגיה לתרום תרומה משמעותית לאיכות הסביבה מצד אחד, וגם לניצול דלק אלטרנטיבי מצד שני. בעולם כולו, וארצות-הברית זו דוגמה קלסית, הם נתנו עידוד מעשי ומוחשי לייצור חשמל מדלק אלטרנטיבי; אם זה בבריכות סולריות, אם זה ממים גיאותרמיים, אם זה מתאים פוטו-אלקטריים. אני אביא לך דוגמאות רבות, בדקתי את הנושא לעומק. בכל ארצות-הברית שילמו הרבה מאוד כסף לחברות, גם במחיר לא כדאי לחברת החשמל האמריקנית, כדי להכריח אותן לקנות מהם את החשמל. התעריף השתנה באפס, בסכום מזערי. אבל נניח שהוא היה משתנה באגורה אחת או בשתיים. מי ישלם אותו? ציבור הצרכנים אזרחי מדינת ישראל, שהם מייצרי האשפה. במקום שיגבו מהם מס דרך הרשויות המקומיות, בהיקף אדיר, בשביל לקבור את האשפה; אין לזה שום משמעות בשרפת האשפה.

לכן, אני מבקש מידידי חברי הכנסת ומאדוני השר לאשר את הצעת החוק הזאת בקריאה טרומית ולהעביר אותה לוועדה. בוועדה אני אהיה מוכן להראות את התחשיבים המפורטים והמדויקים, ואני מאמין שזה יביא ברכה למדינת ישראל.

היו"ר י' עזרני:

תודה לחבר הכנסת מאיר שטרית על כל האנרגיה שהוציא בנושא האנרגיה.

בבקשה, אדוני שר האנרגיה, להתייחס לנושא.

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, צר לי לאכזב את חבר הכנסת מאיר שטרית ולא להסכים אתו לגבי הצעתו, שמגמתה חיובית אבל תוצאותיה לא רצויות.

הנקודות שהעלה חבר הכנסת מאיר שטרית בקשר לשרפת האשפה בהחלט מקובלות עלי. במשרד האנרגיה יש מחלקה מיוחדת המטפלת ומסייעת ליזמים בנושא הזה של שרפת האשפה, עם צוות של מהנדסים שעוסק בנושא. אף יזמנו זאת עוד בזמן כהונתי כשר האנרגיה בממשלת האחדות הלאומית הראשונה.

לאחרונה, עם כניסתי למשרד, הודעתי שהסרתי כל מכשול להענקת רשיונות ליצרני חשמל פרטיים, והצעד הזה בוצע בעקבות המלצה של ועדה בראשות משרד האנרגיה, שהוגשה לי ואומצה על-ידי. הצעד הזה מסיר למעשה את המגבלות שהיו מוטלות על יצרנים פרטיים ומאפשר ייצור חשמל בכל סוג של טכנולוגיה, של שרפת אשפה, פוטו-וולטאי, בריכות סולריות, כל מה שרוצים. ואכן, יש יצרנים פרטיים שכבר מתעניינים, בין היתר, בפצלי שמן.

הורדנו גם את המגבלה של גודל תחנת הכוח; כלומר, היום אני מאפשר לכל יצרן, גם תחנות כוח גדולות. אם ירצו, יוכלו להקים אותן.

השימוש הוא בכל סוגי הדלקים, גם בקו גרציה. הנושא הוסדר בין משרד האנרגיה לבין חברת החשמל.

אדוני היושב-ראש, במסגרת השיקולים לקביעת המחיר שבו אנחנו קונים את החשמל מהיצרן הפרטי, הבאנו בחשבון שהמחיר יהיה מבוסס על תחשיב כלכלי, כאשר התשלום הוא על המחיר האלטרנטיבי שהיה עולה לחברת החשמל הייצור של הקילוואט הנוסף, שזה מחיר השיא. זאת אומרת, המחיר הוא אטרקטיבי, הוא מגיע מבחינת כדאיות כלכלית לרמה שבה יצרן פרטי יכול בהחלט להרוויח כסף, כדי לעודד אותו לייצר.

הבאנו בחשבון גם את השאלות שמעלה חבר הכנסת שטרית, בכך שאנחנו מעניקים ליזם פרטי כזה מענק כספי של 15% מגודל ההשקעה שלו. יתירה מזאת, המענק הזה מחושב על-פי שווי החיסכון בהשקעה של חברת החשמל.

מאיר שטרית (הליכוד):

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

לכל יזם, לרבות תחנה לשרפת אשפה.

מאיר שטרית (הליכוד):

אתה תעניק מענק של 15%?

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

15% מההשקעה, אני מסביר לך.

היו"ר י' עזרן:

זה בדיוק מה שהיה חסר לך ל-80 מיליון, חבר הכנסת שטרית.

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

לא רק לשרפה. הרי יש בזה היגיון כלכלי. מה שאני בא ואומר לך הוא לא עניין של פילנטרופיה. יש כאן חישוב כלכלי. מאחר שהשקעה כזו של יזם פרטי דוחה הקמת תחנת כוח, הבאנו בחשבון, על-ידי הוועדה, שהשווי הוא 15% מגודל ההשקעה של היצרן הפרטי. אבל לא רק זה. נוסף על המענק, אנחנו נותנים תמריץ בשיעור של 5% מהתעריף ליצרנים פרטיים שמייצרים אנרגיה נקייה, בגלל בעיות של איכות הסביבה. התחשיב הזה נתן לנו הוצאה ששוויה היום כ-5.1 סנטים לקילוואט שעה שאנחנו נקנה.

אבל אומר חבר הכנסת מאיר שטרית: זה לא מספיק, אני רוצה 2 סנטים נוספים. לזה אני מתנגד. אני מתנגד, מפני שזה מעוות את כל השיטה. התחשיב איננו כלכלי, אלא הוא אומר: תראה, אני לא יכול להרביץ למישהו אחר. אתם חלשים, אנחנו נרביץ לכם, ואתם תשלמו את הכסף. אני אומר את זה בלשון הלצה.

בשיטה הזאת, מה אתה אומר? אתה אומר: נכון יותר היה לתת את הסבסוד ישירות על-ידי הרשות המקומית, אבל מאחר שהממשלה הקודמת החליטה כך, ולא אתם, אתם תעשו את זה. מה אכפת לכם? זה סכום קטן. חבר הכנסת מאיר שטרית, חשמל זה גורם ייצור. מדינה חייבת לתת תשתית שתאפשר לתעשייה וגם לצרכנים הביתיים לצרוך חשמל במחיר כלכלי, במה שזה עולה לה. אם אתה מעמיס על מחיר החשמל מחיר שאיננו כלכלי, אתה מעניש את כלל הציבור, לרבות התעשייה. ואני רוצה לומר לך, שחלק מהטענות שיש, למשל, לתעשייה, שצורכת הרבה חשמל, זה מחיר המים, והוא חייב לעלות. כתוצאה מזה שאני אעלה את מחיר החשמל, בגלל ההצעה שלך, אני אעלה גם את מחיר המים. אני אעלה את מחיר החשמל לתעשייה שזקוקה להרבה חשמל, למשל התעשייה הפטרו-כימית, שגם היום טוענת כי בהשוואה לגרמניה, לדוגמה, מחיר החשמל אצלנו יקר יותר.

ההצעה איננה טובה, מפני שהיא איננה עונה על הדברים, ואם תרשה לי, חבר הכנסת מאיר שטרית, אומר לך גם באופן חברי וידידותי: לי נדמה שבאיזה מקום לא עשית את כל שיעורי הבית, כי אילו באת ושאלת אותי, והייתי מוכיח לך את הדברים שאתה לא ידעת אותם כאן, שיש מענק, שיש 15% תוספת, יכול להיות שההצעה לא היתה עולה כלל.

אדוני היושב-ראש, אני מתנגד להעמסת העלות הכלכלית הזאת על מחיר החשמל. הדבר הוא מעוות, איננו דרוש, איננו צודק, ולכן אני מציע שלא לקבל את הצעתו של חבר הכנסת מאיר שטרית.

אני הייתי שמח יותר אילו השתכנע חבר הכנסת מאיר שטרית להוריד את ההצעה ולהסתפק בדברי, וכל הסבר שירצה הוא יוכל לקבל גם במשרד; אני מוכן להזמין אותו, כי ההצעה פשוט הולכת בכיוון לא נכון, עם כוונה רצויה.

אני מציע להוריד את ההצעה מסדר-היום.

דב שילנסקי (הליכוד):

אדוני השר, יש לי הצעת פשרה. מאחר שלחבר הכנסת שטרית יש זכות תשובה, כי זו הצעת חוק, אני מציע פורמלית שהוא ייתן את התשובה ביום אחר, ובינתיים – – –

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

לא, חבר הכנסת דב שילנסקי, אני באמת מעריך ומוקיר אותך מאוד. הפשרה הזאת איננה מקובלת, מפני שהיא נוגדת את תקנון הכנסת, ובזמן האחרון אני רואה שהכנסת פועלת על-פי כל כלל, חוץ מהתקנון שלה. אין דבר כזה, ולא אצור, חלילה, תקדים בכיוון הזה.

אני מציע להחליט עכשיו להוריד את ההצעה מסדר-היום.

דב שילנסקי (הליכוד):

— — —

היו"ר י' עזרן:

תודה. בבקשה, חבר הכנסת מאיר שטרית.

מאיר שטרית (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר — — —

היו"ר י' עזרן:

תראה איזה כבוד עושים לך.

מאיר שטרית (הליכוד):

יש לי הכבוד שמגייסים את כל הממשלה להצבעה נגד הצעת החוק. הנה שר האוצר ושר האנרגיה ושר הפנים ושר החוץ ושר המשפטים. אני לא מכיר עוד הצעת חוק — — —

שר המשפטים ד' ליבאי:

זו ממשלה.

היו"ר י' עזרן:

אף אחד לא גייס. אמרתי לך שהשקעת אנרגיה לא רגילה.

אלי דיין (העבודה):

תסתפק בתשובת השר.

מאיר שטרית (הליכוד):

אני עוד לא ראיתי גיוס גדול כזה של הממשלה להצבעה נגד הצעת חוק שכוונתה לטובה.

דב שילנסקי (הליכוד):

זה לזכותה של הממשלה שהיא מתגייסת.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת מאיר שטרית, וכי אשפתו של האזרח הישראלי קלה בעיניך?

מאיר שטרית (הליכוד):

חלילה וחס, להיפך.

שר הפנים א' דרעי:

חכה שתי דקות וראש הממשלה יגיע.

מאיר שטרית (הליכוד):

אני מחכה. אני אעשה פיליבסטר עד שהוא יגיע.

אני מתפלא על עמדתו של השר.

הנה נכנסים גם שר השיכון והבינוי ושר התעשייה והמסחר. אני ממש המום.

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

מה חשבת?

שר המשפטים ד' ליבאי:

דוד מגן (הליכוד):

זה שנאמר: גיבורים על חלשים.

שר המשפטים ד' ליבאי:

היום היינו יכולים להפיל את הכנסת.

מאיר שטרית (הליכוד):

אני מקווה שוועדת השרים שיש לכם היא לא להחזרת שטחים, או משהו מעין זה.

קריאות:

מאיר שטרית (הליכוד):

הממשלה, בזה אין לי ספק.

קריאה:

אבל אנחנו בסך הכול שני חברי כנסת מסכנים כל כך.

מאיר שטרית (הליכוד):

השר שחל, רק אל תמהר. תיכף ייכנסו 20 חברי אופוזיציה. הם מחכים פה בחוץ.

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

אם תמצא 20 חברי כנסת מהאופוזיציה – – –

מאיר שטרית (הליכוד):

תהיה מוכן לוותר.

אבל, אדוני השר, אמרתי לך שאני מכיר בנימוק העקרוני שלך, כשאתה טוען שחשמל הוא גורם ייצור, ואתה טוען שאם ייתנו 2 סנטים יותר לקילווט על שרפת אשפה – דבר שישנה את התעריף בצורה זניחה, אף לא באגורה לקילווט – התעשייה תיפגע. ממה התעשייה נפגעת יותר? מי גורם את הזיהום האשפתי הגדול והמסרטן והמרעיל ביותר את מי התהום? – התעשייה. בדקתי עם יושב-ראש איגוד ערים לאיכות הסביבה, ואני אומר לך שאשפה תעשייתית הנקברת היום באתרי אשפה, אדוני השר, גורמת להרעלה של מי התהום ולהחדרת חומרים מסרטנים. אם זה לא אכפת לממשלה, זה עניין אחר. אני לא מציע את העניין הזה לתפארת.

אדוני השר, הרעיון הוא פשוט, וזה נעשה בכל העולם. הרעיון הוא, שעל כל קילווט שאתה תקנה, במקום שישפרו דלק ופחם ובמקום שחברת החשמל תמשיך לשרוף דלק בתחנות שמזהמות את הסביבה – ותסתכל ברדינג-אשדוד – תקומנה בארץ תחנות, בהשקעה של 80 מיליון דולר לכל אחת, בהשקעה של משקיעי חוץ, שיעסיקו כל אחת 30 איש, כשהתרומה הממשלתית לעניין היא ממש שולית. אני לא יכול להבין את ההיגיון בהתנגדות הזאת. זה פשוט לא עולה על הדעת, בעיקר שמי שישלם את המחיר זה הרשויות המקומיות. מצד אחד, הממשלה החליטה עכשיו לסגור את כל אתרי האשפה בארץ ולהשאיר רק שישה אתרים, ששם יעלה לקבור את האשפה 25 דולר לטונה, וזה כסף שילך לאיבוד, ויימשך זיהום הסביבה; בתיקון קטן, שהוא הגיוני, שנעשה בארצות-הברית – ואני אראה לך שבארצות-הברית – – –

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

כמו בארצות-הברית – עשיתי. הרי יש המצאה שאתה לא מכיר אותה, והסברתי לך – – –

מאיר שטרית (הליכוד):

אדוני השר, אני לא יכול להתמודד עם רוב האצבעות של הקואליציה ושל הממשלה כולה, כשכל אצבע נחשבת אצבע, לעומת המיעוט של ידידי באופוזיציה, שלא נמצאים פה ולא ממלאים את חובתם באופוזיציה. אני יכול להתמודד נגד זה, אני יכול להתמודד בנימוקים הגיוניים, כי זאת דרכי. אינני יכול להתמודד עם אצבעות. תפיל תחנות – תפיל. אני בכל זאת מבקש מהחברים להצביע בעד החוק.

היו"ר י' עזרן:

רבותי, יש לנו הצבעה. מי בעד החוק ומי נגד? רבותי, בבקשה.

הצבעה מס' 28

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 3

בעד ההצעה להסיר את הצעת החוק מסדר-היום – 10

נמנעים – 1

ההצעה להסיר את הצעת חוק חברת החשמל (רכישת חשמל שנוצר משרפת אשפה),

התשנ"ג–1993, מסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר י' עזרן:

שלושה בעד, נמנע אחד, 10 מתנגדים. אני קובע שהחוק לא התקבל.

שאלות ותשובות

היו"ר י' עזרן:

רבותי, אנחנו עוברים כעת לשאלות. אדוני שר המשטרה, כעת בכובע השני של כבוד השר שחל. בבקשה. אדוני שר האנרגיה והתשתית, יש לנו כמה שאלות אליך.

גילוי מרביצי נפט באגן ים-המלח

חבר הכנסת ר' זאבי שאל את שר האנרגיה והתשתית ביום ג' בתמוז התשנ"ג (22 ביוני 1993):

התקשורת מדווחת כי נתגלו מרביצי נפט ממזרח לים-המלח.

ברצוני לשאול:

1. האם לדעת המומחים שמשרד האנרגיה והתשתית נועץ בהם מותר לצפות למרבצים זהים במערב ים-המלח?

2. מה יעשה משרדך לאמת השערות כאלה?

תשובת שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

לפני שאענה על שאלותיו של חבר הכנסת זאבי הנכבד, ברצוני להעיר כי לדעת מומחי משרדי דיווחי התקשורת על מרבצי נפט שנתגלו ממזרח לים-המלח היו חסרי כל בסיס.

ולשאלות עצמן:

1. מומחי חברת הנפט הלאומית – חנ"ל, חברה הכפופה למשרד האנרגיה והתשתית, מאמינים בקיום מלכודות נפט באזור ים-המלח, ובמיוחד בדרומו של אזור זה.

2. חברת הנפט הלאומית, חברה הכפופה למשרד האנרגיה והתשתית, השקיעה בסקרים גיאופיזיים, גיאולוגיים וגיאוכימיים, ובעקבותיהם בוצעו גם כמה קידוחים, שהעמוק בהם, קידוח "סדום עמוק" – כ- 6.5 ק"מ עומק. הקידוח הסתיים, ולאחר שני מבחני הפקה התברר כי לא נמצא בו נפט. בעתיד ייעשו חיפושים נוספים באזור זה.

שרפת גז בישול בבתי-הזיקוק

חבר הכנסת א' הירשזון שאל את שר האנרגיה והתשתית ביום י' בתמוז התשנ"ג (29 ביוני 1993):

בתהליך של זיקוק הנפט נוצר מוצר לוואי שהוא גז הבישול. בכל המקומות בעולם מאחסנים ומוכרים גז זה.

נודע לי, כי בבתי-הזיקוק בחיפה שורפים אותו. דבר זה מהווה בזבז של אנרגיה וגורם לזיהום אוויר.

ברצוני לשאול:

1. האם ידוע הדבר למשרד האנרגיה והתשתית?

2. אם כן – מדוע לא מנצלת מדינת ישראל את הגז למטרות שיווק, כפי שנעשה במקומות אחרים בעולם?

3. איך מתגברת מדינת ישראל על בעיית זיהום האוויר הנוצרת בעקבות תהליך השרפה של הגז?

תשובת שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. ידוע למשרד האנרגיה והתשתית כי בבתי-הזיקוק לנפט שורפים גפ"מ – גז פחממני מעובה – בתהליך הזיקוק.

2. גפ"מ הינו מוצר בסיס המופק בתהליך הזיקוק/ייצור, בבז"ן – בתי-זיקוק לנפט. מכמות החומר הגולמי המעובדת מדי חודש בבז"ן, מופקים כ-45,000 טונות גפ"מ. בחודשי החורף צורכים את כל התפוקה, אך בחודשי הקיץ צורך המשק רק מחצית מהכמות. כושר האחסון מוגבל (זאת תשתית יקרה ביותר), היתרה נצרכת על-ידי בז"ן כדלק בתהליך הייצור. זהו הדלק הנקי ביותר במערכת, כך שבימי הקיץ תורם הגפ"מ לאיכות האוויר בסביבת בתי-הזיקוק.

תנאי הארץ אינם מצדיקים הקמת תשתית לייצוא גפ"מ, כיוון שזו תשתית יקרה ביותר. לפי תחזיות הפיתוח של "כרמל אולפינים", שהינה חלק ממערכת התעשייה הפטרוכימית, יצורך מפעל זה בעתיד את כל עודפי הגפ"מ. לאיכות האוויר יימצא פתרון אחר.

3. כאמור, שימוש בגפ"מ כדלק לתהליך הייצור תורם לאיכות האוויר, כיוון שהוא מחליף דלקים מזהמים יותר (מזוט כבד).

ניתוק זרם החשמל לבתים

חברת הכנסת ל" לבנת שאלה את שר האנרגיה והתשתית ביום י"ז בתמוז התשנ"ג (6 ביולי 1993):

לאחרונה התברר לי, כי חברת החשמל נוהגת לנתק את זרם החשמל לבתים שלא שילמו את חשבון החשמל, ללא כל התראה או אזהרה.

ברצוני לשאול:

1. האם זה נכון?

2. מדוע אין חברת החשמל שולחת תזכורת או התראה לאזרחים לפני ניתוק זרם החשמל?

3. האם מדיניות זו של חברת החשמל מקובלת על משרד האנרגיה?

4. האם אין משלוח חד-פעמי של החשבון, ללא תזכורת או התראה, עלול לגרום עוגמת נפש למשפחות רבות אשר החשבון לא הגיע לידיהן מטעמים שונים או אפילו שכחו לשלם?

5. האם ייבדקו ההנחיות מחדש?

תשובת שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. חברת החשמל איננה נוהגת לנתק את אספקת החשמל ללא הודעה מוקדמת.

2. מדיניות הגבייה של חברת החשמל הינה כדלקמן: א. חוב בסכום של עד 50 ש"ח – לא ננקטים כל הליכי גבייה, וכמובן, לא מנותקת אספקת החשמל; ב. חוב העולה על 50 ש"ח – 1. כ-45 ימים לאחר המועד האחרון שנקבע לתשלום מגיע עובד החברה אל בית הצרכן עם הודעה על אי-תשלום החוב; 2. אם הצרכן נמצא בביתו, מנסה עובד החברה לגבות את החוב. אם הצרכן מסרב לשלם, מנותקת אספקת החשמל; 3. אם הצרכן לא נמצא בביתו, משאיר עובד החברה את ההודעה בתיבת הדואר של הצרכן, ולא נוקט כל הליך אחר; 4. במקרה שהחוב נגרר תקופה ארוכה יותר (מעל ארבעה חודשים), עורכת החברה הודעה נוספת לצרכן, אשר משמשת לגביית החוב או לחלופין לניתוק אספקת החשמל, גם אם הצרכן איננו נמצא בביתו.

3. אין מדיניות של ניתוק ללא התראה, ומכאן, שהשאלה איננה רלבנטית.

4. ראי תשובה על שאלה מס' 2.

5. ראי תשובה על שאלה מס' 2.

היו"ר י' עזרן:

תמה ונשלמה מסכת השאילתות לשר האנגריה והתשתית. תודה רבה על המאמץ שאדוני השקיע.
עכשיו שאילתות לשר המשטרה.

מתקני כליאה

חבר הכנסת ח' מירום שאל את שר המשטרה ביום כ"ז באייר התשנ"ג (18 במאי 1993):

דוח מבקרת המדינה האחרון מצביע על בעיות צפיפות במתקני הכליאה. נמצא גם שרוב מתקני הכליאה ישנים ורעועים ותנאי המחיה בהם קשים ולא עומדים בתקן, וזאת אף שהממשלה אישרה ב-1982 תוכנית לבניית שישה בתי-כלא חדשים.

ברצוני לשאול:

1. מה היא תגובתך על ממצאים אלו?

2. האם מאז היכנסך לתפקיד החל טיפול בנושא?

3. כיצד יטפל משרדך בבעיה זו?

תשובת שר המשטרה מ' שחל:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

3-1. בעיית הצפיפות בבתי-הסוהר, כפי שבאה לידי ביטוי בדוח מבקרת המדינה מס' 43, מוכרת לי במלוא חומרתה. יתירה מזו, על-פי תחזיות שב"ס צפוי גידול של כ-3,500 אסירים ועצירים בישראל עד שנת 2000, לרבות עצורים הנמצאים במשמורת משטרת ישראל.

אין ספק, כי מצב הצפיפות של האסירים בבתי-הסוהר כיום הוא בלתי נסבל ופוגע קשה בתדמיתנו כמדינה תרבותית, וזאת נוסף על הקשיים התפעוליים והניהוליים שנגרמים כתוצאה מכך לשירות בתי-הסוהר.

לשם הקטנת הצפיפות ומתן מענה לגידול הצפוי במספר האסירים, סוכם על פרויקטים שיוסיפו 1,885 מקומות כליאה בשלושה מישורים: א. תוספת מקומות כליאה בבתי-סוהר קיימים – 515 מקומות כליאה; ב. תוספת מקומות כליאה בשיעור גדול בבתי-סוהר קיימים – 620 מקומות כליאה; ג. הקמת בית-סוהר חדש – צלמון – 750 מקומות כליאה.

אשר לתכנון בתי-סוהר חדשים – תוכנית המתאר הארצית (תמ"א 24), שאושרה על-ידי ממשלת ישראל בשנת 1982, כללה נוסף על אתר כלנית – צלמון דהיום, שהוזכר לעיל – עוד חמישה אתרים לבתי-סוהר חדשים.

שירות בתי-הסוהר בוחן כיום אפשרות בינוי באתרים נוספים, בין השאר נבחנות אפשרויות להקמת בתי-סוהר חדשים: במבנה המשביר המרכזי לשעבר בעטרות – 500 מקומות כליאה, ובית-סוהר נוסף באתר צלמון – 500 מקומות כליאה. כמו-כן נבדקות האפשרויות להקמת בתי-סוהר בסמיכות לבתי-סוהר קיימים, כגון בית-סוהר השרון ובית-סוהר באר-שבע.

פרויקטים אלה מיועדים לתת מענה על הגידול הצפוי במספר האסירים תושבי ישראל עד שנת 2000, ואולם אין ספק שכדי לצמצם את הצפיפות בבתי-הסוהר, יש צורך בהקמת בתי-סוהר נוספים.

בעניין זה פניתי לשר האוצר והצגתי בפניו סדרה של פתרונות נוספים להקמת בתי-סוהר, במטרה להקל את הצפיפות השוררת כיום בבתי-הסוהר, באופן ששטח המחיה לכל אסיר יהיה גדול יותר.

אני תקווה כי השלמת הבינוי המתוכנן ותוספת משאבים לנושא זה על אלה שהוקצו יביאו לשיפור ולפתרון הבעיה באופן כולל בשנים הקרובות.

משטרת מקוף

חבר הכנסת א' גולדפרב שאל את שר המשטרה ביום כ"ז באייר התשנ"ג (18 במאי 1993):

בתשובה על הצעתי בנושא משטרת מקוף השבת לי לפני חודשים מספר, שבכמה מקומות בארץ יוקמו יחידות משטרת מקוף שכונתיות – לניסיון.

נוכח תמיכתך ותמיכת קצינים בכירים במשטרת ישראל בהקמת יחידות מקוף שכונתיות, ברצוני לשאול:

1. האם בשכונות שבהן הוקמו יחידות מקוף היתה ירידה ברמת הפשיעה וברמת הפעילות העוינת (פח"ע)?

2. במדינות אחרות יחידות המקוף מוכיחות את עצמן כיעילות ביותר. מדוע לא מיישמים זאת בישראל, ומייד?

3. בתשובתך על הצעתי לסדר-היום אמרת, כי אין תקציב להפעילה. היום, עם התוספת המשמעותית בכוח-אדם במשטרה, כמה שוטרים הוקצו ליחידות המקוף?

4. מדוע מקצים את משאבי המשטרה למשטרת התנועה, בזמן שסדר העדיפויות השתנה וההשקעה אמורה להיות בתשתית?

תשובת שר המשטרה מ' שחל:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

2-1. הרעיון של יחידות מקוף יושם על-ידי הצבת קציני שכונות בשכונות מסוימות.

בשנת 1984 הוחל בהצבת קציני שכונות בשכונות מסוימות, בעיקר שכונות מצוקה ואזורים בעייתיים.

לתפקיד זה הוצבו שוטרים ותיקים בעלי ניסיון רב בתחום הסיור. קציני השכונות אמורים לבצע תפקידם בתחומי השכונה, להימצא בקשר עם תושביה ולהכיר מקרוב את הפעילות והחיים הקהילתיים בשכונה, מעבר להיכרות הרגילה של שוטר הפועל באזור, בכלל זה היכרות עם משפחות בשכונה, בעיות סמים, עבריינות נוער וכו'.

לצורך מילוי תפקידו נמצא קצין השכונה בקשר עם גורמים נוספים הפועלים בשכונה, ביניהם מתנ"סים, עובדים סוציאליים ואנשי פרויקט שיקום שכונות.

קצין השכונה נידד עם קטנוע ומכשיר קשר. בשכונות שיש בהן בסיס משא"ז – משמר אזרחי – נעשית עבודה הדדית משותפת ביחד עם מתנדבי המשא"ז.

התפקידים המרכזיים של קציני השכונות: א. עזרה בפתרון ה"מצוקות הקטנות" של האזרח, בעיקר בתחום הפלילי ואף מחוצה לו; ב. הגברת תחושת הביטחון של הפרט בקהילה; ג. הידוק קשרי המשטרה והקהילה; ד. הגברת מודעות אנשי המשטרה לקהילה שבה הם משרתים, צרכיה ובעיותיה; ה. פעילות לצמצום הפשיעה ולהגברת מודעות האזרח למיגון ולמניעה; ו. הורדת שיעור הפשיעה.

כיום מוצבים 76 אנשי משטרה כקציני שכונות, פזורים בשכונות מצוקה בכל רחבי הארץ, חלק מתוכם הם "קציני עולים", שתפקידם בעיקר טיפול בבעיות המיוחדות של העולים החדשים.

לעניין ההשפעה על ירידת רמת הפשיעה כתוצאה מפעילות קציני השכונות: מחקרים הוכיחו, כי באותן שכונות שבהן יש פעילות משטרתית באמצעות קצין השכונה עלתה מידת האהדה כלפי המשטרה והושג שיתוף פעולה הדוק יותר בין הקהילה למשטרה, במקרים מסוימים אף הושגה ירידה בפשיעה.

עם הקמת פרויקט קציני שכונות בשנת 1984 נעשה ניתוח פשיעה במחוז תל-אביב. מניתוח זה ניתן ללמוד, שבשכונות שבהן הופעל הפרויקט מסתמנת מגמת ירידה בפשיעה, וזאת בהשוואה למחוז תל-אביב כולו ולשכונות הביקורת – הדומות במאפייניהן החברתיים והדמוגרפיים לשכונות הפרויקט

– שבהן לא הופעל הפרויקט. עם זאת, צריך לציין ששכונות הפרויקט נתונות להשפעות של פרויקט השיקום ופרויקטים אחרים המופעלים בשכונה, וייתכן כי את מגמת הירידה בפשיעה ניתן לזקוף גם לטובת פרויקטים אלו.

4-3. לעניין הקצאת משאבי משטרה לנושא קציני שכונות: הקצאת המשאבים למכלול המשימות המוטלות על המשטרה חייבת להיעשות על-פי סדרי עדיפויות בראייה לאומית כוללת, וכך נעשה ביחס לתוספת כוח-האדם שהוקצתה למשטרה, וכן לנושא ההתמודדות עם תאונות דרכים.

מצוקת האסירים האזרחיים בבתי-הסוהר

חבר הכנסת ע' פרץ שאל את שר המשטרה ביום כ"ז באייר התשנ"ג (18 במאי 1993):

נודע לי כי אגף העצירים האזרחיים בבית-הכלא "מעשיהו" עובר שיפוצים, ולכן אין שירות בתי-הסוהר יכול לקלוט אסירים המגיעים בעקבות פסקי-דין של ההוצאה לפועל.

ברצוני לשאול:

1. האם המשטרה מודעת למצב זה?

2. האם נכון שמצב זה גורם לשהיית אסירים אזרחיים ימים רבים מאוד בבית-המעצר?

3. האם נכון שמצב זה גורם לכך ששירות בתי-הסוהר אינו מסוגל לעמוד בנורמות שקבע, של הפרדה בין אסירים אזרחיים לבין אסירים פליליים?

4. האם נעשתה פעולה כלשהי להקל על אסירים אלה, ואילו פעולות יינקטו בעתיד?

תשובת שר המשטרה מ' שחל:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. התשובה חיובית.

2. במחנה "מעשיהו" נבנה מחדש אגף מס' 1, שבו היו בעבר כ-40 מקומות לאסירים אזרחיים. הבנייה נעשית לנוכח התנאים הפיסיים הגרועים שהיו במקום. הבנייה תסתיים ברבעון הראשון של

שנת 1994. בשלב הביניים, במהלך השיפוצים אכן שוהים אסירים במתקני המשטרה, כפי שהיה גם לפני הפנייה האמורה.

4-3. משטרת ישראל עושה מאמצים רבים להקלת תנאי שהייתם של האסירים האזרחיים, על-ידי הקצאת תאים נפרדים – עד כמה שהדבר ניתן מבחינת מידת הצפיפות – וכן מתן אפשרות לשיחות טלפון רבות להסדרת חובותיהם הכספיים של עצירים אלה, על מנת שיוכלו להשתחרר מהר ככל שניתן.

משטרת ישראל מקצה משאבים רבים לשיפוץ מתקני המעצר והתאמתם לתנאי שב"ס.

סך של 1,055 אלף ש"ח יושקעו בשנת העבודה 1993 בנושא.

הצטרפות אזרחים לפעילות משטרתית

חבר הכנסת א' יחזקאל שאל את שר המשטרה ביום ה' בסיוון התשנ"ג (25 במאי 1993):

בעקבות האירוע באשדוד שבו הצטרפו שני אזרחים לפעילות משטרתית יזומה, שבמהלכה נדקר אחד האזרחים שהצטרף לפעולה, ברצוני לשאול:

1. מה הם הקריטריונים להצטרפותם של אזרחים מן השורה ואנשי תקשורת שונים לפעולות משטרתיות?

2. מי הוא הגורם המאשר הצטרפותם של אזרחים מן השורה לפעולות אלו?

3. האם קיים ביטוח מפני פגיעות שונות לאותם אזרחים המצטרפים לפעולות המשטרה?

4. מה ייעשה למנוע הישנותם של מקרים כאלה?

תשובת שר המשטרה מ' שחל:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

2-1. הצטרפות אזרחים לפעילות משטרתית הינה אסורה, אלא אם כן מדובר במתנדבי משא"ז בתפקיד.

3. התשובה שלילית.

4. המשטרה הבהירה האיסור בפקודה מפורשת.

הנושא נלמד ויילמד בכל יחידות המשטרה בשיעורים שבועיים. יש לציין שהאירוע המתואר בשאלתא היה חריג, ובעקבותיו הוחלט לנקוט צעדים משמעותיים נגד שוטרים מספר.

מסיבות אסיד

חבר הכנסת א' יחזקאל שאל את שר המשטרה ביום י"ב בסיוון התשנ"ג (1 ביוני 1993):

בעקבות הפרסומים, שלפיהם 70 תלמידים ובני נוער בני 15 עד 20 מתל-אביב ניסו להתאבד בחודשים האחרונים, אחרי השתתפות במסיבת אסיד ושימוש יתר בסמים עד אובדן חושים, ברצוני לשאול:

1. מה הוא היקף תופעת מסיבות האסיד בישראל?

2. האם קיים מערך הסברה מקיף בנושא זה בבתי-הספר?

3. האם נכונות הידיעות כי המשתתפים במסיבות אסיד אשר נעצרים על-ידי המשטרה לא נענשים כלל, ואם אין ידיעות אלו נכונות – מה הם העונשים שהוטלו על המשתתפים?

4. האם העונשים הקיימים מרתיעים מספיק את המארגנים אירועים אלו והמשתתפים בהם?

5. כיצד תיעקר תופעה זו?

חבר הכנסת י' מצא שאל את שר המשטרה ביום י"ט בסיוון התשנ"ג (8 ביוני 1993):

בתאריך 24 במאי 1993 פורסמה בעיתון "ידיעות אחרונות" ידיעה תחת הכותרת: "כ-70 נערים ניסו להתאבד בתל-אביב בגלל מסיבות אסיד".

מתוכן הידיעה עולה, כי הנפגעים ממסיבות האסיד הם בעיקר בני הנוער, כי התופעה נמצאת בעלייה מתמדת, וכי השימוש בסמים הנפוץ במסיבות אלה מביא את המשתתפים במסיבות לאובדן חושים טוטלי, למחשבות על אובדן, לדיכאונות ולתופעות קשות אחרות.

ברצוני לשאול:

1. לפי הנתונים הנמצאים בידי המשטרה, האם נמצאת תופעת מסיבות האסיד בעלייה מתמדת?

2. כיצד פועלת המשטרה בנושא, ואילו אמצעים היא נוקטת כדי לצמצם את ממדי התופעה?

3. מאחר שמדובר בבני נוער, האם מתקיימים מבצעי הסברה בבתי-הספר נגד תופעת מסיבות האסיד? אם כן – האם זה נעשה בשיתוף עם משרד החינוך או גורמים אחרים?

חבר הכנסת ע' זיסמן שאל את שר המשטרה ביום י"ט בסיוון התשנ"ג (8 ביוני 1993):

פורסם כי לאחרונה מתפשטת התופעה של מסיבות אסיד רבות משתתפים. על-פי חוות דעת של מומחים, תוצאות הלואי של השימוש בסם זה הן קשות: בחודשים האחרונים ניסו כ-70 בני נוער להתאבד, אחרים אושפזו בבתי-חולים פסיכיאטריים במצב פסיכוטי של מחלת נפש חריפה ועוד.

ברצוני לשאול:

1. כיצד מתמודדת המשטרה אל מול רעה זו?

2. מצ"ב כתבה מתאריך 17 במאי 1993, המתארת מסיבת סמים כזו שהיתה מתחת לאפה של המשטרה, אף שמידע מוקדם הועבר אליה. מה היא תגובת הממשלה בנדון?

תשובת שר המשטרה מ' שחל:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

על-פי נתונים שבידי המשטרה, תופעת מסיבות האסיד נמצאת במגמת עלייה. המסיבות נערכות בדרך כלל בסופי שבוע או בחגים, תחת כיפת השמים, עם משתתפים רבים, וכן בפאבים ובמועדונים.

לפי הידוע עד כה, רוב המשתתפים במסיבות הינם חיילים וצעירים בשנות ה-20 לחייהם. מספר הקטינים הוא קטן ביותר.

לגבי הפרסומים שלפיהם 70 בני נוער ניסו להתאבד: למשטרה לא ידוע על כך דבר.

המשטרה פנתה לד"ר ירמיהו אביעד, מנהל "אל סם" בתל-אביב, והוא טען שהפרסום הנ"ל בעיתונות מקורו בטעות וחוסר הבנה של העיתונאי המדווח. ד"ר אביעד טען שלא ידוע לו על 70 בני נוער שניסו להתאבד, ואף אחד לא פנה לטיפולו.

לגבי הפרסומים על מסיבת האסיד שנערכה בגולן, נערך תחקיר על-ידי המשטרה, והוברר שהיה מחדל בפעילותו של הקצין התורן התחנתי. ננקטו נגדו צעדים משמעתיים והופקו הלקחים המתחייבים.

משטרת ישראל שוקדת על התמודדות אכיפתית עם התופעה בכל האמצעים העומדים לרשותה, כגון: מודיעין, חקירות, סיור ותנועה.

המשטרה עוצרת כל אדם החשוד בשימוש או בסחר בסמים ונוהגת בו כבכל חשוד בעבירות מסוג זה.

הטלת העונשים בסימום של ההליך השיפוטי הינה בסמכות בתי-המשפט. עונשי המקסימום שנקבעו בחוק אמורים להיות מרתיעים.

משרד החינוך מפעיל בבתי-הספר תוכניות למניעת שימוש בסמים, ומשטרת ישראל לוקחת חלק במערך זה.

פיקוח על כלי שיט ממונעים

חבר הכנסת ח' קופמן שאל את שר המשטרה ביום י"ט בסיוון התשנ"ג (8 ביוני 1993):

בסוף חודש מאי נפגעה בראשה באורח קשה נערה ששטה בסירת גומי בכינרת. היא נפגעה על-ידי אופנועים ששט קרוב מאוד לחוף, בניגוד לחוק האוסר על כלי שיט ממונעים להיכנס לתחום של 300 מטר מהחוף.

המשטרה ויחידת השיטור הימי בכינרת מתקשות לאכוף את החוק, בשל מחסור באמצעים. כמו-כן אין הציבור מודע לאיסורים ולהגבלות על כלי שיט ממונעים ולצורך ברשיונות מיוחדים.

ברצוני לשאול:

1. האם יפרסם המשרד, לקראת פתיחת עונת הרחצה, הוראות ברורות לציבור בנושא זה?

2. האם יתגבר המשרד את יחידת השיטור הימי בכינרת, בעיקר בעונת הרחצה, להגביר את הפיקוח ולהעניש את העבריינים כדי להרתיע ולמנוע תאונות כאלו בעתיד?

תשובת שר המשטרה מ' שחל:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הנושא מצוי בתחום אחריות משרד התחבורה, אגף הספנות.

2. בעונת הרחצה מגבירה יחידת השיטור הימי בכינרת את פעילותה, תוך שימוש באמצעים שונים, על מנת להגביר את הפיקוח ולהביא עבריינים לדין, ובכלל זה פועלת יחידת השיטור הימי לאכיפת תקנה שהוצאה על-ידי מנהל נמל טבריה, האוסרת שיט של אופנועי-ים, למעט בחמישה אזורים מוגדרים בכינרת.

הכשרת פלשתינים מהשטחים לשירות במשטרה הפלשתינית

חבר הכנסת י' ביבי שאל את שר המשטרה ביום י"ט בסיוון התשנ"ג (8 ביוני 1993):

בעיתון "מעריב" מתאריך 16 במאי 1993 נמסר, כי 24 פלשתינים יוצאים מישראל לירדן לצורך הכשרתם על-ידי משטרת ירדן כקצינים אשר ימלאו תפקידי מפתח במשטרה הפלשתינית המיועדת לקום בשטחים.

אחד מחברי הקבוצה אמר, כי רובם ריצו בעבר תקופות מאסר על עבירות לאומניות.

בידיעה נאמר גם, כי הרכבת הרשימה והיציאה לירדן נעשו בתיאום מלא עם שלטונות ישראל ובידיעת המשטרה.

כמו-כן נמסר בידיעה, כי מקורות פלשתיניים במזרח-ירושלים אישרו, כי בכמה ממדינות ערב ואירופה כבר מקיימים פלשתינים קורסים דומים, המיועדים להכשירם לתפקידי שיטור. אותם מקורות הדגישו, כי מדובר בתומכי "פתח".

ברצוני לשאול:

1. האם נכונות הידיעות האלה?

2. אם כן – מי מייצג את עמדת הממשלה בעניינים אלה, וכיצד באה לידי ביטוי מעורבות הממשלה?

3. האם נבדקו זכויות אנשי הקבוצה ועברם?

4. האם ידוע מה יעשו בירדן וכיצד יתאמנו?

5. כיצד, אם בכלל, ניתן להבטיח שהמתאמנים בירדן לא יצטרפו לארגוני הטרור ולא יעבירו להם ידע ומיומנויות שרכשו בהשתלמותם בירדן, באירופה ובמדינות ערב?

תשובת שר המשטרה מ' שחל:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. התשובה שלילית.

2-5. אין מה להשיב, לאור האמור בתשובה על שאלה מס' 1.

היתרי ביקור אצל אסירים ביטחוניים

חברת הכנסת ת' גוז'נסקי שאלה את שר המשטרה ביום י"ט בסיוון התשנ"ג (8 ביוני 1993):

מבני משפחותיהם של אסירות ואסירים פלשתינים, הכלואים בכלא השרון ובבתי-כלא נוספים, נודע לי על החמרה במתן היתרי ביקור.

ברצוני לשאול:

1. מה קובעת ההנחיה שניתנה על-ידך, או על-ידי נציב בתי-הסוהר, לגבי מי שהיה כלוא בעבר והמבקש לקבל היתר לבקר אצל בן/בת משפחתו בכלא?

2. האם ההנחיה הזאת חלה רק לגבי אסירים פלשתינים?

3. האם תבוטל ההנחיה הזאת, המונעת מאחים לבקר את אחיהם ומהורים לבקר אצל בניהם במשך חודשים ושנים?

חבר הכנסת ה' מחאמיד שאל את שר המשטרה ביום י' בתמוז התשנ"ג (29 ביוני 1993):

מביקורים בבתי-הכלא נוכחתי לדעת, שקרובי משפחה של אסירים ביטחוניים אשר נכלאו בעבר אינם מורשים לבקר את קרוביהם בבתי-הכלא, לרבות נשים, בעלים, הורים ובנים.

ברצוני לשאול:

1. האם אכן קיימת הגבלה מן הסוג הזה?

2. כדי למנוע סבל מהאסירים הנ"ל ובני משפחותיהם, האם יישקל ביטול הקריטריון הנ"ל?

תשובת שר המשטרה מ' שחל:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

תקנה 30(א) לתקנות בתי-הסוהר קובעת, כי: "אדם שהיה אסיר פלילי לא יבקר בבית-הסוהר אלא באישור הנציב".

"אסיר פלילי" הוגדר בסעיף 1 לפקודת בתי-הסוהר [נוסח חדש], התשל"ב–1971, כאסיר על-פי כתב של בית-המשפט או רשות אחרת כשהם דנים בפלילים או כתב של בית-דין צבאי. לפיכך, אסיר שנשפט על עבירות ביטחוניות נכלל בהגדרה זו.

התקנות והפקודות מתייחסות לכל אסיר ולא רק לאסירים תושבי שטחים.

פקודת נציבות בתי-הסוהר (12.06.01) קובעת, כי בקשת אסיר פלילי לשעבר לאשר לו ביקור אצל אסיר כלוא תיבחן על-ידי גורמי הביטחון ותינתן על-ידם חוות דעת. כל בקשה נדונה לגופה ובהתאם לתקנות והפקודות.

אין מקום לביטול התקנה, שכן מטרתה מניעת פגיעה בביטחון המדינה וביטחון הציבור.

פעילות משטרת הדרכים

חברת הכנסת ד' איציק שאלה את שר המשטרה ביום כ"ו בסיוון התשנ"ג (15 ביוני 1993):

בעת נסיעה בכביש ירושלים-תל-אביב ביום חמישי, 3 ביוני 1993, בשעה 18:00 לערך, נתקלתי בתופעה מסוכנת הנובעת מפעולת משטרת ישראל.

לצורך עצירת מכונית שנתפסה על-ידי מכמנות מהירות, עמד שוטר באמצע הכביש המהיר ועצר את המכונית, תוך שהוא מסכן את חייו ואת שלום הנהגים האחרים, שנאלצו לעצור בפתאומיות ולהמתין עד אשר הורדה המכונית מהכביש.

ברצוני לשאול:

1. האם פעולות השוטרים כפי שהן מתוארות לעיל הן בהתאם לנהלים?

2. האם יש לסכן חיי נהגים במטרה ללכוד מכוניות הנוסעות במהירות מופרזת?

3. מה ייעשה לגבי הימשכות תופעה זאת?

תשובת שר המשטרה מ' שחל:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. התשובה שלילית.

המקרה שתואר בשאלתא אכן נגד את הנהלים ויצר סיכון, הן למשתמשים בדרך והן לשוטר.

2. התשובה שלילית.

3. הוצאו הנחיות ונהלים מפורשים של מחלקת התנועה במטה הארצי של המשטרה, הקובעים, בין היתר, שעצירת רכב הנוסע במהירות מופרזת תיעשה רק לאחר בדיקת המיקום ולאחר שמוודאים כי לא ייווצר סיכון למשתמשים בדרך ולשוטרים.

הכשרת פלשתינים מהשטחים לשירות במשטרת האוטונומיה

חבר הכנסת י' לוי שאל את שר המשטרה ביום ג' בתמוז התשנ"ג (22 ביוני 1993):

נודע לי, ש-24 תושבי השטחים יצאו לירדן באישור ממשלת ישראל, לשם הכנה ואימון לקראת הקמתה של משטרת האוטונומיה.

ברצוני לשאול:

1. האם ידיעה זו נכונה?

2. אם כן – האם יש בין היוצאים כאלו שנעצרו בעבר בגין עבירות ביטחוניות?

תשובת שר המשטרה מ' שחל:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. בחודש יוני השנה יצאו 26 תושבי השטחים לירדן לצורך הכנה לקראת הקמת משטרת אוטונומיה.

2. מידע מן המרשם בדבר עברם הפלילי של היוצאים, כמו גם מידע בעניינו של אדם זה או אחר ממאגרי המידע האחרים שבידי המשטרה, הוא חסוי מכוח הוראות סעיף 3 לחוק המרשם הפלילי ותקנת השבים ו־10 מכוח הוראות סעיף 23ב לחוק הגנת הפרטיות.

היעלמות מסמכים מתיקי חקירה של המשטרה

חבר הכנסת ע' לנדאו שאל את שר המשטרה ביום ג' בתמוז התשנ"ג (22 ביוני 1993):

העיתונות ("ידיעות אחרונות", ו' בניסן התשנ"ג, 28 במרס 1993) מדווחת, כי "מסמכים ועדויות, שבהם פורטו שמות אנשי עסקים שתרמו לתעמולת הבחירות של 'העבודה' ב-1988 ונחשדו בעבירות מס – נעלמו מתיקי המשטרה ורשויות המס". בתשובה על שאילתא בעניין זה – מס' 1078 – אמר שר המשפטים, כי העניין הועבר לחקירת המשטרה.

ברצוני לשאול:

1. האם חקרה המשטרה את העניין?

2. ממתי מנהלת המשטרה את החקירה? האם בתיאום עם הפרקליטות?

3. מה הם ממצאי החקירה המשטרתית?

4. כיצד תימנע הישנות מקרי היעלמות מסמכים מתיקי חקירה של המשטרה?

תשובת שר המשטרה מ' שחל:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. התשובה חיובית.

2. חקירת המשטרה החלה עם קבלת הוראת בית-המשפט המחוזי, המפורטת בהחלטה מ-25 במרס 1993, לחקור נסיבות היעלמו של מסמך אחד מתיק חקירה שהתנהל על-ידי מס הכנסה – מס ערך מוסף. החקירה תואמה עם הפרקליטות.

3. ממצאי החקירה המשטרתית העלו, כי אין חשד להעלמת המסמך במזיד על-ידי גורם כלשהו, וככל הנראה מדובר בגניזת המסמך במקום כלשהו, באחת מיחידות מס ערך מוסף, כתוצאה מליקויים מינהליים.

4. מדובר, כאמור, בהיעלמות מסמך מתיק חקירה שנוהל על-ידי מס ערך מוסף, ולא מתיק של המשטרה. לגבי תיקים משטריים, קיימת הקפדה לרשום את מספרו ותוכנו של כל מסמך ביומן התיק, והדבר נתון לבקרה שוטפת של הגורמים המקצועיים.

רעש אופנועים

חבר הכנסת א' פורז שאל את שר המשטרה ביום י' בתמוז התשנ"ג (29 ביוני 1993):

בשנים האחרונות קיימת תופעה טורדנית של אופנועים בעלי אגזוזים פגומים, או בלי אגזוזים, שהוסרו במכוון על-ידי הרוכב, הגורמים למטרד רעש חמור, האסור על-פי החוק למניעת מפגעים ועל-פי תקנות התעבורה.

נושא אכיפת רעש אופנועים נדון ב-27 ביולי 1992, בדיון סגל הפיקוד הבכיר של המשטרה. בסיכום הדיון אמר המפכ"ל דאז, כי "משטרת ישראל אינה יכולה לעבור לסדר על הפרה כה בוטה" והנחה את היחידות לפעול בהתאם.

ברצוני לשאול:

1. כמה דוחות נרשמו בשנת 1992 בגין רעש מופרז שגורמים נהגי אופנוע, ומה הם העונשים שהוטלו?

2. בהנחה שמדובר בעבירה שעונשה הוא ברירת קנס, האם אין להפוך עבירה זו לעבירה שיש להישפט עליה בבית-המשפט, כדי לאפשר לתביעה לבקש עונשים מרתיעים, לרבות שלילת רשיון?

תשובת שר המשטרה מ' שחל:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. בשנת 1992 נרשמו 186 דוחות בגין רעש לרכב דו-גלגלי – אופנועים; לעומת זאת נרשמו באותה שנה רק 172 דוחות בגין אותה עבירה למכוניות עם ארבעה גלגלים. הקנס בגין עבירה זו עומד על 130 ש"ח.

2. לדעת המשטרה, אין מקום להפוך עבירה זו להזמנה לדין, וניתן להסתפק בקנס האמור.

קריאות לשחרור ירושלים על-ידי האימאם

חברת הכנסת נ' בלומנטל שאלה את שר המשטרה ביום י' בתמוז התשנ"ג (29 ביוני 1993):

האימאם של מסגד אל-אקצה וחבר המועצה הערבית אכראמה צ'ברי קרא ביום 21 ביוני 1993 "לשחרר את ירושלים" לרגל יום ההג'רה.

ברצוני לשאול:

1. האם חוקרת המשטרה האם קריאה כזאת היא בגדר הסתה, עבירה לפי חוק העונשין?

2. האם הזהיר משרדך את האימאם לבל יעסוק בהסתה ולבל יחזור על קריאות כגון אלה?

3. האם עוקב משרדך אחרי אירועים כאלה?

תשובת שר המשטרה מ' שחל:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. המשטרה אינה חוקרת.

2. התשובה חיובית.

3. המשטרה בדקה במקרה שלפנינו ותבדוק במקרים שיהיו בעתיד את ההתבטאות במסגד אל-אקצה ואת השלכותיה.

חקירת דרעי

חבר הכנסת ש' בניזרי שאל את שר המשטרה ביום כ"ד בתמוז התשנ"ג (13 ביולי 1993):

מר ב' מיכאל, במדורו "מצב-רוח" ב"הארץ" מיום ח' בתמוז התשנ"ג, 27 ביוני 1993 (רצ"ב צילום מאמרו) מנתח את טיוטת כתב האישום שהוגש לשר הפנים, והוא תמה לגבי הטענה שמינויו של מר וינברג כראש מועצת להבים הינה עבירה וכתב: "אם יורשע דרעי במינוי שכזה כדאי לעוד הרבה שרים ושרים לשעבר למהר ולחפש מקלט מדיני בדרום-אמריקה". לגבי הטענה שהרב דרעי קיבל שוחד בדמות "כרטיס טיסה, מכונית ונהג" ו"אירוח בדירת מיליונר" מזכיר הכותב שורת שרים שקיבלו טובות הנאת דומות. כמו-כן, ידוע שאחת הטענות נגד דרעי היא חשד לקבלת שוחד בדמות פרסום מודעות תמיכה בעדו.

ברצוני לשאול:

1. האם הוגשו תלונות נגד דרעי בשלושת הנושאים המצוינים (מינוי וינברג, אירוח בחוץ-לארץ ומימון מודעות תמיכה). אם כן – על-ידי מי? אם לא – מדוע נחקרו מקרים אלו?

2. האם נחקרו שרים ושרים לשעבר נוספים שמינו לתפקידים כלשהו מקורבים, חברים או אנשים בעלי השפעה פוליטית במפלגותיהם? אם כן – מי הם השרים שנחקרו ומה העלתה החקירה? אם לא – מדוע לא, והאם תורה לעשות זאת?

3. האם נחקרו שרים אחרים שעבורם פורסמו מודעות תמיכה (כמו רבין, פרס, אלוני, רחבעם זאבי)? אם כן – מה העלתה החקירה? אם לא – מדוע? והאם תורה לפתוח בחקירה זו?

תשובת שר המשטרה מ' שחל:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הנושאים המועלים נחקרו במשטרה בתוקף חובתה המעוגנת בחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב-1982. סעיף 59 לחוק מחייב את המשטרה לפתוח בחקירה בכל מקרה שנודע למשטרה על ביצוע עבירה.

3-2. בהתאם לחוק הגנת הפרטיות, מנועה המשטרה מלמסור פרטים על-אודות חקירות שהיא מנהלת.

התפרעויות חרדים בירושלים

חבר הכנסת ע' עלי שאל את שר המשטרה ביום כ"ד בתמוז התשנ"ג (13 ביולי 1993):

בשבת, 3 ביולי 1993, התחדשו התפרעויות של חרדים בירושלים.

ברצוני לשאול:

1. מי עומד מאחורי ההתפרעויות?

2. כיצד נערכת המשטרה למנוע התפרעויות אלה?

תשובת שר המשטרה מ' שחל:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הפרות הסדר שהיו ב-3 ביולי 1993 אורגנו על-ידי חרדים תושבי השכונה.

2. המשטרה קיימה שיחות עם ראשי הישיבות באזור, ובעקבות אותה הידברות הוצבו במקום אנשים מקרב החרדים על מנת למנוע את הפרת הסדר מצד התושבים, וזאת נוסף על פעילות משטרתית למניעת הפרות סדר.

התנהגות המשטרה כלפי מפגינים תומכי ש"ס

חבר הכנסת ש' בניזרי שאל את שר המשטרה ביום כ"ד בתמוז התשנ"ג (13 ביולי 1993):

נודע לי, כי בהפגנה ברשיון שהתקיימה בשבוע שעבר בהשתתפות אוהדי תנועת ש"ס מול המטה הארצי של המשטרה התנפלו השוטרים על המפגינים, כאשר אלה סירבו להימנע מלהשתמש במגפונים. לטענתם, הותר להם על-ידי קצין משטרה להשתמש במגפונים, כפי שנאמר לסגן השר הרב אריה גמליאל.

בעקבות ההתכתשות נעצרו שני בני ישיבה, רועי בן-יעקב ואבינועם צבי, ונלקחו בניידת משטרה לחקירה. במהלך הנסיעה הם הוכו על-ידי השוטרים. לאחד מהם נפלה הכיפה והשוטר אמר לו: אם אתה מפגין אתה לא צריך כיפה.

רועי בן-יעקב ביקש בתום חקירתו את מספר התיק של החקירה, והחוקר מאיר אלפסי סירב למסור לו זאת.

ברצוני לשאול:

1. האם הפרטים נכונים?

2. מדוע נעצרו השניים?

3. מדוע הוכו השניים?

4. מדוע ענה השוטר כי "אינך צריך כיפה"?

5. האם נאמר לרב גמליאל כי מותר להשתמש במגפונים? אם כן – מדוע אסרו זאת השוטרים?

6. מדוע סירב החוקר למסור לנחקר את מספר התיק?

7. האם ייבדק כל האמור לעיל ויוסקו מסקנות?

תשובת שר המשטרה מ' שחל:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

3-1. בהפגנה ברשיון של אוהדי תנועת ש"ס מול המטה הארצי נכתב במפורש בתנאי הרשיון, כי ההפגנה תהיה ללא מגפונים. לאחר שהוברר למפגינים כי אינם רשאים להשתמש במגפונים, פנה הרב גמליאל לעוזר המפכ"ל על מנת לבדוק האם אכן יש איסור כזה. עוזר המפכ"ל מסר לו כי יבדוק את הנושא.

הרב גמליאל מסר לשוטרים כאילו ניתן אישור לשימוש במגפונים על-ידי עוזר המפכ"ל, ואולם לאחר שבדקו אנשי המשטרה את העניין עם עוזר המפכ"ל, הוא מסר כי לא ניתן אישור כנטען.

לאחר שנדרשו המפגינים שלא להשתמש במגפונים הם התפרעו ותקפו את השוטרים. בגין התנהגות זו נעצרו שניים מן המפגינים ונפתח נגדם תיק פלילי בעבירות של הפגנה בלתי חוקית ותקיפת שוטרים (תיק פ.א. 9776/93).

במסגרת החקירה לא נטען על-ידי החשודים כי הוכו על-ידי השוטרים. כמו-כן נבדק ולא נמצא כי הוגשה תלונה במשטרה או במחלקה לחקירות שוטרים שבמשרד המשפטים בדבר שימוש בכוח שלא כדין על-ידי השוטרים, כמצוין בשאילתא. אם תוגש תלונה כזו, היא תיחקר.

4. לא נמסרה תלונה במשטרה או ביחידה לחקירות שוטרים כמצוין בשאילתא. אם תוגש תלונה כזו, העניין ייחקר.

5. ראה תשובתי על שאלה מס' 1.

6. החוקר מאיר אלפסי לא סירב למסור את מספר התיק, אלא הסביר לנחקר כי התיק יקבל את מספר הרישום רק למחרת, ורק אז יוכל לקבל את המספר.

7. ראה תשובתי על השאלות הקודמות.

סוחרי סמים בכרם-התימנים

חבר הכנסת י' שמאי שאל את שר המשטרה ביום כ"ד בתמוז התשנ"ג (13 ביולי 1993):

לאחרונה מתלוננים תושבי שכונת כרם-התימנים בתל-אביב על ריבוי סוחרי סמים הפועלים בשכונתם. נוסף על כך מתלוננים התושבים גם על איומים המופנים כלפיהם מצד הסוחרים ועל חשיפת ילדיהם לסמים כתוצאה מהסחר, הנעשה לעתים בגלוי ולאור היום.

ברצוני לשאול:

1. אילו צעדים נקטה המשטרה עד היום לשם הפסקת תופעה זו ולשם מעצר סוחרי הסמים?

2. האם תגביר המשטרה את נוכחותה בשכונה על מנת להגן על התושבים מפני איומי סוחרי הסמים?

3. אילו צעדים נוספים תנקוט המשטרה לחיסול התופעה ולמניעת התפשטותה למקומות נוספים?

תשובת שר המשטרה מ' שחל:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

2-1. משטרת מחוז תל-אביב פועלת בצורה אינטנסיבית ובעדיפות גבוהה להתמודדות עם תופעת הסמים בשכונת כרם-התימנים, לרבות הוספת תקנים מיוחדים, שאושרו למטרה ספציפית זו, וכן תגבור הנוכחות המשטרתית בשכונה.

מפקד מחוז תל-אביב נפגש עם נציגי תושבי השכונה בתאריך 18 ביוני 1993, הסביר להם על הפעילות של המשטרה במקום ועל הכוונה לפתוח נקודת משא"ז בשכונה. מפקד המחוז ביקש את סיוע התושבים בגיוס מתנדבים למשא"ז על מנת לסייע לפעילות המשטרה ולהרגשת הביטחון בשכונה.

3. נוסף על תגבור כוח-האדם, הגברת הנוכחות המשטרתית בשכונה והכוונה להקים נקודת משא"ז בה, כמפורט בתשובתי על השאלות הקודמות, החל מחודש יולי יש פעילות במישור המודיעיני והמבצעי, על מנת להתמודד עם תופעת הסמים באזור. במשך תקופה זו בוצעו מעצרים של 34 אנשים כחשודים בסחר ובשימוש בסמים.

אני תקווה כי המשך הפעילות המשטרתית באינטנסיביות, שיתוף הפעולה והתנדבות התושבים יביאו למיגור התופעה.

פעילות חבלנית עוינת בהר-הזיתים

חבר הכנסת מ' פרוש שאל את שר המשטרה ביום כ"ד בתמוז התשנ"ג (13 ביולי 1993):

בעיתון "המודיע" מיום ח' בתמוז התשנ"ג (27 ביוני 1993) פורסם, כי מכונית שחנתה ליד פתח המערה לבית גור בהר-הזיתים הוצתה כליל ובנס לא היו נפגעים. עוד פורסם, כי ערבי המתגורר באחד הבתים הסמוכים למערה ניפץ את שמש המכונית באבן גדולה, ומייד לאחר מכן השליך פנימה בקבוק תבערה. המקרה אירע כאשר רבים עלו לציונו של כ"ק האדמו"ר מגור, זכר צדיק לברכה, ובמקום לא היתה כל נוכחות משטרתית.

ברצוני לשאול:

1. האם חקרה המשטרה את האירוע והאם נעצרו חשודים במעשה?

2. מדוע לא היתה נוכחות משטרתית במקום, בעוד היה ידוע מראש כי מדובר בעלייה המונית לציונו של כ"ק האדמו"ר, זכר צדיק לברכה?

3. מה תעשה המשטרה לתגבור השמירה בהר-הזיתים, במיוחד בימים שבהם יש נהירה המונית של יהודים הבאים להתפלל על קברי הצדיקים?

תשובת שר המשטרה מ' שחל:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. האירוע נמצא בחקירה שטרם הסתיימה; לא נעצרו חשודים.

2. במקום היתה נוכחות משטרתית מתאימה, החל מהשעה 15:00. נוכחות זו אף תואמה עם מר מאיר פרוש, בנו של חבר הכנסת פרוש, מגיש השאילתא. למרבה הצער, הצתת המכונית המוזכרת בשאילתא אירעה בשעה 14:00.

3. לקראת כל האירוע, דוגמת האירוע הנדון, מתגברת המשטרה את כוחותיה, במטרה לשמור על הביטחון ועל הסדר הציבורי. סדר הכוחות ושיטת הפעולה נקבעים לאחר הערכת מצב מתאימה.

נתיחת גופה בלא הסכמת המשטרה

חבר הכנסת א' שפירא שאל את שר המשטרה ביום כ"ט בתמוז התשנ"ג (18 ביולי 1993):

בעיתון "המודיע" מיום כ' בתמוז התשנ"ג (9 ביולי 1993) פורסם, כי גופתה של הרוגת הפיגוע בקו 25 בירושלים, אולגה חייקוב, נותחה וכל האיברים הפנימיים נלקחו ממנה. בעלה, שנתבקש לתרום איבריה להשתלות, סירב לעשות זאת וביקש שתיקבר בשלמות. גם בית-המשפט לא התיר לבצע נתיחה. אולם כאשר הגיעה הגופה לאנשי החברה-קדישא מהמכון לרפואה משפטית התברר, כי הוצאו ממנה כל האיברים.

ברצוני לשאול:

1. האם נערך בירור בעקבות המקרה הנ"ל ומה היו תוצאותיו?

2. אם הנתונים נכונים, אילו צעדים ננקטו?

3. מה נעשה לגבי מקרים דומים בעתיד?

תשובת שר המשטרה מ' שחל:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. למשטרה אין כל מידע על נטילת איברים, כפי שמפורט בכתבה.

2. בנושא הנדון אין המשטרה נוהגת ליזום פתיחה בחקירה, אלא אם כן מוגשת לה תלונה רשמית.

3. כל תלונה שתוגש למשטרה תיבדק לגופו של עניין.

היו"ר י' עזרן:

תודה על המאמץ של אדוני שר המשטרה ועל תרומתו החשובה לזמננו היקר מאוד.

שר המשטרה מ' שחל:

אדוני היושב-ראש, אני מאוד מודה לו קודם כול על זה שהוא חסך ממני את המאמץ, ומברך אותו בחופשה נעימה.

היו"ר י' עזרן:

תודה. חן, חן. מגיע לי אחרי הקריאה של המגילה הארוכה הזאת.

שר הפנים א' דרעי:

אם מישהו מעוניין לדעת מה התשובה, אפשר לקרוא אותה?

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

לא.

מאיר שטרית (הליכוד):

כן. ודאי. חבר כנסת יכול לבקש לקרוא את התשובה אם הוא רוצה.

שר המשטרה מ' שחל:

לא. חבר הכנסת מאיר שטרית, שוב פעם לספרייה ולתקנון. אי-אפשר.

היו"ר י' עזרן:

רבותי, צר לי מאוד, תודה רבה. התקדמנו מאוד מאוד.

הנושא הבא של חבר הכנסת יגאל ביבי – איננו. אם כן אנחנו עוברים לנושא הבא.

הצעת חוק הרשויות המקומיות (הגבלת הזכות להיבחר) (תיקון), התשנ"ג–1993 "דברי הכנסת", חוב' ל"ו, עמ' 6710. (הצעת קבוצת חברי הכנסת)

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לנושא הבא, הצעת חוק תרט"ז, הצעת חוק הרשויות המקומיות (הגבלת הזכות להיבחר) (תיקון), התשנ"ג–1993, של חברי הכנסת בנימין טמקין ורן כהן – הצבעה בלבד.

קריאה:

לא.

היו"ר ש' וייס:

מה לא? כתוב פה הצבעה. אתם רוצים שנצביע או לא? כן או לא? נא לשבת. חבר הכנסת טמקין, עושים הצבעה עליך ועל חבר הכנסת רן כהן. נא לשבת. חבר הכנסת רן כהן, לאיזו ועדה אתה ממליץ שנעביר את ההצעה?

רן כהן (מרצ):

לוועדת הפנים ואיכות הסביבה.

מאיר שטרית (הליכוד):

ודאי.

היו"ר ש' וייס:

טוב. הצבעה. נא לשבת. אדוני סגן השר לענייני דתות, מה דעתך על החוק הזה? תן ביטוי בלחץ.

רן כהן (מרצ):

ועדת החוקה, חוק ומשפט.

היו"ר ש' וייס:

חוקה, חוקי בחירות.

מאיר שטרית (הליכוד):

זה לא נכון. בחירות לרשויות המקומיות נדונות בוועדת הפנים ואיכות הסביבה.

היו"ר ש' וייס:

רק שנייה. רגע, רגע. ועדת הכנסת תחליט, אין מה לעשות. לוועדת הכנסת, להכנה. ההצבעה החלה כמובן.

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 7

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק הרשויות המקומיות (הגבלת הזכות להיבחר) (תיקון), התשנ"ג–1993, לדיון מוקדם בוועדה שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

השר חייך ואמר שהוא מסכים. בחיזו הוא אמר שהוא מסכים. שבעה תומכים, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובע שהצעת החוק עברה לוועדת הכנסת, לשם קביעה באיזו ועדה היא תידון.

הצעת חוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש הרשות וסגניו וכהונתם) (תיקון – פטירה או התפטרות של ראש רשות), התשנ"ג–1993

(הצעת חבר הכנסת י' כץ)

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, הצעת חוק תתק"ז, הצעת חוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש הרשות וסגניו וכהונתם) (תיקון – פטירה או התפטרות של ראש רשות), התשנ"ג–1993, של חבר הכנסת יוסי כץ. הנמקה מהמקום. כבודו. לא להפריע, חברים.

יוסי כץ (העבודה):

מטרת ההצעה הזאת היא לגרום לכך, שכאשר ראש רשות מקומית נפטר, התפטר או חדל לכהן בתפקידו, הרי שהמחליף שלו, ראש העיר הבא, ייבחר על-ידי הציבור ולא על-ידי מועצת העיר.

מטרת ההצעה היא לגרום לכך, שחוק בחירה ישירה של ראשי הערים יחול לאורך כל תקופת הכהונה וייתן ביטוי הולם למאויי הציבור. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת כץ, שאלה קטנה. רגע, חבר הכנסת זיסמן, רק שנייה. שאלה לפני ששר הפנים ישיב, למען הבהירות, כי אני מניח שהוא יסכים לזה. אתה כותב כאן: ראש העיר. אין תואר כזה בישראל. יש ראש עירייה. אתה כותב: ראש עיר. מה עם ראש רשות שהיא מועצה מקומית? יש פה טעות בהגדרות של החוק.

אדוני שר הפנים, כבודו, בבקשה. אתה יכול מהדוכן. בבקשה.

שר הפנים א' דרעי:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, להצעתו של חבר הכנסת יוסי כץ. הצעת החוק שלפנינו מעוררת שאלות וקשיים רבים. למשל, כיום בחירות לראש רשות ולמועצה – –

היו"ר ש' וייס:

רק שנייה, המיקרופון לשר הפנים, אני מבקש.

שר הפנים א' דרעי:

– נערכות בו-זמנית, הבחירות לראש הרשות והבחירות למועצה. יש היגיון בדברים. האם גם לפי חוק זה כך יהיה המצב? אם אכן יתקיימו בחירות בתוך 18 חודש, מתי יחול מועד הבחירות הבאות? במקרה זה יש היגיון לדחות את הבחירות הבאות, לכשיחודשו, לאחר מועד הבחירות הכללי לרשויות המקומיות. מאידך גיסא, האם אחרי 18 חודש המצב יהיה שונה, ולא יהיה צורך לתת ביטוי מלא ואמיתי לרצון הציבור?

יחידת ניהול של חמש שנים שנקבעה בחוק חשובה ליציבות המערכת השלטונית ברשויות. עריכת בחירות לעתים מזומנות לרשות הבודדת תכניס את הרשות לזעזועים תכופים ומיותרים ותפגע קשות ביציבות הרשות הן מבחינה פוליטית והן מהבחינה הכספית והשלטונית.

למרות כל זאת, אני מציע להעביר את הצעת החוק לוועדת הפנים ואיכות הסביבה של הכנסת, לדיון ולליבון רציני של הסוגיה.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה מאוד לשר הפנים. מי רוצה להתנגד? חבר הכנסת מאיר שטרית, תפוס את הדוכן. כמה דקות אתה צריך לנימוק ההתנגדות?

מאיר שטרית (הליכוד):

דקה, שתיים, לא יותר.

היו"ר ש' וייס:

בבקשה, קח. אני מבקש לתת את המיקרופון לחבר הכנסת שטרית.

מאיר שטרית (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, ידידי חברי הכנסת, לדעתי, ההצעה של חבר הכנסת יוסי כץ איננה במקומה, ואני מציע להסיר אותה מהסיבה הפשוטה. אין בעיה כזאת. אם הדבר לא שבור, למה לנסות לתקן אותו? לא קרה בשלטון המקומי, 45 שנה, מצב שבו נוצר איזה משבר גדול כיוון שמישהו נפטר ולא יכלו לפתור את העניין. למה לתקן דבר שאיננו שבור?

לפי המצב הקיים היום, אם ראש עיר התפטר בתקופת כהונתו, מועצת העיר הנבחרת בוחרת בראש עיר. אתה מציע להכניס את כל אותה עיר לבחירות מחדש? ומה יהיה אם ראש עיר יתפטר פעמיים או שלוש פעמים, חלילה וחס שלושה ראשי ערים יתפטרו, באותה עיר יהיו שלוש פעמים בחירות במשך חמש שנים? זה נראה לי לא הגיוני. אני מציע להסיר את ההצעה הזאת מסדר-היום.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת כץ, בבקשה.

יוסי כץ (העבודה):

אדוני היושב-ראש, המטרה בחוק בחירה ישירה איננה מושגת אם אחרי תקופה קצרה, עקב הסכמים של רוטציה, או עקב הסכמים מוקדמים לפני הבחירות, נוצר מצב שבו מונעים מהציבור למעשה לבחור בראש עיר או בראש רשות מקומית לתקופה ממושכת. לכן הצעתי, שאם זה קורה בתוך שלוש שנים, תושבי הרשות המקומית רשאים גם רשאים להביע את דעתם ולבחור את מי שיהיה ראש הרשות.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. הצבעה. מי תומך בהצעת החוק של חבר הכנסת יוסי כץ?

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 12

בעד ההצעה להסיר את הנושא מסדר-היום – 1

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש הרשות וסגניו וכהונתם) (תיקון פטירה או התפטרות של ראש רשות), התשנ"ג–1993, לדיון מוקדם בוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

12 תומכים, מתנגד אחד, אין נמנעים – הצעת החוק הועברה לדיון בוועדת הפנים ואיכות הסביבה.

שאלות ותשובות

היו"ר ש' וייס:

אני מזמין עכשיו את שרת התקשורת להשיב על שאלות רגילות.

תיבות קשר טלפוניות

חבר הכנסת י' ביבי שאל את שרת התקשורת ביום י"ט בסיוון התשנ"ג (8 ביוני 1993):

מדי יום מתפרסמות בעיתונות מודעות המציעות להתקשר לתיבות קשר טלפוניות בעלות היעדים שונים: היכריות, חידונים, הורסקופים, שיחות על פנטזיות אירוטיות ועוד.

מסתבר ששיחות אלה עולות למטלפן סכומים גבוהים ביותר, ולא תמיד הוא מודע לעלותן הגבוהה. מפרסומים שהיו עולה גם, כי יש טכניקה להארכת משך השיחות בצורה מלאכותית.

ברצוני לשאול:

1. מה היא עמדתו של משרד התקשורת ביחס לשירותים אלה, הניתנים דרך הטלפון?

2. מדוע משתפת חברת "בזק" פעולה עם האנשים העומדים מאחורי תיבות הקשר האלה, והיא זו שגובה עבורן את הכספים עבור השירותים שהן נותנות?

3. כמה אחוזים מקבלת "בזק" עבור גביית כספים המשולמים עבור השירותים הנ"ל?

4. האם "בזק" מנתקת את הטלפון של אלה אשר אינם משלמים עבור השירותים האלה?

תשובת שרת התקשורת ש' אלוני:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. השירותים המוזכרים מקובלים ברחבי העולם כשירותי ערך מוסף על רשת הטלפון, והתכנים המצויים בהם מגוונים מאוד, ובהם נושאי חינוך ותרבות וצרכנות. בתקנות קבועה צורת הפרסום של התעריפים לשימוש בשירות.

2. חברת "בזק" נותנת לספקי המידע שירותי תשתית ושירותי גבייה כפי שמופיע בתקנות הבזק (תקנה 44א), שאושרו על-ידי ועדת הכלכלה וועדת הכספים. תקנות אלו נחתמו על-ידי שר התקשורת חבר הכנסת פנחסי ב-6 ביולי 1992.

3. חברת הבזק מקבלת מספקי המידע 23 אגורות עבור כל התקשורת בין לקוחות "בזק" לספקי המידע, ובתנאי שהשיחה נמשכת למעלה מ-20 שניות.

4. "בזק" אינה מנתקת את קווי הטלפון בגין חובות עבור שירות 056. על-פי בקשת ספק מידע ועל-פי נוהל הטיפול ניתן לחסום לקוח לחיגוי לשירות 056.

רקע כללי: חברת "בזק" הודיעה ללקוחותיה על פתיחת השירות הנ"ל (הודעות אישיות ופרסום בעיתונות) ועל אפשרות החסימה האישית על-ידי פנייה בטלפון למוקדי משרד העסקים 199. עד היום בוצעו 200,000 חסימות. ביצוע החסימה נעשה בתוך שבעה ימים מיום הבקשה ומבוצע ללא תשלום.

הסרט "שואה טובה"

חבר הכנסת א' רביץ שאל את שרת התקשורת ביום ט' בתמוז התשנ"ג (29 ביוני 1993):

נמסר לי מהארגון הארצי של אסירי הנאצים לשעבר, כי סרט ישראלי ששמו "שואה טובה" מסלף את השואה, מטהר את פשעי הנאצים ומחלל את זכר קורבנות השואה. בין היתר מופיעה בסרט ילדה מקיבוץ, הנותנת לכלבה את השם "שואה" ביום הזיכרון לשואה.

ברצוני לשאול:

1. האם קיבלו יוצרי הסרט הזה סיוע כלשהו מהמדינה, והאם נבדק תוכנו בידי גורם רשמי?

2. כיצד ינהגו כלפיו רשויות המדינה?

תשובת שרת התקשורת ש' אלוני:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הסרט הופק על-פי המלצה שנתקבלה פה-אחד על-ידי ועדה אמנותית, במסגרת פרויקט קולנוע המנוהל על-ידי קרן יהושע רבינוביץ לאמנויות.

לא ידוע לי על תמיכות ציבוריות או ממלכתיות נוספות.

2. הסמכות היחידה הנוגעת להקרנת סרטים בפומבי הינה המועצה הציבורית לביקורת סרטים ומחזות, המצויה בתחום סמכותו של שר הפנים.

סילוף נתונים בתוכנית "פופוליטיקה"

חבר הכנסת י' עזרן שאל את שרת התקשורת ביום י' בתמוז התשנ"ג (29 ביוני 1993):

ביום ראשון, כ"ד בסיוון התשנ"ג – 13 ביוני 1993, בתוכנית "פופוליטיקה", הוצגו עמותות הקשורות לש"ס, דגל התורה ואגודת ישראל באור מסולף, כשהטענה הייתה, שלמרות גיבוש קריטריונים במשרד הדתות, קיבלו עמותות אלו יותר כספים מאשתקד. באופן הצגת הדברים בתוכנית הוסבר לצופים, כי העמותות מערימות כביכול ומשיגות, למרות הקריטריונים, יותר מהמגיע להן.

בקשת דובר ש"ס, צבי יעקבזון, להגיב תוך כדי שידור נדחתה בלא כל הסבר ותוך ניתוק השיחה. יצוין כי חבר הכנסת רפאל איתן הוכנס בשידור להגיב על דברי השר דרעי. עוד יצוין, כי מנכ"ל משרד הדתות נכח בדיון לא כנציג ש"ס, והוא אינו יכול לשמש דובר.

זאת ועוד: ידוע לי, כי התחקירנית שהציגה את הנתונים לא מסרה משום-מה נתונים לגבי עמותות הקשורות למפד"ל. בתנועת ש"ס טוענים, כי תחקירנית זו משרתת למעשה את חוגי המפד"ל וניצלה את תפקידה ואת הבמה הציבורית בשליחותם. בעבר היא היתה תלמידת בית-הספר לתקשורת שעל-

יד "מעלה", אז בראשות חבר הכנסת יהלום, עמותה שהיא עצמה קיבלה כספים ייחודיים. עובדה זו נמסרה למפיק התוכנית כמה שעות קודם לשידור התוכנית, על-ידי דובר ש"ס.

ברצוני לשאול:

1. מדוע הוצגו הנתונים בצורה שהוצגו?

2. מדוע נדחתה בקשת דובר ש"ס להגיב בתוכנית על הנתונים והמסקנה המסולפת?

3. האומנם אין טעם לפגם בכך שניתן לתחקירנית לעסוק בעמותות של גופים חרדיים?

4. מדוע לא נקט המפיק צעדים כאשר מראש נמסרו לו הנתונים הנ"ל?

5. מה היא מסקנת משרד התקשורת בעקבות כל האמור?

תשובת שרת התקשורת ש' אלוני:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

בתוכנית "פופוליטיקה", מ-14 ביוני 1993, הוצגו כמה נושאים הקשורים לעמותות: א. הקצבות משרדי ממשלה לעמותות – לגופים שונים – לאחר השינוי בחוק ב-1991 וביטול הייחודיים; ב. דרכי התקצוב ותהליכי קבלת ההחלטות להעברת הכספים לעמותות; ג. פעילות העמותות בהתאם לפעילויותיהן המוצהרות.

1. בתחקיר נבדקו לעומק כמה עמותות הקשורות לליכוד, לעבודה ולעיריות (עיריית נתניה), ולא דווקא עמותות הקשורות לש"ס.

הוצגה מגמה של העברת כספים, ופורטו בשמותיהם רק עמותות או גופים שקיבלו את הסכומים הבולטים ביותר.

2. בעניין דחיית בקשת דובר ש"ס להגיב – בשידור – ראוי לציין כי הרשות פנתה ראשית למשרד הדתות, דרך דובר המשרד, לסגן השר פנחסי. כיוון שסירב להופיע – פנתה הרשות למנכ"ל המשרד, הרב בן-חיים, העומד בראש ועדת התמיכות של המשרד. כל הנתונים הכספיים לגבי העמותה של ש"ס כפי שהוצגו בתוכנית נמסרו על-ידי משרד הדתות. לכן, לא היה מקום לקבל את תגובתו של דובר ש"ס בשידור.

3-4. לעניין התחקירנית שבדקה את הנושא: כל כללי האתיקה שחלים על כל עובדי רשות השידור חלים על כל התחקירנים שעובדים בתוכנית. אינני מחזיקה מידע באשר לנטייתיהם הפוליטיות או הדתיות של התחקירנים במערכת.

נושא התחקיר היה הקצבה לעמותות בכלל – ולא היה ברור לאיזה כיוון התחקיר יתפתח.

ההאשמה בדבר "שליחות" או "שירות" של התחקירנית עבור גופי המפד"ל הינה האשמה חמורה, הגובלת בהוצאת דיבה.

ולבסוף, התחקירנית הנ"ל מעולם לא למדה בבית-הספר "מעלה" של המפד"ל, או בקורס תקשורת של בית-הספר הנ"ל; אין לה ולא היה לה שום קשר לבית-הספר הנ"ל.

לאור זאת לא היתה כל סיבה לפסול אותה מראש לעבודה בתחקיר זה.

דברים אלו מסר לי מנכ"ל הרשות לאחר הבדיקה שערך עם מפקי התוכנית.

חלוקת חומר מיסיונרי בתיבות דואר

חבר הכנסת מ' פרוש שאל את שרת התקשורת ביום כ"ד בתמוז התשנ"ג (13 ביולי 1993):

נמסר לי כי לאחרונה אירעו כמה מקרים של חלוקת חומר מיסיונרי בתיבות דואר בסניפי הדואר (רצ"ב דוגמה מחומר שחולק בסניף הדואר מעפילי אגוז, תל-אביב), בניגוד לאיסור לדוור חומר הפוגע בציבור.

מכיוון שהחלוקה נעשית על-ידי עובדי הסניף, ברצוני לשאול:

1. האם קיימת חלוקת חומר פוגע לתיבות הדואר, בניגוד לרצון שוכרי התיבות?

2. מה הן ההוראות או התקנות בסניפי הדואר בנושא זה?

3. מה ייעשה כדי למנוע הפרת החוק והמשך חלוקת חומר מיסיונרי בתיבות הדואר?

תשובת שרת התקשורת ש' אלוני:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. העלון שצורף למכתבך שבסימוכין נמסר לרשת הדואר בידי לקוח, אשר ביקש להשתמש בשירת תקני של הרשת – חלוקה לתאים של דברי דואר שאינם נושאים עליהם מען. העלון נתקבל מן הלקוח וחולק לתאים – על-פי התנאים המקובלים של שירות זה.

2. רשות הדואר מופקדת על העברתם של דברי דואר, על-פי חוק רשות הדואר, התשמ"ו-1986. על-פי חוק זה, תפקידה של רשות הדואר הוא להעביר דבר דואר מן השולח אל הנמען, ואין היא משמשת אלא בגדר "צינור העברה", בבחינת אמצעי טכני גרידא, המאפשר העברת טובין או מסרים מאדם לאדם.

רשות הדואר אינה מוסמכת לקרוא את תוכנם של דברי הדואר, ואם התוכן גלוי לעין, כגון: במברק או בעלון – אין היא מוסמכת לצנזר את תוכנם או למנוע מן השולח להעביר את המסר לנמען.

אומנם נקבעה בסעיף 173 לחוק העונשין, התשל"ז-1977, עבירה בשל "פרסום שיש בו לפגוע פגיעה גסה באמונתם או ברגשותיהם הדתיים של אחרים". אולם ההכרעה האם במשלוח יש הפרה של הוראות סעיף 173 לחוק העונשין אינה בידיה של רשות הדואר.

3. אם לדעת המתלוננים עבר כאן שולח דברי הדואר עבירה לכאורה על הוראות סעיף 173 לחוק העונשין, מן הראוי שיגישו על כך תלונה למשטרת ישראל, ורשות הדואר תפעל בהתאם להכרעת המערכת השיפוטית.

התנהגות מנהל מוסך הדואר בתל-אביב

חבר הכנסת י' ונונו שאל את שרת התקשורת ביום כ"ד בתמוז התשנ"ג (13 ביולי 1993):

לאחרונה נחשפה בעיתון "חדשות" (11 ביוני 1993) פרשה המתארת את מנהל מוסך הדואר במרחב תל-אביב כעריץ המשליט טרור, מתעלל ומגדף את עובדיו ויוצר מצב בלתי נסבל ברשות הממלכתית.

ברצוני לשאול:

1. האם רשות הדואר מודעת למצב הזה?

2. האם נערך בירור יסודי?

3. מה הן המסקנות ומה הם הצעדים שנוקטת רשות הדואר לגבי תופעה זו?

תשובת שרת התקשורת ש' אלוני:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. רשות הדואר מודעת לתלונות שהושמעו נגד אופן הניהול של מחלקת התחבורה בתל-אביב.
2. בתאריך 20 ביוני 1993 מינה ממלא-מקום המנהל הכללי של הרשות ועדה בלתי תלויה, שבה משתתף יועץ חיצוני, לבדיקת העניין. עד סוף חודש אוגוסט היא תגיש את המלצותיה.
3. לאחר שתסתיים עבודת הוועדה, יוגשו הממצאים לממלא-מקום המנהל הכללי, אשר יחליט אילו צעדים לנקוט.

תשלום קצבאות הביטוח הלאומי בקריית-ביאליק

חבר הכנסת ש' עמור שאל את שרת התקשורת ביום כ"ד בתמוז התשנ"ג (13 ביולי 1993):

נתמכי המוסד לביטוח לאומי, בעיקר קשישים, מתלוננים כי הופסק תשלום קצבאות הביטוח הלאומי בסניף הדואר בשכונת צור-שלום בקריית-ביאליק.

התושבים מופנים לסניף בנק הפועלים המצוי באותו מרכז מסחרי.

בקרב תושבי שכונת צור-שלום קיימת התמרמרות רבה על החלטת רשות הדואר.

ברצוני לשאול:

1. מדוע הופסק תשלום קצבאות הביטוח הלאומי בסניף רשות הדואר בשכונת צור-שלום בקריית-ביאליק?

2. האומנם הסיבה לכך נעוצה בהיות המרכז המסחרי יעד לפעילות נרקומנים?

3. אם כן – מה ההיגיון בהעברת תשלום הקצבאות לסניף בנק הפועלים המצוי באותו המרכז המסחרי?

4. מה ייעשה לחידוש תשלום קצבאות הביטוח הלאומי בסניף צור-שלום?

תשובת שרת התקשורת ש' אלוני:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. תשלום קצבאות הביטוח הלאומי בסניף הדואר בשכונת צור-שלום בקריית-ביאליק לא הופסק מעולם.

לא זו בלבד שתשלום הקצבאות לא הופסק בסניף זה, אלא שלפי נתוני רשות הדואר גדל והולך, לאחרונה, מספר המבוטחים המקבלים בסניף זה את קצבותיהם.

לפי רישומי רשות הדואר, איש ממקבלי הקצבאות בסניף זה לא עבר לבנק הפועלים. נהפוך הוא: קיימים מבוטחים שהעבירו את קבלת קצבותיהם מבנק הפועלים לסניף הדואר.

רשות הדואר אינה קובעת באיזה בנק ובאיזה סניף מקבלים מבוטחי הביטוח הלאומי את קצבותיהם. רק המוסד לביטוח לאומי עושה זאת, ולמיטב ידיעתנו, על-פי בקשת המבוטחים בלבד.

אם, למרות האמור לעיל, יש בידיך נתונים ספציפיים על מבוטחים שתשלום קצבותיהם הועבר, בעל כורחם, מסניף צור-שלום, אנא העבר אותם אלי, ורשות הדואר תשמח לבדוק אותם עם המוסד לביטוח לאומי ולהודיע לך את תוצאות הבדיקה.

4-2. שאלות אלה לא רלבנטיות לאור תשובתי שלעיל.

החלפת אסימונים בכרטיסי "טלכרט"

חבר הכנסת ש' יהלום שאל את שרת התקשורת ביום כ"ד בתמוז התשנ"ג (13 ביולי 1993):

עם התקנת הטלפונים הציבוריים המופעלים באמצעות "טלכרט", חלקם חדשים וחלקם באים במקום טלפונים המופעלים באסימונים, נשארים אזרחים רבים עם מלאי אסימונים שקנו בעבר, ללא שימוש. חברת "בזק" מסרבת להחליף את האסימונים בכרטיסי "טלכרט", ונמצא שהאזרח מפסיד בשל השינוי הטכנולוגי שנעשה ביוזמת החברה הממשלתית.

ברצוני לשאול:

1. כמה טלפונים ציבוריים המופעלים ב"טלכרט" הותקנו במקום טלפונים ציבוריים המופעלים באסימונים?
2. כמה טלפונים ציבוריים המופעלים באסימונים יותקנו בשנת 1993?
3. האם תקבל "בזק" בחזרה את האסימונים ותחליפם בכרטיסי "טלכרט", והאם אין זו חייבת להיות מדיניות של חברה ממשלתית כ"בזק" בשירות לאזרח?

תשובת שרת התקשורת ש' אלוני:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. כיום פועלים כ-9,000 טלפונים בכרטיסי "טלכרט", מתוכם – כ-5,000 הותקנו במקום טלפונים מופעלי אסימונים.
2. כיום פועלים גם כ-9,000 טלפונים מופעלי אסימונים, ובמהלך השנה יותקנו עוד כ-2,000.
3. החל מ-11 במאי 1993 ובעקבות הנחיית משרד התקשורת, מחליפה חברת "בזק" במשקי העסקים אסימונים לכרטיסי "טלכרט", ללא תשלום נוסף.

חיבור יישובים כפריים לטלוויזיה בכבלים

חבר הכנסת ש' אביטל שאל את שרת התקשורת ביום כ"ט בתמוז התשנ"ג (18 ביולי 1993):

בחמש השנים האחרונות חלה התקדמות טכנולוגית רבה, שיחד עם הקצאת תדירים מתאימה האיצה פיתוח מערכת MMDS, המסוגלת להעביר 33 ערוצי טלוויזיה בתחום התדרים סביב ה-MHZ-2.5 באיכות מצוינת. מערכת מסוג זה מסוגלת לכסות מנקודת שידור אחת שטח ברדיוס של כ-15-20 ק"מ.

ברצוני לשאול:

1. האם התקדמות טכנולוגית זו יכולה ועשויה לזרז את חיבורם של היישובים הכפריים לטלוויזיה בכבלים?

2. האם יאמץ משרד התקשורת טכנולוגיה חדישה זו לרווחת היישובים הכפריים, ועל-ידי כך יקצר את זמן ההמתנה (שנתיים עד שלוש שנים) המתוכנן?

3. ידוע לי, כי באזור עמק יזרעאל החלו במגעים להכנסת מערכת ה-מתי יוכלו תושבי האזור להתחבר לטלוויזיה בכבלים באמצעות מערכת זו?

תשובת שרת התקשורת ש' אלוני:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הנושא נתון בבדיקה זה זמן באגף לטלוויזיה בכבלים במשרד התקשורת.

2. ראשית, הטכנולוגיה איננה חדישה. שנית, לטכנולוגיה זו מגבלות כבדות משקל: א. טכנולוגיה זו איננה ישימה בכל יישובי הפריפריה; ב. טיב הקליטה ואיכותה אינם מושלמים; ג. מספר הערוצים שניתן להעביר דרך מערכת MMDS מוגבל; ד. המערכת מחייבת הצבת אנטנה בכל בית, בניגוד לקונצפציה הבסיסית שבכבלים; ה. המערכת איננה דו-כיוונית, בניגוד למפרט הטכני הבסיסי של הכבלים; ו. והעיקר, מערכת מחייבת הקצאת תדרים שכעת נמצאים בשימוש מערכת הביטחון ומערכות אלחוטיות אחרות. הקצאת תדרים למערכת זו מחייבת בחינה ואישור על-ידי ועדת התדרים העליונה.

3. למרות האמור בתשובה על שאלה מס' 2, משרד התקשורת בוחן את המערכת, וכעת שוקדים במשרד על תוכנית הנדסית ניסיונית. הפעלת הניסוי מחייבת אישור של ועדת התדרים העליונה, ואם תאושר יחל הניסוי בכמה יישובים פריפריאליים, אולי גם באזור עמק יזרעאל.

בסופו של דבר, מערכת MMDS עשויה להתאים למקומות יישוב שרשת הכבלים לא תוכל להגיע אליהם כלל, מפאת קשיי תשתית וכדאיות כלכלית.

הקמת הערוץ השלישי

חברת הכנסת ל" לבנת שאלה את שרת התקשורת ביום כ"ט בתמוז התשנ"ג (18 ביולי 1993):

בימים האחרונים נודע על הקמתו של הערוץ השלישי ועל מינויו של מר יוסף בראל לתפקיד המנכ"ל.

ברצוני לשאול:

1. האם הוקם הערוץ השלישי מתוקף החלטת ממשלה, ואם כן – מתי היתה החלטה זו, ומה תוכנה?

2. האם נכון שוועדת שרים מיוחדת אשר התמנתה לנושא זה לא דנה בו כלל?

3. האם כפוף הערוץ השלישי לוועד המנהל של רשות השידור או לגוף ציבורי מפקח ומנהל אחר?

4. מה הוא ייעודו של הערוץ השלישי ומה היא תוכנית הפעלתו?

5. מדוע לא ניתן הערוץ לזכיינים פרטיים?

תשובת שרת התקשורת ש' אלוני:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

2-1. בימי ממשלת שמיר, בעת כהונת השר מרידור כשר המשפטים ויושב-ראש ועדת שרים לחקיקה, הוחלט להקים ועדת משנה מיוחדת, שתמליץ על ניצול אמצעי שידור לווייניים. הוועדה מעולם לא קמה.

לא היה צורך בהחלטת ממשלה, הדבר היה והינו נתון לסמכויות השרים הנוגעים בדבר, משום שמדובר באמצעי שידור.

3. האמצעים הטכניים והתדרים המהווים את ערוץ-3 היום הם באחריות משרד התקשורת. עם כניסתי לתפקיד החלטתי לאפשר את השימוש בהם לרשות השידור.

4. ייעודו של הערוץ הוא כערוץ ניסיוני לשימוש שידורי רשות השידור.

5. בעבר יועד הערוץ לשימוש זכיון פרטי לפרק זמן שיעבור עד שיונחו הכבלים. כרגע, במפת התקשורת הנוכחית, עם יציאת ערוץ-2 לדרך והחדירה העמוקה של הכבלים, אין מקום לשימוש של זכיון פרטי בלוויין; זכיינים פרטיים יכולים למצוא מקום במסגרת "בעלי זכות שימוש" בכבלים.

חובת תשלום על דמי דואר חסרים

חבר הכנסת ח' קופמן שאל את שרת התקשורת ביום ז' באב התשנ"ג (25 ביולי 1993):

בתאריך 7 ביולי 1993 הגיע לתיבת הדואר שלי מכתב לא מבויל, שאליו מצורפת גלויה מרשות הדואר. בגלויה אני נדרש לשלם – על-ידי הדבקת בולים – סך של כפל דמי הדואר החסרים, זאת בשל העדר מען השולח על-גבי המעטפה.

ברצוני לשאול:

1. האין נוהל זה אבסורדי, שכן יכול אדם לשלוח מכתבים ככל העולה על רוחו וללא תשלום, וכל שעליו לעשות הוא להימנע מרישום כתובתו על המעטפה?

2. מדוע לחייב את מי שלא חטא בכפל דמי הדואר החסרים?

3. האם יפעל משרדך בנדון?

תשובת שרת התקשורת ש' אלוני:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הכללים לטיפול בדברי דואר בשירות הפנים ארצי, שדמי המשלוח עבורם לא שולמו כלל, או שולמו בחלקם, מתבססים על חוק רשות הדואר, התשמ"ו-1986.

סעיף 57 לחוק קובע: "לא שילם השולח את דמי הדואר בעד המשלוח דבר הדואר ששילם אותם בחסר, רשאי המנהל לגבות את כפל התשלום החסר מאת השולח, או מאת הנמען אם ירצה בדבר הדואר, בצירוף ההוצאות הכרוכות בגבייה, הכול לפי הכללים".

בכל מקרה, פונה רשות הדואר אל השולח בבקשה לשלם את כפל דמי המשלוח החסרים, אם דבר הדואר נושא את פרטיו. ברם, אם דבר הדואר אינו נושא עליו את פרטי השולח, מעבירה אותו הרשות אל הנמען ומבקשת ממנו את כפל דמי המשלוח. אם הנמען אינו מעוניין בקבלת דבר הדואר, הוא יכול להחזירו, בלי לפותחו, באמצעות כל תיבת דואר המוצבת בחוצות, אל רשות הדואר. במקרה כזה, לא חלה על הנמען חובת תשלום כלשהו בעבור דבר הדואר שלא היה מעוניין בקבלתו.

זהו סוג המקרה הנזכר במכתבך, ועל כן ברור כי רשאי היית להחזיר את דבר הדואר שלא היית מעוניין בקבלתו, בלי לפותחו ובלי לשלם בעבורו תשלום כלשהו.

2. כפל התשלום נדרש, משום שהוא מחייב משלוח מכתב נוסף מאת הרשות וטיפול נוסף אשר עלותו בצדו.

3. אפשר שנוסח ההודעה על הגלויה שנשלחה אליך אינו מבהיר דיו את האפשרות להחזיר את דבר הדואר בלי לשלם בעבורו, ועל כן בדעתה של רשות הדואר לשנות אותו באופן שאפשרות זו תשתמע ממנו באורח ברור.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לשרת התקשורת על התשובות.

הצעת חוק רשות הדואר (תיקון מס' 4), התשנ"ג-1993

(קריאה ראשונה)

היו"ר ש' וייס:

עכשיו אנחנו עוברים להצעת חוק רשות הדואר (תיקון מס' 4), התשנ"ג-1993, בקריאה ראשונה. שרת התקשורת תציג את הצעת החוק. בבקשה, גברתי.

שרת התקשורת ש' אלוני:

רבותי חברי הכנסת, יש כאן תיקון פורמלי. נקבע שרשות הדואר תשלם לאוצר תמלוגים בסך 3.5% בשנה שעברה, והיא עומדת להעלות את התמלוגים ב-1993 ל-4.5% – אבל לא מכלל הסכום אלא רק מכלל התמלוגים, כפי שנקבע בחוק על הכנסות משירותי דואר ומשירותי בבנק שתעריפיהם נקבעים בתקנות על-פי החוק.

אני מבקשת לקבל את התיקון הזה בחוק.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לך, גברתי השרה.

נרשמו לדיון חמישה דוברים. חבר הכנסת דן תיכון – איננו. חבר הכנסת אברהם פורז – איננו. חבר הכנסת חגי מירום – איננו. חבר הכנסת יוסף בא-גד – איננו. חבר הכנסת מאיר שטרית, בבקשה.

מאיר שטרית (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מתנגד להצעת החוק שהשרה מציעה לתיקון חוק רשות הדואר. עליתי על מנת להעיר לשרה רק הערה אחת בעניין שעלה השבוע בכנסת על-פי הצעתי, הצעת חוק שלי ושל חבר הכנסת בני טמקין, שעברה בכנסת בקריאה טרומית ואושרה בוועדת העבודה והרווחה בקריאה ראשונה. ההצעה עוסקת בגמלאים של רשות הדואר.

ביקשתי להעיר לשרה, שאותם גמלאים שעזבו את רשות הדואר עם הקמתה, לצערי הרב בהסכמים שעשו עם העובדים לצורך הקמת הרשות הזניחו את הגמלאים. נוצר מצב שבו הוסיפו לכל עובדי רשות הדואר שתי דרגות לכל אחד ו-20% לשכר, חוץ מאשר לגמלאים. יוצא שאנשים שעבדו בדואר 30 שנה, היו ממקימי הדואר, מקבלים היום קצבה חודשית בסך 600 שקל. למעלה מ-60% מהגמלאים של רשות הדואר – – –

עמנואל זיסמן (העבודה):

אתה יודע מתי זה קרה.

מאיר שטרית (הליכוד):

בהקמת רשות הדואר. למעלה מ-60% של הגמלאים ברשות הדואר מקבלים קצבה חודשית פחות מ-1,000 שקל.

שרת התקשורת ש' אלוני:

הסברת את זה לרוני מילוא כשהיה שר הדואר?

מאיר שטרית (הליכוד):

גברתי השרה, את יודעת שאף פעם לא חסכתי את שבט ביקורתי גם מממשלת הליכוד, אבל אין זאת אומרת שאם ממשלת הליכוד חטאה צריך להמשיך את החטא הזה. אדרבה, מצווה הבאה לידיך, אל תחמיצנה.

ועדת העבודה והרווחה אישרה את ההצעה לקריאה ראשונה. עד עכשיו הממשלה התנגדה להצעת החוק המשותפת של חבר הכנסת בני טמקין ושלי. אני רוצה לבקש ממך, גברתי השרה, מאותם תמלוגים שאתם אמורים לקבל מרשות הדואר – תקנו עוול היסטורי לגמלאים, שהשקיעו את מיטב ימיהם בדואר, הקימו אותו, והיום – – –

יוסי כץ (העבודה):

לא רק הדואר. גם רכבת ישראל, גם "בזק".

מאיר שטרית (הליכוד):

אני מדבר רק על הדואר. חבר הכנסת יוסי כץ, בשום מקרה אחר לא היה קיפוח כזה.

המדינה בהחלט יכולה להסתדר בלי התמלוגים שהיא מקבלת מרשות הדואר. תקנו את העוול הזה אולי מהכסף שתקבלו מהתמלוגים. אגב, במחירים שנתיים כל הכסף הדרוש לתיקון הקצבאות של המסכנים האלה, שלצערי הרב הולכים ומתמעטים משנה לשנה, הוא 3.5 מיליוני שקל במונחים של היום.

היו"ר ש' וייס:

גברתי השרה, תשובתך לפניי ההצבעה.

שרת התקשורת ש' אלוני:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני מציעה שלא לערבב עניין בעניין שלא שייך לו. עניין הגמלאים – אינני בקיאה בו, אבל נאמר לי שכבר יש לנו שתי הצעות חוק. האחת – לתקן עוול, עם מרכאות או בלי מרכאות, שנגרם לעובדים שעבדו כקבלנים בחלוקת דואר. ההצעה השנייה היא זו שעלתה עכשיו.

הכול נעשה לפי הסכמים עם ארגון העובדים היציג הגדול ביותר.

מאיר שטרית (הליכוד):

מי זה?

שרת התקשורת ש' אלוני:

עם ההסתדרות, מתוך הסכם עם העובדים. על כן יש לבדוק את הנושא לגופו, ואין הוא קשור לתמלוגים שהדואר חייב להעביר לאוצר. ההצעה שאתם מציעים חייבת להיות מאושרת על-ידי האוצר. אני מבקשת להחליט בעניין שלפנינו, והבעיות האחרות שהבאתם במסגרת הצעת חוק – אבקש לדון בהן עניינית. אם יהיה צורך ואם הכנסת תחליט שיש לתקן, אנחנו נתמוך בתיקונים. יש לא רק ההצעה שחבר הכנסת שטרית אמר שאושרה בוועדת העבודה והרווחה, יש עוד הצעה שהועברה מוועדת הכלכלה.

אני מבקשת להצביע על הצעתי.

היו"ר ש' וייס:

גברתי השרה, אני מודה לך מאוד. לאיזו ועדה את מציעה להעביר את הצעת החוק?

שרת התקשורת ש' אלוני:

ועדת הכלכלה.

היו"ר ש' וייס:

נעבור להצבעה על הצעת חוק רשות הדואר (תיקון מס' 4), התשנ"ג-1993, קריאה ראשונה.

הצבעה מס' 31

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה – 8

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק רשות הדואר (תיקון מס' 4), התשנ"ג-1993,

לוועדת הכלכלה נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

אני מוסיף את הקולות של שר הבינוי והשיכון, של שרת העבודה והרווחה, גם של חבר הכנסת בדש. אם כן, שמונה תומכים, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובע שהצעת חוק רשות הדואר (תיקון מס' 4), התשנ"ג-1993, הועברה לוועדת הכלכלה להכנה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצעת חוק חינוך ממלכתי (תיקון מס' 4) (שבוע לימודים), התשנ"ג-1993, קריאה ראשונה, של חברת הכנסת לימור לבנת.

קריאה:

איננה.

היו"ר ש' וייס:

איננה. נדחה את זה לפעם הבאה.

דברי יושב-ראש הכנסת ש' וייס בסיום המושב הראשון והשני של הכנסת השלוש-עשרה

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אני רוצה להודיע על סיום המושב, מושב שלנו, של 1992-1993. אני רוצה להודות בשמכם לעובדי הכנסת מן המסד ועד הטפחות, ציבור עובדים נאמן ומסור, שעובד אתנו יחד ומסייע לנו במילוי תפקידנו. אני מבקש, אדוני המזכיר, להעביר את הברכה לעובדי הכנסת, לאחל להם חופשה לא מקוטעת מדי.

אני רוצה להודות לחברי הכנסת, לשרים. אנחנו לא נאריך בדיבורים. אנחנו יוצאים אחרי מושב פורה, אינטנסיבי, מן האינטנסיביים ביותר שידעה הכנסת, רב חקיקה ורב עלילות. אני יודע שפה ושם גם יוצאים בעוגמת נפש. אני חושב שבחשבון כולל אנחנו עשינו מלאכה רבה, יסודית. יש פעלתנות רבה. חברי כנסת מבקשים ביטוי בכל נושא, ומקבלים אותו בדרך כלל. פה ושם היו לנו גם קצת תקלות עם הממשלה, משום שהעמסנו עליה יותר מדי, ואני רוצה באמצעות השרים שנמצאים פה להתנצל וגם להסביר שזה לא מתוך רצון רע; פשוט, הכנסת הזאת, על-פי כל אמות המידה, היא הפעילה בכנסות שהיו לנו.

רק דוגמה אחת, ובזה אסיים. בדרך כלל, במושב יש לנו כ-4,200 דפי פרוטוקול. במושב הזה – קרוב ל-7,500, וזה אומר הכול, זה יוצר את הקשיים. אנחנו מחפשים דרכים להתגבר על כך.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

אלה היו דיבורים או היו גם תוצאות?

היו"ר ש' וייס:

רבותי, פרלמנט זה דיבורים, מה לעשות. פרלמנט – PARLER.

פנחס בדש (צומת):

הפעלת אותו גם בלילה, עד שעה שלוש לפנות בוקר.

היו"ר ש' וייס:

אתם הפעלתם כי רציתם, ואין שום בעיה לעבוד בלילה, מה יש.

עמנואל זיסמן (העבודה):

אדוני היושב-ראש, לפחות חברי ועדה יצטרכו לעבוד קשה מאוד בוועדה.

היו"ר ש' וייס:

אני יודע.

חברי הכנסת, אני מסיים בהודעה לגבי עבודתנו בפגרה. הכנסת לא יוצאת לפגרה, זה רק סיפור, זאת מליצה. הוועדות ממשיכות לעבוד כל העת. המליאה תתכנס מדי פעם בפעם על-פי דרישת הממשלה וחברי הכנסת. אנחנו לא יוצאים לפגרה. המליאה יוצאת באופן חלקי לפגרה.

אני רוצה לאחל לכם פגרה נעימה, הרבה בריאות ושמחה. אני מודה לכם על שיתוף הפעולה. תם המושב. תודה רבה.

קריאה:

מתי הישיבה הבאה?

היו"ר ש' וייס:

הישיבה הבאה ב-11 באוקטובר, עם הרבה מושבים של מליאה באמצע. תודה רבה.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

אדוני היושב-ראש, לא רוצים ללכת.

היו"ר ש' וייס:

אז בואו נשב. לו היה הרצפלד אתנו, היינו עוברים לשירה בציבור.

הישיבה ננעלה בשעה 21:03.